

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1947.

Första kammaren.

Nr 35.

Lördagen den 12 juli.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Justerades protokollen för den 7 och den 8 innevarande månad.

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet **Möller**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Hages interpellation om tidigare utbetalning av ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Hage, efter att ha anfört vissa uppgifter ur pressen rörande tidsutdräkten vid utbetalning av skadeersättning från riksförsäkringsanstalten, till mig riktat följande fråga:

Om tidigare utbetalning av ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Anser statsrådet, att det, som här anförts, bör motivera en lagstiftning, som fortast möjligt undanröjer det missförhållandet, att arbetstagare, som skadats i arbete, nödgas anlita fattigvården på grund därav att det ofta tager en betydande tid innan skadeersättningen hinner uträknas och utbetalas?

Innan jag går att besvara denna fråga vill jag beröra vissa av interpellanten anförda uppgifter angående tidsutdräkten för ersättningsärendenas behandling i riksförsäkringsanstalten. Interpellanten åberopar en uppgift, enligt vilken ett tidsintervall på två månader mellan olyckstillfället och den första utbetalningen av ersättningsbeloppet icke vore ovanligt. Riksförsäkringsanstalten har till mig uppgivit att handläggningen av ett ersättningsärende, expeditionsarbetet inräknat, i allmänhet sker på sådan tid, att den första ersättningen kan expedieras i genomsnitt omkring en vecka efter det anmälan om olycksfallet inkommit. I många fall torde expeditionen ske ännu snabbare. En förutsättning för att ärendet skall kunna behandlas på denna tid är emellertid att olycksfallsanmälan och det läkarintyg, som skall åtfölja anmälan, innehåller för ärendets prövning erforderliga uppgifter och att bedömningen icke kompliceras av särskilda omständigheter.

Anstalten framhåller, att skaderegleringen i många fall fördröjts till följd av att anmälan om inträffat olycksfall inkommer först sedan en avsevärd tid förflutit efter olycksfallet. Vid en på sin tid företagen stickprovsundersökning har framkommit, att det i genomsnitt dröjt omkring 15 dagar efter olycksfallet, innan anmälan kommit riksförsäkringsanstalten tillhanda.

Orsakerna till försening av anmälningarna kunna givetvis vara av skilda slag. I vissa fall torde föreliggande dröjsmål från arbetsgivarens sida att insända anmälan, i andra åter torde förhållandet ha sin grund i omständigheter, som äro oberoende av arbetsgivaren. Sålunda torde det ej sällan hända, att anmälningsskyldigheten icke kan fullgöras av det skälet, att den skadade underlåter att underrätta arbetsledningen om inträffat olycksfall och därvid lämna för anmälan upprättande erforderliga uppgifter.

Om tidigare utbetalning av ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen.
(Forts.)

Riksförsäkringsanstalten har i en till vissa större arbetsgivare utsänd cirkulärskrivelse dels riktat dessa arbetsgivares uppmärksamhet på vikten av att olycksfallsanmälningarna, jämte läkarintyg, insändas till anstalten utan större tidsutdräkt än som är oundgängligen erforderligt, dels hemställt, att hos arbetarna måtte inskräpas betydelsen av att arbetsledningen ofördröjligen underrättas om inträffat olycksfall.

Vad beträffar utbetalning av fortsatt skadeersättning, vilken utbetalning verkställs efter mottagandet av förnyat läkarintyg, kan denna, om prövningen icke försvåras av särskilda förhållanden, i allmänhet utföras på kortare tid än den i det föregående angivna.

Vad nu anförts rörande handläggningstidens längd gäller, såsom nämnts, under försättning att några komplikationer icke föreligga. Såväl då det gäller den första ersättningen som fortsatt ersättning förekomma ju emellertid fall, vilka äro av komplicerad och svårbedömd natur eller där ofullständiga uppgifter lämnats. Dessa fall representera visserligen endast en mindre del av hela antalet förekommande fall men utgöra dock numerärt sett ett betydande antal. I dessa fall måste ofta utredningar ur juridisk eller medicinsk synpunkt verkställas samt kompletterande uppgifter införskaffas.

Riksförsäkringsanstalten uppger, att den som regel utan vidare godtager de av den behandlande läkaren utfärdade intygen. I vissa fall, där anstalten efter samråd med någon av sina läkare finner så erforderligt, föranstaltar anstalten dock om specialistundersökning. Dessa fall äro mycket sällsynta.

Beträffande de fall, där ej med ledning av inkomna handlingar eller eljest erhållna upplysningar genast kan avgöras, huruvida ersättning bör utgå men sannolika skäl därtill finnas, utgives provisorisk ersättning enligt bestämmelserna i 13 § olycksfallsförsäkringslagen. Härigenom motverkas olägenheterna av den väntetid, som måste uppstå i utredningsfallen.

Antalet till riksförsäkringsanstalten anmälda olycksfall har de senaste åren kraftigt ökat. Sälunda har antalet anmälningar stigit från omkring 150 000 ettvart av åren 1943 och 1944 till nära 161 000 år 1945 och 172 000 år 1946. Om icke organisatoriska åtgärder vidtagas för att möta denna ökade arbetsbelastning, måste den föranleda en utsträckning av tiden för ärendenas handläggning. Vid beräkningen av anslag för riksförsäkringsanstalten för innevarande budgetår har emellertid hänsyn tagits till behovet av ökad personal.

Vad slutligen beträffar frågan om decentralisering av skaderegleringen, vill jag framhålla, att jag icke nu kan ta definitiv ställning härtill. Denna fråga liksom övriga spörsmål, som beröras i interpellationen, äro nämligen föremål för övervägande i samband med den översyn av olycksfallsförsäkringslagen, vilken socialvårdskommittén erhållit i uppdrag att verkställa. Dock hoppas jag att då den obligatoriska sjukförsäkringen träder i kraft ersättningsfrågor i viss utsträckning skola kunna anförtros åt sjukkassorna.

Herr Hage: Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för det lämnade svaret, som efter mitt sätt att se andas intresse för att tidsavståndet mellan ett olycksfalls inträffande och skadeersättningens utgående skall kunna hållas inom rimlig gräns.

Vad jag särskilt sätter värde på är de påpekanden, som göras i slutet av interpellationssvaret. Där omtalas, att antalet av riksförsäkringsanstalten behandlade fall har stigit från 150 000 år 1943 till 172 000 år 1946. En betydande stegring har alltså skett under loppet av några få år. Det var just den omständigheten som gjorde att jag befarade, att tidsavståndet mellan olycksfallet och utbetalningen av ersättningen skulle ytterligare ökas, där-

Om tidigare utbetalning av ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen.

(Forts.)

för att man kanske inte förfogade över tillräckliga arbetskrafter för att snabbt kunna expediera alla dessa ärenden. Nu erinrar statsrådet om att det har lämnats anslag för att utöka den personal, som handlägger dessa frågor. Man får väl då utgå från att detta innebär, att åtminstone inte någon utsträckning av tiden skall ske, trots att antalet olycksfall har ökats. Från de synpunkter, som anläggas i denna interpellation, är detta en mycket värdefull upplysning.

Jag är också tacksam för att statsrådet inte har avvisat den tanke, som jag framförde i min interpellation, att man skulle kunna minska tidsavståndet genom att decentralisera behandlingen av olycksfalls- och ersättningsfrågorna. Statsrådet har ju inte i det fallet tagit ståndpunkt, något som är helt naturligt, eftersom denna fråga är föremål för utredning. Jag tror dock, att man på denna väg skulle kunna åstadkomma en förkortning av dröjsmålet med utbetalningarna. Statsrådet nämner att man kunde tänka sig, att sjukkassorna i en viss utsträckning skulle anförtros detta arbete, och det finner jag ganska rimligt. Det innebär, så vitt jag kan förstå, ett slags decentralisering. Jag tror att man på den vägen kanske också kunde åstadkomma en rimligare ordning för utbetalningen av förskott, när utbetalandet av den slutliga ersättningen dröjer. Jag föreställer mig åtminstone, att det på detta område skulle vara lättare att med sjukkassorna som organ åstadkomma ett sådant utbetalande av förskott än enligt de bestämmelser, som finnas i olycksfallsförsäkringslagens § 13 och enligt vilka ett sådant utbetalande under vissa förhållanden kan ske.

Man erkänner i detta interpellationssvar, att det kan ta ganska lång tid, innan ersättningen utbetalas. Detta framgår inte minst av upplysningen, att det genomsnittligt dröjer omkring 15 dagar efter olycksfallet, innan anmälan kommer in till riksförsäkringsanstalten. Detta är ju ett mycket beklagligt förhållande, men det måste betyda, att tidsavståndet utöver dessa 15 dagar ytterligare blir kanske en vecka eller 15 dagar eller någonting i den vägen. Då kunna sådana situationer inträffa som den, att människor, som inte ha möjlighet att skaffa sig inkomst, under mellantiden nödgas vända sig till respektive kommuns fattigvårdsorganisation för att få hjälp. Det är enligt mitt sätt att se ytterst beklagligt, om en människa, som råkar ut för ett olycksfall, skall tvingas att anlita fattigvården för att hjälpa sig fram. Överhuvud taget berör denna lagstiftning, så vitt jag förstår, i mycket stor utsträckning arbetstagare och arbetare, som leva ur hand i mun och som inte ha några sparade medel. För dem uppstår den situationen, om de inte få sin inkomst på den vanliga veckodagen, att det blir svårt att klara familjens ekonomi. Det kan nog kännas bittert för en sådan människa, som exempelvis arbetar inom ett farofyllt yrke, där olycksfall äro ganska vanliga, att samhället inte har ordnat det så, att han i händelse av olycksfall får sin inkomst på den bestämda dagen.

Jag vill sluta med att uttala den förhoppningen, att den nu pågående utredningen även på denna punkt skall leda till en effektivare olycksfallsförsäkring, d. v. s. att utbetalandet av olycksfallsersättningen i görligaste mån skall ske så fort som möjligt efter det inträffade olycksfallet.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 252 och 253, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 4 och 5 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 48 och 54.

Ang. vissa
anslag till
universiteten
m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till universiteten och den medicinska undervisningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 272, hade Kungl. Maj:t framlagt vissa förslag i fråga om anslag till universiteten och den medicinska undervisningen m. m.

Därefter hade riksdagen den 28 juni 1947 under hänvisning till utskottets utlåtande nr 226 beslutat, såvitt nu var i fråga, att

I. för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa följande förslagsanslag, att av Kungl. Maj:t disponeras i enlighet med den specificerade uppdelning å anslagsrubriker riksdagen kunde komma att fastställa, nämligen

1. till Uppsala universitet 6 684 000 kronor,
2. till Lunds universitet 6 034 000 kronor,
3. till Karolinska mediko-kirurgiska institutet 5 702 900 kronor,
4. till Gemensamma universitetsändamål 1 802 300 kronor,
5. till Stockholms högskola 42 500 kronor,
6. till Göteborgs högskola 14 400 kronor,
7. till Statliga forskningsråd m. m. 2 925 400 kronor,
8. till Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker 200 000 kronor;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att av förenämnda anslag bestrida oundgängliga kostnader för med anslagen avsedda ändamål intill dess specificerad uppdelning å anslagsrubriker kunde vardas av riksdagen fastställd.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft ett flertal i ämnet väckta motioner.

Det nu föreliggande utlåtandet var avfattat i 13 särskilda, med I—XIII betecknade avdelningar. I avdelningarna I—XII hade utskottet, utan att framlägga några förslag, lämnat en redogörelse för vissa av Kungl. Maj:t och i enskilda motioner gjorda framställningar samt angivit sin ståndpunkt till desamma. Avdelningen XIII, som hade rubriken Anslagsberäkningar, omfattade 11 särskilda, med 1—11 betecknade punkter, av vilka punkterna 1—9 innehöll utskottets hemställanden i ärendet.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande på det sätt, att de under avdelningen XIII upptagna punkterna föredrogs var för sig.

Punkten 1.

I denna punkt hade utskottet hemställt,

A. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II:493,

a) godkänna av departementschefen förordade grunder för provisoriskt lönetillägg under budgetåret 1947/48 åt professorer, laboratorer och med dem jämställda befattningshavare med oregerad lön;

b) medgiva, att den i avlöningsstaten för universitetskanslersämbetet för budgetåret 1947/48 med 17 000 kronor uppförda anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal finge för av departementschefen angivet ändamål överskridas med högst 20 000 kronor;

B. att motionerna I:186 och II:295 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. vissa anslag till universiteten m. m. (Forts.)

Herr Pauli: Herr talman! Såsom kammaren torde ha observerat, är detta utlåtande från statsutskottet på alla punkter enhälligt. Några reservationer ha ej avgivits. Enligt vanliga föreställningar borde därför behandlingen av detta utlåtande i kamrarna kunna ske utan några vidare kommentarer. Det är inte heller min avsikt att på något sätt provocera en debatt. Jag har endast velat dels i egenskap av utskottsmedlem, dels såsom medlem av universitetsberedningen uttala min djupa tillfredsställelse över vad som i den kungl. proposition, som utlåtandet gäller, har givits åt universiteten och den vetenskapliga forskningen och undervisningen.

En stor del av vad som i propositionen föreslås vilar på förslag, som framställts av universitetsberedningen. Det är därför jag tillåter mig att i detta sammanhang nämna den. Vi ha givetvis inte kunnat vänta, att alla de förslag, som framlagts av universitetsberedningen och de andra kommittéer, på vilkas arbete propositionen är grundad, skulle med detsamma ha upptagits och i hela sin omfattning accepterats av regeringen. Såsom kammaren kan se i början av propositionen och utskottets utlåtande, är det flera frågor, delvis av stor vikt, som ställts på framtiden. Men det finns grundade skäl för detta, och jag skall inte på något sätt uttala missnöje över att så har skett.

Tvärtom vill jag framhålla, att man vid studiet av denna proposition erfar en känsla av lättnad och glädje. Det är någonting ganska nytt, att statsmakterna intaga den positiva ställning till universitetens arbete och behov, som sedan några år tillbaka och särskilt här har blivit fallet. Längre var det tyvärr så, att de vetenskapliga institutionerna fingo stå tillbaka för andra kulturändamål här i landet. Studentantalet har år för år växt, men man har inte i motsvarande takt ökat uppsättningen av lärarkrafter och tillgången på materiel. Det har i dessa avseenden uppstått en verkligt svår disproportion. Vad som i främsta rummet drabbades härav var kanske inte den akademiska undervisningen, ty den måste ju skötas, utan den vetenskapliga forskningen. Professorernas tid och krafter togos i så hög grad i anspråk för undervisningsändamål, att alltför litet blev kvar till forskningsarbetet, vilket ju dock inte är den minst viktiga, utan i grunden den allra viktigaste uppgiften för universiteten och högskolorna. Dess bättre har en tydlig frontförändring inträtt i de avseenden jag nu har berört, och denna proposition betecknar ett mycket viktigt led i den nya politik, som de svenska statsmakterna nu bedriva i förhållande till den vetenskapliga forskningen och undervisningen.

I denna proposition föreslås inrättandet av en rad underordnade lärartjänster och även en rad nya lärostolar. Beträffande de underordnade lärartjänsterna ha vi observerat, att universitetsberedningens förslag inte i allo följts. Jag skall dock inte resa någon opposition mot den anordning Kungl. Maj:t föreslår beträffande den nya grupp av underordnade lärare, som kallas för preceptorer och som enligt förslaget kommer att inom de humanistiska sektionerna och de teologiska och juridiska fakulteterna intaga en ställning, motsvarande laboratorernas och prosektorernas inom det naturvetenskapliga och medicinska universitetsarbetet. För min del anser jag nämligen, att detta förslag om en mera stadigarvande anställning av preceptorerna är en nyttig reform, och jag tvekar inte att säga, att jag anser detta vara ett bättre sätt att tillgodose det föreliggande behovet än den anordning, som förordas av universitetsberedningen.

På en punkt måste jag emellertid beklaga, att propositionen inte har upptagit universitetsberedningens förslag beträffande de underordnade lärarkrafterna, nämligen när det gäller de s. k. pedagogiska lektorerna i språkliga ämnen. Vid universiteten har man redan en lång erfarenhet av sådana pedagogiska lektorer i svenska språket. Resultaten av deras verksamhet ha varit så gynnsamma för utbildningen av modersmåls lärare, att statsmakterna inte tve-

Ang. vissa anslag till universiteten m. m. (Forts.)
 kat att låta dessa lektorers verksamhet fortsätta. Nu hade beredningen föreslagit liknande pedagogiska lektorer — uttrycket får kanske betraktas som mera provisoriskt — i andra språkämnen, särskilt då moderna språk. Jag är övertygad om att detta förslag, för den händelse det accepterats, skulle ha varit till utomordentlig nytta för utbildningen av blivande språklärare. Den nuvarande universitetsutbildningen av dessa lärare tar inte tillräcklig hänsyn till deras blivande pedagogiska verksamhet. Skälet till att departementschefen, med skolöverstyrelsen bakom sig, i detta avseende har vilat på hanen, är givetvis att en utredning om lärarutbildningen pågår. Jag tror dock inte, att det på något sätt hade varit till skada, utan tvärtom till nytta, om man trots den pågående utredningen hade inrättat dessa lärartjänster och därigenom tillfört universitetens undervisning av blivande språklärare ett verksamt stöd. Jag skall emellertid inte yttra någonting mera om denna sak annat än en förhoppning att den tanke, som ligger i förslaget om sådana pedagogiska lektorer, snart på ett eller annat sätt skall bli förverkligad.

Det är alltså min förhoppning, att statsutskottets utlåtande beträffande denna proposition kommer att i båda kamrarna utan några väsentliga ändringar bifallas. Jag tror mig kunna försäkra, att ett sådant beslut av riksdagen kommer att hälsas med stor tacksamhet och tillfredsställelse på alla de håll, där man intresserar sig för vetenskaplig forskning och undervisning.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till den föreliggande punkten i utlåtandet.

Herr Holmbäck: Herr talman! Jag tror mig stå i samklang med en enhällig opinion inom universitetsvärlden, om jag instämmer med herr Pauli i de erkännansamma ord, som han har uttalat i anledning av årets proposition beträffande universiteten.

Sedan världskrigets slut har frågan om att genom förbättrade anslag aktivera forskningen och universitetens undervisning stått på dagordningen. Samlingsregeringens sista ecklesiastikminister tog därvid betydelsefulla initiativ. Den nuvarande statsministern framlade såsom ecklesiastikminister den första stora propositionen, och statsrådet Weijne, som vid universiteten mötts av mycket stort förtroende, har energiskt trätt i sina föregångares fotspår.

Genom de beslut, som föreslagits av Kungl. Maj:t och tillstyrkts av ett enhälligt statsutskott, komma många viktiga önskemål att bli tillgodosedda. Professurer i ämnen, vilkas lärjungeantal har starkt vuxit, komma att delas. Nya ämnen — jag tänker särskilt på sociologien — få företrädare. Nya lärostolar inrättas för den medicinska utbildningen och forskningen, och medel ställas i rikligare mån än förut till förfogande för samma ändamål. Framför allt för de humanistiska sektionerna med deras viktiga uppgifter är årets universitetsproposition av stor betydelse. Jag erinrar om det stora antal lektorat i främmande språk, som kommer att beslutas, och om de biträdande lärare i preceptors tjänsteställning eller eljest, som komma att föreslås. För den naturvetenskapliga forskningen kommer årets proposition att få stor vikt genom att ett mycket betydande anslag, nämligen 300 000 kronor, ställs till förfogande för publiceringsändamål.

Vad jag särskilt vill framhålla är emellertid det betydande antal stipendier, som genom årets proposition och riksdagens beslut kommer att ställas till förfogande för högre vetenskapliga studier, för licentiat- och doktorsstudier. Tanken, att staten skall ställa stipendier till förfogande för högre vetenskapliga studier, är icke helt ny. Den avsatte praktiska resultat första gången för några år sedan. Men under det att man hittills vid universiteten haft 26 stipendier, får man genom årets proposition 336 stipendier, och beträffande

Ang. vissa anslag till universiteten m. m. (Forts.)

vida mer än hälften av dessa komma beloppen att i jämförelse med förut fördubblas. Detta innebär, att en ung man med vetenskaplig begåvning skall kunna driva högre vetenskapliga studier utan skuldsättning, och vad detta betyder för hans framtid och för den kulturella utvecklingen ligger i öppen dag. Hans doktorsavhandling kommer genom årets beslut att kunna publiceras till 75 % på statens bekostnad. Även detta befriar honom från en ekonomisk tunga, som förut har åvilat de unga akademikerna.

Stipendier ha genom enskild frikostighet inrättats vid universiteten sedan i varje fall ett par århundraden tillbaka. Nu träder staten helt in vid sidan av de enskilda, och den gör det på ett effektivt sätt. Det sammanlagda belopp, som enligt årets beslut kommer att fördelas, blir större än summan av de enskilda stipendier, som man hittills har haft att fördela vid universiteten.

I anledning av årets universitetsproposition ha åtskilliga motioner väckts, en företeelse som naturligen i sin mån är ett uttryck för det intresse propositionen väckt. Dessa motioner kunna vara viktiga i och för sig, men jag tror man kan säga att de endast gälla detaljfrågor. I varje fall är detta händelsen med de fem motioner, som jag har tillåtit mig att väcka i anledning av propositionen. Ett par av dem ha föranlett positiva beslut av statsutskottet, för vilket jag givetvis är tacksam. I andra fall har utskottet uttryckt sig välvilligt, men inte nu ansett sig kunna biträda mina önskemål.

Jag skall bara tillåta mig att här beröra ett av dessa frågor, nämligen angående en intendentsbefattning vid gymnastik- och idrottsinstitutionen i Uppsala. När jag väckte motion härom, hade jag givetvis inte någon förhoppning om att riksdagen i år skulle komma att fatta positivt beslut. Ärendet låg helt enkelt inte så till. Jag väckte motionen, därför att jag önskade få till stånd en diskussion i frågan. Utskottet har nu uttryckt sig så välvilligt, att det efter vederbörlig utredning vid universiteten bör bli möjligt att kommande år fatta ett positivt beslut i den riktning, som jag vågat föreslå i min motion.

Vad beträffar utskottets utlåtande har jag bara en invändning, och den gäller en mycket periferisk punkt, nämligen vissa kontorsbiträden vid universiteten och lönegången för dem. Där har utskottet liksom förut Kungl. Maj:ts sagt, att man skall tillämpa den gällande befordringsgången. Det går emellertid inte, på grund av att man vid universiteten måste fordra större kvalifikationer än eljest av vederbörande biträden. Jag tror att denna sak skall kunna ordnas utan att det behöver bli något särskilt nytt riksdagsbeslut, och därför har jag heller inte väckt någon motion i den frågan.

Såsom framgår både av propositionen och av utskottets utlåtande, är det meningen att årets proposition nästa år skall följas av ytterligare förslag. Så blir det fråga om professorernas löne- och undervisningsförhållanden, ett frågsmål som kammarens ledamöter förstå att jag här inte vill uttrycka någon som helst mening om, åtminstone inte vad gäller dess första del. Vidare återstår en reglering av de ekonomiska förhållandena beträffande Stockholms och Göteborgs högskolor, en fråga som det enligt min uppfattning är av synnerlig betydelse att man bringar till en lösning. Också andra frågor återstå.

Jag vill sluta mitt anförande, herr talman, med att med glädje yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Bergquist: Herr talman! Liksom de två föregående ärade talarna vill jag uttala min uppriktiga glädje över den friska beslutsamhet med vilken herr statsrådet och chefen för eklelesiastikdepartementet gripit sig an med den kvarstående upprustningen av den vetenskapliga forskningen vid våra universitet och högskolor.

Då jag haft äran att vara ordförande i en av de kommittéer, vilkas arbete

Ang. vissa anslag till universiteten m. m. (Forts.)
ligger till grund för propositionen, nämligen den socialvetenskapliga forskningskommittén, vill jag helt naturligt uttrycka en särskild tillfredsställelse över att departementschefen i så stor utsträckning har ansett sig kunna tillmötesgå de önskemål, som ha framlagts från denna kommittés sida. En kommitté kan ju aldrig begära att alla dess förslag omedelbart skola realiseras, även om kommittén anstränger sig att endast lägga fram sådana förslag, som den själv anser nödvändiga att genomföra, men i detta fall kan jag säga, att departementschefen tillmötesgått kommitténs önskemål så långt som man nästan kan begära. Det kan naturligtvis föreligga delade meningar om en del av de förslag, som här ha framlagts av departementschefen, och det kan vara föremål för tveksamhet, om lösningarna i alla fall ha blivit de lyckligaste. Jag ställer mig till exempel ganska tveksam mot det förslag, som framlagts angående sammansättningen av det samhällsvetenskapliga forskningsrådet, men jag anser inte att denna fråga är av sådan betydelse, att man har anledning att ta upp någon debatt om den.

Det är egentligen på två punkter som jag har ansett, att det kan finnas anledning till invändningar mot de förslag, som departementschefen har framlagt, och där man skulle önska, att departementschefen hade gått något längre än han ansett sig kunna göra. Den ena gäller frågan om undervisningen i nationalekonomi, beträffande vilken jag har tillåtit mig att väcka en motion med hemställan om en förstärkning av undervisningskrafterna i nationalekonomi vid Lunds universitet. Propositionen och utskottet föreslå inrättande av en professur vid juridiska fakulteten i finansrätt och finansvetenskap och vidare av en professur i nationalekonomi vid filosofiska fakulteten. Dessutom skall det finnas en biträdande lärare, med det egendomliga namnet preceptor, som skall vara knuten till den filosofiska fakulteten. Han skall vara preceptor i nationalekonomi och socialpolitik. Vidare skall det anställas ytterligare en biträdande lärare i nationalekonomi, vilkens huvudsakliga arbetsuppgifter komma att falla inom den juridiska fakulteten.

Från den socialvetenskapliga forskningskommitténs sida hade framförts förslag om att ytterligare en biträdande lärarbefattning i nationalekonomi skulle inrättas vid Lunds universitet. Departementschefen har inte ansett sig kunna tillmötesgå det önskemål, som framförts, och departementschefen har därvid byggt på ett uttalande av universitetskanslern, vilken framhållit att det kan vara en fara att på en gång inrätta alltför många nya befattningar, eftersom man kanske då inte kunde få kvalificerade sökande och kanske inte kunna upprätthålla de fordringar, som böra ställas på innehavaren av en sådan befattning. Det är självfallet att det är ett skäl, som man ingalunda kan förbise. Det kan vara en risk ur vetenskaplig synpunkt att på en gång upprusta alltför hastigt, då det gäller vetenskapliga befattningar. Man måste för att våga göra det vara övertygad om att det finns personer, som äro kvalificerade för att på ett tillfredsställande sätt kunna fylla dessa uppgifter.

Nu har det emellertid uppgivits för mig, att det just på nationalekonomiens område finns en mängd unga vetenskapsidkare, som utan tvivel skulle kunna vara kvalificerade att på ett rätt sätt utöva befattningen såsom biträdande lärare i nationalekonomi, och jag tror inte att det råder någon tvekan om att det finns behov av en ytterligare förstärkning av undervisningen i nationalekonomi vid Lunds universitet.

I det läge, som frågan nu har, kommer jag emellertid inte att framställa något yrkande, utan jag vill endast genom protokollet till ecklesiastikministern framställa en vädjan, att han uppmärksammar denna fråga och att han snarast möjligt vidtar åtgärder för inrättande av ytterligare en biträdande lärarbefattning i nationalekonomi vid Lunds universitet. Man kan nog inte säga, att na-

Ang. vissa anslag till universiteten m. m. (Forts.)

tionalekonomien där är tillfredsställande företrädd, förrän man har fått ytterligare lärarkrafter.

Sedan är det en annan fråga där man skulle önska, att departementschefen och kanske även statsutskottet hade gått något längre än de ha gjort, och det gäller docentstipendierna i statskunskap. Beträffande ämnet statskunskap har den socialvetenskapliga forskningskommittén varit mycket blygsam, tror jag man kan säga, i fråga om sina önskemål rörande en förstärkning i detta avseende. Önskemål har emellertid framställts om att det vid Stockholms högskola och vid Göteborgs högskola skulle finnas ett speciellt docentstipendium, och jag har tillåtit mig att väcka en motion i denna fråga.

Statsutskottet har delvis bifallit denna motion genom att anvisa medel för inrättande av ett docentstipendium vid Göteborgs högskola, men har inte ansett sig kunna föreslå att ett särskilt docentstipendium i statskunskap skulle kunna ställas till förfogande för Stockholms högskola. Statsutskottet har därvidlag åberopat, att man vid Stockholms högskola redan har en stipendierad docent i statskunskap, och vidare har statsutskottet hänvisat till att det pågår utredning om förhållandet mellan staten och Stockholms högskola. Det är alldeles riktigt, att man för närvarande har en stipendierad docent i statskunskap vid Stockholms högskola, men det är att märka, att Stockholms högskola, bortsett från ett speciellt docentstipendium, endast har fem allmänna docentstipendier, och ett av dessa har utnyttjats för statskunskapens vidkommande. Det hade enligt min mening varit mycket önskvärt att man nu hade kunnat få ett speciellt stipendium för statskunskap, så att man därigenom kunnat avlasta trycket på de få docentstipendier som finnas vid högskolan.

Jag antar emellertid, att det avgörande för Kungl. Maj:t och statsutskottet har varit, att det pågår utredning om förhållandet mellan staten och Stockholms högskola, och jag vill i detta sammanhang endast uttala en önskan, att de pågående utredningarna inte länge skola lägga hinder i vägen för en förstärkning på detta område även vid Stockholms högskola.

Jag har, herr talman, endast velat framhålla dessa synpunkter, och jag har för närvarande inte något annat yrkande än om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Lundgren: Herr talman! Det är för en förutvarande akademiker utomordentligt glädjande att få deltaga i ett beslut, som innebär en så avsevärd förbättring av standarden vid våra universitet både kvalitativt och kvantitativt. När jag nu begärt ordet, är det, herr talman, för att göra en randanmärkning i en detalj i hela denna stora fråga, nämligen beträffande inrättandet av biträdande lärartjänster, preceptorer.

Under förra hälften av 1800-talet funnos vid våra universitet två slag av lärarbefattningar, dels professorer och dels adjunkturen. Adjunkterna voro från början blott ett slags bättre avlönade stipendiater, avsedda att vikariera och fylla uppkomna luckor i de ordinarie professorernas led. Långt fram i tiden ålades dem särskild offentlig lärarverksamhet, och de blevo ordinarie tjänstemän, men erhöles en mycket knapp avlöning, varför deras ställning i regel blev rätt osjälvständig och de blevo hänvisade att söka sin utkomst i sysselsättningar, främmande för deras egentliga kall. På grund av dessa olägenheter beslöt 1878 års riksdag en omorganisation av de förutvarande adjunkturen. Å ena sidan inrättades extraordinarie professorer, vilkas innehavare fingo högre lön än adjunkterna och en självständig lärarverksamhet med ansvar för undervisningen i eget ämne och rättighet att föra dess talan i vederbörande fakultet. Från de ordinarie professorerna särskildes de därigenom, att de ej skulle deltaga i examination och ej heller i universitetsförvaltningen samt genom den

Ang. vissa anslag till universiteten m. m. (Forts.)
lägre avlöningen. Å andra sidan skulle den del av adjunkturernas uppgift, som innebar att vid universitet kvarhålla yngre framstående förmågor, anförtros åt docenter, försedda med stipendier, vilka genom sitt belopp och tiden för åtnjutandet befordrade rörligheten bland innehavarna.

Den sålunda 1878 beslutade extraordinarie professorsinstitutionen kom dock att bli åtminstone till en del något annat än vad vid dess inrättande avsetts. Extraordinarie professorer inrättades även i ämnen, vilka saknade representant bland de ordinarie professorerna, och på grund härav började examinationsrätt att tillkomma även de extraordinarie professorerna. Den vetenskapliga utvecklingen och specialiseringen medförde vidare att extraordinarie professorer, som vid upprättandet kunnat anses såsom parallellprofessorer till ordinarie, snart nog kommo att intaga en annan och vida självständigare ställning. Den skillnad, som från början fanns mellan ordinarie och extraordinarie professorer, blev så småningom praktiskt taget utplånad utom i fråga om avlöningen och i fråga om rätten att delta i universitetsförvaltningen. Detta medförde att vid den stora universitetsreform, som beslöts vid 1908 års riksdag, de extraordinarie professorerna avskaffades och med några undantag förändrades till ordinarie professorer.

Universitetsberedningen, vars förslag ligger till grund för förevarande proposition, föreslår inrättande av en ny typ biträdande lärartjänster, som skulle benämnas preceptorer. Såsom kompetenskrav för innehavarna av dessa tjänster uppställas både framstående vetenskaplig skicklighet och framstående undervisningsskicklighet. Som allmän regel angives god docentkompetens. Preceptoraten föreslås bli arvodesbefattningar, vilka tillsättas på tre år av kanslern.

Av olika skäl ansågs det emellertid olämpligt att göra dessa tjänster till förordnandetjänster. Kungl. Maj:t föreslår därför i propositionen att preceptorerna bli ordinarie tjänster, tillsatta med fullmakt och förenade med pensionsrätt. Man kommer på detta sätt tillbaka till det system med två olika typer av lärartjänster vid universiteten, som man hade under åren 1879—1908 och som av många skäl då ansågs olämpligt. Det torde medföra att inom en icke alltför långt avlägsen framtid önskemål framkomma att omvandla dessa tjänster till professorer, och detta torde i själva verket vara det enda rationella.

Jag har, herr talman, velat göra dessa kommentarer utan att därför framställa annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr Nordenson: Herr talman! Jag har i en motion yrkat, att den ena av de föreslagna professorerna i romanska språk, förslagsvis den i Uppsala, skall utgöras av en professor i romanska språk, särskilt spanska och italienska. Motiveringen härför är den stora betydelse som dessa språk alltmera fått för oss genom våra ökade kommersiella förbindelser med ifrågavarande språkområden — jag tänker särskilt på det spanska och det därmed besläktade portugisiska språket.

Departementschefen och utskottet ha hänvisat till att denna fråga borde tagas upp i samband med en utbyggnad av Göteborgs och Stockholms högskolor. Det anges emellertid inte, om denna utbyggnad är avsedd att ske genom inrättande av självständiga professorer eller på annat sätt. Jag skulle på denna punkt vilja understryka, att även om det här gäller ett praktiskt syftemål, nämligen att åstadkomma goda kunskaper i de ifrågavarande språken för att befordra våra kommersiella förbindelser, är det mycket angeläget att dessa stora och viktiga språkområden företräddas av en självständig lärostol. Intresset för ett ämne blir större och lockelsen för duktiga krafter att ägna sig åt studier på området blir mera betydande, om det verkligen finns en speciell företrädare för ämnet och vetenskapliga studier kunna bedrivas inom området. Det är en-

Ang. vissa anslag till universiteten m. m. (Forts.)

dast om vi kunna få duktiga krafter att ägna sig åt studiet av dessa språk som vi kunna räkna med att få fullgoda lärarkrafter till de olika kommersiella utbildningsanstalterna i landet och därmed också den goda språkkunskap, som är önskvärd hos de ungdomar, vilka skola ägna sig åt handeln med ifrågavarande länder.

Jag har i frågans nuvarande läge intet särskilt yrkande.

Herr **Ström**: Herr talman! Jag vill liksom föregående talare uttrycka min stora tacksamhet för att regeringen, med herrar Erlander, Weijne och Wigforss i spetsen, i denna sak ha kommit med ett så viktigt och utomordentligt förslag som det, som här föreligger och som kommer att reparera den likgiltighet statsmakterna under många år — under alltför många år — ha ådagalagt gentemot universiteten.

Jag har, herr talman, i anledning av den förevarande propositionen väckt ett par motioner, som liksom alla övriga motioner, utom jag tror en eller två, ha blivit avstyrkta.

Den ena motionen gäller inrättandet av en förste assistentbefattning vid institutionen för folklivsforskning i Lund. Universitetsberedningen har tillstyrkt inrättandet av en dylik tjänst, men universitetskanslern har inte funnit tillräckliga skäl att biträda universitetsberedningens förslag. Här är dock, enligt min åsikt, fråga om en viktig uppgift, som måste fyllas och där tiden hastar i allra högsta grad. Vårt gamla svenska kulturarv på folklivets och folkminnenas område är i stor fara att förskingras. Den nya tiden med dess teknik, dess nya kommunikationer och dess väldiga omvandling av de gamla förhållandena undergräva den nuvarande möjligheten att i tid tillvarata dessa folkminnen och att skildra detta folkliv. Det är därför av den största vikt att vi åtminstone så mycket stärka denna forskning vid universiteten, att lärarna där bli i stånd att fylla sin uppgift. Eljest blir ju själva lärostolen delvis mindre värd. Jag tycker att detta är en sak som alla parter och alla partier borde kunna ena sig om. Att bevara de gamla svenska traditionerna i vårt land är ju en urgammal konservativ princip, som högerkretsarna i samhället alltid tidigare slagit vakt om. Det är också någonting som har legat de liberala kretsarna varmt om hjärtat, då det har gällt att förena det nya med det gamla på ett sätt som gör det möjligt att icke störa den naturliga utvecklingen på dessa andliga områden. Och för arbetar- och bondeklasserna måste det ju vara av den mest livsviktiga betydelse att de icke bli rotlösa, utan att de kunna bevara sina rötter i den gamla svenska kulturen. Jag kan därför inte finna annat än att här alla skulle kunna enas om att stödja den mycket ringa utbyggnad av folklivsforskningen — det gäller nu närmast folklivsforskningen vid Lunds universitet — som det här är fråga om.

Jag skall emellertid, herr talman, inte ställa något yrkande, då utskottet har uttalat, att det inte funnit *tillräckliga* skäl föreligga för ett bifall till motionen, och då jag tror att den lucka, som utskottet möjligen har funnit, skall kunna fyllas till ett kommande år. Jag vill hoppas att ecklesiastikministern då beaktar denna sak — han har ju visat sig vara en utomordentlig tillgång för hela vårt kulturella liv.

Sedan har jag också väckt en motion, som avser att stärka ortnamnsforskningen i landet. Ortnamnsforskningen har ju inte bara ett teoretiskt värde, utan den har även ett mycket praktiskt värde. Den är av stor betydelse för både det rättsliga och det praktiska livet vid många tillfällen.

Nu har ortnamnsseminariet i Uppsala — det rör sig här om nordisk ortnamnsforskning — ett utomordentligt värdefullt bibliotek. Detta bibliotek omfattar icke mindre än 8 000 volymer utomordentligt värdefull litteratur,

Ang. vissa anslag till universiteten m. m. (Forts.)
delvis resultat av mycket betydelsefulla donationer, varför det inte kostat staten något väsentligt. Vidare har detta bibliotek en synnerligen värdefull kartsamling, som anlitas i allra högsta grad inte bara av de studerande på detta område utan även av utomstående. Materialet för undervisningen i ortnamnsforskning hämtas ur svenska ortnamnsarkivets vetenskapliga samlingar. För skötsel och vård av det ständigt växande seminariebiblioteket, för handledning av särskilt de yngre eleverna, för utlåning av böcker och arkivalier å svenska ortnamnsarkivet, såväl under pågående seminarieövningar som eljest, och för utskrivning av materialistor till övningarna och meddelanden till deltagarna erfordras oundgängligen en medhjälpare. Det har funnits en sådan, men det har varit en tredje amanuens. Nu gäller det att få en förste amanuens, alltså en, som mera odelat kan ägna sig åt denna utomordentligt viktiga tjänst.

Universitetsberedningen har också i sitt betänkande förordat inrättandet av en amanuens tjänst, knuten till ämnet nordisk ortnamnsforskning, men Kungl. Maj:t har icke velat följa universitetsberedningen. Nu kan man ju inte anklaga Kungl. Maj:t, som gått universiteten så mycket till mötes som detta utlåtande utvisar, och man kan inte heller anklaga statsutskottet, som haft så ringa tid till sitt förfogande att granska alla dessa luntor, för att utskottet inte har kunnat penetrera varje motion och kunnat undersöka dess berättigande eller icke berättigande.

Jag skall därför icke heller här yrka bifall till motionen, utan nöjer mig med att hemställa till ecklesiastikministern och statsutskottet att ett kommande år, då det kanske också blir litet bättre om tid, söka komma fram till en lösning, som gagnar dessa båda viktiga grenar vid våra två universitet.

Då herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet är närvarande här i kammaren, skall jag be att få ta upp ett par frågor, som jag gärna ville lägga honom på hjärtat att fundera över; mera begär jag inte, ty jag är denna gång ganska rimlig i mina krav. Den ena gäller en professur i etnologi vid Uppsala universitet som komplement till tidigare där företrädde, nära etnologien belägna forskningsområden, och den andra är, om inte tiden snart är inne att upprätta en professur i isländska språket och litteraturen. Det är ju så, att isländska språket och litteraturen äro moderspråket och moderlitteraturen för de nordiska språken och den nordiska litteraturen. Många islänningar ligga för närvarande i Sverige och studera, och förbindelserna mellan Island och Sverige äro mycket starka. Jag skulle endast vilja hemställa, att herr statsrådet skulle vilja fundera på den saken till något kommande år.

Slutligen kommer jag till en sak, som jag förstår att herr statsrådet behöver god tid på sig för att fundera över; jag har inte själv funderat slut på det ämnet, och jag behöver också litet mera tid därtill. Jag syftar på frågan, om inte något bör göras i vårt land för att genom universiteten eller på annat jämbördigt sätt lägga en grund för forskning på ett område, som i allra högsta grad influerats av utländska förebilder och inspirationer och där det svenska initiativet och intresset ännu ligger i sin linda, nämligen i fråga om den filmatiska konsten som har en så enorm påverkan på människorna. Skulle icke tiden snart vara mogen att göra någonting från statsmakternas sida, vare sig det nu skall ske genom att upprätta en professur vid något universitet eller genom en akademi nära anknuten till universiteten. Till detta vore det då i hög grad lämpligt att ansluta den dramatiska konsten, som ju är oerhört illa behandlad i vårt land. Ja, det är så illa ställt därmed, att jag tror att så småningom inte någon möjlighet kommer att finnas att få svenska författare att intressera sig för den dramatiska konsten, om inte statsmakterna visa ett större intresse för denna gren av kulturen och särskilt för de dramatiska och filmatiska författarna och deras möjlighet till utbildning i sin konst vid universiteten.

Ang. vissa anslag till universiteten m. m. (Forts.)

Herr talman! Jag har velat erinra om denna sak, som jag tror kommer att bli mycket betydelsefull i framtiden, och jag vill vid detta tillfälle rikta en viss kritik mot de svenska myndigheter, som handha ledningen på dessa områden, för att de alltför litet ha intresserat sig för den svenska dramatikerkonsten och den svenska filmkonsten.

Herr statsrådet **Weijne**: Herr talman! Jag skall bara ta kammarens uppmärksamhet i anspråk under ett par minuter, men jag känner mig skyldig att avge en förklaring.

Den proposition, som här föreligger till kammarens behandling, avlämnades inte förrän den 17 maj, och den förelåg då, som en ledamot av kammaren påpekade, icke i tryck vid det tillfället utan först några dagar senare. Jag vill här inte påstå att det är en lämplig arbetsmetod från Kungl. Maj:ts sida att framlägga betydande propositioner så sent under riksdagen. När jag emellertid inte har vågat ta på mitt ansvar att uppskjuta denna fråga till ett kommande år, är anledningen helt enkelt den, att under de krigsår, som vi ha genomlevat och genomlidit, de kulturella ändamålen ha blivit starkt eftersatta. Jag riktar ingen anklagelse åt något håll, jag endast konstaterar ett faktum, som väl för många ter sig som rätt naturligt. För den, som bär ansvaret för åttonde huvudtiteln, måste det nu te sig i hög grad önskvärt att så snart som möjligt, när det blir något så när normala tider, återhämta det som har försummats under kriget och att ta nya steg framåt.

Jag tror också att det med skärpa bör understrykas, att när vi vilja bygga upp en ny och bättre värld efter kriget, räcker det inte med sociala reformer, och det räcker inte med ekonomiska åtgöranden, utan vi måste nog betänka det gamla ordet att människan icke lever av bröd allenast. Om man nu har den uppfattningen, är det med mycket stor glädje, som man tar del av statsutskottets utlåtande i denna fråga. Man kan trots den sena timmen på riksdagen inte beskylla utskottet för att ha slarvat ifrån sig sina uppgifter — utskottet har inte kunnat det redan av det skälet, att ett mycket stort antal motioner ju förelegat med ändringsyrkanden i detaljer.

Jag vill till statsutskottet och främst dess andra avdelning uttala ett varmt tack för den grundliga och välvilliga behandling, som utskottet har ägnat propositionen, en behandling, som utmynnat i att utskottet praktiskt taget oförändrat tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag. Vad utskottet har gjort i fråga om ändringar avser ju endast detaljer, där jag inte har någonting att invända.

Men, herr talman, jag skulle gärna vilja begagna detta tillfälle också för att framhålla, att bakom denna proposition ligger ett arbete i departement och hos kommittéer, där man — det gäller i varje fall departementet, där jag haft tillfälle att se arbetet på nära håll — inte har kunnat tillämpa någon normal arbetstid, utan där tjänstemännen bokstavligen ha pressats till det yttersta. Man bör någon gång ha rätt att ge ett offentligt erkännande åt dessa tjänstemän, som, med uppjudande av det yttersta av sina krafter, pressa fram propositioner, som det egentligen ser nästan omöjligt ut att få fram, innan det blir för sent.

Det är klart att den vetenskapliga upprustning, som riksdagen i dag beslutar, inte är ett avslutat helt. Den företer skönhetsfläckar, och redan de många motionerna, som avse olika detaljer, visa ju att man kan ha delade meningar. Jag skall nu inte uppehålla mig vid detta utan vill endast konstatera, att de enskilda högskolorna stå utanför. Det har inte varit möjligt att hinna med utredningen om Stockholms och Göteborgs högskolor inom sådan tid, att även de skulle kunna få sin upprustning vid detta års riksdag. Jag förstår väl, att det kommer att möta betydande svårigheter att nästa år, då väl andra synpunk-

Ang. vissa anslag till universiteten m. m. (Forts.)

ter i viss mån komma att läggas på anslagskraven, få utrymme för dessa högskolor. Men då upprustningen där endast är en detalj av det större problemet om den vetenskapliga upprustningen, böra ju dessa högskolor inte komma i en ofördelaktigare ställning, därför att man inte har hunnit med utredningen nu. Jag vill därför uttrycka den förhoppningen, att man nästa år skall kunna fullfölja vad som har beslutats i dag, även med avseende å Stockholms och Göteborgs högskolor.

Herr Holmbäck: Herr talman! Beträffande tiden, då denna proposition kom till riksdagen, tror jag att det är en enhällig känsla på universitetshåll, att det var vida bättre att den kom, låt vara på ett sent stadium av riksdagen, än att den inte skulle ha kommit alls och de frågor, den behandlar, skjutits över till ett följande år. För min del hade jag det intrycket, när jag i maj läste propositionen, att den som väntar på något gott, han väntar inte för länge.

Om det vore brukligt här i kammaren att instämma med ett statsråd, så skulle jag instämma i de allmänna uttalanden, herr statsrådet gjorde. Jag tolkar hans ord såsom innebärande en stark uppskattning av den humanistiska forskningens betydelse för det kulturella livet i vårt land och i andra länder, en betydelse som har understrukits genom årets statsverksproposition.

Jag begärde emellertid ordet långt innan herr statsrådet yttrade sig, nämligen med anledning av herr Lundgrens anförande. Den tankegång, åt vilken herr Lundgren givit uttryck, har givetvis inte på något vis varit obeaktad vid den diskussion som förekommit i de spörsmål propositionen behandlar. Även jag anser, liksom herr Lundgren, att det är mycket sannolikt att de preceptorat, som nu komma att inrättas, en gång i framtiden komma att förvandlas till ordinarie professurer, och jag får säga, att om innehavarna av de nya preceptoraten i ekonomisk historia göra verkliga insatser i forskningen och i den akademiska undervisningen, så är det intet ont i att de en gång i framtiden få sina lärarbefattningar förvandlade till professurer. Men i det läge, som utvecklingen för närvarande befinner sig i, är det en utomordentlig fördel att få dessa lärarbefattningar, som de nu föreslås, och den föreslagna organisationen med preceptorer godtagas också från universitetshåll med tillfredsställelse.

Herr Lindblom: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av frågan om professuren i missionshistoria. Det är som bekant så, att vi ha en personlig professur i ämnet, vilken emellertid utgår 1948, och då har frågan uppstått, hur med denna disciplin skall förfaras. Universitetsberedningen har stannat för en kombination mellan missionshistoria och kyrkohistoria, men universitetskanslern och de förenade studentkårerna ha ansett, att man i detta avseende bör ge ett företräde åt ämnet missionshistoria, och därför föreslagit, att benämningen på denna professur skulle vara professur i »kyrkohistoria, särskilt missionshistoria». Från detta ställningstagande har emellertid departementschefen gått över på en annan linje och föreslagit, att professuren skall heta professur i »kyrkohistoria med missionshistoria». Denna namnfråga kan synas vara litet ovidkommande, men den är dock av den allra största betydelse, ty man befarar, att om man väljer den benämning som föreslagits i propositionen, kan man riskera att missionshistorien kommer i ett slags undantagsställning, och önskemålet är ju, vilket också tydligt framgår av universitetsberedningens yttrande, att denna professur skall om möjligt få en starkare ställning än vad fallet varit hitintills.

Det har väckts motioner i frågan, men jag anser mig icke ha anledning att ställa något särskilt yrkande i anledning av dem utan har endast velat med detta korta anförande framställa ett par önskemål.

Ang. vissa anslag till universiteten m. m. (Forts.)

När utskottet tagit ställning till detta spörsmål, så har man där liksom departementschefen utgått ifrån den förutsättningen, att det skulle finnas vissa garantier för att denna professur även i fortsättningen skulle vara personlig, d. v. s. att det skulle ske en insamling, som skulle säkerställa densamma. Emellertid förhåller det sig så, att dessa uppgifter äro felaktiga, och jag tror att både departementschefen och utskottet på den punkten ha utgått ifrån en förutsättning, som icke har faktiskt underlag, och att de alltså äro i någon mån vilseledda. Emellertid har även utskottet likväl insett den stora betydelsen av dessa spörsmål, så att det starkt understrukt denna fråga och uttalat önskvärdheten av att framdeles en professur må upprättas enbart i missionshistoria. Jag uttalar min tillfredsställelse över den ståndpunkten. Då är ju frågan bara den, vad man lägger i ordet »framdeles», och huru länge man skall tänka sig att den nuvarande kombinationen skall fortfara. Men om departementschefen tillgodoser utskottets övriga önskemål, så synes det mig, att man kanske kan vara tillfredsställd i alla fall, ty utskottet har uttalat, att det vid tillsättandet av den nu ifrågavarande professuren skall iakttagas, att den blivande innehavaren har fullgod kompetens i missionshistoria. Jag menar alltså, att om dessa riktlinjer följas, torde man kanske kunna nöja sig med detta under förhoppning att det inte skall dröja så synnerligen länge, förrän vi få en särskild professur i missionshistoria. När man ser, hurudant läget är i andra länder, tycker jag för min del att det är något genant för Sverige, att vi icke skulle kunna kosta på oss en professur i detta så oerhört viktiga ämne.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 2—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 10 och 11.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1947/48 till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet m. m., i vad propositionen avser anslag å driftbudgeten, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hyresavdrag för folk- och småskolläraernas tjänstebostäder;

nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av lärare vid folk- och småskolor; samt

nr 251, i anledning av väckta motioner angående anvisande av medel för inlösen av den s. k. Fjärås Bräcka i Halland m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 57, i fråga om ordnandet av anställnings- och avlöningsförhållandena för riksdagens vaktmästare m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av konstitutionsutskottets memorial nr 27, med förslag till ändrad lydelse av § 17 reglementariska föreskrifter för riksdagen, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 58, i anledning av delegerades för riksdagens verk förslag till nytt avlöningsreglemente för riksdagens verk m. m.;

nr 59, i anledning av delegerades för riksdagens verk förslag till 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för riksdagens verk;

nr 60, i anledning av delegerades för riksdagens verk förslag till tjänste- och familjepensionsbestämmelser för arbetare vid riksdagens verk;

nr 61, i anledning av delegerades för riksdagens verk förslag angående reglering av vissa tjänste- och familjepensioner vid riksdagens verk;

nr 62, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till ändringar i vissa delar av reglementet för riksgäldskontoret;

nr 63, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott;

nr 64, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning med förslag till avlönings- och pensionsstat för riksbanken; samt

nr 65, med förslag till avlöningsstater för riksdagens verk med undantag av riksbanken.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Herr talmannen hemställde nu, att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan måtte få uppskjutas till ett annat sammanträde.

Denna hemställan bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöts att sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 4 och 5 skulle på föredragningslistan för kammarens sammanträde måndagen den 14 i denna månad uppföras näst efter bevillningsutskottets betänkande nr 51.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial nr 254, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa åtgärder till främjande av bostadsförsörjningen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.33 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Måndagen den 14 juli förmiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets memorial nr 254.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 50, i anledning av *Förordnings-* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet väckta motioner. *förslag om statlig inkomstskatt m. m.*

I en den 11 april 1947 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 212, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);
- 2) förordning om statlig inkomstskatt;
- 3) förordning om statlig förmögenhetsskatt;
- 4) förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);
- 5) förordning om ändring i förordningen den 12 februari 1943 (nr 44) om kupongskatt;
- 6) lag angående ändrad lydelse av 17 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar;
- 7) förordning om kvarlåtenskapsskatt; samt
- 8) förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvs- skatt och gåvoskatt.

Till utskottets behandling hade hänvisats ett flertal i ämnet väckta motioner.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt

A) att riksdagen måtte med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 212, såvitt anginge nedan under 2), 3) och 7) angivna författningsförslag, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, med bifall i övrigt till propositionen,

- 1) för sin del antaga i betänkandet infört förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);
- 2) antaga i betänkandet infört förslag till förordning om statlig inkomstskatt;
- 3) antaga i betänkandet infört förslag till förordning om statlig förmögenhetsskatt;
- 4) för sin del antaga i betänkandet infört förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);
- 5) antaga i betänkandet infört förslag till förordning om ändring i förordningen den 12 februari 1943 (nr 44) om kupongskatt;
- 6) för sin del antaga i betänkandet infört förslag till lag angående ändrad lydelse av 17 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar;
- 7) antaga i betänkandet infört förslag till förordning om kvarlåtenskapsskatt; samt

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

8) antaga i betänkandet infört förslag till förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt;

B) att följande motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 278 av herr Sundelin m. fl. och II: 415 av herr Fröderberg m. fl.,

de likalydande motionerna I: 282 av herr Gustaf Elofsson m. fl. och II: 424 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl.,

de likalydande motionerna I: 283 av herr Ljungdahl och II: 425 av herr Sandberg,

de likalydande motionerna I: 284 av herr Näsgård och II: 423 av herr Liedberg m. fl.,

de likalydande motionerna I: 289 av herrar Öhman och Linderot samt II: 433 av herr Adolfsson m. fl.,

de likalydande motionerna I: 290 av herr Wahlund och II: 439 av herr Pettersson i Dahl m. fl.,

de likalydande motionerna I: 291 av herr Domö m. fl. och II: 442 av herr Skoglund i Doverstorp m. fl.,

de likalydande motionerna I: 293 av herr Elon Andersson m. fl. och II: 437 av herr Ohlin m. fl.,

de likalydande motionerna I: 294 av herr Gränebo m. fl. och II: 440 av herr Rubbestad m. fl.,

de likalydande motionerna I: 296 av herr Hagman m. fl. och II: 436 av herrar Ljungqvist och Birke,

de likalydande motionerna I: 298 av herr Mannerskantz m. fl. och II: 441 av herr Kyling m. fl.,

motionen I: 288 av herr Hage,

motionen I: 292 av herr Ewerlöf,

motionen I: 295 av herr Gottfrid Karlsson,

motionen I: 297 av herr Axel Ivar Anderson,

motionen I: 299 av herrar Englund och Wetter,

motionen II: 431 av herr Gustafsson i Bogla m. fl.,

motionen II: 432 av herr Gustafsson i Bogla m. fl.,

motionen II: 434 av herr Dickson ävensom

motionen II: 438 av herrar Ståhl och Svensson i Ljungskile,

i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Till vissa av de av utskottet tillstyrkta författningsförslagen funnos fogade tabeller och anvisningar.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Elon Andersson* och *Sandberg*, vilka på anförda skäl yrkat, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 212 måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 293 och II: 437, besluta,

A) att 10 § 1 och 2 mom. i förslaget till förordning om statlig inkomstskatt skulle erhålla den lydelse, reservationen visade;

B) att 11 § 1 mom. i förslaget till förordning om statlig förmögenhetsskatt skulle erhålla i reservationen angiven lydelse;

C) att avslå Kungl. Maj:ts förslag till förordning om kvarlåtenskapsskatt och förslag till förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt;

II) av herrar *Velander*, *Wehtje*, *Hagberg* i Malmö och *Olson* i Göteborg, vilka av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

1. avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 212 med förslag till ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) m. m.,

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad och allsidig utredning rörande den direkta statsbeskattningen, därvid i reservationen angivna synpunkter borde vinna beaktande, samt

3. i avvaktan på sådan utredning besluta att med avseende å utskylder, debiterade på grundval av taxering för beskattningsåret 1948 eller motsvarande räkenskapsår, en provisorisk skattelättnad skulle utgå enligt de likalydande motionerna I:291 och II:442 med till familjer 200 kronor och ensamstående 130 kronor genom avdrag å inkomst- och förmögenhetsskatt samt värnsskatt jämlikt nu gällande grunder;

III) av herrar *Näsgård, Hammarlund, Jonsson* i Skedsbygd och *Sandberg*, vilka ansett dels att utskottets yttrande beträffande ortsavdragen och dyrortsgrupperingen bort hava den lydelse, som i denna reservation angivits, dels ock att utskottet bort med anförda motivering hemställa, att riksdagen måtte besluta,

1) att 8 § 1 mom. i förslaget till förordning om statlig inkomstskatt skulle hava den lydelse, reservationen visade,

2) att en vid nämnda förordning fogad tabell skulle erhålla viss i reservationen angiven ändrad lydelse;

IV) av herrar *Näsgård, Hammarlund* och *Jonsson* i Skedsbygd, vilka ansett dels att utskottets yttrande beträffande förmögenhetsbeskattningen av fysiska personer bort hava den lydelse, reservationen visade, dels ock att utskottet bort med anförda motivering hemställa, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 212 måtte besluta, att 11 § 1 mom. i förslaget till förordning om statlig förmögenhetsskatt skulle erhålla den lydelse, som i reservationen angivits;

V) av herrar *Näsgård, Hammarlund* och *Jonsson* i Skedsbygd, vilka ansett dels att utskottets yttrande beträffande kvarlåtenskapsskatten m. m. bort hava den lydelse, reservationen visade, dels ock att utskottet bort med anförda motivering hemställa, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 212 måtte besluta att avslå förslaget till förordning om kvarlåtenskapsskatt och förslaget till förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt;

VI) av herrar *Näsgård, Hammarlund* och *Jonsson* i Skedsbygd, vilka ansett, att utskottets yttrande beträffande allmänna synpunkter på förslaget bort hava viss i reservationen angiven lydelse;

VII) av herrar *Björnsson* och *Sundström* i Skövde, vilka på anförda skäl hemställt, att 9 § i förslaget till förordning om statlig förmögenhetsskatt måtte erhålla den ändrade lydelse, som i reservationen angivits.

Dessutom fanns vid betänkandet fogat ett särskilt yttrande av herrar *Björnsson* och *Sundström* i Skövde beträffande 8 § i förslaget till förordning om statlig inkomstskatt.

Angående sättet för betänkandets föredragning yttrade

Herr **Bärg, Johan**: Herr talman! I avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 50 får jag hemställa,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten A på det sätt, att först föredragas de däri tillstyrkta författningsförslagen vart för sig, de med 2 och 3 betecknade, där så erfordras, paragrafvis samt med iakttagande, att vid förslagen fogade tabeller och anvisningar behandlas i sammanhang med

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
de paragrafer, vartill de höra, ävensom att slutbestämmelser, ingresser och rubriker förekomma sist, varefter och sedan alla författningsförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställan i punkten A föredrages;

att vid behandlingen av den del av betänkandet, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva uppläsa i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten A.

*Utskottets under 1) upptagna förslag till lag om ändring i kommunalskatte-
telagen den 28 september 1928 (nr 370).*

Herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Då riksdagsdebatten om skatte-
reformen nu börjar, förmodar jag, att de allra flesta ha samma känsla som
jag själv, nämligen att debatten om denna reform kanske mer än i de flesta
andra frågor redan har förts med en sådan utförlighet och under så lång tid,
att någonting nytt inte torde kunna komma fram under debatten i dag. Då jag
nu har begärt ordet i början av debatten, är det för att ändå försöka att så kort
som det överhuvud taget är möjligt sammanfatta de synpunkter som varit be-
stämmande för regeringen, då denna skattereform har lagts fram, och anled-
ningen till att jag för min del kan ansluta mig till de modifikationer i regerings-
propositionen, som bevillningsutskottet har företagit.

Alla veta, att utgångspunkten för hela skattereformen är en mycket allmän
önskan, att det höga skattetryck, som krigsåren hade framtingat, skulle
kunna väsentligt lättas. Denna synpunkt har varit bestämmande, skulle jag
vilja säga, för diskussionen ända fram till allra sista tiden; den har varit be-
stämmande trots de invändningar, som i ett läge som det nuvarande kunna göras
emot alla skattesänkningar. Denna synpunkt, att en skattesänkning var önsk-
värd, bestämde borttagandet av omsättningsskatten, och samma synpunkt har
förmått regeringen att även i det nuvarande läget vidhålla sin uppfattning, att
en sänkning av den direkta inkomstskatten för den överväldigande delen av
skattebetalarna är försvarlig.

Jag behöver inte påpeka, att samma tveksamhet, som kan föreligga när det
gäller en skattesänkning i vårt land, måste finnas i andra länder, och jag kan
säga, antingen det nu är ett försvar eller inte för regeringens ståndpunkt, att
man i dessa länder har kommit fram till samma resultat. När den amerikanske
presidenten inlade sitt veto emot en skattesänkning, som en stor majoritet av
kongressen hade beslutat, skedde det visserligen också med åberopande av det
allmänna ekonomiska och penningpolitiska läget, men hans veto berodde framför
allt på att han ansåg, att utformningen av skatteförslaget i alltför liten ut-
sträckning tog hänsyn till den stora massan av mindre inkomsttagare och tog
för stor hänsyn till de största inkomsttagarna.

I Kanada, som i många hänseenden är jämförligt med vårt eget land, har i
våras en ny skattesänkning beslutats i fråga om inkomstskatten, och finans-
ministern yttrade därvid, att det fanns åtskilliga anledningar till tveksamhet,
men att han ansåg, att folks förväntningar efter krigets slut att skatterna
skulle sänkas voro så berättigade, att man trots betänkligheterna borde vidta
denna nya och icke oötydliga skattesänkning.

När jag säger, att betänkligheterna i penningpolitiskt hänseende ha fått över-
vinnas, tror jag därmed inte att det är riktigt att dra den slutsats, som man
möjligen kan utläsa ur en av reservationerna till utskottsbetänkandet, nämligen
att sedan man väl beslutat att *inte* begagna skatteinstrumentet för att skapa ett

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

mycket stort överskott i budgeten och därigenom sterilisera köpkraft, kan synpunkten om budgetens balansering skjutas undan såsom inte längre betydelsefull. I alla händelser kan denna reservation från folkpartiet möjligen uppfattas så, att sedan vi avvisat tanken att skapa ett stort överskott i budgeten, är det inte så nödvändigt att ta hänsyn till det nuvarande penningpolitiska läget. Om reservationen skall uppfattas på ett sådant sätt, tror jag inte att resonemanget är riktigt. Här är det alltid fråga om gradationer, om ett *mer* eller *mindre*. Man kan mycket väl, om jag får gå tillbaka till vad som skedde vid omsättningsskattens avskaffande, ha varit med om att avskaffa denna skatt, men ändå i fråga om inkomstskatten tveka, huruvida man skall fortsätta på skattesänkningens vägen. På samma sätt kan man vara med om att sänka inkomstskatten men likväl fasthålla vid att budgeten i det nuvarande läget skall vara balanserad, och väl balanserad.

Den skattesänkning, som här är föreslagen, är visserligen inte oväsentlig, men den är inte mycket betydande. Vår skattenivå kommer även efter genomförandet av denna skattesänkning att vara synnerligen hög. Man kan fråga sig, varför detta är nödvändigt, och man kan peka på att Sverige inte har varit med i kriget och att det alltså förefaller egendomligt, att vi i vårt land skola ha en skattenivå, som är jämförbar med de länders som ha deltagit i kriget.

Jag behöver inte för denna kammare tala om att vår höga skattenivå väsentligen hänger samman med de nya och stora statsutgifter, som vi dels ha beslutat, dels äro i färd med att besluta. Om vi inte hade haft och fortfarande bevarade den mycket stora ökningen av utgifter för militärväsendet, om vi inte hade genomfört en väsentlig förbättring av folkpensionerna, om vi inte vore beredda att införa de kontanta barnbidragen, så skulle det skattebelopp, som staten behöver ta ut av medborgarna, vara betydligt mycket lägre än det nu kommer att bli. Det skulle vara så betydligt mycket lägre, att om hela skattelättnaden skulle kunna läggas enbart på inkomstskatten — vilket väl då inte vore möjligt, eftersom också andra skatteformer förvisso skulle komma under övervägande — skulle inkomstskatten kunna reduceras låt mig säga åtminstone till hälften av vad den nu kommer att bli, d. v. s. vi skulle komma tillbaka till skattesatser, som säkerligen inte överstego dem vi hade före kriget.

Frågan är, om en sådan skattehöjd kan motiveras av de nya utgifterna, och även på den punkten kanske kammaren är intresserad av att höra, hur man resonerar på andra håll i världen.

Jag nämnde om det nya förslaget till skattesänkning i Kanada. När detta förslag lades fram yttrade den kanadensiske finansministern — som anses tillhöra den mera moderata delen av det liberala partiet — att om skatterna hade ökat till sin nuvarande höjd för att skaffa täckning för produktiva, fredsmässiga utgifter för landets utveckling och för socialpolitiska ändamål i stället för improduktiva krigsutgifter, skulle den nuvarande skattenivån kanske ha kunnat accepteras och tolereras som en permanent nivå. Han skiljer alltså liksom vi mellan skatter, som påläggas för olika slag av ändamål. Jag förmodar, att hur mycket vi än klaga över den höjd på skatterna, som vi fortfarande måste hålla, äro vi praktiskt taget ense om att vi inte vilja undvara de utgifter, särskilt för de socialpolitiska åtgärderna, som ha beslutats eller komma att beslutas.

Men när vi på detta sätt kommit till denna höga skattenivå, kunna vi naturligtvis inte underlåta att fråga, om de nu föreslagna skatterna verkligen äro nödvändiga för att täcka de utgifter, som vi kanske praktiskt taget alla äro ense om. Man säger, och det kommer fram även i någon av reservationerna, att man avvisar höjningen av beskattningen — särskilt syftar man då på den kompensation för skattesänkningen, som består i höjningen av bologsskatten och förmögenhetsskatten — på grund av att den är onödig. Om

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
den saken ha förts så många, så långa och så ingående diskussioner, att jag endast vill konstatera, att regeringen från början har ställt sig på den ståndpunkten, att när vi i år genomföra en skattereform och besluta om en viss höjd på skatterna, skall reformen inte vara sådan, att vi redan nästa år måste göra ändringar i höjande riktning.

Det är klart, att man kan ha en annan mening därom. Jag kan dock till min glädje konstatera, att ett av de partier i riksdagen, som inte stödja regeringen, uttalar sig för regeringens uppfattning på denna punkt. Det är bondeförbundet, som också menar, att vi nu böra besluta en skattereform, som är sådan att vi inte behöva höja skatten vid nästa års riksdag. Däremot äro både högern och folkpartiet tydligen beredda att ta denna risk. Folkpartiet säger uttryckligen, att för den händelse en dylik höjning skulle bli nödvändig, skall den inte drabba inkomstskatten. På vilken väg höjningen skulle genomföras få vi inte reda på. Jag tror att det vore önskvärt för allmänheten att få veta, vilka utvägar till en sådan täckning som man ifrån den sidan har i tankarna. Jag anser, att det är riktigare att säga — såsom regeringen har gjort — att man finner täckningen vara nödvändig. Regeringen ser ingen möjlighet att undvara den, och vi ha föreslagit, att den skall komma till stånd genom en höjning av bolagsskatten och förmögenhetsskatten.

Om denna regeringens ståndpunkt — att vi med all sannolikhet inte kunna undvara höjningen av bolagsskatten och förmögenhetsskatten — ett kommande år skulle visa sig vara alltför pessimistisk, har regeringen och även utskottets majoritet sagt, att man under sådana förhållanden inte anser det riktigt att lägga sänkningen på bolagsskatten och förmögenhetsskatten, utan då bör sänkningen läggas på ett sådant sätt, att den blir till större fördel för den stora massan av skattebetalare. vare sig detta sedan sker i form av en sänkning av den statliga inkomstskatten eller man finner någon form för lättnad i den kommunala beskattningen.

Men i och med att man på detta sätt har kommit fram till en viss nödvändig utgiftssumma och därmed en viss nödvändig skattesumma, är man inne på den gamla striden om avvägningen av beskattningen mellan olika samhällsgrupper. Det är i grund och botten denna avvägning, som är den egentliga tvistepunkten. Om den inte hade funnits, om man inte hade haft delade meningar om hur hög bolagsskatten bör vara och hur hög förmögenhetsskatten bör vara, tror jag inte, att tvisten om ett par hundra miljoner mer eller mindre, som skulle skaffas skattevägen, hade behövt ta sådana former som den har tagit.

Denna tvist om en avvägning av skatterna är lika gammal som allt tänkande över beskattningen. Jag tror, att det skulle vara till gagn för diskussionen rörande dessa intressefrågor — där också föreställningarna om vad som är rättvist eller orättvist spelar en sådan roll — om man mera allmänt hade klart för sig, hur skiftande uppfattningarna både om vad som är rättvist och om vad som är nyttigt under tidernas lopp ha varit och kanske även i vilken riktning förändringarna i vår västerländska kulturvärld ha gått.

Det är egentligen två synpunkter på skatterna, som bli avgörande. Den ena är just frågan om vad som menas med en rättvis beskattning. Den andra frågan är: hur påverka skatterna vårt ekonomiska liv, därigenom produktionen och därigenom till sist också hela folkets välförstånd? Jag tror inte, att man kan utesluta någotdera av dessa båda led. När återigen i folkpartireservationen säges, att hänsynen till beskattningens verkan på produktionen och därmed levnadsstandarden måste vara avgörande, skulle jag inte göra någon invändning däremot, om man lade den mening i ordet levnadsstandard, som jag anser att man borde lägga. Det är nämligen klart, att om man menar, att den

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

enda hänsyn man skall ta vid beskattningen är hänsynen till hur mycket som produceras i samhället, kunna vi från vår sida inte godta denna uppfattning. Vi kunna inte underlåta att också fråga oss, hur det som produceras kommer de olika samhällsgrupperna till godo. Men man måste beräkna hur skatterna påverka levnadsstandarden och avväga skatterna så, att levnadsstandarden inom hela folket blir så hög som det överhuvud taget är möjligt, och då kommer man inte undan frågan om vad jag kallar för det rättvisa i beskattningen.

Den stora tvistefrågan är ju, hur mycket skatt som skall tas ut av olika ekonomiska grupper, av folk med olika inkomster och i olika förmögenhetsställning. De allra flesta veta, att ännu för hundra år sedan rådde nog en ganska allmän mening i vårt västerländska samhälle om att en riktig beskattning av inkomsterna var den, som tog samma del av varje inkomst, alltså vad man brukar kalla för en proportionell beskattning. Man uttryckte det ofta så — det är kanske ännu någon som har en viss förkärlek för det uttrycket — att sedan skatterna blivit betalade, skulle medborgarnas ekonomiska läge i förhållande till varandra vara oförändrat. Den utgångspunkten innebär, att om man tar 10 procent av en liten inkomst, skall man ta 10 procent och ingenting mera av en stor inkomst.

Jag erinrar om detta, eftersom den som en smula följt den historiska utvecklingen bör veta, att den intensitet i känslorna, med vilken man slog vakt om den proportionella beskattningen gentemot de nya kätterier, som så småningom trängde fram och krävde en progressiv beskattning, var fullt jämförbar med den som nu kommer till uttryck, när det är fråga om att minska på de stora förmögenheterna.

Ännu Stuart Mill — som ni alla känna såsom en stor liberal ekonom och överhuvud taget en frisinnad personlighet och som dessutom hade starka sympatier för en begränsning av arven och ansåg, att ingen borde få ärva mer än en viss högsta summa — var en så avgjord anhängare av den proportionella inkomstskatten, att han till och förklarade, att om man skulle ta en större del av de större inkomstagarna, var det en särbeskattning, som inte kunde karakteriseras som annat än »en mild form av röveri». Även åtskilligt senare — jag tror inte, att det är mer än sjuttiofem år sedan — uttalade en av de mest framskjutna engelska ekonomerna, att ju mer han hade sysslat med skattefrågor, desto mer hade han blivit övertygad om att den proportionella beskattningen var den enda riktiga. Han uttalade, att man visserligen av mänskliga känslor, av hänsyn till de fattiga, skulle kunna frestas att lägga mera på de rika för att lätta skatten för de fattiga, men att man borde värja sig för den frestelse, som ligger i denna missriktade humanitet.

Det var först under senare delen av 1800-talet och i början av 1900-talet som den progressiva beskattning, som vi nu här alla betrakta såsom fullständigt självklar, slog igenom. Om nu någon begärde, att vi skulle ta ut samma procenttal av de små inkomsterna som av de stora, är jag övertygad om att den överväldigande majoriteten i riksdagen och även i denna kammare skulle anse detta i hög grad orättfärdigt.

Jag tror att det är skäl att man — om inte för annat, så för att möjligen mildra häftigheten i de känslor, med vilka man bekämpar varandra — på detta sätt erinrar om hurudan utvecklingen har varit.

Emellertid är det klart, att i samma ögonblick som man ger sig in på den linjen, att större inkomster skola beskattas hårdare än mindre inkomster, frågar sig var och en: var skall man stanna? Hela idén om en progressiv beskattning bygger, som vi alla nu veta, på den föreställningen, att om man tar bort den översta delen av en stor inkomst, så berövar man inkomstagaren mindre

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

av välstånd än om man tar samma procentdel av en mindre inkomst. Atminstone för den, som skulle vara frestad att tillämpa vad jag skulle vilja kalla för ett schematiskt tänkande, är det uppenbart, att om han vill fullfölja denna tanke till slut, så kommer han fram till att på denna väg skulle alla skatter betalas av de högre delarna av inkomsten, och till sist skulle skatten läggas så, att alla människor hade lika stora återstående inkomster.

Att frågan om den progressiva beskattningen hänger ganska nära samman med föreställningarna om vad som är en rättvis inkomstfördelning i samhället, kommer man inte ifrån. Hur lätt det är att angripa motståndare under förebärande, att de hysa samhällsomstörtande och revolutionära idéer, då de vilja ändra inkomstfördelningen genom beskattningen, har till och med den mycket litet revolutionära amerikanske presidenten fått veta i dessa dagar. Jag nämnde, att han inlade sitt veto emot det nya skatteförslaget, framför allt på grund av att han ansåg, att det fördelade skattelättnaden orättvist emellan medborgarna. Enligt förslaget sänktes visserligen inte, såsom från början var tänkt, skatten med 20 procent för alla inkomsttagare, utan den sänktes med 30 procent för de allra lägsta inkomsterna, med 20 procent för ett mycket stort skikt rätt långt upp på inkomstskalan och med 10 procent för de allra största inkomsterna. Men presidenten framhöll i sitt offentliga tal, att han ansåg att även denna proportion var oriktig, och han belyste det med ett exempel. Han sade, att en familj, som inte hade mer än 2 500 dollars i inkomst, skulle genom skattesänkningen få sin återstående inkomst ökad med litet över en procent, under det att en familj med en inkomst på 50 000 dollars skulle få den återstående inkomsten ökad med över 18 procent. Detta uttalande framkallade vredesutbrott på många håll. Särskilt minns jag en artikel i en amerikansk tidskrift, som undrade varför presidenten inte sade ifrån med en gång, att det var galet att somliga människor hade 50 000 dollars i inkomst — den uppfattningen hade man i Moskva och i alla vänsterkretsar — och varför han inte sade rent ut, att han i grund och botten ogillade den nuvarande inkomstfördelningen.

Jag skall till min glädje erkänna, att i den reservation från folkpartiet, som jag här har nämnt flera gånger, säger man klart och tydligt, att en skattereform bör lätta bördan mera för de mindre inkomsttagarna än för de större. Överhuvud taget går hela vår politik ut på att åstadkomma en viss utjämning av de ekonomiska förhållandena i samhället, och det är någonting som man kan gilla.

Frågan är bara: hur långt kan man gå? Om jag skulle formulera ståndpunkterna i abstrakta ordalag, tror jag inte, att det finns mycket stora olikheter mellan partierna, i den mån som de äro villiga att erkänna, att en sådan utjämning av de ekonomiska förhållandena är önskvärd och att även skatteformerna kunna utnyttjas för denna. Jag tror, att om man kan formulera det mycket abstrakt, kunna vi alla säga, att en dylik utjämning är nyttig, men den får inte ske på ett sådant sätt och skatterna få inte användas på ett sådant sätt, att det skadar det ekonomiska livet och därigenom minskar hela den kaka, som vi ju sedan skola dela.

Men det beklagliga är, att sedan man väl har kommit överens om denna allmänna abstrakta formel, komma olikheterna fram, då man skall försöka tillämpa den i praktiken. På vilka punkter kan man anta, att en skatt av en viss höjd medför skadliga verkningar? I och för sig är det ju alldeles klart, att en skatt, som tar den del av inkomsten som annars skulle ha sparats, minskar den enskilda kapitalbildningen i samhället. I den mån detta inte kompenseras genom att de medel, som staten får i sin hand, användas för ett lika nyttigt ändamål, är det klart att det är till skada för hela samhället.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Och om en skatt av en familjs inkomster tar en del, som denna annars skulle ha använt för nödvändiga utgifter, som skulle ha ökat familjens effektivitet, är det lika klart, att skatten medför en minskning av den allmänna effektiviteten i samhället och sålunda är skadlig, såvida man inte också där skulle kunna peka på att dessa medel, när de användas av samhället, komma till sådan nytta, att den väl kompenserar den skada, som det har betytt att man har tagit medel från de enskilda.

När man skall gå till en sådan avvägning, söker man sålunda efter vad jag kan kalla för tecken, som tyda på att skatter av en viss höjd eller av ett visst slag skulle vara mer eller mindre skadliga respektive nyttiga. Det är ganska naturligt, om man under sådana förhållanden vänder sig dels till den erfarenhet, som man har haft under den föregående skatteutvecklingen, dels också till de erfarenheter som man möjligen kan hämta från andra länder. Men tolkningen av dessa erfarenheter är utomordentligt vanskelig.

Om man finge hålla sig bara till våra egna erfarenheter, skulle jag tro att envar kan finna att de äro ägnade att inge oss en ganska stor optimism. Ty ingenting är vissare än att så långt vi minnas tillbaka — eller åtminstone så långt jag minns tillbaka — i vårt politiska liv har varje höjning av beskattningen, som träffat folk med någorlunda stora inkomster och som inneburit, som det heter, en ny börda på näringslivet, framkallat förklaringar från många håll att den kommer att leda till stagnation av vårt svenska näringsliv och därför bli till skada inte bara för dem, som få bära skatten, utan för hela samhället.

Jag har ett levande minne av att ännu så sent som under remissdebatten 1938 förklarade folkpartiets dåvarande ledare här, att nu hade vi kommit till den punkt i fråga om våra statsutgifter och därför också i fråga om våra skatter, som betydde, att vi praktiskt taget voro vid bristningsgränsen. Det yttrandet fälldes säkerligen av fullaste övertygelse, och jag är lika övertygad om att de, som i dag tala om de skadliga följderna av det nya skatteförslaget, äro lika övertygade om att de ha rätt. Men det kan ju inte förnekas, att under hela den tid från låt oss säga sekelskiftet till nu, under vilken vår beskattning har gått över från att vara en proportionell beskattning — jag tänker nu på alla skatteformer sammanlagt — eller till och med en regressiv beskattning, som beskattade de mindre inkomstagarna hårdare än de större, och till att bli en progressiv beskattning av den höjd, som vi nu ha — under hela denna tid, säger jag, har inte välståndet gått tillbaka eller det ekonomiska livet stagnerat, utan vi kunna tvärtom trots våra ögonblickliga svårigheter säga, att så mycket som det nu produceras har icke förut producerats och en sådan höjning av den allmänna standarden som vi under dessa femtio år ha upplevat hade vi kanske för femtio år sedan inte ens ansett vara möjlig.

Men därför att man gång på gång har sagt, att man varit framme vid bristningsgränsen och att det skulle gå galet, men har tagit fel i sina spådomar, vill jag visst inte förneka, att man kan komma till en punkt, där man får rätt om man ständigt upprepar samma spådom. Men bevisbördan påvilår utan tvivel dem, som spå att det skall gå galet.

Om man vill göra jämförelser med andra länder kan man säga, att hela den utveckling, som har försiggått i den västerländska världen, har skett under ständig stegring av skatterna på både större inkomster och större förmögenheter. Var vi själva stå vid en sådan jämförelse är utomordentligt svårt att avgöra. Vi ha försökt att göra jämförelser i propositionen. Fria organisationer i detta samhälle ha mödat sig utomordentligt om att också belysa dessa frågor. Jag vågar bara säga, att olikheterna mellan länderna äro så stora, att jämförelserna äro synnerligen vanskliga. Man får akta sig både

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

för att tro på att de siffror som läggas fram äro riktiga och för att dra långtgående slutsatser av dem.

Jag skall kanske även på den punkten anföra något exempel. Under jämförelserna mellan vårt land och andra länder har jag, det erkänner jag, haft mina blickar i stor utsträckning riktade västerut, mot den anglosaxiska världen, mot England och alla dess dominions och mot det stora Förenta stater-na. Många tecken tyda på att skatter, som vi här anse för alltför nya och farliga, har man där kunnat acceptera och leva ganska bra med.

Då har det sagts: Låt oss i stället se på Schweiz! Ja, jag skall inte förneka, att Schweiz och Sverige ha vissa beröringspunkter. Men om man fullt riktigt konstaterar, att Schweiz har en lägre skattenivå än vårt land, får man å andra sidan också fråga sig: Har det schweiziska folket samma sociala för-måner som vi ha eller komma att få? Det är först sedan denna jämförelse har skett som man kan draga några slutsatser. Att jag nämner Schweiz beror på att även i detta land har det under det sista året försiggått en synnerligen livlig diskussion om beskattningen och om skattereformer. Även där har man försökt att göra jämförelser med andra länder, och hur svårt det är att göra jämförelser och hur olika resultaten bli skall jag belysa med ett par uppgifter.

Den mycket bekanta Neue Züricher Zeitung, som är ett mycket ansett organ med mycket goda ekonomiska medarbetare och som när den gör utredningar gör dem så ingående och vederhäftiga som utredningar överhuvud taget kunna göras, har haft intresse av att visa upp att den schweiziska beskattningen i stort sett är lägre än skatterna i både England, Förenta staterna och Sverige, och tidningen har samtidigt försökt visa, att den schweiziska förmögenhetsbeskattningen är ojämförligt mycket hårdare än i något av dessa länder. De jämförelser, som vi här i landet ha gjort med de anglosaxiska länderna, ha ibland framställts såsom inte tillförlitliga. Jag vill inte åberopa denna schweiziska utredning såsom något avgörande bevis, därför att det är så svårt att göra jämförelser, men jag vill dock anföra den. Tidningen gör först en jämförelse mellan skatterna på inkomst av arbete och börjar med en inkomst av 3 000 francs — tidningen sätter francs lika med kronor, och det må så vara — och kommer då till att i Schweiz utgör skatten på denna inkomst mellan 2,9 och 4,8 procent. I New York, där man skulle kunna vänta att det inte blev någon skatt alls på en så låg inkomst, är siffran 6 procent och i Stockholm 3,5 procent. Vid en arbetsinkomst av 4 000 francs blir skatten i Schweiz 4,5, i London 6,5, i New York 10 och i Stockholm 12 procent. Vid 10 000 francs eller kronors arbetsinkomst ligger skatten i Schweiz — den varierar i olika kanton-er — mellan 9 och 16, i London är den 25, i New York 19,5 och i Stockholm 20 procent. Vid 15 000 francs och kronor är den schweiziska skatten mellan 12 och 17 procent, skatten i England 32, i New York 23 och i Stockholm 23. Vid 20 000 i inkomst är skatten i Schweiz 15, i England 36, i New York 25 och i Stockholm 24,5 procent, och vid 100 000 francs eller kronors inkomst behö- ver schweizaren inte betala mer än 25 procent, under det att engelsmannen be- talar 55,5, new yorkbon 55 och stockholmaren 41.

Jag har inte brytt mig om att se efter, hur pass riktiga dessa siffror äro för Sveriges del. De äro i alla händelser någorlunda riktiga. De vittna om att har den schweiziska tidningen rätt, skulle våra uppgifter om de anglosaxiska skatterna vara ungefär riktiga.

Beträffande förmögenhetsbeskattningen, som ju är särskilt intressant där- för att den nu är så aktuell, har tidningen räknat ut att vid en ren förmögen- hetsinkomst på 3 000 francs betalar en schweizare för närvarande 33,5 procent i skatt, en engelsman inte mer än 5, en new yorkbo 8 och en stockholmare 15 procent. Vid en förmögenhetsinkomst av 4 000 betalar schweizaren 36 pro-

Förordningsförslag om ställig inkomstskatt m. m. (Forts.)

cent. engelsmannen 10, new yorkbon 14 och stockholmaren 28, alltså dubbelt så mycket som amerikanen men betydligt under schweizaren. Vid en inkomst av 10 000 bli procenttalen ungefär lika, nämligen 43, och vid 15 000 i inkomst är det ungefär 47 procent i alla länder. Vid 20 000 är skatten 50 procent i alla länder; möjligen litet mer i England. Beloppen vid 100 000 i inkomst förefalla mig vara omöjliga: där är det en siffra på 72 procent för Schweiz, 80 för England, 95 för Amerika och 64 för Sverige.

Man kan dra den slutsatsen, att det kräves mycket stor försiktighet när man gör dessa jämförelser mellan olika länder. Jag tror dock att man inte kommer undan den slutsatsen, att skatterna i hela världen för närvarande måste sägas ligga mycket högt. Detta har ändå inte hindrat, att främmande länders ekonomi löper om inte i normala banor, så ändock på ett sätt, som väl gör att utsikterna till en höjning av välståndet inte böra vara mindre på grund av dessa skatter.

Bland de särskilda skatteformerna är det speciellt en sak, som under sista tiden har tilldragit sig mer uppmärksamhet än tidigare — jag skulle nästan vilja säga större uppmärksamhet än som varit nödvändigt. Det är den s. k. marginalskatten. Det är klart, att en enskild medborgare, som betalar skatt, har anledning att fråga sig: hur mycket får jag behålla, om jag ökar min inkomst med en viss summa? Men för de allra flesta människor är det inte möjligt att på det viset bestämma över sina inkomster. Man kan göra det, om man har ett arbete, där man kan utföra övertidsarbete. Under sådana förhållanden får man väl snarast säga, att det är önskvärt, att marginalskatten inte blir för hög när det gäller den stora mängd av människor, som utföra ett arbete där de kunna öka ut sin arbetsprestation. Men vi få komma ihåg, att vill man hålla marginalskatten nere för den stora mängden av arbetare och löntagare, så leder det till att de pengar som behövas få skaffas från dem, som icke ha arbetsinkomster utan rörelse- och förmögenhetsinkomst. Även där gäller det alltså en avvägning, som man kan göra på olika sätt men där skillnaderna mellan de skatteförslag, som nu föreligga, inte äro mycket betydande. Ty även den sänkning av marginalskatten, som föreslås i folkpartiets reservation, leder inte till några sådana olikheter i marginalskatten, att åtminstone jag för min del kan tänka mig att den, som hade möjlighet att utföra en timmes eller en dags extra arbete, skulle avhållas därifrån av den marginalskatt, som propositionen innehåller, men däremot utföra det vid den marginalskatt, som denna reservation föreslår. Bondeförbundslinjen är ju densamma som regeringens, och om jag går till högerens linje, innebär den att man bibehåller den nuvarande progressionen, eftersom man åtminstone inte tillfälligt vill ändra på skattesystemet. Det gör att marginalskatten blir praktiskt taget densamma, kan man säga, som den som föreligger i regeringsförslaget.

Den punkt, som efter vad alla veta har framkallat den största mera ingående diskussionen, är frågan om den årliga förmögenhetsskatten. Det är inte den, som har framkallat de häftigaste känslorna, ty det har som bekant kvarlåtenskapskatten, men den årliga förmögenhetsskatten har framkallat ingående diskussioner därför att det i det ursprungliga kommittébetänkandet fanns en sak, om vilken man med skäl kunde vänta, att meningarna skulle bli delade och där förslaget var så pass, jag skulle vilja kalla det nytt, att det inte var förvånande, om folk gjorde invändningar från sina utgångspunkter. Inom kommittén gick man nämligen ut ifrån att när man kom över en viss förmögenhetsgräns och kom upp till vad vi anse vara verkligt stora förmögenheter, skulle man inte behöva ta några hänsyn till den inkomst, som medborgaren hade. Han skulle kunna betala åtminstone en del av denna förmögenhetsskatt av själva förmögenheten. Det var en klar utgångspunkt, den uttalades ganska tydligt i

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
betänkandet. Klart är emellertid, att går man ut från detta, kan det i extrema fall inträffa att den förmögenhetsskatt och den inkomstskatt, som skattebetalaren har att betala, överstiger hela inkomsten. Det innebär alltså uppenbarligen en viss förmögenhetsindragning, och framför allt kan man i viss utsträckning komma fram till vad man skulle kunna kalla för en marginalskatt, som ligger över avkastningen av förmögenhetsdelen, alltså över 100 procent.

I propositionen gick man till mötes de invändningar, som gjordes på denna punkt, därför att det var tydligt, att här hade man att göra med en uppfattning, som många och även jag för min del mycket väl kunna förstå. Jag har redan sagt det tidigare och jag skall gärna upprepa det nu, att jag kan mycket väl förstå den, som säger: en förmögenhetsskatt i form av arvsskatt varken kan eller bör betalas helt och hållet av inkomsten, utan den innebär, att samhället drar in en del av förmögenheten vid en förmögenhetsägares död, men den årliga förmögenhetsskatten bör aldrig vara sådan, att den överstiger hela avkastningen av förmögenheten. Vi ha därför infört den s. k. 80-procentsregeln. Det är klart, att denna regel inte löser de delproblem, som uppstå i skatteskalen. Dessa lösas inte heller helt av den modifikation, som utskottet har gjort genom att föreslå en lindrigare skala inte bara upp till 100 000 kronor utan också över de 100 000. Men jag vill fästa uppmärksamheten vid att förslaget om 80-procentsregeln i utskottsmajoritetens förslag väl får uppfattas såsom ett provisorium. De starka invändningar, som ha gjorts emot denna utformning av förmögenhetsskatten, böra leda till en ny undersökning, om det finns något sätt att komma fram på en linje, där de olika intressena och synpunkterna kunna bli tillgodosedda.

När jag kommer till bolagsskatten, har jag inte mycket att säga. Högerreservationens yttrande, att vi kanske ha det hårdaste skattetrycket i världen på näringslivet, har väl knutits till bolagsskatten. Jag har inte så noggrann kännedom om bolagsskatten i andra länder, att jag vågar att säga någonting om den saken. Det är riktigt, att bolagsskatten nu föreslås till 40 procent medan den är bara 38 % i Förenta staterna, men man får komma ihåg, att en bolagsbeskattning inte kan bedömas bara med hänsyn till skattesatsen utan måste bedömas också med hänsyn till de andra regler, som gälla för beskattningen av bolag. Om de 40 procent, som här föreslås i skatt för de svenska bolagen, skulle vara det högsta procenttal för bolagsskatt, som finns i världen, skulle jag å andra sidan nästan våga säga, att de avskrivningsregler, som de svenska bolagen få lov att tillämpa, äro de mildaste, som vi ha i världen. Man får väl väga det ena mot det andra.

Jag tror också, att det är svårt att finna någon verklig bakgrund för kravet att avslå detta förslag med en hänvisning till bolagens ekonomiska läge. Det gäller ju dock nu, som var och en vet, att försöka få fram medel för att genomföra en någorlunda omfattande skattesänkning för den stora massan av inkomsttagare.

När man i högerreservationen säger, att här fastläses ett procenttal på 40, så är det inte riktigt. Var och en vet, att detta procenttal kan ändras lika bra, fastän man inte har en rörlig skala, som om man hade en sådan och tog ut skatten med ett visst indextal.

Kommer jag slutligen till kvarlätenskapsskatten, har jag inte mycket att tillägga till vad som har sagts tidigare i den offentliga diskussionen. Här stå känslor emot varandra. Hänvisningen till de skadliga verkningarna tror jag inte har spelat samma roll som hänsynen till den enskilde. Det är dock alldeles uppenbart, att en kvarlätenskapsskatt, som praktiskt taget lämnar förmögenheter upp till 100 000 kronor ograverade, inte kan ha någon mycket väsentlig inverkan på det svenska näringslivet. Jag skulle tro, att en del av oppositionen har kommit fram därför att formen för denna skatt är ny. Man har inte vant sig

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

vid att ha annan arvsskatt än den, som går ut över arvslotterna, och har funnit det egendomligt att man vid avmätandet av en arvsskatt också skulle ta hänsyn till förmögenhetens storlek. Jag vet, att de finnas, som anse detta uppenbart orättvist, men innan man redovisar, vad man har för utgångspunkter, när man talar om vad som är rättvist och orättvist, är ju en diskussion faktiskt omöjlig. Om det är orättvist inom vissa svenska kretsar, är det ju alldeles uppenbart *inte* orättvist inom hela den västerländska värld, som kallas för den anglosaxiska, där man i större eller mindre utsträckning har nästan enbart kvarlåtenskaps-skatt eller en kombination med en arvslottsbeskattning.

Jag erinrar även i det fallet om Kanada som ju, som jag redan nämnt, i så många hänseenden är jämförbart med Sverige. I Kanada har man tidigare haft en kvarlåtenskapsskatt som gällde inom hela unionen. Dessutom hade man i de särskilda provinserna arvslotts- och kvarlåtenskapsskatter. Men numera har man, tydligen efter ingående överväganden, så att säga konsoliderat hela denna beskattning. Den konsoliderade arvsbeskattningen har fått samma form som den allmänna skatten hade i Kanada redan förut. Den har formen av en arvslottsbeskattning, men i realiteten är det en kombination av kvarlåtenskapsskatt och arvslottsbeskattning. Skatten uttas med ett visst procenttal på varje arvslott, men detta procenttal på arvslotten bestämmes dels med hänsyn till hur stor arvslotten är och dels med hänsyn till hur stor den förmögenhet är, av vilken arvslotten är en del. Om det alltså gäller en förmögenhet på t. ex. 100 000 dollars, ser man efter i skattetabellen, vilken procentsats som skall användas. Det är kanske fem procent. I en annan tabell får man besked om vilken procentsats som skall tillämpas för en arvslott på 50 000 dollars. Denna procent är, låt mig antaga, sex procent. Man lägger därefter helt enkelt ihop 5 plus 6 procent, vilket blir sammanlagt 11 procent, som skall uttagas på arvslotten 50 000 dollars. Detta är uppenbarligen en kombination av skatten på den samlade förmögenheten och skatten på arvslotten av samma art som den kombination som blir resultatet av den nu här i Sverige föreslagna skattelagstiftningen.

Jag förmodar emellertid, att det trots allt mindre är *formen* än *höjden* av denna skatt, som har framkallat invändningar. På den punkten finns inte något annat att säga än att här, liksom när det gäller den progressiva skatten på stora inkomster, är det fråga om vad man anser vara *skäligt*. Jag vill inte upprepa allt vad som har sagts rörande det orättmätiga och orättfärdiga i denna beskattning — det har ju till och med påståtts att den strider mot något slags grundläggande rättsmedvetande — men även på den punkten vågar jag göra en erinran. Likaväl som den progressiva beskattningen har varit omtvistad och man i sin opposition mot densamma betecknat den såsom orättfärdig och såsom röveri, har man sagt detsamma när frågan om en arvsskatt av en viss höjd kom fram. Jag tillåter mig anföra ett klassiskt uttalande av den engelske finansminister, som först lade fram förslaget om en sådan arvsskatt i England. Det var den icke obekante sir William Harcourt, som framförde sitt förslag år 1894. Då det mot hans kvarlåtenskapsskatt invändes, att den berövade människorna deras rättmätiga egendom, svarade han: »Ingen enskild har av naturen makt att bestämma över sin egendom efter sin död. Den makt som en enskild har att bestämma över sin egendom sedan han är död kommer helt och hållet av statens lagar. Eftersom staten har gett honom denna rätt, har staten också rätt att modifiera gällande lag och bestämma, under vilka villkor arvsrätten skall utövas.»

Vi måste komma ihåg, att det icke finns någon naturrätt vid sidan av de lagar som människorna stifta. Inte minst förmögenhetsägarna böra vara tack-samma för att de leva i ett rättssamhälle, där det är lagar som bestämma över deras rättigheter.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

En annan sak är det, när vi komma till frågan om nyttan eller skadan av den föreslagna beskattningen. Jag tror att även på den punkten kunna vi vara överens om att i den mån en skärpt arvsbeskattning leder till att vissa grupper samhällsmedborgare komma att äga något mindre än förut, men denna mellanskillnad användes för att andra samhällsgrupper skola bli bättre ställda, kan detta i och för sig inte innebära någon skada för samhället. Att det skulle vara till gagn för samhället att den stora mängden av egendom finns hopad hos ett begränsat antal enskilda medborgare är väl ändå inte sannolikt.

Det finns en viss form av företag som kunna komma att drabbas särskilt hårt i den betydelsen, att det kanske kan leda till att företagen få ändra sin form. Jag syftar på vad man kallar för de stora familjeföretagen. Den sidan av saken har givetvis alltid varit föremål för uppmärksamhet i de länder, där sådana här höga arvsskatter ha genomförts. Även vid den senaste höjningen av arvsskatten i England framfördes, låt vara mycket stillsamt, den invändningen, att det skulle bli ytterligt svårt för stora familjeföretag att fortsätta i den gamla formen. Jag kan även erinra om något som kanske inte är allmänt känt, nämligen att när man i mitten av 1930-talet genomförde den starka höjningen av den amerikanska kvarlåtenskapsskatten, frågade man i den diskussionen, hur det skulle gå med ett sådant företag som Ford och hur Fordbolaget skulle kunna fortsätta i sin gamla form, om det skulle betala de nya väldiga skatterna. Den invändningen vägde emellertid inte så tungt, att den amerikanska kongressen avsåg presidentens förslag.

Trots allt är det nog i hög grad ändå hänsynen till de enskilda arvtagarna, som spelar en roll i oppositionen mot det föreliggande skatteförslaget. Mest av allt är det dock, skulle jag tro, en viss obekantskap med vad förslaget innebär och hur det kommer att verka, som starkast påverkar uppfattningen. När man ständigt upprepar talet om att bondebefolkningen skulle bli särskilt utsatt för svårigheter på grund av den föreslagna kvarlåtenskapsskatten, har man tydligen inte undersökt, hur den verkar. Det är ju ändå ett faktum, att nettoförmögenheter i en bondefamilj på över 100 000 kronor äro mycket få till antalet i vårt land. Nettoförmögenheter ens över 60 000 kronor äro även de av mycket begränsat antal, och på förmögenheter upp till 60 000 kronor blir det ju i vanliga fall ingen kvarlåtenskapsskatt alls. Uppfattningen om vad som i detta fall är riktigt, hänger säkerligen samman med vad man anser vara *rättvist*.

När man här talar så mycket om att det finns olika och helt oförenliga rättsuppfattningar och när man tycks antyda, att de, som inte finna det särskilt lämpligt med de mycket stora arven, måste vara något slags besynnerliga människor, kanske jag till kammarens uppbyggelse kan få läsa upp några rader av vad en stor svensk en gång har yttrat. Orden ha fällt av en svensk man, som åtminstone hittills har åtnjutit stort anseende även inom de kretsar där man nu anser socialdemokratiens syn på arven vara någonting upprörande. Mannen är Alfred Nobel. Han lät i testamentsvittnens närvaro uppteckna följande: Jag är i grund och botten socialdemokrat, dock med moderation. Särskilt anser jag stora ärvda förmögenheter vara en olycka, som blott verka till människosläktets försoffning. Den som vore i besittning av en större förmögenhet borde därför ej låta den mer än till någon liten del övergå till sina släktingar. Till och med då bröstavingar funnes, ansåg han det orätt att utöver vad de behövde för sin uppfostran ytterligare lämna dem i händerna en större penningssumma, av vilken de ej själva gjort sig förtjänta.

Vi ha inte uttryckt det på det sättet, men det är väl ändå svårt att så att säga föra undan en sådan uppfattning såsom oförenlig med vad man här i Sverige på borgerligt håll kallar för sin rättsuppfattning. Därför har jag ansett det vara skäl att anföra detta citat.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Men jag skall sluta med något som är allvarligare. I högerns reservation åtminstone säges det, att kvarlåtenskapsskatten står i klar strid med det allmänna rättsmedvetandet. Jag undrar, hur länge vår svenska höger skall fortsätta med att framställa sig såsom representant för samhället och rättsmedvetandet. Det har skett så länge jag minns tillbaka. Då arbetarrörelsen först började tränga fram, ansågs rörelsens medlemmar vara samhällsfiender. Samhället representerades, hävdade man, av de förutvarande maktägarna. Jag undrar, om detta sätt att framställa sig själva såsom de enda representanterna för ett allmänt rättsmedvetande kan bidra till att möjliggöra det samarbete, som vi ju ändock till sist tvingas till. Om man på det hållet på allvar menar, att man själv representerar rättsmedvetandet och att socialdemokratien, som nu sluter sig samman bakom förslaget om kvarlåtenskapsskatten, står emot detta rättsmedvetande, hur tänker man sig då att den striden skall sluta? Den kan bara sluta på det viset, att det ena rättsmedvetandet förgör det andra. Då kanske man ändock på högerhåll efter all den historiska erfarenhet, som man har varit med om, kan dra någon slutsats om *vilket* rättsmedvetande som kommer att bestämma den fortsatta utvecklingen.

Jag tror för min del, att detta tal från de borgerligas sida om att det föreliggande förslaget står i strid med rättsmedvetandet är överord. Det finns säkerligen inte några dylika absoluta motsättningar mellan de olika medborgargruppernas rättsmedvetanden. Det är här enligt min uppfattning fråga om en gradation. Jag tror att det skulle vara möjligt att komma till en sammanjämkning mellan uppfattningarna, om man ifrån det som kallas för den borgerliga sidan ville finna sig i att rättsmedvetandet inom arbetarrörelsen, som på vissa punkter avviker ifrån det rättsmedvetande som behärskar de borgerliga klasserna, skulle få någon del i den grundval för ett fortsatt samarbete, som vi alla ändå till sist måste eftersträva. Det har inte varit till gagn för detta samarbete att man på det sätt som har skett har gjort klyftorna djupare än vad de överhuvud taget behövde vara.

I detta ögonblick torde det dock inte vara mycket skäl att försöka att jämna ut dessa klyftor, ty tills vidare står den politiska striden så hård, att varje medgivande från den ena eller andra partens sida komme att uppfattas såsom en svaghet, som man inte vill ge motståndarna möjlighet att påpeka. Det vore dock nyttigt, om man inte gör denna motsättning mer absolut än vad den behöver vara. Vi skulle nog ha gagn av om man i denna diskussion, som väl kanske inte ens kommer att sluta efter 1948 års val, nöjde sig med litet mindre starka ord och litet mindre framhävande av sin egen rättfärdighet gentemot motståndarnas orättfärdighet än vad som hittills har kommit till synes.

Herr Andersson, Elon: Herr talman! I likhet med herr finansministern har jag den uppfattningen, att den diskussion som redan har förts i denna fråga har varit så livlig och uttömmande, att alla synpunkter ha blivit berörda och belysta, varför det inte finns så många nya argument att anföra. Jag skall emellertid försöka att så kortfattat som möjligt belysa några av de synpunkter som jag har på det föreliggande förslaget och som jag vet delas av mina politiska meningsfränder.

Under de diskussioner som ha förts om vår ekonomiska politik har det framgått, att enighet icke kunnat vinnas om ett program, som infogade skattefrågan bland de nödvändiga åtgärderna för inflationens bekämpande. Tanken att skattevägen åstadkomma ett budgetöverskott av sådan omfattning, att det skulle vara av betydelse för att mota inflationstrycket, har av regeringen avvisats såsom en icke lämplig åtgärd i nuvarande läge. Under sådana omständigheter har jag ingen anledning att på skattefrågan lägga andra synpunkter än rent skattetekniska.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Från dessa utgångspunkter har jag ingenting att invända mot utskottets uppfattning, att frågan om skattesystemets utformning och beskattningens höjd nu bör ses på längre sikt. Beskattningens ändamål begränsas då även i nuvarande läge till att täcka statens nu förefintliga utgiftsbehov inom ramen av en väl balanserad budget. De erinringar, som finansministern gjorde på denna punkt, sakna för min del relevans. Vid min bedömning av läget har jag ej ifrågasatt annat än att de föreslagna åtgärderna skola rymmas inom en budget som är balanserad med tillräcklig marginal.

Om jag således liksom utskottet bedömer frågan ur skattetekniska synpunkter på längre sikt, så är det två omständigheter som i första hand ge mig anledning till några reflexioner.

Den första är, att de skattelättnader, som nu kunna åstadkommas, i första hand böra komma dem till godo som ha svårast att bära den nuvarande skattebördan. Den andra synpunkten är, att den nya avvägning av skattebördan, som då måste ske, icke får göras på sådant sätt, att den får uppenbart ogynnsamma återverkningar på det ekonomiska livet och därmed på lång sikt försämrar våra möjligheter att bära en fortgående standardhöjning.

Båda dessa synpunkter äro lika viktiga. Men jag undrar, om det inte finns en viss benägenhet att övervärdera den synpunkt som ligger närmast till. Den för närvarande mest aktuella delen av frågan är angelägenheten att lätta skattebördan för de hårdast ställda. Jag tycker också, att detta är en synnerligen angelägen sak, men det är farligt att så låta denna synpunkt dominera tänkesättet, att man glömmet det som på lång sikt är lika viktigt och kanske viktigare: att den grund på vilken avvägningen i framtiden skall ske, lägges på ett riktigt sätt. Man får för den ena angelägenhetens skull inte glömma den andra.

Det råder ingen oenighet om att den skattelättnad, som nu kan komma i fråga, i första hand skall komma de mindre inkomsttagarna till del. För min del har jag inte heller någon principiell erinran mot att dessa skattelättnader åstadkommas inte genom provisoriska åtgärder utan genom en ny utformning av skattesystemet. Jag är på det klara med att man därmed lägger grunden till en viss omfördelning av skattebördan mellan olika inkomst- och förmögenhetsklasser. Jag tror att det finns ett visst utrymme för en sådan omfördelning och att den inom detta utrymme också kan vara berättigad. Den försiggår för övrigt även på andra vägar än med skattesystemets hjälp, och ingen har i det hänseendet något att invända mot en standardhöjning som även innebär och möjliggör en påtaglig utjämning. Men denna utjämning sker i kapp med produktionens växande förmåga att bära den. Här gäller det att genom samhälleliga ingrepp åstadkomma en omfördelning, vars sammanlagda effekt ytterst drabbar produktionens förutsättningar och möjligheter. Då får man lov att gå försiktigt fram. Omfördelningen får inte köpas med åtgärder som genom sina verkningar försvåra den ekonomiska utvecklingen, som hämma arbetslust och sparvilja och som hindra en för produktionens utveckling nödvändig kapitalbildning hos enskilda och inom företagen. Det är den synpunkten som är av synnerlig vikt då det gäller att pröva avvägningen av skattebördan inom det nya skattesystemet.

I den allmänna diskussionen har man, som sagt, gärna velat göra gällande — det sker även i utskottets utlåtande — att den avvägning mellan olika inkomsttagare och mellan inkomst och förmögenhet, som föreslås i propositionen, är nödvändig för att bereda de lägre inkomsttagarna den nu föreslagna skattelindringen. Det framgår emellertid både av propositionen och av utskottets betänkande, att detta inte är det enda eller ens huvudsakliga motivet. Den nya avvägningen skall tjäna även andra ändamål. Jag erinrar

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

om de bestämda uttalandena att förmögenhetsbeskattningens höjd ej skall röna någon inverkan av inkomstutvecklingen. Blir denna gynnsammare än vad man har trott sig kunna beräkna, skall överskottet användas till ytterligare lättnader av inkomstbeskattningen, i första hand för lägre inkomsttagare.

Utskottet understryker med gillande denna departementschefens uppfattning, som finansministern i sitt anförande i dag ytterligare understrukt. Det är för övrigt en mycket intressant synpunkt, om man betraktar den med hänsyn till den fara för ett ökat inflationstryck som alltjämt finns. Den hårda förmögenhetsbeskattning, som man nu inför med åberopande av det nuvarande lägets krav, få vi behålla även om läget skulle bli ett annat och bättre. Finansministern, och med honom utskottsmajoriteten, diskuterar således den föreslagna avvägningen inte blott såsom en nödvändig angelägenhet för ögonblicket, utan såsom en medveten åtgärd på lång sikt, grundad på övertygelsen att den beskattning, som nu föreslås, är riktigt avvägd och inte innebär några risker för vår framtida ekonomiska utveckling.

Det är mot detta betraktelsesätt som jag nödgas anmäla opposition.

Man kan naturligtvis diskutera, när den gräns är nådd och överskriden då beskattningen verkar hämmande på arbetslust och sparvilja. Det är svårt att materiellt fastställa den gränsen, eftersom uppfattningarna om var den går torde vara mycket subjektiva. Men man borde kunna komma överens om att då skatterna ta i anspråk inte blott hela avkastningen av det nysparade kapitalet utan mera därtill, så verkar den på detta sätt. Man skall inte bagatellisera detta och tro, att den enskilde medborgaren inte sätter sig ned och räknar ut hur beskattningsreglerna husera med hans sparmedel. Källskatten har lärt även menige man att intressera sig för beskattningens verkningar vid förändringar i inkomstlägena. Och så mycket har diskussionen om marginalbeskattningen lett fram till att förslaget verkningar i dessa hänseenden äro ostridiga.

Det har sagts så mycket om dessa ting, herr talman, att jag inte behöver uppehålla kammaren därmed. Det mesta skulle bli en upprepning av förut kända argument. Men jag skulle dock vilja hänvisa till att utskottet under sin behandling av propositionen samlat åtskilligt nytt material av stort värde. Jag hänvisar kammarens ledamöter till de tabeller, som äro fogade till utskottets utlåtanden. Särskilt skulle jag vilja anbefalla till studium den sista av dessa, den som återfinnes på s. 226 i utskottsbetänkandet. Den visar vad man får behålla av sin inkomst, sedan skatterna till stat och kommun blivit gäldade. Även vid rätt blygsamma inkomster och förmögenheter konsumerar det allmänna så stor del av inkomstbehållningen, att lusten att försaka för att spara riskerar att få en allvarlig knäck. Kommer man upp i de inkomstlägen, där ett effektivt sparande kan sätta in, bli de hämmande verkningarna påtagliga. En man t. ex. med en inkomst av 100 000 kronor kan inte ha intresse av att öka sin förmögenhet över 150 000 kronor. Höjer han den till 300 000 kronor får han behålla *mindre* del av sin sammanlagda inkomst än han fick vid ett förmögenhetsläge av 150 000 kronor. Hans lust att spara för att öka sin förmögenhet måste under sådana förhållanden allvarligt trubbas av. Men därmed minskas också de möjligheter till en produktiv utveckling, som hans sparande skulle ha medfört. Produktionen undandrages det nya kapital och de möjligheter till utveckling, som hans sparande skulle ha tillfört den. Jag kan gå längre ned i inkomstskalan och ge fler exempel, men jag överlåter med fullt förtroende till kammarens ledamöter att själva studera resultatet av den avvägning, som förslaget innebär.

Vad har nu utskottet att säga därom? Jo, utskottet konstaterar, att en långsammare progression otvivelaktigt skulle ge större möjligheter till ökat sparande, och tror också att en viss minskning av beskattningen av större inkom-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
ter och förmögenheter kan antas ge upphov till en relativt större ökning av det totala sparandet än en skatteminskning på samma belopp i lägre inkomstlagen. Utskottet bestyrker alltså riktigheten av de reflexioner, som tabellen givit bland annat mig anledning till. Men utskottet tröstar sig dels genom att plocka fram argumentet om denna riskabla avvägnings nödvändighet för att möjliggöra skattesänkningarna, dels genom att hänvisa till att det ju är så få, som drabbas av skatteskärpningarna. Problemet reduceras till ett kvantitetsproblem. Det säger en hel del om från vilka synpunkter frågan bedömes.

Förutsättningarna för ett ökat sparande bli ännu sämre, om man kopplar in kvarlåtenskapsskatten. Motiven för denna nya skatteform äro alltså mycket oklara och mycket motsägande. Jag skall inte återuppta den gamla diskussionen omkring begreppet »den avlidnes skuld till samhället». Men det är alltså ovisst om den av sin upphovsman och sina tillskyndare inom utskottet betraktas som en komplettering av arvsbeskattningen eller som en uppskjuten förmögenhetsskatt. Än betraktas den som det ena, än som det andra av dessa skatteslag. Skall jag döma av ordalagen i utskottets betänkande är man där mest sinnad att acceptera den senare ståndpunkten. »Utskottet är icke främmande» heter det. »för tanken att rubricera kvarlåtenskapsskatten såsom ett särskilt slag av förmögenhetsbeskattning, för vilken är utmärkande att staten — i motsats till vad som är fallet i fråga om annan förmögenhetsbeskattning — medger uppskov med skattens erläggande till en såsom lämplig ansedd tidpunkt.» Denna synpunkt återkommer även senare i utskottets argumentering.

Utskottet kan således för sin del inte ha något att invända mot att man vid beräkningen av förmögenhetsbeskattningens verkningar tar hänsyn även till kvarlåtenskapsskattens inverkan. Den är svår att exakt beräkna, beroende främst på den skiftande tidslängden för det förmögenhetsinnehav, som beskattas, men det är uppenbart att progressiviteten i den är ännu starkare än i den årliga förmögenhetsbeskattningen. Jag har erinrat om att redan denna i vissa, inte alltför fåtaliga lägen tar i anspråk mera än avkastningen på det nysparade kapitalet, och utskottet har i annat sammanhang karakteriserat detta som en olägenhet och föreslagit åtgärder för att lindra skadan. Skadan blir avsevärt större, om även den uppskjutna förmögenhetsskatt, som utskottet kallar kvarlåtenskapsskatt, kopplas in i sammanhanget. Hur utskottet då kan skriva, att »större förmögenheter, vid sidan av den årliga förmögenhetsbeskattningen, äro i stånd att utan mera betydande olägenheter och utan att rättvisesynpunkter trädas för nära, tåla ytterligare belastning» i form av en kvarlåtenskapsskatt, det vill säga en uppskjuten förmögenhetsskatt, är för mig oförklarligt.

Medan jag är inne på kvarlåtenskapsskatten, herr talman, skall jag tillåta mig ytterligare ett par reflexioner. I diskussionen om denna skatt har den synpunkten framförts, att de medel, som denna skatt tillför staten, i varje fall ej böra tagas i anspråk för löpande utgifter utan bindas i kapitalinvesteringar. För denna synpunkt, som enligt min uppfattning vilar på ett riktigt betraktelsesätt om karaktären av de medel, som inflyta genom skatten, saknar utskottet all förståelse. Utskottet betonar tvärtom att grunden till skatteförslaget är att söka däri, att statsmakterna med utnyttjande av den skattekraft, som utan större olägenhet kan tas i anspråk av det allmänna, måste tillföra statsverket ökade inkomster, och det framhålles vidare som uppenbart, att »medel som inflyta till statsverket i form av kvarlåtenskapsskatt komma att tagas i anspråk för täckande av utgifter för driftbudgeten». Försöken att camouflera denna användning genom en hänvisning till att åtskilliga av driftbudgetens poster ha karaktär av kapitalinvesteringar förefalla tämligen svagt grundade. Vägbyggnaderna t. ex. hänföra sig ju till en redan bunden inkomsttitel.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Det ligger inte mycket mera beviskraft i utskottets andra, till försvar för kvarlätenskapsskatten framförda argument. »Den kritik», säger utskottet, »som i förevarande avseende riktats mot förslaget om kvarlätenskapsskatt kan framställas även mot varje annan skatt, vilken betalas med medel som eljest skulle blivit kapitalbildande.» Men här är det fråga om att för löpande utgifter använda medel, som redan *äro* sparade, att för dylika ändamål taga i anspråk kapital, som redan *äro* investerade i produktionen. Jag kan inte komma till annat resultat än att detta måste betyda ett skingrande av de tillgångar, som *nu* stå till produktionens förfogande, en fortgående minskning därav, som måste försvåra det ekonomiska framåtskridandet. Man må bygga kvarlätenskapsskatten på vilken teoretisk grund som helst, men dessa verkningar kommer man inte ifrån.

Detta gäller för övrigt om hela förmögenhetsbeskattningen, och dessa betänkligheter kunna inte viftas bort bara med nakna påståenden om att de *äro* obere rättigade.

Jag tror, att jag vågar säga att det är ostridigt, att den höga förmögenhetsbeskattningen och de höga procentsatserna i inkomstbeskattningens högre skiktskalor medföra en besvärande och olycklig belastning för arbetsvilja och sparsvilja och därmed för den kapitalbildning, som är nödvändig för produktionens upprätthållande och utveckling. Detta måste i det långa loppet lända till skada även för dem, som man nu främst vill skydda, eftersom en fortsatt produktivitetstegring med därav följande ökad nationalinkomst är nödvändig för att skapa en ekonomiskt bärig grundval för fortsatt framåtskridande. Även finansministern är på det klara med den höga marginalbeskattningens olägenheter och har sökt åstadkomma rättelse genom förslaget om en 80-procentig skattespärr. Utskottet har under sin grundligare utredning kunnat konstatera, att inte ens denna är tillräcklig, utan föreslår ytterligare spärregler. Utan tvivel är detta en förbättring, men den har inte förmått helt övervinna de olägenheter, som *äro* förknippade med förslaget.

Den enda rationella vägen, herr talman, att övervinna dessa olägenheter är att jämka skatteskalorna i de översta skikten. Detta veta både finansministern och utskottet, men vägra dock att gå på den linjen. Jag skulle nödtorftigt förstå deras motvilja, om det gällde en *tillfällig* merbelastning i en särskilt hårt trängd statsfinansiell situation. Här är det emellertid fråga om ett system, *som är avsett att bli bestående*. Det skattesystem, som finansministern utformat och med utskottsmajoritetens hjälp nu för ut i livet, är redan vid sin födelse så ofärdigt och lemmalytt att det måste ta sig fram med hjälp av kryckor. I stället för att söka den rationella bot, som ligger i att justera skatteskalorna, hänvisar man det till att halta sig fram med skattespärrarnas hjälp.

Det är således självklart, att utskottet från dessa utgångspunkter ansett sig böra avstyrka den motion, som väckts av folkpartiets representanter i denna och i andra kammaren och i vilken föreslås sådan ändring av skatteskalorna, att den höga marginalbeskattningens olägenheter till väsentlig del försvinna. Inte ens den förändring i förmögenhetsskatteskalen, som innebär en lindring för förmögenhetsägare i skiktet mellan 30 000 och 50 000 kronor och som skulle kunna stimulera det frivilliga sparandet i denna rätt talrika och för sparsamhetssynpunkter säkert mycket tillgängliga grupp, har man ansett sig kunna reflektera på. Det påstås, att det genom vårt förslag ökade intäktbortfallet, cirka 75 miljoner kronor, är så betydande att utskottet ej kan reflektera på denna naturliga utväg. Det medges att 75 miljoner kronor är en stor slant, men den är inte så dominerande i en skattebudget på 1,5 miljarder kronor, att den bör få hindra en rationell lösning av ett besvärande problem. Den är inte heller så stor, att den bör hindra en avvägning inom skattesyste-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
met, som bättre än den av regeringen föreslagna tillgodoser rättvisa och bilighet i den ekonomiska utvecklingen.

Jag kommer, herr talman, att vid behandlingen av de paragrafer, där folkpartimotionen föreslår ändringar, yrka bifall till den.

Jag skall, innan jag slutar, säga ett par ord även om bolagsbeskattningen. Också på den punkten kan jag fatta mig kort, Jag skall nöja mig med att hänvisa till vad som sagts i vår motion och i vår reservation om nödvändigheten att bereda tillbörligt utrymme för det sparande från företagets sida, som är nödvändigt för att utan alltför tyngande skattebördor utvidga företagen och deras produktivitet och för att undvika den snedbelastning, som uppstår om nybildningen av företag försvåras och de mindre företagen hämmas i sin utveckling. De utredningar, som företagits av vissa remissinstanser, visa vilken begränsning i företagets möjligheter att med hjälp av eget kapital bygga ut produktionen, som skulle bli en följd, om den statliga företagsbeskattningen fastläses vid en så hög normalnivå som 40 procent.

Finansministern har i sitt anförande här i dag tröstat sig med att det gått bra förut; trots det alltjämt höga skattetrycket har det lyckats det svenska näringslivet att producera i en större omfattning än någonsin tidigare. Man skall dock inte glömma, att denna produktiva utveckling under vad man skulle kunna kalla normala konjunkturer har kommit till stånd under ett skattetryck, som är avsevärt lägre än det som nu föreslås. Den erfarenhet, som finansministern åberopar, säger därför inte någonting alls om utvecklingsmöjligheterna under det avsevärt hårdare skattetryck, som han nu förutsätter såsom en normal uttagning från bolagen. Utskottet erkänner, att bolagsskatten blir hög, men förskansar sig återigen bakom påståendet om dess ofrånkomlighet. Den är ofrånkomlig för att man skall kunna genomföra skattesänkningarna. Man återkommer till detta betraktelsesätt om vad som med rätt eller orätt anses nödvändigt i *dagens läge* och bygger därpå en avvägning, som avses bli den normala och riktiga för lång tid framåt.

Detta sätt att lägga kortsiktiga synpunkter på ett problem, som har sin största betydelse för utvecklingen på lång sikt — det går igenom hela betänkandet — måste väcka allvarliga gensagor. Detta med »ofrånkomligheten» har för övrigt blivit finansministerns och utskottets magiska trollformel, deras mystiska ord. Alla erinringar, alla anmärkningar och alla frågor studsas tillbaka mot detta ord »ofrånkomligt». Alla tvivel, allt ansvar inför en fruktad utveckling, allt begraves bakom detta »ofrånkomligt». Men är verkligen allt så ofrånkomligt? Om man ser att någonting är på tok, om man känner på sig att man är inne på en felaktig och riskfylld väg — är det då i alla fall *ofrånkomligt* att gå den? Bör man inte först pröva om man inte kan komma fram på annat sätt? Bör man inte söka rädda sig ur den fara, som man ser, i stället för att rusa emot den och bara ropa: »Ofrånkomligt, ofrånkomligt!»?

Utskottet hyser uppenbarligen självt vissa betänkligheter mot den betydande skärpningen av företagsbeskattningen. Det erkännes, att skatten blir hög. Betänkligheterna ha fått ett materiellt uttryck i utskottets förslag om en lägre skattesats för ekonomiska föreningar. Motiveringen för denna åtskillnad kan inte med bästa vilja i världen betecknas som stark. Den affär, som ligger bakom denna förändring i propositionen, förefaller rätt tvivelaktig till sin karaktär. Den uppdelning, som här skett, innebär onekligen vissa risker för en sund utveckling. De farhågor, som utskottet självt ger uttryck åt, äro säkerligen välgrundade. Jag tror, att de kunna ytterligare understrykas och att till dem även bör läggas den viktiga synpunkten om rättvisa i beskattningen olika företagsformer emellan. Utskottet tror, att de ekonomiska föreningarnas medlemmar ha mindre enskilda inkomster än bolagens aktieägare, Jag är verkli-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

gen inte säker på att detta håller streck. För övrigt förefaller mig hela detta betraktelsesätt, att bolagens beskattning skall avvägas med hänsyn till aktieägarnas enskilda inkomster och beskattning, såsom en vådlig konstruktion. De skäl, som enligt utskottet tala för en skattelättnad för ekonomiska föreningar, skulle enligt mitt förmenande med samma styrka kunna åberopas även för bolagen.

Jag har åtskilliga gånger, herr talman, erinrat om att det skatteförslag, som nu diskuteras, avser en utformning av vårt skattesystem, som skall bli bestående för åtminstone de närmaste åren. Dess verkningar komma att sträcka sig långt fram i tiden. Det är av synnerlig vikt, att den ändrade fördelning av skattebördan, som föreslås, sker med hänsyn till dess verkningar på lång sikt. Den som anser sig ha grundad anledning befara, att verkningarna av de skattehöjningar på förmögenheter och produktiv verksamhet, som här föreslås, skola bli till skada för vårt ekonomiska liv och därmed hela vår samhällsutveckling, kan inte med gott samvete acceptera förslaget i denna del.

För min del måste jag anmäla dylika allvarliga betänkligheter. Finansministerns och utskottsmajoritetens påstående, att några dylika risker inte föreligga, äro inte på något sätt dokumenterade och styrkta. De grunda sig icke på sådana undersökningar och utredningar, som lämna faktiskt underlag för ett dylikt påstående. I den mån några undersökningar gjorts och i den mån den praktiska erfarenheten har något värde, ge de stöd för en motsatt uppfattning, nämligen för de farhågor, som även jag givit uttryck åt.

Finansministern har i sitt anförande i dag åberopat till stöd för sin ståndpunkt bland annat en del utländska erfarenheter. För ovanlighetens skull anförde han därvid även Schweiz. Jag skulle vara intresserad av att veta, huruvida de jämförelsesiffror, som finansminiseraen i det sammanhanget anförde, grundade sig på en jämförelse mellan den nuvarande beskattningen i Sverige och den schweiziska beskattningen och således inte hänförde sig till det skatetryck, som kommer att uppstå i vårt land, därest det nya skatteförslaget blir genomfört.

För min del sätter jag också stort värde på de varningar, som den praktiska erfarenheten i vårt land har uttalat emot en skatteskärpning av den omfattning, som här föreslås. Jag kommer också att rösta emot dessa skattehöjningar. Jag kan göra detta så mycket hellre som de enligt min mening inte äro nödvändiga för att nu kunna genomföra de skattesänkningar för i första hand lägre inkomsttagare och mindre förmögenhetsägare, varom alla äro ense. Kammarrens ledamöter ha av de siffror, som för några dagar sedan lades på deras bord, kunnat förvissa sig om att budgetöverskottet för det nu påbörjade budgetåret är tillräckligt för att utan skattehöjningar medgiva skattesänkningarna. Jag är medveten om att läget *kan* bli sämre under budgetåret 1948/49. Det är bekant från fjolårets ekonomiska prognos för de närmaste åren, att just budgetåret 1948/49 kommer att bli det svåraste ur statsfinansiell synpunkt med hänsyn till de sociala reformer, som då komma att träda i kraft. Men trots alla våra försök att skapa ett inkomststopp är inkomstutvecklingen alltjämt så oviss, att ingen lär med bestämdhet kunna säga något om det faktiska inkomstunderlaget, som då kommer att föreligga. Ingen vet, om en skatteskärpning då blir nödvändig för att åstadkomma de nödvändiga skatteintäkterna och hur stor den i så fall behöver bli. Jag och mitt parti äro liksom andra beredda att pröva den saken *då*, och jag skall gärna säga, att jag förutsätter, att andra utvägar än en höjning av inkomstskatterna i första hand böra prövas. Utskottet hyser sådan motvilja mot tanken att uppskjuta de eventuella skattehöjningarna till nästkommande år, att det hellre vill ta dem i år, även om de inte behövas, för att då vara på den säkra sidan. Jag kan inte dela denna motvilja. Jag

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
tycker inte att man för en obestämd och obestyrkt fruktan för vad som händelsevis *kan* komma nu bör ta ut mera än vad som behövs. Man skall framförallt inte låta sig förledas att tillgripa åtgärder, som inte äro av tillfällig och övergående natur, utan som för lång tid framåt låsa fast vårt skattesystem i en utformning, vars verkningar för samhällsekonomin äro outhärliga, men där all erfarenhet höjer hårda och bestämda varningsord.

Herr talman! Det beslut som riksdagen nu går att fatta är uppenbarligen ett av de viktigaste som ha ifrågakommit de senaste åren. Knappast någon fråga har såsom den nu förevarande upprört medborgarnas sinnen. Beslutet kommer att fattas av en majoritet, som visserligen är fullt klar, men som inte är större än att den haft goda skäl att ta större hänsyn till minoritetens mening än vad som här skett. Regeringen har haft i sin hand möjligheten att åstadkomma en lösning i en större enighets tecken utan att därför behöva uppge det, som för dagen måste vara det väsentliga, nämligen en skattelindring för de inkomsttagargrupper, som därav mest äro i behov. Den har saknat intresse härför, och jag beklagar, att så varit fallet. Jag tror, att hela vårt land skulle vunnit på om man velat allvarligt och förutsättningslöst diskutera möjligheterna och vägarna att nå fram till denna större enighet.

Herr Domö: Herr talman! Den mjukhet i tonen, som gav karaktär åt största delen av det anförande, med vilket finansministern enligt av regeringen nu snart vedertagen metod inledde dagens debatt, hade ingen motsvarighet i några modifikationer i sak. Man frestades nästan, när man hörde statsrådet Wigforss inlägg, att något justera det gamla talesättet »starkt i sak, mjukt i form» till »älskvärt i form, envist i sak».

En gammal god regel säger, att anfall är den bästa formen för försvar. Att en erfaren och skicklig politisk taktiker som finansministern tillämpar denna regel, är endast naturligt. Anfallet ligger väl till för honom personligen och stämmer väl också gott överens med hans uppfattning om svensk socialdemokratis uppgift på det politiska fältet. Finansministern hör till den riktning inom sitt parti, som på en gång gör anspråk på regeringsställningens makt att regera och oppositionens rätt att kritisera. Därför gick han in för att göra en blixstöt mot min partigrupp. Att han omedelbart sedan han gjort detta anfall, försvann ur kammaren, tar jag inte som ett uttryck för att han drog sig undan, utan det beror väl på att regeringen just nu är upptagen med andra saker. Finansministern trodde sig emellertid tydligen med detta blixtanfall göra en snabb stöt mot högern, då han ju argumenterade mot vad som i högerreservationen säges om att kvarlåtenskapsskatten strider mot svensk rättsuppfattning. Men finansministern vet säkerligen mycket väl, att det är många flera än högermän, som ha den av oss angivna uppfattningen, att den konfiskatoriska kvarlåtenskapsskatten strider emot vad som anses vara förenligt med gällande rättsuppfattning. Jag tror inte ens, att man i socialdemokratiska kretsar är helt främmande för den uppfattningen.

När finansministern koncentrerade sitt uttalande på den punkten mot högern, hade han tydligen helt glömt alla de remissinstanser, som yttrat sig över detta förslag. Många av dem och däribland också domstolsmyndigheter ha sagt, att denna kvarlåtenskapsskatt strider emot den uppfattning i skattehänseende, som hittills ansetts vara inskriven i svensk lag. Finansministern tillät sig göra gällande, att högern förmenar sig företräda lagstadgad rättsuppfattning, som vi till och med ansågo oss ha något slags monopol på, under det att socialdemokraterna inte tillerkänts att hysa svensk rättsuppfattning. Jag vill gentemot detta säga, att från högermans sida göra vi inte anspråk

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

på att ensamma och emot socialdemokraterna företråda svensk rättsuppfattning, som tagit gestalt i svensk lagstiftning och svensk rätt. Den rättsuppfattningen hoppas vi, att vi skola kunna hävda tillsammans med socialdemokraterna. Jag förmodar att det ändå inte är på det sättet att socialdemokraterna ha en helt annan uppfattning än den, som tagit gestalt i vår nuvarande lagstiftning.

Jag måste förklara, herr talman, att finansministerns anförande i dag har lämnat mig ganska kall. Jag känner mig varken förförd av tonfallens mjukhet eller skakad av anfallens häftighet. Med nästan mekanisk regelbundenhet upprepas påståendet, att de av utskottsmajoriteten på förhand beslutade skattehöjningarna äro nödvändiga av statsfinansiella skäl. I något annan utformning återkom — jag höll på att säga naturligtvis — denna tanke i finansministerns inledningsanförande. Än en gång finga vi höra talet om att det svåra statsfinansiella läget tvingar till att öka bördan på sparsamhet, något större inkomster och företagsamhet. Först måste jag säga, att finansministern hade varit mera övertygande som företrädare för den statsfinansiella nödvändigheten, om han kunnat åberopa sig på en någorlunda konsekvent inställning i detta avseende — åtminstone under den tid som skattedebatten pågått. Alla äro överens om att inkomstskatten skall tjänstgöra som budgetregulator men att förmögenhetsskatten, bolagsskatten och kvarlåtenskapsskatten inte lämpa sig härför. Vad har emellertid inträffat? I november förra året, då statsskatteberedningens förslag framlades, stod finansministern uppenbarligen på den linjen, att ett uttag av 110 procent vore nödvändigt och att de föreslagna skattehöjningarna även under sådana förhållanden vore nödvändiga. Sedan följde en tids tvekan, men så småningom kom man till uppfattningen, att ett uttag av 100 procent vore möjligt. Men fortfarande vore skatteskärpningarna nödvändiga, även de 40 miljoner man räknade med att draga in på den otympliga kvarlåtenskapsskatten, trots detta belopps relativa litenhet. På den punkten står man fortfarande, men man leker med tanken på ytterligare sänkningar av inkomstskatten eller bidrag till sänkning av den kommunala beskattningen. Men alltjämt äro de för länge sedan fixerade höjningarna nödvändiga. Hur denna reträtt låter sig förenas med kravet på trovärdighet, då man försäkrar, att man helt enkelt av statsfinansiella skäl måste tillgripa de våldliga utvägar man väljer, förstår väl knappast någon annan än den, som har svårt att skilja mellan statsfinansiella och valtaktiska hänsyn.

För budgetåret 1947/48 räknar man med ett överskott på driftsbudgeten på omkring 190 miljoner. Det är emellertid att märka, att riksräkenskapsverket visserligen utgått från att regeringens skatteförslag skall bli gällande från och med 1948 men samtidigt understrukit, att de nya skattebestämmelserna inte komma att i någon mera betydande grad påverka storleken av skatteintäkterna under budgetåret 1947/48. Härtill kan läggas en erinran om den utomordentliga försiktighet, med vilken riksräkenskapsverket alltid gör sina inkomstberäkningar. För budgetåret 1944/45 överstego de verkliga inkomsterna de beräknade med 64 miljoner, för budgetåret 1945/46 med 319 miljoner och för 1946/47 med 258 miljoner kronor.

För det budgetår man närmast har att ta ställning till, alltså 1947/48, föreligger sålunda inte någon statsfinansiell motivering för skatteskärpningarna.

Man kan på goda grunder ifrågasätta, huruvida det överhuvud taget finns någon möjlighet att nu bedöma det statsfinansiella läget för mera avlägsen tid. Osäkerheten i den ekonomiska situationen och riskerna för kastningar i vårt läge göra, att graden av sannolikhet i alla beräkningar blir mycket obetydlig. Under alla förhållanden kan det betvivlas, att det är förenligt med verklighetens krav att motivera fastlästa skattehöjningar med åberopande av

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
kalkyler så osäkra, att de som göra dem, själva understryka deras otillförlitlighet.

Vad som är troligt för budgetåret 1948/49 är, att statens inkomster komma att återspegla en allmän inkomststegring, till en del åstadkommen av en fortsatt stegring av statens socialpolitiska åtgärder. Man vågar därför räkna med sannolikheten av en fortsatt stegring av statens inkomster, som blir tillräcklig för att undanröja nödvändigheten av de skattehöjningar, om vilka vi i dag resonera. Denna sannolikhet är minst lika stor som den finansministern och bevillningsutskottet åberopa.

Man bör heller inte glömma den produktions- och därmed inkomsthöjande effekten av skattesänkningar utan höjningar. Naturligtvis kan detta icke beräknas i kronor nu, men att den kommer, är lika säkert som att skattehöjningarna enligt socialdemokratisk modell äta upp sitt eget underlag och därmed på längre sikt själva reducera sin betydelse som källa för statsinkomster.

När det sedan gäller att avgöra, huruvida det för budgetåret 1948/49 är absolut nödvändigt att vidta de skattehöjningar, som man nu påfordrar, vill jag erinra om att förhållandena utvecklats sig så, att en hel del av de åtgärder, som äro beslutade och till vilka medel anslagits, på grund av omständigheterna helt enkelt inte kunna verkställas. Man glömmar också vid resonemanget om budgetbalanseringen, att det finns något, som heter återhållsamhet i utgifter. En sådan åtgärd kan också vara att rekommendera, och bör övervägas innan man går att fastställa höjda skatter.

Trots finansministerns anförande, i vilket han försökte bortförklara eller bagatellisera kritiken mot sitt skatteförslag, står sakfrågan kvar oförändrad och orörd i alla sina väsentligheter. Vi ha från finansministern hört ett skickligt försvar för en svärförsvard position, men nu gäller det något annat och något mer än skickliga förklaringar och oratoriska triumfer. Det gäller försöket att skattevägen omdana samhället i socialistisk riktning, för att citera ett åtminstone för statsrådet Wigforss välbekant dokument, arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Det gick ju — det märkte vi alla — som en röd tråd genom finansministerns anförande, att det för honom framför allt väsentliga är att komma fram till en inkomstutjämning, som på ett annat sätt än nuvarande system ger uttryck för den riktning, som han anser bör vara framtidens. Denna linje var så genomgående i finansministerns anförande, att jag tyckte, att den inte kunde undgå att fästa sig särskilt i ens sinne.

Åtskilligt av vad finansministern sade har redan bemötts här av utskottets vice ordförande, och andra delar komma säkerligen att rätt närgånget granskas i sömmarna av kommande talare, som i utskottet eller på annat sätt trängt in i skattefrågans detaljer. Jag har en känsla av att åtskilliga sömmar redan ha visat sig vara träckelarbeta och att flera komma att framträda som mindre hållbart skradderiarbete under debattens gång. Det mesta av den direkta polemiken mot dagens öppningsföreläsning får väl som sagt komma senare. Jag skall till största delen uppehålla mig vid den politiska sidan av hans anförande. Att upprepa eller föregripa tjänar inte mycket till, men med hänsyn till vad finansministern sade i fråga om min meningsriktnings ställning skall jag söka att på några punkter ta upp den handske han kastade.

Inte endast regeringens ledamöter, som nödgats stanna kvar här i arbetet långt in på högsommaren, utan även den politiskt intresserade delen av svenska folket har väl fått en mycket bestämd känsla av att det skatteförslag vi i dag behandla forcerats fram till ett avgörande. Man fick ett intryck av en sådan avsikt redan under remissbehandlingen av skatteutredningens betänkande. Detta stärktes, när propositionen pressades fram, och har sannerligen inte blivit svagare i kraft av det utlåtande bevillningsutskottets majoritet presterat.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Den omstöpning av vår beskattning, riksdagen fått sig ålagd att i dag företa, bottnar inte i något starkt aktuellt behov att täcka statens utgifter. Jag sökte nyss belysa detta. I någon sådan närliggande plikt att anvisa erforderliga medel vila inte motiven för forceringen. Om man väljer att tala finansdepartementets och därmed utskottets språk, kan man uttrycka saken så, att vad som i dag skall beslutas är en förnyad avvägning av skattebördan. Det gäller alltså i allt väsentligt en omfördelning av skattetrycket, inte en förändring av detsamma. Starka skäl tala för att allvarliga försök snarast möjligt böra göras för att systematisera och modernisera ett skattesystem, som under krigets påfrestningar tänjts ut i en utsträckning, som inte förutsetts, då systemet skapades. En sådan översyn bör naturligtvis göras med hänsyn till normala förhållanden och inte under ett allmänt intryck av en typisk överkonjunktur av en styrka och en art, som inte kan undgå att påverka uppfattningarna. Den bör av lättförståeliga skäl göras efter en allsidig och förutsättningslös utredning av de konsekvenser, tänkta åtgärder komma att medföra enligt säkra erfarenheter. Då dessa förutsättningar inte kunnat åstadkommas, komma vi fram till att provisoriska lösningar böra eftersträvas. Även i skattepolitik gäller ju regeln, att forcerade lösningar ofta äro dåliga lösningar.

Uppenbarligen ligga de verkliga skälen till den beskäftiga iver, med vilken majoritetspartiet driver skatteproblemet till definitivt avgörande, förborgade i den lösning man anser sig ha presterat. Det är mindre en avvägning än en viss *bestämd* avvägning man vill genomdriva. Utskottets flitigast utnyttjade ordvändningar äro »Utskottet har i likhet med departementschefen funnit» och »Utskottet kan helt instämma i vad departementschefen anfört». Detta är ingalunda någon tillfällighet eller något bevis på ovanlig följsamhet. Det är ett uttryck helt enkelt för det faktum, att svensk socialdemokrati i dag i skattefrågor tänker vad statsrådet Wigforss för länge sedan — närmare bestämt för nitton år sedan — tänkt ut. Man har sin koran färdig, och i urkunder av detta slag ändrar endast den otrogne, som inte fattar verbalinspirationens bindande kraft.

Det finns intet skäl att än en gång söka sammanfatta eller ens beskriva omfattningen av den kritik, för vilken skatteberedningens formuleringar utsetts av opolitiska och politiska institutioner. Det finns inte heller orsak att nu än en gång framhålla, vilken verklig sakkunskap som ligger bakom denna kritik. Det finns inte ens anledning att något närmare granska bevillningsutskottets säregna uttalande, att om en ännu icke genomförd kvarlåtenskapskatt i en framtid kommer att få allvarliga återverkningar på skattemoralen, så beror detta på agitationen mot skatteförslaget, innan skatten genomfördes. Det räcker att konstatera, att kritiken inte på någon avgörande punkt förmått rubba finansministern i hans uppfattning och därför inte heller majoritetspartiet. Man står kvar där man stått eller ställts, fast i tron. Man anser icke ens kritiken värd annat bemötande än allmänna resonemang. Att man under sådana förhållanden genomdriver sina teser, är inte märkvärdigt, inte ens att man gör det utan minsta hänsyn till en utbredd allmän opinion.

Ingen begär, att minoriteten skall regera. Det må emellertid vara tillåtet att fråga, huruvida det inte kunde vara klokt att vid ett beslut av detta slag ta någon hänsyn till opinionen bland en minoritet, som i och för sig inte är så särskilt mycket mindre än den majoritet, som har beslutanderätten, speciellt då denna rätt bygger på fullmakter, som inte äro alldeles färska. Visst kan man, med utnyttjande av den politiska maktens alla möjligheter, diktera sin vilja för hela svenska folket. Visst kan man i lag och författning föreskriva vilka förpliktelser som helst för medborgarna utan hänsyn till vad stora grupper bland dem tänka och känna. Statens makt har ingen begräns-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

ning, detta har världen sannerligen fått klart för sig under det sist gångna decenniet. Men håller det inte också på att växa fram en förvissning, att man i ett effektivt samhälle behöver något annat än medborgarnas passiva lydnad inför överhetens påbud, att en samhällsutveckling i lycklig riktning förutsätter aktiv lojalitet, vilja till aktivt medansvar från alla medborgares sida. Denna inställning stärker man inte genom beslut, som strida mot spridd uppfattning om rätt och billighet. Möjligheten att diktera har sina gränser, sätta av människors krav på hänsyn även till en minoritets uppfattningar och stämningar. Man må tala aldrig så väl avvägt och mjukt, herr finansminister, så är det dock på det sättet, att finansministern just nu vill, at hans vilja i beskattningsavseende ovillkorligen skall bli den, som blir giltig för alla.

Synpunkter av den art jag nyss antytt behöva dragas fram, därför att de för skatteförslaget ansvariga gärna motivera sina ståndpunktstaganden med hänvisningar till verkliga eller förmenta krav från de grupper, på vilka herr Wigforss' parti bygger sin maktställning. Frågan, huruvida dessa krav, som riksdagen alltså skulle fått sig förelagt att uppfylla, verkligen existera eller ej, kan diskuteras i oändlighet. Sedan skatteförslaget fått bestämda konturer, har man ej inhämtat valmanskårens mening, och därför kan en sådan diskussion aldrig bli annat än ett uttryck för mer eller mindre sannolika gissningar. Vad som förtjänar att slås fast är, att den socialdemokratiska regeringen och dess socialdemokratiska riksdagsmajoritet bära det hela och fulla ansvaret för dagens beslut, ansvaret för beslutets allmänna inriktning och för varje dess detalj.

Förslagets svagheter och orimligheter i detalj och i stort ha framhållits och komma väl även i dag att ytterligare framhävas. Genom att de lagt fram detta förslag och driva det igenom ta socialdemokraterna hela ansvaret för beslutets alla samhällsekonomiska eller samhällspsykologiska och politiska konsekvenser. Jag förmodar, att man inte känner denna börda nämnvärt lättad av kommunisternas flåsande iver att hänga sig med på ett hörn. Denna iver borde snarare öka än minska betänksamheten hos ett parti med känsla av ansvar inför *svensk* samhällsutveckling.

Statsministern vittnade för någon tid sedan om den avspänning, som skett i svensk politik. Om jag inte missuppfattade referatet av hans inlägg, uttalade han sin glädje över att de politiska partierna kommit varandra närmare på väsentliga områden. Man kan oreserverat instämma med honom, och man kan tillägga, att denna ömsesidiga förståelse varit och är av betydande värde för svenskt samhällsliv. På ett alldeles särskilt sätt motsvarar en sådan ekumenisk inställning också svensk tradition och det moderna svenska samhällets byggnad. I själva verket ha vi inte de skarpa motsättningar i vår sociala organisation, som på andra ställen i världen skapat så stora svårigheter. Svenskar, som fylla sin samhällsuppgift i olika egenskaper, ha ingen svårighet att umgås med varandra och förstå varandra. Gammal svensk bondedemokrati har överlevt organisatoriska omstöpningar i samhällslivet och förmått överbygga konstruerade motsättningar genom sin vana att låta detta vara detta och att praktiskt lösa frågorna.

Jag hörde av herr finansministerns anförande, att han för sin del inte fäste sig så mycket vid, om det kom till en ganska stark uppdelning av de olika grupperna här i samhället. Jag förmodar, att det i någon mån var i hastigt mod och i känslan av att han har rönt rätt hårt motstånd, som han gjorde detta uttalande, och jag hoppas, att det i varje fall inte skall vara uttryck för åsikt hos alla ledande krafter inom den grupp han representerar.

Denna politiska och samhälleliga tillgång — att vi försöka förstå varandra — bör omsorgsfullt vårdas. Den bör framför allt inte riskeras genom ett hårt

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

utnyttjande av politiska maktbefogenheter. Den kan vara mera värd än tillfälliga segrar för en doktrinär uppfattning och en obehövlig politisk prestige.

Med mina utgångspunkter är jag allvarligt bekymrad för de samhällsekonomiska konsekvenser, majoritetens skatteförslag kommer att få, men — och det vill jag uppehålla mig vid — jag hyser också mycket stora farhågor för de politiska följderna av ett beslut utan hänsyn till minoritetens mogna övertygelse. Det kommer naturligtvis att sägas, och det har redan i skiftande formuleringar sagts, att motståndet mot skatteförslaget är uppagiterat, att det bottnar uteslutande i omsorg om den egna privatekonomien. Med en viss resignerad trötthet väntar jag på beskyllningen att företräda en handfull miljonärens intressen. En sådan beskyllning är naturlig, då man motsätter sig ett förslag, vars ekonomiska risker till och med den främst ansvarige söker reducera genom att redovisa, hur många eller rättare hur få, som han anser komma att lida men av förslaget. Hans teknik är densamma, som om man skulle anbefalla riskfyllda hastigheter på järnvägarna under framhållande av att det dock är relativt få, som utsätts för olyckor på grund av hastigheten i jämförelse med alla dem, som inte åka tåg. Utan förhoppning att bli trodd på mitt ord av dem, som betrakta kritik mot skatteförslaget som högmålsbrott, deklarerar jag, att övertygelsen om det föreliggande förslagets skadlighet bygger på en uppfattning om dess samhällsekonomiska riskfylldhet och dess i väsentliga delar oförenlighet med svensk rättsuppfattning. Man kan naturligtvis förneka hållbarheten av denna uppfattning, men man kan inte vägra att se, att själva uppfattningen finns och att den är spridd i stora befolkningsgrupper. Det är de psykologiska och politiska konsekvenserna av detta faktum man underlåter att draga, när man i oträngt mål tvingar igenom sitt skatteförslag.

Vill man tala i årtal, kan man säga, att dagens beslut kommer att draga ett brett streck över det som trots allt skett under 1930-talet och under detta decennium i svensk politik. Genom en enkel votering för man utvecklingen tillbaka till tiden före 1928. Man aktualiserar motsättningar, som aldrig varit annat än konstruktioner. Man skärper en strid, som i sin tillspetsning är politiskt och samhälleligt steril. Man riskerar resultat, som en framgångsrik och verklighetsbetonad svensk politiker i kraft av sin övertygelse och sin personlighet nådde. Man bereder marken för en sådd, som *kan* komma att bära tve-dräktens skörd. Dagens skattebeslut för in den föråldrade, den utvecklingskvävande klasskampsmentaliteten på ett nytt område, där den mindre än någonstans hör hemma: på skattepolitikens domäner. Det gör det kanske mindre genom beslutets faktiska konkreta detaljer än genom hela den inställning, åt vilken det ger uttryck och om vilken jag förut har talat här. Även i det avseendet äro vi i dag tillbaka till år 1928, till dåvarande riksdagsmannen Ernst Wigforss revolutionära skattemotioner, som dock hade den fördelen, att de föredrogo rent språk framför allmänna undanflykter och en allt döljande ordakonst.

Med den åsikt jag har om målet för klokt politiskt arbete och om de medel, som i detta böra användas, beklagar jag uppriktigt, att denna situation drivits fram. Möjlighet hade dock inte saknats att åstadkomma en samlande lösning, som ingalunda hade betytt, att majoriteten skulle ha behövt ge avkall på en god lösning. Alla antydningar om en sådan utväg ha emellertid avvisats, inte utan självmedveten överlägsenhet. Så har omgestaltningen av vårt skattesystem blivit det definitiva beviset för vad olika förvarningar, inte minst under denna riksdag, låtit oss ana — att den svenska socialdemokratien är sig själv nog, att detta parti ämnar driva en hård linje, en hård ideologisk linje i förlitan på den makt majoritetsställningen skänker.

Däremot kunna inga konstitutionella invändningar resas. Det finns riktningar, som hysa den uppfattningen, att makt är till för att begagnas. Det skall

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
bara sägas, att svensk socialdemokrati därmed tar på sig ett tungt ansvar, uppenbarligen fullkomligt medvetet, och att oppositionen, åtminstone den del jag företräder, inte kan försumma att draga sina slutsatser av det nya läget. Svenska folket bör också hållas underrättat om denna utveckling. Det bör veta, att vi nu ha ett målmedvetet majoritetsvälde.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7.30 eftermiddagen.

Herr **Velander**: Herr talman! Folkpartiets ordförande i kammaren och högers ledare ha här från sina utgångspunkter — jag skall kanske säga utsiktpunkter — deklarerat sin inställning till de föreliggande skatteplanerna. Turen har så kommit till högers representanter i utskottet, som ha att svara för den till utskottets betänkande fogade, med nr 2 betecknade reservationen.

Denna reservation bygger på den uppfattningen, att en lösning av skattefrågan överhuvud taget icke nu bör genomföras. Det tillkommer sålunda reservanterna att främst söka prestera skäl för denna ståndpunkt, däremot icke en ingående detaljkritik av utskottets förslag och den till grund därför liggande propositionen. En annan sak är, att vi under debattens fortgång, i den mån anledning och tillfälle därtill gives, självfallet icke avse att undanhålla kammaren våra meningar på de olika avsnitten av betänkandet.

Innan jag går in på reservationen, skall jag i anslutning till finansministerns anförande i debattens början tillåta mig några erinringar.

Finansministern framträder i olika sammanhang såsom den verkliga för att icke säga den ende representanten för den allmänna välfärden. Han sökte också att nu illustrera detta genom åberopande av ett testamente, som upprättats av en man, vilken gått bort för över ett halvt sekel sedan, och där det förekom någonting om att förmögenheter verkade till människornas olycka. Det förefaller mig, som om finansministern tog detta uttalande något för allvarligt. I varje fall bör man inte därav draga den slutsatsen, att man uppträder såsom lyckobringare, om man söker hjälpa människorna — förmögenhetsägarna — bort från denna olycka och detta genom att förgöra dem. Det sker mot deras egen vilja, och fråga är, om det inte också sker till samhällets ofärd. Och sker det, så blir det med utnyttjande av den politiska makt, som är finansministern given och som han är beredd att med den största hänsynslöshet till det yttersta utnyttja.

Hur tillämpade för resten Alfred Nobel själv denna sats i sitt testamente? Lade han inte upp saken på det sättet, att hans stora förmögenhet skulle förbli ograverad och att många människor skulle tillföras mycket betydande förmögenhetsbelopp? Och finansministern själv har ju för övrigt helt nyligen befordrat denna Alfred Nobels avsikt och strävan genom att föreslå en vidsträckt skattebefrielse för Nobelstiftelsen, därvid det också förutsatts, att mottagarna av de stora nobelprisen icke skulle behöva erlägga skatt för dem. Med sådana exempel kommer nog inte finansministern så synnerligen långt i sin bevisföring.

Däremot tror jag, att finansministern kommer och har kommit väsentligt längre genom sin ständigt upprepade hänvisning till att målet för hans strävan på skattepolitikens område det är och har varit att lätta skattetrycket för de små, för de många i samhället. Nu är det emellertid så, att detta inte är någon finansministerns speciella linje. Det är, så vitt jag vet, alla partiernas linje, och de borgerliga partierna vilja till och med utsträcka den förmån, som finansministern vill bereda det stora flertalet, alltså de många, till att omfatta även de få.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

I det sammanhanget skulle jag vilja ställa en fråga till finansministern. När man i alla möjliga sammanhang talar om angelägenheten av att lätta skattetrycket och detta enkannerligen för de många, då är väl detta inte blott ett talesätt, utan man har väl ett utformat program! Finns det då någon gräns för denna skattelättnad? Eller med andra ord: vilket mål eftersträvar finansministern, när det gäller skattelättnaden? Ett genomförande av de nu aktuella skatteplanerna kommer väl att medföra, att omkring 1 300 000 inkomsttagare i detta land bli helt befriade från statskatt; jag vet inte, om siffran är exakt, men den är nog det åtminstone i det närmaste. Är det ur olika synpunkter önskvärt och lämpligt, att man går hur långt som helst på skattelättnadens väg? Man kan väl inte mena, att det gäller att helt planlöst gå hur långt som helst, blott man kan upprepa, att man skärper skattetrycket för de få och därigenom hjälper de många! Är det inte ur samhällsliga synpunkter önskvärt, att det stora flertalet medborgare, de som ha att utöva beslutanderätten i samhället, få en erinran — om än blygsam — där-om att det gives någonting som heter statens utgifter och att det är en allmän plikt att efter förmåga bidra därtill? Företrädarna för denna majoritet få inte handskas hur som helst med statens angelägenheter, och detta därför att de själva undgå att bidraga till kostnaderna för dessas bestridande; de böra m. a. o. känna att också de själva äro bidragsgivare. Jag har för min del den inställningen, att, även om jag är anhängare av tanken på skattelättnader, jag dock vill ha något av ett program även på den punkten. Vart vill sålunda finansministern komma? Skall man eliminera skatteplikten för alla icke-förmögenhetsägare, så länge det finns någon förmögenhetsägare att hålla sig till? För min personliga del ansluter jag mig till den uppfattningen, att när man lättar skattebördan för de många på bekostnad av de få, kunna dessa senare till sist komma att helt försvinna från arenan. Jag tror att det kan komma att gå på det sättet. Vi kunna alltså komma i ett sådant läge, att finansministerns efterföljare får arbeta i motsatt riktning mot vad herr Wigforss nu gör och alltså öka beskattningen undan för undan för de lägre och lägsta inkomstskikten. Hur skall eljest det allmännas inkomstbehov fyllas, sedan herr Wigforss och hans meningsfränder slaktat samhällets bästa mjölk-
kor?

Jag är inte säker på att finansministern gjorde full rättvisa åt de synpunkter, som uppburit skattepolitiken i det förflutna. Finansministern talar om att man städse på borgerligt håll, och kanske särskilt på högerhåll, har varit motståndare till alla skattelättnadsprogram. Jag tror emellertid, att detta icke är riktigt och att därtill en jämförelse mellan förhållandena nu och i det förflutna inte ger något rättvist utslag, vare sig man håller sig till abstrakta resonemang eller till siffror. Vad som har kunnat genomföras i skatteväg under tidigare skeden har nämligen varit utomordentligt begränsat, jämfört med hur det ställer sig i dag, och jag tror därför, att det inte är någon mening med att här falla tillbaka på uppfattningar, som fördes till torgs för t. ex. 50 år sedan i det ena eller andra sammanhanget.

Men om jämförelser av dylik art ändå skola göras, så bör herr finansministern inte glömma bort sig själv. Han har i olika sammanhang präglat en del slagord, som förmodligen ha haft en utomordentlig betydelse, när det har gällt att påverka den allmänna opinionen kanske oftast i felaktig riktning. Han har t. ex. anfört, att de fattiga »ha rätt att minska på de rikas rikedom, rätt att på allvar främja en jämnare fördelning av välståndet». — De fattiga »förstå inte, att en begränsning av dessa förmögenheter skulle skada produktionen, skulle minska hela samhällets välstånd och därigenom skada även de fattigas egen ekonomiska ställning». — »Var krona, som flyttas över från

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
den rike till den fattige, kommer alltså till bättre användning». — »En åsna, lastad med guld, stiger över murar som obevkligt stänga vägen för den naturliga begåvningen.»

Ha dessa ord eller uttalanden någonting att göra med dagens läge, herr finansminister? Och detta är uttalanden, som Ni själv har fällt. Det är kanske inte påkallat att mera ingående syssla därmed.

Det är därför kanske onödigt att fråga: inte är det väl exempelvis några av regeringens ledamöter som i egenskap av åsnor, lastade med guld, ha anträt taburetterna? Vilka andra vägar för deras naturliga begåvning och ambition är det som ha varit obevkligt stängda? Det nuvarande samhället ser inte ut på sådant sätt, att uttalanden sådana som dessa kunna eller böra användas såsom illustration.

Att herr Wigforss har varit intresserad av de fattigas förhållanden, är uppenbart, men detta har inte på något sätt varit ett särmärke just för honom. Herr Wigforss menar dock, att de fattiga böra få mera och de andra medborgarna mindre, men även den borgerliga uppfattningen går ut på att de fattigas ställning undan för undan skall förbättras. Detta skall emellertid enligt denna vår uppfattning inte ske genom ett utskiftande eller en omfördelning av den egendom, som finns, utan genom skapande av nya värden, av ökade möjligheter att tillgodose och tillfredsställa människornas behov. På den vägen vilja de borgerliga nå fram till en jämnare egendoms- och inkomstfördelning och jämväl i övrigt åvägbringa större trygghet och högre välförstånd för alla.

Är det inte en sådan utveckling som har pågått och pågår sedan årtionden tillbaka? Sedan herr Wigforss år 1928 började framföra sina paroller om egendomskonfiskation till varje pris, har vår nationalinkomst stegrats från åtta miljarder kronor till tjugumiljarder kronor, alltså med 150 procent, och den taxerade inkomsten har stigit med drygt samma procenttal, eller från cirka fem och en kvarts miljard till nära fjorton miljarder kronor. I det sammanhanget har herr Wigforss tillfredsställelsen att kunna konstatera ett för honom säkerligen mycket glädjande faktum, nämligen att kapitalinkomsten under denna period siffermässigt knappast undergått någon ändring alls; om hänsyn toges till penningvärdessänksningen, finner man alltså att kapitalinkomsten starkt nedgått.

Utvecklingen av statens inkomster under angivna tid markeras av att dessa exempelvis år 1928 uppgingo till 787 miljoner kronor, under det att desamma år 1947 beräknas utgöra 4 867 miljoner kronor, således mer än sex gånger så mycket.

Resultatet av den utveckling, som sålunda antytts, belyses ock av ett uttalande förliden höst av statsrådet Möller vid en stor kongress här i Stockholm med starkt internationellt inslag. Hans vittnesbörd gavs den formen, att intet annat land i världen erbjuder sina medborgare sådana sociala förmåner som Sverige av i dag.

Jag utgår ifrån att finansministern inte vill jäva detta vittnesbörd. Det visar, som jag nyss sade, att vi äro på rätt väg, det visar att de välståndsskapande faktorerna inte böra beskäras eller hämmas, utan att det är deras effektiva utnyttjande som bildar utgångspunkten och grunden för ett ökat välförstånd inom vårt svenska samhälle och därigenom överhuvud taget för ett rikare mänskligt liv.

Finansministern hade mycket litet att säga om högerns reservation till utskottets betänkande. Han var dock upprörd över att det i denna förekommer en mening, i vilken det heter, att förslaget till kvarlåtenskapsskatt måste anses stå i uppenbar strid med det allmänna rättsmedvetandet. Ja, vad innebär detta

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

vårt uttalande? Det överensstämmer med många av remissinstansernas uttalanden. Det är nog rent nonsens att i likhet med finansministern säga, att högern med detta uttalande har velat göra sig till någon speciell bärare av det allmänna rättsmedvetandet och därmed utmanat andra folkgrupper. Vårt uttalande rör dock ett förslag, vilket vilar på grunder, som icke ha något gemensamt med de principer, varpå den nuvarande rättsordningen på området är uppbyggd. Och hur än finansministern ser på dessa ting, tror jag, att han måste medge, att detta är riktigt. Kvarlätenskapsskattens karaktär och konstruktion strida bestämt mot det rättsmedvetande och den rättsuppfattning, som uppbara den nu gällande lagstiftningen på området. Detta är vad vårt uttalande innebär, och följaktligen är det icke någon mening med att söka blåsa upp till strid mellan olika folkklasser med utgångspunkt från detta uttalande.

Finansministern uppehöll sig något vid bolagsskatten, och det framgick, att han hade uppmärksammat och fäst ett visst avseende vid kritiken mot dess föreslagna höjning. Han var därför försiktig och yttrade huvudsakligen, att i nuvarande läge kunde man nog ta ut 40 procent i skatt. Ja, jag skulle för min del måhända kunna dela finansministerns uppfattning därvidlag; om man betonar, att det är just med hänsyn till det nuvarande läget, som en skatt av denna höjd ifrågasättes, så kan man nog säga, att det inte är någon olycka som sker i och med en sådan beskattning just nu. Bolagsinkomsterna ha ju segrats, det kan ingen förneka, och de största inkomsterna ha väl, kan jag tänka mig, fallit på skogsindustrierna och verkstadsindustrien. Om finansministern i dagens läge med utgångspunkt från den ökade skatteförmågan vill belasta dessa inkomster med ytterligare 25 procent av den gällande skatten, så vet jag inte, om den saken skulle behöva väcka så synnerligen starkt motstånd. Men nu har frågan inte lagts upp på det sättet. Den nuvarande bolagsskatten är ju en rörlig skatt, som alltså utan någon författningsändring eller överhuvud taget några speciella åtgärder kan ändras. Om det är finansministerns mening, såsom han här antydde, att det endast är i nuvarande läge, man skall räkna med ett skatteuttag av 40 procent, och att man sedan, så snart konjunkturförändringar inträda, som försätta företagen i ett sämre läge, automatiskt skall gå in för en reduktion, varför har han då ansett, att den nuvarande rörligheten i företagens beskattning skall elimineras och ersättas med en fast skatt? Man kan inte förtänka de människor, som taga del av finansministerns resonemang, om de inte kunna draga de slutsatser, som finansministern här avsåg att framhäva.

När finansministern berörde de juridiska personernas ställning i beskattningshänseende, åberopade han vidare, att dessa nu kunna falla tillbaka på avskrivningsregler, som äro de mildaste, som finnas i något land. Jag begagnar tillfället att konstatera, att finansministern således vid diskussionen om de ekonomiska företagens beskattning har byggt på existensen av dessa avskrivningsregler, och jag vill göra finansministern den frågan: är det alltså finansministerns mening, att dessa avskrivningsregler icke skola elimineras utan fortbestå? Jag blir tacksam för ett uttalande på den punkten.

Det är ytterligare en sak, som jag i inledningen till mitt anförande såsom reservant icke kan förbigå med tystnad. I skatteberedningens betänkande, i den kungl. propositionen och i utskottsbetänkandet antydes det, att de borgerliga partierna, och bland dem högern, redan år 1940 och jämväl i senare sammanhang skulle ha uttalat sig för eller rekommenderat en skärpning av förmögenhetsbeskattningen och att högern sålunda nu hade att ta konsekvenserna av denna sin tidigare ståndpunkt. Denna historik är emellertid icke blott missvisande, den är, skulle jag vilja säga, osannfärdig. Den bygger på ett allmänt uttalande, gjort av inom finansdepartementet i januari 1940 tillkallade sårskilda sakkunniga för övervägande av värnsskattens utformning, och på det

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
förhållandet, att bevillningsutskottet har åberopat detta i ett sitt betänkande till 1940 års riksdag. Vid dryftande av frågan, huru tillräckliga medel skulle kunna uppbringas för försvarets tryggnad, anförde de sakkunniga: »Starka skäl tala däremot för att låta det särskilda bidrag, som förmögenheterna synas böra lämna till täckning av krigsperiodens utgifter, få karaktären av ett engångsoffer. Därmed torde emellertid följa, att ett visst uppskov med utformningen av en värnskatt på förmögenhet får tagas i övervägande. Sålunda har anförts, att en förmögenhetsskatt av här åsyftade storleksordning icke bör uttagas samtidigt med en sådan skärpning av krigsbeskattningen i övrigt, som nu överväges. Vikten av denna synpunkt bör erkännas liksom även önskvärdheten av att skatten uttages vid en sådan tidpunkt och på ett sådant sätt, att olägenheterna för näringslivet och de enskilda medborgarna icke bliva alltför stora.»

Sedan har man i skilda sammanhang funnit det lämpligt att åberopa detta uttalande med uteslutande av vad de sakkunniga anförut därom, att en förmögenhetsskatt av då åsyftad storleksordning icke borde uttagas samtidigt med en sådan skärpning av krigsbeskattningen i övrigt, som av de sakkunniga övervägdes.

De sakkunnigas förslag till skatteskräpningar genomfördes vid 1940 års riksdag, och därefter ha jämväl andra och betydande skatteskräpningar genomförts och blivit bestående.

Det förefaller, som om man med denna utgångspunkt borde vara litet försiktig, när man söker falla tillbaka på högerns rekommendationer av en skärpt förmögenhetsbeskattning. Det är nämligen inte alltid en förvanskning av fakta blir sannfärdig, blott den upprepas tillräckligt ofta.

Högern har alltså utan att vara bunden av några tidigare utfästelser kunnat överväga innebörden och de förutsebara verkningarna av de föreliggande förslagen till omläggning av vårt beskattningsväsen. Det är klart, att, om vårt finansiella läge blir sådant, att man tvingas att överväga även en skärpt förmögenhetsbeskattning, högern inte kommer att undandraga sig sin medverkan vid ett sådant övervägande, men förutsättningen är den sålunda angivna, och måste det i sådant sammanhang ingående övervägas, vilka principer som böra tillämpas för att de samhällsekonomiska verkningarna skola bli så litet fördömande som möjligt.

Med detta, herr talman, kommer jag så in på reservationen. Jag anhåller om tillgift för att jag, efter vad jag nu kan finna, blir en smula långrandig.

Att de förslag, som möta oss i bevillningsutskottets föreliggande betänkande, äro av en för vårt ekonomiska och samhälleliga liv synnerligen ingripande och till sina verkningar mycket svåröverskådlig natur, är uppenbart. Reservanterna ha därför, såsom redan antytts, ställt den frågan, huruvida de förhållanden, som i skilda hänseenden nu känneteckna läget i vårt land, bilda en lämplig utgångspunkt för genomdrivande av dessa förslag.

På den ekonomiska politikens område råder för närvarande förvirring. Denna förvirring sammanhänger till väsentlig del därmed, att tiden sprungit ifrån så många av våra gamla föreställningssätt. Detta gäller, såsom någon av våra mest kända nationalekonomer starkt hävdad, i hög grad frågan om sparandets ställning och betydelse i den ekonomiska utvecklingen. Det är här icke fråga om den icke så alldeles okända tesen, att sparandet till och med kan bliva för stort; den är icke aktuell just nu. Enligt hävdvunnen konservativ uppfattning bör den förtänksamma människan avstå från stundens njutning eller konsumtion för att bygga upp något för framtiden, vare sig syftet är en egen pension eller de efterkommandes väl. Genom att samhällsmedlemmarna avstå från att använda en viss del av sina inkomster för omedelbar konsumtion bli produktionsfaktorer tillgängliga för långsiktiga investeringar i bostäder, fabriker, kom-

Förordningsförslag om statlig inkomstkatt m. m. (Forts.)

munikationsanläggningar m. m. Därigenom ökas samhällets produktionsförmåga, så ock förutsättningarna för fortsatt framåtskridande.

Den nu antydda inställningen har, även om den offentligt icke underkännes, uttunnats och förflockats. Människorna äro icke längre allmänt på det klara med att de i olika sammanhang främst skola lita till sig själva och först i andra hand till samhället och dess hjälpatgärder. Dagens tendens till minskat sparande sammanhänger åtminstone delvis därmed. Har den synpunkten måne på något sätt beaktats vid förberedelserna till och framläggandet av skattepropositionen? Den frågan synes mig böra besvaras nekande. Man har inte varit inne på någon diskussion därom.

Vårt penningvärde, som sedan tiden för krigsutbrottet nedgått med över 50 procent, är alltjämt på glid, efter allt att döma på starkt glid. Efter misslyckandet av tvenne s. k. rundabordskonferenser har regeringen äntligen nått därhän, att den funnit sig böra presentera något av ett program för inflationens motverkande. Huru det kommer att fullföljas och med vad resultat, därom kan i varje fall nu ingenting sägas. Kvar står emellertid, att inflationens bekämpande utgör vårt mest trängande problem just nu och att detta faktum icke borde förbises av någon.

Rörande löneutvecklingen och inkomstbildningen på något längre sikt kunna vi näppeligen göra oss någon föreställning. Den allmänna konjunkturen kan, innan världsläget nått ens någon nämnvärd grad av stabilitet, komma att undergå, snart sagt, vilka kastningar som helst. Detta betyder emellertid, enligt mitt sätt att se, att förutsättningar nu helt saknas för att med utsikt till bestående resultat på allvar diskutera skatteunderlagets och därmed de direkta statskatternas storlek, skattebördornas avvägning samt möjligheterna att upprätthålla vår ekonomiska och sociala standard. Ett uttryck för denna ovisshet är kanske ock, att till och med finansministern själv börjat tala om någon paus i reformsträvandena, vad som än kan menas därmed.

Ett annat uttryck därför utgöra måhända de undersökningar eller utredningar, som lära ha igångsatts för åstadkommande av något slags nationalbudget. Meningen därmed måste väl vara, att man skall söka nå fram till ett klarläggande så långt möjligt av våra ekonomiska och statsfinansiella möjligheter även på något längre sikt.

Den händelseutveckling, ekonomiskt och socialt, som vi befinna oss mitt uppe i, kan utan överdrift betecknas såsom något av en det svenska samhällets kris. De föreliggande skatteplanerna understryka detta förhållande. Den nya romantiken om statens förmåga att dirigera och reglera utgör dess bakgrund. Denna romantik har visserligen många och energiska tillskyndare, men den har hitintills näppeligen presterat något av bestående värde i fråga om den allmänna ekonomiska utvecklingen och våra möjligheter att i olika sammanhang hävda oss. Den har sålunda ännu icke bestått något allvarligt prov.

Allting flyter, kan man sålunda säga, och till detta kan man knyta den frågan: bör under sådana förhållanden verkligen ett fastställande av ramen för ett nytt skattesystem och en avvägning av skattebördans fördelning medborgarna emellan komma till stånd? Kan en sådan fördelning bli något att lita på, att tro på? Ur sakliga synpunkter kan svaret på den frågan inte gärna bli annat än nekande. Andra skäl peka i samma riktning.

Den utredning, som ligger till grund för propositionen, kan icke anses utgöra någon verklig utredning. Den har begränsats till element och faktorer av rent formell eller teknisk art, och även i fråga om dessa lider den av en starkt framträdande brist på klarläggande.

Skatteberedningen har sålunda enligt mitt sätt att se icke sökt åvägabringa

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
någon ökad kännedom om företeelser och sammanhang på beskattningsområdet eller att analysera och klarlägga dessa.

Sedan man tagit del av betänkandet, vet man icke mycket mer om de föreliggande problemen än förut. Man har endast fått beredningens subjektiva syn på de olika tal, efter vilka de direkta skatterna skola uttagas. Beredningen har helt godtyckligt bestämt vissa belopp, vilka de olika skatterna skola avkasta, och lika godtyckligt fastställt skalor för dessa skatter. Motiveringar förekomma mycket sparsamt, och i de fall, beredningen gjort sig besvär att anföra sådana, äro de ofta oriktiga. Beredningens resonemang gå i många fall icke alls ihop, och starkt missvisande uppgifter och framställningar förekomma i skilda hänseenden. Jag är beredd att lämna exempel på det anförda. I detta sammanhang hänvisar jag till åtskilliga remissinstansers uttalanden.

Beredningen har eftersträvat att draga till skatteskruben på alla håll, bortsett från de lägsta inkomstskikten. Beredningens fiskaliska inställning karakteriseras bäst därav, att den visat en påtaglig kallsinnighet gentemot de särskilt hårt drabbade i samhället, i det att den icke föreslagit någon höjning av det nuvarande avdraget å 1 000 kronor för ömmande omständigheter, trots penningvärdets kraftiga försämring.

Vad beredningen åstadkommit kan i korthet sägas vara det, att den petat upp de flesta skattesatser, som den uppmärksammat, samt åter presenterat den förlegade kvarlåtenskapsskatten från år 1933, knappast ens nödortfigt avdammad.

Verkningarna av beredningens förslag äro föga belysta i betänkandet. De rent tekniska verkningarna för de enskilda fysiska personerna äro mycket ofullständigt redovisade. De sammanlagda verkningarna av olika skatter för en och samma skattskyldig, som drabbas därav, ha icke undersökts, såvitt framgår av betänkandet. Frågor angående skatteövervältring och förslagens nationalekonomiska verkningar har beredningen praktiskt taget icke ägnat någon uppmärksamhet. Det har icke övervägts, huruvida de föreslagna skatteskärpningarna kunna föranleda emigration, kapitalflykt, ökad konsumtion, tesaurering eller andra åtgärder, som i det långa loppet kunna åstadkomma en sammankrympning av produktionsapparaten och en nedgång i produktionen. Beredningen har med ett ord sagt icke sökt lösa sin uppgift, om därmed avsetts att åstadkomma en verklig och objektiv utredning.

Skulle beredningens förslag genomföras, bleve skatterna i vårt land de allra hårdaste i världen. Den slutsatsen är riktig. Vår beskattning skulle alltså bli kännbarare än i de länder, som drabbats av kriget. Man måste fråga sig, varför vårt land, som undgått kriget och har sin produktionsapparat oförstörd och som hade ett mycket gott finansiellt utgångsläge både vid krigets utbrott och vid dess slut, skall behöva göras till det mest skattetyngda landet på vår jord, och var ligger i så fall felet därtill och ansvaret därför?

Vad här sagts om skatteberedningen respektive dess betänkande gäller även om den kungl. propositionen, som helt bygger därpå.

Det aktuella statsfinansiella läget, som man i alla sammanhang skjuter framför sig, kan näppeligen heller åberopas till stöd för en lösning i nu förevarande sammanhang. Departementschefen har visserligen ansträngt sig för att åstadkomma luckor i budgeten. Den skattelättnad, som kalkylerades med i den framlagda finansplanen våren 1946, rörde sig om cirka 100 miljoner kronor. Nu är det fråga om kanske 350—400 miljoner kronor, således en väsentligt högre siffra. De direkta barnbidragen ha också rört sig uppåt. Finansministern har dock haft väldigt svårt att hålla farten i jämförelse med inkomstutvecklingen. Redan den vid riksdagens början framlagda statsverks-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

propositionen för det nu inträdda budgetåret upptog en inkomstökning av icke mindre än 735 miljoner kronor i förhållande till de av departementschefen våren 1946 beräknade statsinkomsterna.

I en sådan situation och mot bakgrunden av en sådan utveckling, och för resten oberoende därav, måste det framstå såsom orimligt att söka göra gällande, att det för vinnande av täckning av statens utgifter är motiverat eller ofrånkomligt att exempelvis genom en från alla håll, bortsett från departementschefen själv och hans skatteberedning, så fullständigt underkänd skatteform som kvarlåtenskapsskatten tillföra statskassan ca 40 miljoner kronor eller sålunda knappt 1 % av de beräknade inkomsterna för det nu sedan den 1 juli löpande budgetåret. Argument och synpunkter av dylik art äro ingenting annat än förevändningar.

Finansministern yttrade i debattens början, att man nu måste avväga beskattningen så, att man slipper en höjning nästa år. Jag skulle vilja ställa frågan: varför skall man inte uppskjuta skattehöjningen, till dess det visat sig, att den blir absolut nödvändig? Varför skall man gå händelserna i förväg? Uppenbart är ju, att hur man än ser dessa ting, har man inga fasta utgångspunkter för att ange, hur det statsfinansiella läget ter sig, när vi om ett år skola börja tänka på budgeten för budgetåret 1948/49. Det förefaller mig således rätt anmärkningsvärt, att man i olika sammanhang gör gällande, att den skatteavvägning, som skall ske just nu, måste ske med utgångspunkt från beskattningsåret 1948/49, om vars ingång eller utgång vi för närvarande bra litet veta.

Denna erinran framträder med särskild tyngd icke minst mot bakgrunden av den nyss omnämnda differensen på 735 miljoner kronor i inkomstberäkningen för budgetåret 1947/48 våren 1946 och vid riksdagens början.

Den mångfald av spörsmål av grundläggande betydelse för vårt beskattningsväsen, som herr Wigforss enligt direktiven för 1944 års allmänna skattekommitté själv ansett böra utredas och klarläggas, har knappast ännu hunnit fram till något stadium av utredning. De betydelsefulla frågorna om en kommunal skattereform och en effektiv kommunal skatteutjämning vila alltså i finansdepartementet utan att till synes föranleda något större intresse från departementschefens sida. Och dock kommer det sätt, varpå dessa sistnämnda frågor lösas, att öva en väsentlig inverkan på belastningen av underlaget för den statliga beskattningen.

Med hänsyn till nu antydda omständigheter framstår det såsom naturligt, att tveksamhet måste råda om lämpligheten att i närvarande läge gå in för en reformering eller omvandling av den direkta statliga beskattningen respektive grunderna därför. Jag och mina medreservanter ha i varje fall icke kunnat ansluta oss till inom utskottet uppkomna förslag i sådan riktning.

Under diskussionen inom utskottet av propositionen och de föreliggande motionerna ha vi emellertid sökt rikta uppmärksamheten på angelägenheten av inflationens motverkande och i anslutning därtill främst velat hävda synpunkter av penningpolitisk art. I det sammanhanget ha vi mött den frågan: kan något av de politiska partierna engagera sig för ett sådant program med hänsyn till sitt förflutna — jag kanske skall säga sina vallöften? Den frågan har emellertid icke krävt något svar. Vi ha nämligen icke förutsatt någonting annat än att alla vid ärendets utskottsbehandling representerade partier skulle samfällt gå in för en sådan linje eller rekommendera ett sådant program. Konsekvensen därav skulle ha blivit bland annat ett undanskjutande av skattelättnadsprogrammet. Vi ha för vår del oförbehållsamt accepterat icke blott satsen, att ett stabilt penningvärde är en oundgänglig förutsättning för en sund ekonomi allmänt taget, utan också den uppfattningen, att i närvarande läge ingen uppgift

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
vore mera trängande eller angelägen än penningvärdets stabilisering, en stabilisering, som då borde eftersträvas och befordras, icke allenast genom någon enstaka åtgärd eller någon viss typ av åtgärder utan genom ett insättande av allas våra gemensamma ansträngningar på snart sagt alla områden, även beskattningens.

Mitt eget resonemang inom utskottet har fallit sig så mycket lättare, som det utgjort en upprepning i stort sett av den tankegång, som jag något utvecklade vid behandlingen förliden höst av propositionen om omsättningskattens slopande såväl inom bevillningsutskottet som här i kammaren. Jag menade då, att man inom utskottet borde förena sig i en hemställan om propositionens avvisande. Det var nämligen enligt min mening en ur sakliga synpunkter sett felaktig och missriktad — jag vill icke säga misslyckad — politik, som triumferade med omsättningskattens avveckling i dåvarande läge.

För den penningpolitiska linjen, om jag så får uttrycka det, har emellertid icke heller nu funnits någon resonans inom utskottet.

Icke utan beklämning tar man del av utskottets motivering på denna punkt — den återfinnes å s. 43 i betänkandet. Frågan om vidtagande av åtgärder till förhindrande av en inflatorisk utveckling, säger utskottet, är visserligen den mest betydelsefulla i svensk politik, men eftersom Kungl. Maj:t nu framlagt förslag om skattelindring, ansluter sig utskottet till den meningen, att bekämpandet av de inflatoriska tendenserna icke bör ske genom ett bibehållande av det nuvarande höga skattetrycket. För ömvårdnaden av vårt penningvärde, som enligt utskottet kräver åtgärder av allenast mera tillfällig art, böra för den skull andra vägar väljas. — Detta är innehållet av vad utskottet har att säga rörande den enligt dess eget förmenande mest betydelsefulla frågan i svensk politik!

Utskottet har icke ens antydningvis några vägar att rekommendera i kampen mot inflationen. Utskottet aktar sig också väldigt noga för att i något sammanhang antyda sin uppfattning om betydelsen av de avsedda skattelättnaderna samt dessas illusoriska karaktär mot bakgrunden av ett försämrat penningvärde.

Skattelättnaden, hur stor är den egentligen? Kompenserar den verkningarna av en eventuell fortsatt inflation eller riskerna för produktionens utveckling och därmed för minskningen i skatteunderlaget för det allmänna?

I detta läge ha emellertid högerreservanterna nödgats överväga, hur i avvaktan på en mera definitiv skattereform skattelättnadskravet lämpligen bör tillgodoses. Alla mena ju att det måste ske. Därvid ha självfallet olika möjligheter stått öppna. Motiv skulle icke ha saknats för att, med bibehållande av nu gällande skattesystem i övrigt, komplettera detta med de enligt propositionen föreslagna förhöjda ortsavdragen, vilket skulle ha inneburit en icke föraktlig skattelättnad. En annan linje har anvisats i de av herr Domö m. fl. väckta motionerna, avseende införande såsom ett provisorium av schablonmässiga skatteavdrag. Avvägningen av dessas storlek kan visserligen diskuteras, men vi ha till sist ansett oss kunna stanna för att förorda deras införande med i motionerna angivna belopp.

Någon frågar måhända i detta sammanhang, huruvida utskottsbehandlingen varit av klarläggande innebörd och om den utgjort en fri prövning, en objektiv prövning? I sådant hänseende vill jag till en början hänvisa till vad jämväl förut anförts, nämligen att den föreliggande propositionen helt bygger på de av skatteberedningen utarbetade förslagen i ämnet. Ordföranden i skatteberedningen och dess dominerande kraft har varit finansministern själv. Av skatteberedningens åtta övriga ledamöter har en blygsam minoritet sitt politiska hemvist inom de borgerliga partierna. Fyra tillhöra finansministerns eget parti och

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

en det kommunistiska partiet. De socialdemokratiska ledamöterna av beredningen äro samfliga ledamöter jämväl av bevillningsutskottet, en tillika dess ordförande. Utskottets sekreterare har varit sekreterare även hos beredningen. Han har förmodligen också, vilket jag inte har kunnat konstatera, fungerat såsom konsult under propositionens utarbetande. Vågar man tro, att den majoritet av beredningen, som såsom ledamöter av utskottet haft att deltaga i utskottsbehandlingen och jämväl leda denna behandling, skulle på någon mera avgörande punkt kunna springa ifrån sina uppfattningar såsom ledamöter av beredningen och därmed desavuera beredningen, sig själva och sin ledare, finansministern? Nej, det vågar man icke tro. Detta måste också innebära, att majoriteten av utskottet gått till utskottsbehandlingen med, praktiskt talat, förutfattade meningar. Till sina grunder och på varje punkt av nämnvärd betydelse har propositionen därmed varit att betrakta såsom av riksdagens majoritet redan på förhand prövad och antagen. För folket och landet, dess framtid och utveckling avgörande spörsmål består väl som regel, objektivt sett, just en dylik behandling. Med mitt sätt att se kan jag icke annat än beklaga detta, dock utan hopp att kunna komma fram till någon annan ordning.

Utskottets föreliggande betänkande utgör heller ingenting annat än ett svärjande på magisterns ord. Ingenting ses i sitt sammanhang. Varje avsnitt eller förslag betraktas med hänsyn till sina verkningar såsom helt isolerat. De totala verkningarna för exempelvis en och samma skattskyldig låtsas man inte om. Man avväger inkomstskatten för sig, den årliga förmögenhetsskatten för sig, dess komplement kvarlåtenskapsskatten för sig, bolagsbeskattningen för sig o. s. v. Ordet »avvägning» är förresten missvisande i detta sammanhang. Utskottet självt uttalar nämligen, att det gäller, icke ett avgörande, fotat på objektiva grunder, utan en subjektiv prövning. Och denna subjektiva prövning sammanfaller helt med departementschefens intentioner. Det talas icke om någonting annat än skattelättnader för de många, departementschefen har uttalat sig så och så, Kungl. Maj:t har menat det och det, och utskottet menar precis detsamma!

Ur departementschefens synpunkt lämnar utskottets nit intet övrigt att önska. Ett exempel härpå. Å s. 81 nederst i utskottets betänkande läsa vi följande: »Ytterligare en av invändningarna mot förslaget om införandet av en kvarlåtenskapsskatt anser utskottet böra särskilt omnämnas, nämligen invändningen att en dylik skatt skulle komma att verka undergrävande på skattemorale. Utskottet ställer sig tvivlande till riktigheten av en sådan slutsats. Därest det emellertid skulle kunna göras troligt, att införandet av en ny skatteform på arvsbeskattningens område skulle få en sådan allvarlig återverkan som den nyss angivna, vill utskottet göra gällande, att detta i viss mån kan bero på den agitation, som bedrivits mot skatteförslaget och som icke i alla avseenden varit av saklig natur.»

Vad säga damerna och herrarna om detta? Mot bakgrunden av en enhällighet från de många remissinstansernas sida som förmodligen saknar varje motsvarighet, därvid i olika sammanhang bestämda uttalanden förekommit, att en utomordentligt hård beskattning och i detta sammanhang särskilt kvarlåtenskapsskatten måste verka undergrävande på skattemorale, finner sig utskottet böra göra gällande, att agitationen mot skatteförslaget kan medföra ett undergrävande av denna skattemorale. Och märk väl, att inom utskottet ha vi i skilda sammanhang fått veta, att klandret eller kritiken mot de wigforskska skatteplanerna, även remissinstansernas, ha varit ingenting annat än agitation och propaganda! För mig såsom mångårig ledamot av bevillningsutskottet har det känts förödmjukande att behöva konstatera, att dess betänkande i en av våra avgörande livsfrågor skulle komma att ligga på det plan, jag här antytt.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Tillåt mig att här omnämna en interiör från utskottsarbetet. I diskussionen ha understundom uttalats farhågor för att kvarlåtenskapsskatten skulle komma att hårt drabba även den jordbruksidkande befolkningen. Från deras håll, som gjort till sin uppgift att försvara propositionens linje, ha dessa farhågor viftats bort med tvärsäkra förklaringar att desamma voro fullständigt ogrundade. På initiativ av ordföranden och sekretariatet i utskottet föranstaltades så en undersökning, avseende Södermanlands län, för att söka fastslå, hur det i anmärkta hänseende kunde komma att ligga till. Utredningsresultatet avlämnades till utskottet redan den 21 juni, men kom av åtminstone för mig obekant anledning icke att inflyta såsom bilaga till utskottets betänkande. Det omnämnes emellertid däri med följande å s. 81 i betänkandet angivna slutsats: »Genom denna undersökning bestyrkes utskottets uppfattning, att huvuddelen av kvarlåtenskaperna efter yrkesverksamma jordbrukare utgöres av förmögenheter av sådan storleksordning att kvarlåtenskapsskatten icke kan anses utgöra någon mera väsentlig skuldpost i den avlidnes bo.» Denna slutsats säger i sak ingenting alls. Den synes i stället vara avsedd att dölja det verkliga resultatet av utredningen, då väl ingen kunnat göra gällande eller trott, att exempelvis flertalet yrkesverksamma jordbrukare i landet skulle drabbas av kvarlåtenskapsskatt i sådan utsträckning, att denna skulle komma att, såsom utskottet säger, utgöra någon mera väsentlig skuldpost i deras dödsbon. Utredningsmannen själv formulerar emellertid utredningsresultatet på följande sätt: »Såsom slutomdöme vill jag uttala, att något tvivel knappast kan råda om att den föreslagna kvarlåtenskapsskatten, vad rikets landsbygd beträffar, till övervägande del kommer att få bäras av jordbrukarna.»

Jag tillåter mig ställa den frågan: varför fick icke denna utredningsmannens egen uppfattning komma till synes i utskottets betänkande? Även om den icke kunde utnyttjas för att övertyga våra jordbrukare om kvarlåtenskapsskattens menlöshet, hade det väl varit rent spel, att så skett!

Mot denna bakgrund kunde jag inte annat än uppmärksamma herr finansministerns uttalande i debattens början. Han menade, att obekantskapen med de föreliggande förslagen föranlett uttalanden, som inte voro berättigade. Finansministern säger, att när man påstår, att särskilt bondebefolkningen kommer att hårt drabbas av kvarlåtenskapsskatten, då ställer man sakerna på huvudet. Vem har sagt, att särskilt jordbruksbefolkningen kommer att drabbas av kvarlåtenskapsskatten? Man har förmodat, att jordbruksbefolkningen kommer att i likhet med alla andra drabbas kännbart av kvarlåtenskapsskatten, men inte mer än andra. Snarare har man väl förmenat, att eftersom jordbruksbefolkningen som regel inte representerar de stora förmögenheterna, skulle väl inte jordbrukarna kunna drabbas hårdare än andra. Det använda uttryckssättet innebär, synes det mig, ett försök att komma förbi att ange sakerna så som de i verkligheten äro.

Jag har, herr talman, kanske missbrukat kammarens tid, men jag måste ändå fortsätta ännu en stund.

Motiveringen för kvarlåtenskapsskatten har ju sorgfälligt angivits i skatteberedningens betänkande. Den är enligt skatteberedningens uppfattning en förmögenhetsbeskattning, motiverad av att den årliga förmögenhetsskatten är alltför låg, att den sålunda måste kompletteras med en kvarlåtenskapsbeskattning. Man behöver inte särskilt tala om skuldteorien eller dylikt. Man behöver blott tala om det faktum, att kvarlåtenskapsskatten är avsedd att utgöra ett komplement till den årliga förmögenhetsskatten. Om man gör det, är det väl ganska klart, att man också måste ställa denna skatteform i relation till förmögenhetsbeskattningen i övrigt. Men, såsom jag tidigare har anfört, man gör inte det, utan man resonerar om varje skatt för sig och låtsas, när man

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

talat om en viss skatt, som om man inte hade att ta hänsyn till någon annan än just den.

Någon har sagt, att skuldteorien, som man på sina håll har börjat åberopa mot bakgrunden av skatteberedningens betänkande, skulle av finansministern ha övergivits i propositionen. Jag har ingenting funnit därom i propositionen. En ärad talare i kammaren hade väl vid remissen av propositionen denna uppfattning, men, såvitt jag har kunnat finna, föreligger det inte något som helst skäl för ett sådant antagande. Inom utskottet ha vi också genom dess ordförande fått otvetydigt klarlagt, att kvarlåtenskapsskatten är ett supplement till den årliga förmögenhetsskatten och att det varit främst med hänsyn till den skattskyldige, som man har uppskjutit en del av förmögenhetsbeskattningen till vederbörandes frånfälle.

Beredningens argumentering till förmån för den sålunda föreslagna skärpningen av den så kraftigt höjda årliga förmögenhetsbeskattningen genom en kvarlåtenskapsskatt utvecklar beredningen på följande sätt i betänkandet, s. 214 och följande: »Såsom framgår av vad ovan nämnts anfördes i remissyttrandena över 1933 års förslag bland annat betänkligheter mot den skärpning av förmögenhetsbeskattningen, som förslaget genomförande skulle föranleda. — Skälen för att en sådan skärpning enligt beredningens mening nu bör äga rum har beredningen närmare utvecklat under kap. VI och VII.» — I kap. VI och VII har man inte talat om kvarlåtenskapsskatten, utan man har där sökt motivera andra former för förmögenhetsbeskattning. De motiveringar, man i det sammanhanget faller tillbaka på, gälla därför inte kvarlåtenskapsskatten. — »Beredningen anser sålunda skäligen, att förmögenheterna även i annan form än genom skärpning av den årliga förmögenhetsbeskattningen bidra till täckande av den minskning av statsinkomsterna, som uppkommer genom den av beredningen föreslagna skattelättnaden för mindre inkomster.»

Beredningen har funnit en skärpning av förmögenhetsbeskattningen motiverad och på grund härav föreslagit en betydande höjning av den årliga förmögenhetsskatten. Men beredningen har även upptäckt en möjlighet att i samband med dödsfall lägga beslag på ytterligare en del av förmögenheterna och kan givetvis icke lämna en sådan möjlighet outnyttjad. Alldeles som om en skärpning av förmögenhetsskatten ej ägt rum, åberopar beredningen de i avsnittet om förmögenhetsbeskattningen anförda »skälen» till förmån för en skärpning av beskattningen jämväl vid dödsfall. På detta sätt tror man sig uppenbarligen kunna, hur svaga skälen än må vara, motivera vilken skatteskarpning som helst för en viss kategori skattskyldiga, blott man icke förlägger skärpningen till ett enda område, där verkningarna för de olika skattskyldiga skulle kunna direkt utläsas, utan iakttagar, att den sker genom olika skatteformer. Då kan man nöja sig med att varje gång åberopa enahanda »skäl» som vid den första skärpningen och i fortsättningen endast tillägga ordet »sålunda».

Beredningen söker göra gällande, att kvarlåtenskapsskattens införande är dikterat av hänsyn och välvilja gentemot de därav berörda skattskyldiga, och säger därom följande: »Ej mindre betydelsefullt är, att såvitt beredningen kunnat finna, det i flertalet fall torde kunna antagas vara till fördel även för den enskilde att icke hela förmögenhetsbeskattningen äger rum under den skattskyldiges livstid utan att någon del av denna beskattning får anstå till dödsfall.»

Beredningen menar med andra ord, att om en person får slita spö, så är detta dock »till fördel» för honom, eftersom han slipper att bli hängd. Följaktligen har han ingen anledning att beklaga sig över att han får slita spö. På detta enkla sätt kan beredningen bevisa, att varje skatteskarpning är en

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
ren välgärning mot dem, som träffas därav, därför att man icke skärper skatten ännu mera.

Utgår man från att kvarlåtenskapsskatten är en uppskjuten förmögenhets-skatt, finner man, att den blivit helt felkonstruerad. Den kommer att verka så ojämnt och godtyckligt som det gärna är möjligt. För den, som haft sin förmögenhet under exempelvis sex år före dödsfallet, kan den uppskjutna förmögenhets-skatten komma att motsvara ända upp till 10 å 11 procent av förmögenheten för varje år som förmögenhetsinnehavet varat, medan skatten för den, som haft sin förmögenhet under sextio eller sjuttio år, endast motsvarar en årlig förmögenhets-skatt av någon procent eller mindre. Kvarlåtenskapsskatten kan sålunda i vissa fall innebära detsamma som en under en följd av år utgående »engångsskatt» av den storlek, som diskuterats av beredningen. Man kan komma fram till att denna kvarlåtenskapsskatt i vissa fall blir så stor som fem å sex gånger den engångsskatt, som man i början av 40-talet resonerade om. Beredningen har sålunda avvisat en viss engångsskatt, men den har funnit sig böra förorda en kvarlåtenskapsskatt av denna omfattning och med dessa verkningar. Om behållningen i dödsboet är större än förmögenhetens medelstorlek under de år, den avlidne disponerat den, blir skatten för hög och i motsatt fall för låg. Fel-marginalen i detta avseende kan betecknas med ordet »oerhörd».

Jämsides med utskottsbehandlingen har jag för egen del sökt att genom statistiska bearbetningar klarlägga skatteförslagets verkningar i olika hänseenden. Dessa beräkningar ha varit så arbetskrävande, att de kommit att föreligga i färdigt skick först för ett par dagar sedan. Det kan inte gärna komma i fråga att jag skulle belasta kammarens protokoll med någon utförlig redogörelse för dessa beräkningar och därmed ta kammarens tid i anspråk i en omfattning, som eljest skulle vara betingad med hänsyn till angelägenheten av att klarlägga verkningarna av propositionens förslag. En sådan redogörelse får bringas till offentlighetens kännedom på annat sätt. Beträffande verkningarna i fråga om kombinerade arbets- och kapitalinkomster har herr Elon Andersson hänvisat till en del tabeller, som finnas i utskottsbetänkandet. Jag anser, att kammarens ledamöter böra intressera sig för dessa tabeller. Jag skulle vara i tillfälle att här i kammaren i olika hänseenden komplettera dem, men det kan med hänsyn till tiden inte ske. Jag skall blott ge ett exempel. Det kommer att röra sig om de stora talen, vilket psykologiskt sett kanske inte är det lämpligaste. Jag tänker mig dock, att debatten i fortsättningen kan ge anledning att även söka belysa skattetrycket för de små, både vid kombinerad inkomst, alltså arbets- och kapitalinkomst, och när det gäller marginalbeskattningen. Om damerna och herrarna inte riktigt fatta innebörden i det exempel, som jag avser att redogöra för, vill jag rekommendera det till närmare studium med stöd av protokollet. Det visar vad resultatet kan bli av det här föreliggande förslaget. Det är inte fråga om något extremt fall, utan om vad man i många sammanhang har anledning att räkna med.

En person, bosatt i en kommun tillhörande ortsgrupp V med en kommunal-skatt av 10 kronor per skattekrona, avlider, efterlämnande två söner, A och B. Kvarlåtenskapen uppgår till något över 6 700 000 kronor — alltså ett stort belopp. Sedan kvarlåtenskaps- och arvsskatterna — drygt 3 400 000 kronor — betalats, komma arvingarna vardera i besittning av ett kapital å 1 650 000 kronor. Avkastningen härå förutsättes utgöra $3\frac{1}{3}$ procent.

Kvarlåtenskaps- och arvslottsskatterna utgöra som sagt över 3 400 000 kronor, alltså mera än 50 procent av kvarlåtenskapen. Jag behöver inte fästa damernas och herrarnas uppmärksamhet på i vilket läge ett sådant dödsbo kommer, då denna summa skall betalas. Vid diskussionen om dessa ting anser man

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

ofta, att den, som äger en förmögenhet, har den liksom i en säck och att det blott är att plocka fram pengarna och betala vad det allmänna vill ha. Men så enkelt ligger det inte till. Bakom denna förmögenhet kan finnas en stor skuldsumma, och tillgångarna kunna vara och äro ofta placerade i rörelse och därmed i reallgångar av något slag.

Sönerna äro till en början ogifta. De ha kommit sig upp i livet och ha vardera en årlig arbetsinkomst av 30 000 kronor.

A beslutar sig för att under alla förhållanden lämna kapitalet orört. Han vill komma lika långt som sin fader. Han är ingen sofflocksliggare, utan strävar till produktiva insatser för att i sin mån befördra den ekonomiska utvecklingen. Han finner visserligen, att hans skatter ökat med 2 606 kronor mer än inkomsten, men detta föranleder honom icke att frångå sitt beslut. Han vill spara.

B däremot tar saken så, som väl de flesta människor komma att göra efter genomförandet av finansministerns skatteplaner. B börjar omedelbart tära på sitt kapital. Han bedriver kapitalkonsumtionen i sådan takt, att han under vart och ett av de tio första åren gör slut på 60 000 kronor av kapitalet. Efter 10 år har hans kapital sålunda nedgått till 1 050 000 kronor.

Vid denna tidpunkt ingå bröderna äktenskap och begåvas så småningom med två barn vardera. A rör fortfarande icke sitt kapital, medan B beslutar sig för att begränsa sin kapitalkonsumtion till 30 000 kronor per år. Detta fortsätter i 20 år, varefter B, vars kapital då nedgått till 450 000 kronor, finner tiden vara inne att begränsa sin konsumtion till vad som återstår av inkomsterna, efter det skatterna betalats. Hans inkomst är då 45 000 kronor, d. v. s. 40 000 kronor mindre än broderns. Trots detta finner han sig väl tillfreds, emedan han fortfarande kan konsumera åtskilligt mera än brodern. Hans inkomster överstiga nämligen skatterna med 22 795 kronor, medan motsvarande differens för brodern är 4 160 kronor lägre. A får nämligen av sin inkomst behålla 18 635 kronor.

Nu sägs måhända, att A mycket väl bör kunna leva på ett sådant belopp. Men då vet man inte, hur en sådan person har att skicka sig. Nästan alla vekans dagar uppsökes han av supplikanter, som be om hjälp till utbildning av sina barn eller liknande. En fattig arbetare, som är skötsam och duktig, vill ha hjälp för att kunna förvärva ett eget hem etc. A är hårdhärtad, om han inte lystrar till sådana framställningar, men hur långt kommer han med 18 635 kronor?

Sedan detta tillstånd emellertid fortgått i tio år, avlida bröderna och följas snart av sina änkor. Kvarlåtenskaperna, uppgående till samma belopp som förmögenheterna under brödernas sista levnadsår, ävergå till barnen, sedan vederbörliga skatter erlagts. A:s barn erhålla vardera 558 000 kronor och B:s barn vardera 192 000 kronor. De förra erhålla sålunda sammanlagt 732 000 kronor mer än de senare. Frågan är då: vad har det kostat A att tillförsäkra sina barn denna förmån?

B har av sitt kapital konsumerat 1 200 000 kronor. A har med hänsyn härtill under sina 40 sista levnadsår haft sammanlagt 1 100 000 kronor högre inkomster än B. Å andra sidan ha hans skatter under denna tid varit 1 235 000 kronor högre än B:s skatter. B har sålunda av sina inkomster kunnat konsumera 135 000 kronor mera än A. Räknar man med B:s kapitalkonsumtion, finner man att A måst i jämförelse med B avstå från konsumtion av 1 335 000 kronor för att kunna lämna sina barn 732 000 kronor mer än B lämnat sina, och ändå har A icke kunnat efterlämna samma belopp till sina barn som han mottagit av sin fader, utan beloppet är 534 000 kronor lägre, motsvarande kvarlåtenskapsskatt och arvslottsskatt vid hans och hans hustrus frånfälle. A:s spa-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
rande har skett under 40 år. Räntan har emellertid som synes givit ett fullständigt negativt resultat.

Den merkonsumtion, som B (jämte familj) kunnat tillåta sig, kan med propositionens utgångspunkt sägas ha betalats av det allmänna. Om man tar hänsyn även till skatterna i samband med dödsfallen, har det allmänna tillförts drygt 1 700 000 kronor mera i skatter från A än från B.

Det är genom förslag med sådana verkningar som de antydda man tror sig kunna i fortsättningen befrämja sparandet. Det är klart att dessa förslag icke innebära, att vederbörande kommer att få en skälig andel i avkastningen av sina initiativ, sitt arbete och sin inkomst. Den stora frågan i detta sammanhang är, om den ekonomiska utvecklingen i vårt land befordras genom de föreliggande skatteplanerna eller ej. Det är knappast nödvändigt att besvara frågan. Det exempel, jag här har anfört, är inte ett extremt fall, och jag hoppas som sagt få tillfälle att under den fortsatta debatten ge även något exempel på hur förslaget verkar beträffande de små, blandade inkomsterna och särskilt i fråga om marginalbeskattningen.

Jag tror för min del inte på herr finansministerns recept, när det gäller att befordra frivilligt sparande och därmed utvecklingen och framåtskridandet överhuvud taget. Denna min tro eller misstro kommer måhända, såsom nu så ofta sker, att betecknas som propaganda i syfte att motverka eller skada strävandena att befordra just sparandet. Ingenting står dock i detta ögonblick mera klart och mera visst för mig än att finansministerns metod att befordra detta sparande och därmed förutsättningarna för vårt svenska samhälles fortsatta utveckling endast kan medföra ödeläggande verkningar och detta på längre sikt även för dem, som nu hoppas någonting annat och bättre genom de tillfälliga och för deras ekonomi långt ifrån betydande skattelättnader, varmed man städse vinkar.

Herr Domö har redan erinrat om herr Wigforss' tidigare framstötter i skattefrågan. Alla känna vi till motionerna vid 1928 års riksdag. De innefattade yrkanden om utredning av det sätt, varpå arvskatten borde utbyggas och omformas för att åvägabringa en begränsning av de stora förmögenheterna och en jämnare egendomsfördelning. Bland motionernas undertecknare lägger man främst märke till den nuvarande finansministern och bevillningsutskottets ärade ordförande. Den gåva, varmed man i det sammanhanget avsåg att berika det svenska folket men som då av en otacksam och oförstående riksdag avvisades, erbjudes i dag ånyo, man kan möjligen säga såsom ett de båda herrarnas testamente. Den trohet, varmed de genom mångfalden av år har hållit fast vid ståndpunkten i 1928 års motioner, torde nu få sin belöning; de socialistiska partierna äro ju i majoritet, och de ha deklarerat, att de äro beredda att utnyttja sin makt. Det är inte fråga om någon kompromiss.

Inställningen av årgång 1928 illustrerades genom ett åberopande av den italienske nationalekonomen Rignano: »När en förmögenhet» — förkunnade denne — »första gången går till en arvtagare, skall skatten vara mild eller ingen. När samma förmögenhet går i arv till en ny ägare, tar staten minst hälften, och när återstoden för tredje gången skall ärvas, blir det hel konfiskation.» Motionärerna voro redan då på det klara med att en utbyggnad av arvsskatten à la Rignano syntes »böra allvarligt övervägas vid sidan av en förmögenhetsbegränsning efter arvsskattens gamla linjer».

En viss förskjutning i denna inställning har dock inträtt sedan år 1928. Då tog man uttryckligen sikte på endast en av våra skatter, nämligen skatten på arv. Det instrument, som man nu trakterar, omfattar samtliga direkta statsskatter, främst dock beskattning av förmögenhet respektive förmögen-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

hetens avkastning. »Den onda skattebetalarnaturen», som herr Wigforss tidigare har talat om, ansåg man sig tillförene icke kunna angripa annat än genom »en skärpning steg för steg», som dock förmenades ge »ett utmärkt resultat». I dagens läge fruktar man icke längre för att »en revolution i beskattningen kan ha ödesdigra följder». Man tar sålunda ett »jätteskutt» och lämnar till och med Rignanos sats helt bakom sig, satsen att »när en förmögenhet första gången går till en arvtagare, skall skatten vara mild eller ingen». Man konfiskerar nämligen i extrema fall även första gången måhända över hälften av förmögenheten.

Jag vill ge ytterligare ett exempel på förskjutningen i uppfattning hos vårt majoritetsparti. År 1928 förutsattes uttryckligen, att syftet var »en begränsning av de stora förmögenheterna i och för sig, icke att skaffa statskassan ökade inkomster». Otvetydiga deklarationer ha inom utskottet mött oss av innehåll, att skattefrågan också nu måste primärt betraktas såsom en ren omfördelningsfråga. Men i förevarande sammanhang gäller därjämte, att genom förmögenhetsbegränsningen och endast via den kan och skall täckning vinnas av statens löpande, d. v. s. årliga utgifter.

För att tala med en ärad ledamot av kammaren, herr Sandler, komma vi alltså i det läget, att den privata sektorn bildar kapital, som den statliga förtär. Konfiskationen av egendom skall inte utnyttjas för skapande av värden i form av reall tillgångar o. dyl., utan det är kostnaderna för den löpande konsumtionen som man därigenom skall bestrida.

För min del kan jag inte annat än med djupt vemod beklaga, att vårt majoritetsparti har funnit sig böra sluta upp omkring och helt följa sin verkliga ledare i detta sammanhang, nämligen herr finansministern. På dagens triumf följa emellertid morgondagens ansvar och framtidens dom. För min del hoppas jag innerligt, att utvecklingen skall förlöpa på sådant sätt, att den domen blir mild, d. v. s. att finansministerns förhoppningar komma att infrias. Med hänsyn till de berättigade tvivlen i detta hänseende nödgas emellertid högern fritaga sig från varje delaktighet i detta ansvar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen nr II, särskilt punkten 1.

I herr Velanders yttrande instämde herrar *Nordenson, Ewerlöf, Johan Bernhard Johansson, Löthner, Mannerskantz, Carl Eric Ericsson, Björkman* och *Wisstrand*.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Efter herr Velanders utförliga redogörelse för sina synpunkter med bland annat berättelser ur levande livet skall jag be att med några ord få beröra det här föreliggande skatteförslaget. Enligt min mening innehåller detta förslag så pass stora och väsentliga förändringar i hela skattesystemet, med bland annat införande av en ny skatt — kvarlåtenskapsskatten — och förskjutning av skattebördan från inkomst till förmögenhet, att förslaget borde ha varit bättre utrett än det var den dag, då det kom på riksdagens bord.

Mot förslaget, sådant det utformats och utarbetats av skatteberedningen, har ju riktats skarp och berättigad kritik, och den kvarstår till stor del ännu. Skatteberedningens förslag modererades visserligen på åtskilliga punkter i den proposition, som framlades av finansministern. Man sänkte uttagningsprocenten från 110 till 100, man sänkte den högsta procentsatsen, efter vilken förmögenhetsskatten skall utgå, och man höjde det skattefria beloppet till 30 000 kronor när det gäller såväl förmögenhetsskatt som kvarlåtenskapsskatt. Där-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
jämte företogos vissa smärre förändringar i propositionen. Utskottet har sedan gjort ytterligare ett par förändringar i Kungl. Maj:ts förslag, som jag skulle vilja beteckna såsom förbättringar. Skatteprocenten för ekonomiska föreningar föreslås sänkt från 40 till 32, och spärregeln när det gäller skatt på inkomst av förmögenhet har utsträckts till att gälla obegränsat belopp; Kungl. Maj:ts förslag innebar som bekant en begränsning till högst 100 000 kronors inkomst.

Trots detta riktas fortfarande berättigad kritik och anmärkningar mot hela förslaget. De många och olika reservationerna vid utskottets utlåtande vittna därom. Skatteförslaget borde, innan det framlades för riksdagen, ha blivit föremål för ytterligare utredning, ty så ingripande äro dess verkningar för näringslivet och när det gäller förvärvs- och sparviljan inom folket. Det rör sig här om ett så kraftigt ingrepp i den enskildes förvärvsverksamhet, att man bort ytterligare undersöka och överväga i vad mån skattesatserna kunnat om-läggas. Man borde också noggrannare ha undersökt, vilka verkningar på näringslivet dessa skattesatser komma att ha och huruvida man inte genom en annan avvägning kunde ha fått fram ett lämpligare förslag.

När herr finansministern i dag öppnade debatten och bemötte den kritik, som har riktats mot förslaget, framställde han ju sitt eget skatteförslag såsom ganska tilltalande. Hans framställning var, såsom herr Domö här har antytt, mjuk i tonen, men vad innehållet beträffar var hans förslag tydligen det-samma som tidigare. Herr finansministern slutade sitt anförande med yttran-det, att ett medgivande skulle komma att betecknas såsom en svaghet. Detta var det sista skälet herr Wigforss framförde såsom motivering för att han inte gått till ytterligare överväganden och överläggningar med oppositionen rörande skatteförslaget. Jag skulle då vilja fråga: hade det varit en svaghet hos finansministern, om han gått till ytterligare överläggningar och över-väganden även med oppositionen för att få fram ett förslag som inte mött så starkt motstånd? Jag för min del skulle snarare ha ansett, att ett sådant till-vägagångssätt skulle ha stärkt herr Wigforss' positioner och den ställning, som han ändå intar i svensk politik. Herr Wigforss har dock ofta visat sig ganska frigjord från förutfattade meningar. Ett sådant tillvägagångssätt skulle enligt min mening ha hälsats med tillfredsställelse av stora delar av vårt folk. Nu har denna fråga fått en politisk innebörd, och den kommer under ganska lång tid framåt att verka som en surdeg inom svensk politik.

Med dessa erinringar mot herr Wigforss' ståndpunkt och hans förslag vill jag inte ha sagt, att jag går emot hela förslaget som sådant. Jag anser att det måste hälsas med tillfredsställelse, att man har lyckats åstadkomma en sänkning av skatterna för de mindre inkomsttagarna i den utsträckning, som här föreslås. Med penningvärdets förändring och de till följd därav stigande penninginkomsterna ha även de mindre inkomsttagarna fått ganska stark känning av de direkta skatterna, och för de små inkomsterna måste skattebör-dan vara ännu mera kännbar än för de stora. Det är därför en fördel, att man nu kan sänka skatterna för de stora grupperna av små skattedragare.

Men var det för den skull nödvändigt att framlägga ett så omfattande för-slag som det, vilket nu ligger på riksdagens bord? Skattefrågan är egentli-gen, sådan den nu föreligger, en avvägningsfråga. Samtliga politiska partier äro ju eniga om att man skall sänka skatterna för de lägre inkomsttagarna, så på den punkten råder numera ingen meningsskiljaktighet. Skulle då inte denna avvägning kunnat modereras på sådant sätt, att den vunnit mera för-ståelse och större anslutning? Jag kan icke frigöra mig från tanken, att bak-om det föreliggande skatteförslaget ligga andra syften än enbart att skaffa de statsinkomster, som äro nödvändiga för statens behov, och till de reformer,

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

som riksdagen har beslutat eller kommer att besluta. Det ligger obestriddligen andra syften bakom, som avse en större utjämning av inkomst- och förmögensförhållandena.

Herr Wigforss yttrade för några år sedan, att man inte utan vidare är villig att betala hur mycket skatter som helst men att man får vänja sig vid att betala högre skatter, att man så småningom lär sig att betala högre skatter. Herr Wigforss har lyckats utmärkt i detta avseende, men här tror jag att han har tagit ett för stort steg. Han har i varje fall inte fått svenska folket med sig, och de praktiska kalkyler, som uppgöras och framläggas, visa ju att skatteförslaget icke är utarbetat på sådant sätt, att det kan vinna hela folkets förtroende, ty då skattebeloppen äro så pass höga, att skattebetalaren, när han kommer upp i en viss inkomst, inte anser att det är någon mening med att ytterligare söka öka sin inkomst eller sitt kapital, då har det gått för långt. Då kommer man att undergräva den moraliska känslan för skattesystemet, och då kommer man också att på det sättet indirekt motverka näringslivets utveckling. I stället för att man skulle befrämja detta kommer man snarare att motverka en sund och för landet gagnelig utveckling i detta avseende. För min del menar jag, att man här har gått för långt, när t. ex., som det i debatten här framhållits, marginalskatten är så pass hög, att icke inkomsten räcker till för att betala den eller i varje fall hela inkomsten åtgår för att täcka skatten. Det torde väl vara få som under sådana förhållanden anse att det är någon mening med att ytterligare öka sina inkomster för att eventuellt förtjäna några kronor mer. Det finns ju ändå människor, som icke få detta till skänks, utan som måste genom arbete förskaffa sig dessa inkomster: framstående läkare, konstnärer eller andra utövare av fria yrken, som kanske under ett par tiotal år ha ganska goda arbetsinkomster av sin verksamhet. Finna dessa att de, sedan de arbetat hela dagen, skulle ha möjlighet att få en merinkomst av ett par tiotal kronor ytterligare men att största delen av denna inkomst skulle gå åt till skatter, så måste de naturligtvis i viss mån förlora lusten att förvärva denna inkomst.

Vi ha redan sett praktiska resultat av detta. Det finns många, som anse t. ex. att det inte är mening med att arbeta mer än fem dagar i veckan, ty om de skulle arbeta även den sjätte, skulle de inte själva få någon vinst av det, och detta har ju, som herr Elon Andersson nämnde, sträckt sig ganska långt ned, icke blott till sådana yrkesutövare, som jag här nämnt, utan långt ned i arbetarnas led i och med källskattens införande. Det är ju ett psykologiskt misstag att i sådana fall låta skatterna stiga till en sådan höjd.

Å andra sidan är det klart, att staten måste på skattevägen skaffa sig de inkomster som den behöver, och då måste man lägga skatten så, att de största bördorna komma på dem, som bäst förmå bära dem. Men det är frågan om hur långt man kan gå, och jag återkommer då till vad jag sade nyss, att detta är en avvägningsfråga. Även finansministern framhöll i sitt anförande, att det är en avvägningsfråga, på vilket sätt man skall ta ut skatterna. För min del skulle jag tro, att om staten skulle ha så stort behov av inkomster och om man vill fritaga de lägre inkomstskikten från att betala några nämnvärda direkta skatter, så går det, om man när det gäller de högre inkomstskikten kommit så långt, att man i stor utsträckning tar mera än hälften av den skattskyldiges inkomst, sannolikt inte att ta ut mera skatter den direkta skattevägen, utan då får staten se sig om efter andra utvägar för att få sina skattebehov tillgodosedda.

Att det parti jag tillhör likväl biträtt den avvägning beträffande inkomstskatten som nu gjorts, visar ju att vi till fullo inse, att det i nuvarande läge med de beslut, som riksdagen tidigare har fattat i fråga om de sociala väl-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
färdsåtgärderna och i fråga om undervisningsväsendet, och då man har vetskap om vilka kostnader som försvarsväsendet kommer att kräva, är nödvändigt att nu biträda propositionen i detta avseende. Vi ha icke funnit det möjligt att gå någon annan väg, och likaså ha vi uttalat, att vi anse det nödvändigt, att statsmakterna, när de nu skola bedöma inkomstbehovet, icke inskränka sig blott till budgetåret 1947/48, utan även taga i betraktande följande budgetår. Dessa budgetår hänga ju mycket nära samman, icke minst på grund av beslutet om höjda folkpensioner och barnbidrag jämte åtskilliga andra utgifter för sociala ändamål. Vi ha därför icke kunnat nöja oss med att endast se till, att staten får tillräckliga inkomster för budgetåret 1947/48, i synnerhet som utgifterna följande år bli betydligt större. Det skulle väl icke vara lämpligt att i större utsträckning sänka skatterna nu, när dock inkomsterna flöda i högre grad än vad sannolikt kommer att bli fallet senare, och då det från åtskilliga håll har framställts förslag om att man, för att hålla inflationen tillbaka, icke skulle minska skatterna.

Däremot ha vi icke ansett oss kunna biträda förslaget, när det gäller förmögenhetsbeskattningen. Här ha vi ju nu först och främst den direkta förmögenhetsskatten och den nu föreslagna kvarlätenskapsskatten och därtill arvsbeskattningen. Man borde ha närmare utrett frågan om hur förmögenhetsbeskattningen i olika hänseenden kommer att verka och, om det redan visat sig, att det varit nödvändigt att höja den form av förmögenhetsskatt, som utgår efter dödsfallet, höjt arvsskatten, ty kvarlätenskapsskatten och arvsskatten äro ju strängt taget av samma natur — de skola båda betalas efter dödsfallet. Varför skall man då skilja på dem och införa två skatter med olika beteckning? Dessutom kommer denna nya skatt att verka ganska orättvist för de skattskyldiga i jämförelse med arvsskatten. Arvsbeskattningen är ju så utformad, att de olika arvsberättigade få betala skatt var och en efter storleken av sin arvslott. Om det då finnes många barn i en familj, så blir skatten för varje barn lägre, än om det bara är ett enda.

Vad kvarlätenskapsskatten beträffar kommer ju skatten att betalas efter hela behållningens storlek, oavsett hur många arvsberättigade det är och oavsett hur nära de stå den avlidne. Därigenom kommer ju skatten att drabba ganska orättvist och det tages ingen hänsyn till de arvsberättigade, och om det behövs en omarbetning och kanske en skärpning av arvsskatterna, borde dessa ha sammanslagits i en enda skatt. Den nu föreslagna skatteformen kan icke blir tillfredsställande, och inom det parti jag tillhör, anse vi att kvarlätenskapsskatten kommer att bli hämmande för jordbruksbefolkningen och jordbrukets utveckling. Det är nödvändigt, att det i jordbruket är nedlagt ett ganska betydande kapital, vilket till beloppet blir större efter den försämring som penningvärdet nu undergått. Det blir numera ganska höga värden även på små fastigheter med därtill hörande inventarier. Ofta lämnar detta kapital ganska ringa avkastning, men enligt det här föreslagna skattesystemet skulle vid innehavarens fränfalle betalas en kanske betydande kvarlätenskapsskatt och arvsskatt. Detta kan då bli ganska betungande och utgöra ett hinder för den succession, som vanligen förekommer inom jordbruksbefolkningen, i det att ett av barnen övertar gården efter fadern.

Vi ha därför ansett denna skatteform olämplig, och vi kunna icke heller anse att den är rättvis. Jag kan härvid erinra om vad som påpekas i den av herr Näsgård m. fl. avgivna reservationen nr V. En lantbrukare har behov av ett visst kapital vid starten av sin verksamhet som egen jordbrukare, medan en löntagare i allmänhet inte har något liknande behov av kapital för förvärvandet av sin inkomst. Han kanske har möjlighet att ge sina barn en dyrbar utbildning, medan lantmannen å sin sida kanske vill se till, att hans söner, om de

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

skola efterträda fadern i hans yrke, böra få något startkapital att börja med. Stårbhuset efter löntagaren undgår skatt för kostnaderna för barnens utbildning, medan stårbhuset efter lantbrukaren kanske får betala ut betydande summor i såväl kvarlåtenskapsskatt som arvsskatt.

När man övergår till att införa höga skatter i denna form, borde dessa förhållanden ha varit närmare utredda och undersökta, och saken borde icke ha kommit fram till avgörande så sent på riksdagen som här varit fallet, så att frågan måste behandlas först den 14 juli i riksdagens kamrar. Jag anser att denna fråga är så betydelsefull, att riksdagen borde ha kunnat vänta med att taga ståndpunkt till den del av det föreliggande skatteförslaget som rör kvarlåtenskapsskatten.

För att tillgodose inkomstbehovet betyder denna heller inte så mycket. Det är endast fråga om 40 miljoner kronor, och det är ju en mycket liten del av hela den beräknade budgeten; som det tidigare sagts här, är det inte mer än ca en procent, och det kan inte betyda någonting. För övrigt kan man ju inte räkna så noga med budgetutfallet, utan det kommer alltid att slå fel på några tiotal miljoner, så att om riksdagen nu skulle vilja besluta sig för att avslå förslaget om kvarlåtenskapsskatt och skjuta på det, till dess en närmare utredning ägt rum, skulle inte detta ens för regeringen och majoritetspartiet, som ju stöder regeringens förslag, betyda något, och jag tror inte heller att det på något sätt skulle betraktas så, som om finansministern hade gjort något medgivande. Jag tror att han skulle vinna på om han ytterligare ville föra underhandlingar om denna sak, innan beslut fattas rörande den skatten. Nu har det väl gått så långt, att detta är omöjligt, men jag anser att det skulle ha varit av betydelse.

Representanter för det parti jag tillhör ha inom bevillningsutskottet reserverat sig, icke blott mot kvarlåtenskapsskatten, utan även beträffande förmögenhetsskatten, och därjämte ha de ju ansett, att tiden vore mogen för att avskaffa dyrortsgraderingen beträffande statsskatterna. Om det hittills icke varit möjligt att få igenom förslaget rörande avskaffande av dyrortsgraderingen av tjänstemannalönerna, så borde det väl å andra sidan inte vara omöjligt att avskaffa detta system beträffande skatterna. Vi ha ju så att säga samma system dels överst i toppen beträffande lönerna och dels underst, när det gäller skatteavdragen. Skall man alltfört behöva tillämpa ett sådant dubbelt system? Utjämningen av dyrortskostnaderna har ju fortgått och fortgår fortfarande, och t. o. m. utskottet har ju, om inte tillstyrkt förslaget, så i alla fall ställt sig ganska förstående och sagt, att skulle det visa sig att utjämningen kommer att fortgå och spänningen minskas, skulle inte heller utskottet ha någonting emot att tänka sig, att man så småningom toge bort denna dyrortsgradering. Personer, som tidigare varit emot ändring i fråga om dyrortssystemet, ha ju dock nu anslutit sig till den tanken, vilket vi finna av såväl motioner som utskottets betänkande.

Jag skall nu, herr talman, icke uppta tiden längre. Jag har endast velat framföra vissa mera principiella synpunkter på denna fråga. Jag ber att få uttala min anslutning till de reservationer, som till detta betänkande äro avgivna av herr Näsgård m. fl.

Herr Bärq, Johan: Herr talman! Jag skall först be att få säga några få ord i anledning av herr förste vice talmannens anförande här. Herr förste vice talmannen citerade finansministern, och om jag fattade herr vice talmannen rätt, så sökte han i en liten utvikning i sitt anförande ge finansministerns yttrande den innebörden, att finansministern och det parti han tillhör eller, som herr vice talmannen sade, det parti som regerar å sin sida icke skulle vara benägna

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
att göra några som helst jämkningar, emedan detta skulle betraktas som om man hade vikit ifrån en ståndpunkt. Ja, finansministern konstaterade att båda parterna äro likadana — det var ju så — och det kan inte gärna tolkas så, att den ena parten håller fast vid sin ståndpunkt och den andra gör jämkningar för att visa att man vill ett närmande till varandra.

Jag säger detta som inledning till ett yttrande, som jag tänkte fälla, när jag satt i min bänk och lyssnade på herr Velander. Efter att ha hört hans anförande, bör man vara på det klara med huruvida det kan vara möjligt att tänka på några jämkningar. Det räcker att säga detta.

Herr förste vice talmannen fällde också ett yttrande, som jag tycker var för gammalt och nött. Han sade att Wigforss »lyckats» få så höga skatter, att folk nog har fått tillfälle att vänja sig vid sådana nu. Det var väl ungefär så, om jag fattade det riktigt. Som om det skulle vara värt att i denna församling odla den uppfattningen, att finansministern kommer med skatter bara för att folk skall få vänja sig vid att betala! Det är väl ändå — förlåt, herr talman! — alltför larvigt att bjuda på en sådan argumentering. Är det inte så att såväl herr vice talmannens parti som andra lagt det underlag som gör den beskattning som nu äger rum nödvändig? Det är märkligt, att ingen av de ärade talare, som nagelfara detta betänkande — jag säger gärna: med mer eller mindre rätt — har besvärat sig med att utpeka, vilka vägar de anse att man bör beträda för att få en inkomst som täcker de nödvändiga utgifterna. Man snor sig med att det inte behövs i år; man kan vänta till nästa år, då man får se hur det ställer sig. Herr talman! Jag föreställer mig, att man redan nu inom regeringen, enkannerligen inom finansdepartementet, har börjat göra förberedelser till nästa års statsverksproposition och den budgetberäkning som skall läggas till grund. Hurudant skulle det se ut, om man hade avstått ifrån att nu tänka sig en skatteform, som skulle täcka dessa utgifter, och väntat till dess att 1948 års riksdag sammanträder, då man blir absolut tvungen att finna täckning? Det bör man kunna räkna ut redan nu, och man har vid den beräkning som skett funnit att med de utgifter som förestå är man tvungen att 1948 hitta på intäktsmöjligheter utöver dem som vi nu ha; det kan inte hjälpas. Man klarar inte av det genom att rycka på axlarna. Här talas det om att vi böra ha en politik på längre sikt. Ja, då måste vi väl också föra en budgetpolitik, som räcker längre än till slutet av budgetåret 1947/48.

För egen del skulle jag vilja säga, att jag har nödgats deltaga i detta arbete såväl i förberedelserna som i avslutandet nu, och det är ingen nöjsam sak. Det har aldrig varit någon nöjsam sak att syssla med skatter, och ändå är det ofrånkomligt och lär bli det i fortsättningen. Det nu föreliggande skatteförslaget är ett hårt förslag. Det är det hårdaste vi haft i topparna. Det tjänar ingenting till att hålla handen över den saken. Det är sådant, att vi åtminstone i denna församling gärna kunna nöja oss med att tala om realiteter sådana de äro och inte om en hel del saker, som göra sig bättre ute på agitationsmötena än då det gäller att överväga, hur man skall knäcka en allvarlig och ytterst besvärlig fråga.

Herr Gränebo sade här, sedan han hade slutat sin klagovisa över detta skatteförslag och dess brutala verkningar och allt det där, att vi måste ha de inkomster som staten behöver, och då måste de bära dem som ha förmåga att bära dem. Ja, det får jag säga, var inget nytt påhitt. Det var ingen utväg som herr Gränebo kommer med och som ingen annan förut kommit att tänka på. Något annorlunda måste nog de anvisningar vara, som man skall kunna bygga ett skatteförslag på, och är det bara den sortens anvisningar som krävas för att få ett bättre förslag, då skulle jag vilja se på vad sätt det förslaget skall kunna skapas fram.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Herr Gränebo ansåg att 50 procent var maximum för det man skulle kunna få ta ut av inkomsten i skatt, och täcker man inte intäktsbehovet med det, så måste staten hitta på något annat sätt att skaffa sig pengar än genom skatter — genom direkta skatter var väl meningen. Herr Velander klarade skivan för sitt vidkommande genom att säga att han beklagade att vi hade slopat omsättnings-skatten. Ja, herr Velander klarar sitt samvete i det avseendet, ty han var emot omsättningsskattens borttagande, men hur är det med herrarna i övrigt här? Men det är en sak som ingen har velat sjunga ut med riktigt, och jag förstår att det sätter sig på tvären i halsen. Man vill skona de höga inkomsterna; det anföres många skäl för det — dels gripa vi annars in i den enskildes förmåner alltför hårt, och dels kunna vi skada vårt näringsliv. Vi skulle väl i stället då lägga skatterna på dem som äro i den blygsamma ekonomiska ställningen i samhället, att man inte kan befara sådana följder. Det är kärnpunkten, mina herrar, men ingen vill säga ut det, åtminstone inte när man har ett val framför sig.

Jag vill säga några ord i anledning av herr Velanders anförande. Jag skall inte polemisera emot hans beräkningar alls — det får någon annan göra, som har större talang än jag — men det var några yttranden som gjorde mig beklämd. Herr Velander säger att utskottets behandling icke har skett under fri prövning, utan finansministern har legat bakom, utskottets ordförande hade sitt namn under kommittébetänkandet, till och med sekreteraren har varit konsult i utredningen, och det skulle ha spelat sin roll. Det sista tycker jag är hårt. Den som känner utskottets sekreterare, den vet att han skriver icke ett ord som inte är i överensstämmelse med meningarna hos den majoritet som dikterar besluten, vare sig den består av höger, folkpartister, socialdemokrater, bondeförbundare eller kommunister. Sådan är den mannen; alla som känna honom äro villiga att vitsorda det. Detta vill jag, herr talman, ha in i kammarens protokoll. Sedan går det mycket väl an — det spelar ingen roll — att säga vilket ibland sker att de socialdemokratiska ledamöterna såväl i kommittén som i utskottet bara äro ett transportkompani. Herr Domö ville jag ge en komplimang i det avseendet. Han sade, att man genom det föreliggande betänkandet vet, hur *svensk socialdemokrati* ser på dessa ting. Det var mera sanning i det ordet än vad herr Domö själv, det är jag säker på, avsåg med det. Så är det, herr Domö och mina övriga damer och herrar, med denna sak; variationerna kunna vara större eller mindre — det äro de inom varje parti — men huvudriktningen är densamma inom hela partiet.

Vad herr Velander vidare här sade i fråga om utredningen i Sörmland stötte mig också. Om herr Velander hade velat vara riktigt objektiv, kunde herr Velander gärna ha sagt, att den som kraftigast påyrkade och genomdrev i utskottet att denna undersökning i Sörmland kom till stånd, det var utskottets ordförande. Jag frågar er mina kamrater i utskottet: är det inte sant? Jag hör, att ni bekräfta det. Det har nämligen framhållits för mig, att om den föreslagna kvarlåtenskapsskatten genomfördes, skulle allra största delen av skattebördan komma att vila på jordbruksbefolkningen. Det kan inte vara möjligt att få en sådan undersökning till stånd i en hastig vändning. Vi fingo inskränka oss till att endast undersöka förhållandena på landsbygden. Hade man kunnat ta med städerna, är det klart att resultatet skulle ha sett helt annorlunda ut. Men hur det såg ut där, behövde vi inte veta, utan vi ville se, hur förhållandet var på landsbygden. Vi fingo då som sagt en sådan utredning till stånd som framgår av sammandraget i det tryckta betänkandet och av den maskinskrivna promemoria, som också finns tillgänglig här med alla dess tabeller. Vi tyckte att det var alldeles för mycket

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

att kosta på tryckning därav, men det maskinskrivna betänkandet finns tillgängligt, och är det några av herrarna, som särskilt intresserar sig för denna sak, finnas säkerligen så många exemplar kvar hos bevillningsutskottet, att ni kunna få läsa det. Det framgår av denna undersökning — det kan jag få säga i detta sammanhang — att om alla arvlåtare på landsbygden skulle avlida samtidigt och det skulle bli fråga om att ta ut kvarlåtenskapsskatt efter alla dessa på en gång, så skulle på landsbygden falla icke mindre än ca 34 miljoner kronor. Av dessa 34 miljoner skulle endast 17 miljoner eller jämnt hälften bäras av jordbrukare. För mig var detta förvånande med kännedom om det välstånd, som ändå råder bland den sörmländska bondeklassen. Där finnas naturligtvis inte endast vanliga bönder utan också storgodsägare, och ser jag på tabell 3 i denna maskinskrivna PM, finner jag att kvarlåtenskapsskiktet med 30 000—50 000 kronors kvarlåtenskap utgöres av 738 fall, skiktet 50 000—100 000 kronors kvarlåtenskap — således det, där en mycket liten skatt skulle utgå, eftersom boets behållning är uppdelad på två poster, man och hustru — utgöres av 424 fall samt skiktet 100 000—200 000 kronors kvarlåtenskap av 129 fall. Först när man kommer över det sistnämnda skiktet kan man säga att kvarlåtenskapsskatten griper in och tar ett mera betydande tag. Men om herrarna vilja titta på skalorna, skola herrarna finna, att upp till detta belopp är det icke fråga om några stora summor. Då återstå sammanlagt 265 fall, där skatten går upp till mera betydande belopp. Detta var för mig förvånansvärt. Skulle det vara, herr Velander, någonting att förtiga? Nej, herr Velanders yttrande, som antydde att något avsiktligt skulle dolts, påminner mig om den »sensationella» artikeln i Aftonbladet häromdagen om »frisering» av betänkandet. Så var det med den »frisering» som herr Velander här menade att utskottet hade tillåtit sig. Det har, herr Velander, inte gjorts något försök att angiva sakerna så, som de inte ligga till.

Herr Velander talade om morgondagens ansvar och domen därför. Ja, vi få bära var och en sin andel av detta. Jag har många gånger under mitt nära nog livslånga politiska arbete med den ringa lott, som kan falla på mig, känt att ansvar vilar på en vid besluten. Jag minns att jag tyckte att av de mest tyngande ansvar jag påtagit mig var när jag 1913 röstade för den då föreslagna dåliga folkpensioneringen. Jag och min gamle vän Kroppingo fram och tillbaka på gatan till klockan två på natten och frågade oss: »Skola vi våga oss på ett sådant experiment? Det är dåligt att bjuda folket, men det kostar pengar ändå.» Sedan har det varit en rad av sådana beslut, och jag säger nu i avskedets stund, att det gudskelov inte har varit svårt att bära ansvaret. Ingen vet med säkerhet, som utskottet säger, hur utvecklingen kommer att gå. Det får framtiden visa. Jag har dock en stark förtröstan om att på det sätt dessa hopbringade medel skola användas, kommer det inte att bli så svårt att bära ansvaret även för detta beslut. Och i den mån jag kommer att hänga kvar i livet, herr Velander, är jag villig att bära folkdomen över det.

Men utom detta är det en annan sak, som vi, som syssla med skatter, ha fått lära oss mer än de flesta, och det är det, att ingenting är evigt bestående; ideligen varsna vi att man behöver göra jämkningar hit och jämkningar dit. Det är inte alls uteslutet att man också kan komma att finna, att det förevarande skatteförslaget på vissa punkter är sådant, att man behöver göra jämkningar beträffande det. Jag har den förtröstan, att Sveriges riksdag i fortsättningen inte skall vara okänslig för de argument, som realiter tala för sådana jämkningar. På tal om den mycket omdiskuterade skatte-spärren har finansministern själv tydligen sagt ut, att den spärranordning,

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

som nu göres, få vi göra så gott vi kunna göra den, och sedan få vi avvakta dess verkningar och inrätta oss därefter. För min del tror jag, att man kommer att göra jämkningar i fråga om denna skattespär, så att marginalskatte-trycket kommer att mildras på ett eller annat sätt. Likaså kan det komma att göras jämkningar när det är fråga om bolagsskatten. Det kanske var mera ett påhitt, till vilket jag i det förberedande arbetet har bidragit, att man inte skall tillämpa en skala med vanlig uttagningsprocent i fråga om bolagsskatten, ty när det nu är en proportionell skatt, är det ju fasligt lätt, lika väl som vi hittills beslutat en uttagningsprocent i fråga om inkomst- och förmögenhetsskatten, att besluta, om man skall ha 40 eller 45 eller 35 procents uttagning i fråga om bolagsskatten, allt efter som skälen tala. Uttagningsprocenten skall inte vara någon direkt budgetregulator. Den behöver inte heller vara det för att man ändock skall kunna göra jämkningar i den.

Medan jag är inne på talet om dessa erinringar och yttranden som gjorts emot skatten, kan jag säga att det har förundrat mig att man kört upp och ned med det där uttrycket som användes i betänkandet, då skattekommittén talar om att kvarlåtenskapsskatten kunde betraktas såsom en den avlidnes skuld till det allmänna. Det var detta, som var så upprörande. Det har kokats så mycket soppa på den där spiken, att jag har förundrat mig över att det fanns kockar, som hade mod att göra en så mager anrättning. Jag har i detta sammanhang mer än en gång erinrat mig vad som står i en motion i första kam-maren av herr Nordenson om ändrade bestämmelser rörande avdragen vid be-räkningen av skattepliktig förmögenhet. Herr Nordenson menar där, med mer eller mindre rätt, att man inte allenast borde ha rättighet att göra avdrag för de skatter, som vore förfallna och påförda, utan jämväl för sådana skatter, som inte vore påförda men som väl påvilade till följd av att man äger en förmögenhet eller har en inkomst. Det där talet om kvarlåtenskaps-skatten som skatteskuld har ju framkommit därigenom, att man med utgångs-punkt från vad som förekom 1940 ansett att förmögenheterna borde bära en större andel av beskattningen än vad de hade gjort. Det var fråga om hur man skulle uttaga denna förmögenhetsskatt. Det kunde ske genom en engångsbe-skattning; det är en skatteform, som jag näppeligen har trott på, med alla de vanskligheter och oformligheter som följa med den, men det skall jag inte ge mig in på här. Om man emellertid håller fast vid denna tankegång och säger, att förmögenheterna skola bära en större andel av beskattningen, blir frågan: hur skall detta ske på minst störande sätt? För mig har det stått klart, att det mera störande sättet skulle vara att i livstiden avhända den, som hade förmögenheten, en del av vad han sparat — damerna och herrarna få ursäkta, att jag använder begreppet sparande i så vidsträckt mening, att jag däri inbegriper bl. a. även arv liksom ock allt det som andra ha arbetat ihop åt den skattskyldige; vi kunna ju kalla detta för sparande. Den som så-ledes har sparat en slant, stor eller liten, är obehagligare berörd av att denna avhändes honom medan han lever och gör sin gärning i livet än när han har flytt över gränsen, som finansministern sade, där han själv inte har någon bestämmanderätt över det som är kvar utan andra träda till och ta såväl bestämmanderätten som fördelarna. Jag hade trott att det var en mildare och behagligare form att taga ut beloppet såsom en slags arvsskatt än att taga ut det genom en höjd årlig förmögenhetsbeskattning. Ginge man den linjen, skulle det innebära, att på en viss förmögenhet vilade en skuld, som skulle komma att tagas ut vid ägarens frånfalle, och det är detta uttryck som man säger är så grovt och grymt. Herr Nordenson anser, som jag nämnde, att man inte allenast bör räkna med förfallna skatter utan även med andra skatter, som påvila men som inte äro förfallna, och han stöder sig därvidlag på inkomst-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
skattesakkunnigas betänkande, i vilket de ha sagt — och han gör deras ord till sina — att »skuld för utskylder föreligger strängt taget i och med det, att den skattskyldige åtnjutit inkomst eller haft förmögenhet, som är underkastad beskattning. Att denna skuld icke är förfallen, är utan betydelse för dess förefintlighet.» Detta finner herr Nordenson obestriddigt. Han har så rätt, så rätt. Det är detta man har kokat soppa på, men nog är det ett gansk magert ben.

I stil med det ha många yttranden fällt. Jag skall inte tynga kammarens protokoll med några citat. Jag skulle kunna ta en del brottstycken ur officiella myndigheters yttranden, som äro av sådant slag. Bland annat finns det ett, där det säges att kvarlätenskapsskatten kommer att åstadkomma förfärliga störningar för den jordbrukande befolkningen, barnen kunna inte övertaga gårdarna efter föräldrarna o. s. v., men, tillägger man, detta är väl meningen med det föreliggande förslaget! Det skulle således vara ett huvudsyfte med denna lagstiftning, att söner till jordbrukare inte skulle kunna fortsätta sina fäders gärning i framtiden. Och för sådana yttranden skall man stå med hatten i hand, herr talman. Förlåt mig, mina damer och herrar, men det kan jag verkligen inte vara med om.

Detta om detta.

Herr Domö höll ju ett storpolitiskt anförande. Jag är inte någon storpolitiker, och han får väl göra upp sina mellanhavanden med finansministern, som ju var hans vederdeloman här.

När herr Elon Andersson här talade om de medborgare, som få betala de största skatterna, kom jag, mina damer och herrar, att tänka på en gammal klok man, som satt i andra kammaren för många år sedan och så småningom blev dess talman, nämligen Daniel Persson i Tällberg. Han sade, att när man bedömer skatter, skall man se mindre på vad skattedragaren betalar än vad han har kvar att leva av, sedan han betalat skatten. Detta är ju en sak. Om man ser på denna fråga som ett kvantitetsproblem och framhåller att det är så få, som drabbas särskilt hårt av beskattningen, så är det, som herr Elon Andersson sade, en felaktig bedömningsgrund om man lägger rättvisesynpunkter som grund. Man kan inte säga, att en sak blir rättvisare, därför att orättvisan träffar ett fåtal. I det praktiska handlandet råder det dock mycket varierande meningar om vad som är rättvisa i fråga om beskattningen. Det är till och med svårt att definiera vad som är billighet — man eftersträvar ju billighet, rättvisa och jämlikhet. Men saken bör ses i sammanhang med resonemanget om de ekonomiskt skadliga konsekvenserna av beskattningen. Och då är det väl obestriddigt, mina herrar, att om skattetrycket skulle bli så gruvligt, att det skulle pressa vissa människor att avstå från sparandet och avstå från att ta risker, och det å andra sidan visade sig att antalet sådana människor är försvinnande litet, så kan samhällsskadan inte bli så fruktansvärt stor. Det är i *detta* sammanhang som det kan vara värdefullt att ha ett begrepp om huruvida det som för hårt ansedda skattetrycket träffar ett fåtal eller ett flertal. Men med rättviseproblemet, det vill jag framhålla, har den synpunkten ingenting att göra, och det är inte heller i det sammanhanget som den har berörts.

Herr Elon Andersson gör sig rolig, i den mån det är möjligt att göra sig rolig i sådana här ting, över att man i förslaget strukit hundratusenkronorsgränsen för spärrens verkningar, och han säger: »Det hjälper ej. Det enda möjliga är att ändra skatteskalorna, men det vill man inte.» Ja, det låter som om det bara vore fråga om ett litet besvär med att ändra skatteskalorna och att man kan lösa problemet på det enkla sättet att man sätter dit andra siffror. Så enkelt menade inte herr Elon Andersson heller att det var, utan

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

det är ju fråga om att bygga om skalorna, och det har folkpartiet gjort. Det har ändrat om skalorna i fråga om inkomstskatten och i fråga om förmögenhetsskatten. Förslaget om kvarlåtenskapsskatten avstyrkes och likaså förslaget om höjning av bolagsskatten.

Vad betyder då denna ändring av skalan i fråga om inkomstskatten? Den betyder enligt beräkningarna en minskning av 30 miljoner kronor. Vad betyder ändringen av skalan i fråga om förmögenhetsskatten? Jo, den betyder 40 miljoner kronor mindre i skatteintäkt. Det är en rätt kostbar ändring av siffror. Stryker man därtill kvarlåtenskapsskatten, så ramla ytterligare 40 miljoner bort, och vill man inte gå in för bolagsskattens höjning, blir det ytterligare en minskning med 119 miljoner kronor.

Dessa ändringar sammanlagt betyda enligt beräkningarna 229 miljoner kronor i minskade intäkter mot vad utskottets förslag skulle ge. Nu vill jag inte gå in på resonemanget om att vi kunna reda oss ändå under det närmaste budgetåret, men jag undrar, hur det går nästa budgetår. Om inte tanken på det hade legat tvingande över oss, skulle jag, trots att jag är en rätt villig knekt och ett lydigt stadsbud i transportkompaniet, ha sagt till finansministern: »Det här sätter jag aldrig mitt namn under.» Men det finns en herre, som är strängare än Wigforss, och det är nödvändigheten. Om vi under ett halvår kunna hålla den herrn utanför dörren till 1948 års riksdag, så bli vi sedan tvungna att släppa in honom och höra på vad han har att säga. Det är min fullkomliga övertygelse.

Ja, herr Elon Andersson säger, att det inte hjälper att vi stryka den där hundratusenkronorsgränsen utan vi måste ändra skatteskalorna i stället; om vi inte göra det, blir det hela en ofärdig och lemmalytt skapelse, som inte kan klara sig genom livet utan stöd av kryckor, ja, jag vet inte, hur den skapelse skulle se ut, som måste träda in 1948, då nödvändigheten kommer innanför dörrarna. Jag vet, att herr Elon Andersson inte gillar en sådan rakryggad och spänstig skapelse som omsättningsskatten, och då blir det svårt att hitta på några formler för att slippa den fula min, som marginalskatten visar. Som bevis på detta vill jag säga, att om ni tittar efter på folkpartiets skatteskala, så skola ni finna den där lemmalytta skapelsen även där, fastän den inte haltar så mycket som socialdemokraternas gör. Men över 100 procent tar den ut, och ändå har folkpartiet accepterat den kryckegubbe, som heter reduktionsregeln. Folkpartiet kan inte heller undvara den, inte sant, herr Elon Andersson? Och vi äro inte så obekanta med den där gubben, som vi ha fått hålla i armen och stödja oss på. Redan nu ha vi en reduktionsregel — inte sant? Redan nu är det så ställt, att i vissa fall räcker inte avkastningen av ett kapital att betala skatten med. Om jag inte har någon avkastning på ett kapital, får jag betala förmögenhetsskatt på åtminstone 25 procent av förmögenheten, och därtill läggs en hundradel av denna till inkomsten, som jag får skatta för. Vi ha haft en sådan där tråkig figur i sällskap i många år. Han har aldrig blivit framförd på arenan på samma sätt som nu, men alldeles främmande för honom äro vi inte. Och jag är tämligen övertygad om att om herr Elon Andersson och jag hade fått förmånen att arbeta tillsammans i fortsättningen, skulle vi nog ha ordnat upp det här, genom att vi hade tagit gubben under var sin arm och gått rakryggade liksom vi ha gått hittills.

Herr talman! Jag har kåserat, jag ber om ursäkt för det, men jag får säga, att det gravlika allvar, med vilket man skulle behandla en sådan här fråga, har jag efter all den kasperuppvisning som har förekommit inte makt till. Jag vet, mina damer och herrar, att det är en allvarlig sak, en ytterst allvarlig sak, men det skulle ha varit önskvärt, om de, som skapade opinionen i bygderna, hade tagit på den såsom en allvarlig sak. Och i allvarliga ting skall

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
man tala om sakerna sådana de äro. Det är det enda riktiga. Det har man långa stycken undvikit här. Den där opinionen, som herr Domö betraktade såsom allmänt utbredd — ja, jag kunde hålla en lång betraktelse över den. Det är fråga om vad som är »allmänhet» i vårt land. Finansministern var inne på den frågan, och jag erinrar mig mycket väl den tid då vi socialdemokrater voro ställda utanför samhället. Vi voro dess fiender. Det är kanske en reflex av den åskådningen, när man säger att allmänheten uttalat sin dom över förslaget.

De, som ha sökt skapa opinion i denna fråga, ha använt metoder, som utskottet betecknar som mindre sakliga. Det är mycket mildt sagt, och jag har sökt bidra till att uttalandet fått den formen. Kan någon av er hitta på ett mildare uttryck om den propagandan? Överdrifter ha skett från båda sidor, ty tal kräver svar, det vet jag också. Jag nämnde nyss den där tidningsartikeln om »friseringen», som väl skulle göra susen, och det har förekommit mycket sådant. När jag har läst en del ämbetsbetänkanden i denna fråga, har jag verkligen frågat mig, om inte denna propaganda i åtskillig mån avspeglas i de officiella yttrandena. Jag säger inte, att den gör det i alla, nej gubevars, men i åtskilliga. Jag skulle önska, att ingen provocerar mig att senare läsa upp en bit ur ett officiellt betänkande, som tydligt ådagalägger detta.

Det må nu vara hur som helst med den saken. Jag är övertygad om att när människorna i landet, näringsidkare och andra, möta den nya skattelagstiftningen, komma de att varsna, att den ser åtskilligt annorlunda ut än vad den har gjorts till i propagandan. Det är ingen trevlig gäst de få, nej då — jo, om de få skattelindringar, men då tillhöra de inte »allmänheten». Dessa sistnämnda komma säkerligen att hälsa den med tillfredsställelse, och om de inte äro allmänhet, så äro de människor, som vi inte kunna undvara — som ni, som skola fortsätta att leva, inte kunna undvara i detta land. Vi ha inte för många nu av de arbetande krafterna. De komma att känna sig tillfreds. Andra, som obehagligt beröras av detta förslag, komma att bli förargade, och det kommer att pratas mycket om wigforssdagar och om den hårdhet och oresonlighet, för att inte säga illvilja, mot ett i övrigt lyckligt lottat näringsliv, som finns hos vår finansminister. Jag befarar, mina damer och herrar, att om vi byta finansminister och få en annan, som känner sitt ansvar, så kommer han icke att bli mera älskad än vad herr Wigforss är.

Ett sätt att klara det hela är att avstå från det sociala arbetet, att ta tillbaka de beslut som vi ha fattat, och framför allt inte komma fram med nya beslut, som kosta pengar. Det är ett sätt. Ett annat sätt, som jag skulle vilja rekommendera — och det kan jag göra, därför att jag begriper saken så litet, och då är man ju alltid så tvärsäker att rekommendera lösningar, det ha ni nog hört, mina damer och herrar — är att se efter, om vi inte kunna spara några hundra miljoner på våra försvarskostnader. Man frågar sig i våra dagar, hur stor nytta man egentligen har av dem. Kan det inte ske nu, är jag dock övertygad om att det icke dröjer många år, förrän det kommer att ske. Om världen skall bestå, måste det bli en annan ordning även på det området. Hade inte de omständigheter, som hänga samman med detta, skapat villervallan i världen, hade vi inte behövt sitta i denna klämma, som vi nu äro i, och jag hade sluppit att stå här och kåsera i en allvarlig sak.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **Velander** erhöll nu ordet för kort genmäle och anförde: Den siste ärade talaren gjorde något av en personlig hänvändelse till mig. Ifall den lämnade något intryck, skulle jag vilja bidra till att klara upp dess innebörd. Herr

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Bärg förklarade, att herr Velanders yttranden gjorde honom beklämd. Jag hade påstått, att det inte hade varit en fri prövning i utskottet. Sammanhanget var det, att sedan jag hade skildrat skatteberedningens verksamhet och propositionens tillkomst, anförde jag, att någon möjligen kunde fråga, huruvida utskottsbehandlingen varit av klarläggande art och om det varit en fri och objektiv prövning. Sedan var jag ytterligare något inne på förberedelserna till propositionen och även utskottsarbetet. Jag nämnde om att finansministern hade igångsatt utredningen, bestämt direktiven därför och varit utredningens dominerande kraft, att av utredningens ledamöter majoriteten tillhörde utskottet och att någon hade i egenskap av ordförande lett utskottets arbete, att utskottets sekreterare hade varit beredningens sekreterare och att denne måhända också hade varit konsult under propositionens utarbetande. Jag vet, att det brukar tillgå på det sättet. Sedan sade jag: tror någon, att denna majoritet i beredningen, som suttit i utskottet och företrätt majoritetspartiet i riksdagen, har varit benägen att springa ifrån sina tidigare intagna ståndpunkter och därmed desavouera beredningen, sig själva och departementschefen? Skulle detta vara obehöriga uttalanden, vill jag dock i full utsträckning bära ansvaret för dem. Men jag kan inte dela herr Bärags mening, att det låg något oriktigt eller obehörigt däri. Att i det sammanhanget antyda något angrepp på utskottets sekreterare utgör endast ett försök att blanda bort korten.

Sedan talade herr ordföranden om undersökningen i Södermanland. Jag vägrade orden beträffande hur den hade tillkommit, och jag sade, att den tillkommit på initiativ av utskottsordföranden och utskottets sekretariat. Det var inte felaktigt. Däremot konstaterar jag alltjämt, att utredningsmannens resultat, så som han själv sammanfattat och karakteriserat det, inte fått komma till synes i utskottets betänkande, utan där gör man i stället det meningslösa uttalandet, som återfinnes å mitten på s. 81.

Jag kan tillägga, att jag vet, att resultatet av utredningen framstod såsom en obehaglig överraskning för flera av herr Bärags meningsfränder.

Herr **Wetter**: Herr talman! När finansministern vid skattepropositionens remiss i andra kammaren i ett anförande sade, att »bevisbördan åligger dem, som vilja gå emot det som uppenbarligen är till fördel för den stora massan människor för ögonblicket», tecknade han enligt min uppfattning på ett ganska klart sätt svagheten i det nu föreliggande skatteförslaget. Det är nämligen lätt att visa, att de på vissa områden föreslagna mycket höga skattehöjningarna kunna medföra och medgiva skattesänkningar för stora kategorier. Det har också skett på många ställen, men jag har förgäves letat efter en saklig utredning beträffande konsekvenserna av dessa skattehöjningar inom det allmänna ekonomiska livet. I propositionen och i utskottsbetänkandet finner man egentligen bara allmänna fraser härom, såsom att »avvägningen skall ske med beaktande i största möjliga utsträckning av bärkraften hos alla kategorier», »avvägningen stödes på en förhärskande mening om en i nuvarande läge skäligen avvägning». Skatternas verkningar ha, säger man, beaktats i olika avseenden, såsom deras inverkan på det ekonomiska livet, på produktionens utveckling och därmed på de inkomster, varur skatterna skola betalas, etc. När man behandlar bolagsbeskattningen, stöder utskottet sin uppfattning om konsekvenserna bland annat på att det anförts att bakom förslaget om bolagsbeskattningens skärpning givetvis läge den uppfattningen att densamma icke kunde anses oskälig, liksom även att den kunde äga rum utan skada för företagsamhet och sparande. Sedan måste man ju medgiva, att man inte där kan tala om någon bärkraft, och man kommer till att det enda rättesnöret vid bolagsbeskattningens avvägning är en skälighetsprövning, att man behöver så och så många miljo-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
ner, d. v. s. just att den blir den budgetregulator, som utskottets ärade ordförande ansåg, att den icke borde vara.

Ja, herr talman, om önskvärdheten av de föreslagna skattesänkningarna är man i nästan alla kretsar fullt ense. Här är det lätt att påvisa konsekvenserna för den enskilde. Konsekvenserna med hänsyn till penningvärdet — jag tänker då på den ökade köpkraft, som släpps ut — vill utskottet icke behandla. För inflationens mötande, anser utskottet, böra andra vägar väljas. Konsekvenserna av skattehöjningarna äro också klara efter utskottsbehandlingen för alla dem, som träffas därav. Men nog tycker man att det borde ha varit regeringens sak och icke oppositionens att söka utreda och påpeka de konsekvenser, som dessa skattehöjningar otvivelaktigt komma att få på det ekonomiska livet i vårt land, på företagsamhet och sparande, och det på ett helt annat sätt än med användande av de allmänna fraser, som jag här nyss citerat. Detta gäller, även om antalet av dem, som erhålla en skatteökning, är oändligt mycket mindre än antalet av dem, som få skattelättnader.

Det aktningvärda utredningsarbete, som bevillningsutskottets kansli har utfört, liksom också en del tabeller, som uppgjorts av riksräkenskapsverket, ge vissa hållpunkter för en bedömning av detta skatteförslags konsekvenser, som böra uppmärksammas. Det gäller beträffande den i ett föregående anförande omnämnda marginalskattens storlek vid vissa inkomst- och förmögenhetsbelopp samt särskilt — vilket är mest talande — det belopp, som står till disposition för envar, sedan han betalat den sammanlagda stats- och kommunalskatten.

Man har inom utskottsmajoriteten a priori vägrat att vara med om annat än ett mycket obetydligt inkomstbortfall i förhållande till vad propositionen har upptagit, och då har det icke varit möjligt för utskottet, även fastän man har utsträckt den s. k. 100 000-kronorsregeln, att komma fram till ett resultat, som man när man studerar tabellerna inte måste beteckna såsom långt ifrån logiskt.

Kombinationen av inkomstskatten och förmögenhetsskatten, som vardera utgår efter vissa »av skälighetsskäl och bärighetssynpunkter» av majoriteten fastställda skalor, har lett till ett resultat, som exempelvis gynnar de allra största förmögenheterna men som på lång sikt absolut förhindrar varje förmögenhetsbildning över någonting mellan 200 000 och 300 000 kronor. Herr Elon Andersson har pekat på den sista tabellen i betänkandet. Det är en tabell, som är väl värd att studera. Där framgår att den, som har en inkomst över 10 000 kronor, under varje förhållande icke bör eftersträva att ha eller skaffa sig en förmögenhet, som överstiger 200 000—300 000 kronor, ty i så fall blir hans inkomst årligen stadigt mindre, ju mer han sparar, detta om han inte på ett slag kan hoppa upp till en mycket stor förmögenhet, på en tre miljoner, vilket ju i framtiden blir fullständigt omöjligt.

Det är riktigt, att detta inte gäller så många. Om jag har läst tabellerna i skattebetänkandet riktigt, gäller det ungefär 80 000—90 000 individer. Omkring hälften av dem kan betraktas såsom enskilda företagare, vilkas förmögenhet ligger i deras företag. Kan man verkligen tro, att detta förhållande icke kommer att inverka på den enskilda företagsamheten eller på sparatet? Och komma icke de, som ha en förmögenhet över 300 000 kronor — om jag har läst tabellerna rätt, uppgå de till ungefär 6 000 individer — att genom ökad konsumtion utan saknad se sin förmögenhet minskad, varigenom de öka sin årliga inkomst?

Sammanlagt representera dessa förmögenheter, som ligga över 300 000 kronor, enligt tabellerna ungefär 2 400 000 kronor. En del av dem äro kanske inte kombinerade med en arbetsinkomst, som överstiger 10 000 kronor, men

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

nog kan det bli en mycket stor köpkraft, som genom en sådan skattepolitik manas fram i tider, då man just borde söka motverka en sådan köpkrafts-ökning.

Man kan inte, som man velat, säga, att agitationen emot skatteförslaget skulle vara drivkraften till att en sådan köpkraft kommer fram. Det är faktiskt sakförhållandet med dess orimliga konsekvenser, som är skulden. Jag har då inte alls räknat med kvarlåtenskapsskatten, som inte är någonting annat än en mycket starkt ökad förmögenhetsskatt och som därigenom kommer att ytterligare öka denna inverkan på köpkraften, så att den lösgöres.

Nu säger man, att det inte är bevisat, att den nu existerande förmögenhetsbildningen har någon större inverkan på produktionen eller på vårt ekonomiska liv. Huvudsaken är, att vi kunna genomföra skattesänkningarna för de många. Skulle det inte varit rättvist att stödja detta med en utredning, i vad mån förmögenhetsbildningen i vårt land inverkat och inverkar på utvecklingen av svensk produktion, företagsamhet och sparsamhet. En sådan utredning borde kunna ge en god ledning vid bedömandet av många viktiga frågor, såsom till exempel: Är det riktigt eller är det fel, att svensk produktion och företagsamhet i hög grad utbyggts och utbyggs genom privat, personlig förmögenhetsbildning? Är det riktigt eller är det fel, att det huvudsakliga sparandet kvantitativt sett till allra största delen kommer från de medelstora och stora inkomsterna och förmögenheterna? Enligt siffror från Amerika komma fyra femtedelar av sparandet på inkomster över 5 000 dollar och en tredjedel på inkomster om 25 000 dollar och däröver. Hur kommer förmögenhetsbildningen att se ut fem eller tio år efter det att detta skatteförslag varit i kraft, och hur kommer ett då uppkommet läge att inverka på skatterna för olika kategorier? Ja, det finns många sådana frågor, och det är inte skolmästeri att stå här och föreslå dylika utredningar. Man borde grundligt ha framlagt de framtida konsekvenserna av detta förslag och ej endast tecknat ögonblickets vackra tavlå.

En av majoritetspartiets representanter jämförde i utskottet skatteförslaget med en julgran, som Kalle i Göteborg hade köpt åt Ada. När hon såg den, frågade hon: »Hur kunde du köpa en sådan gran? Den har ju många torra barr.» Då svarade Kalle: »Det är perspektivet som gör det.» Ja, perspektivet kan för vissa kategorier i dag se bra ut, men hur ser det ut om en tid? Blir det då som granen med de torra barren, som står där med endast kala kvistar?

Lika litet har man utrett konsekvenserna av de föreslagna skatterna på företagsamheten i vårt land, i den mån den bedrivs i aktiebolagsform. Det konstateras blott, att det är skäligen, att bolagens andel i den sammanlagda inkomst- och förmögenhetsskatten, som enligt 1938 års skattereform uppgick till 20 %, under kriget steg till 25 %, nu skall kunna höjas till 32 %. Skatten höjes ju till 40 %, och därtill kommer kommunalskatten, så att sammanlagt blir det ungefär 50 % på bolagen.

Departementschefen och utskottet synas också hysa en viss tveksamhet beträffande bolagsskattens konsekvenser, särskilt för nya företag. Så vitt jag förstår och bedömer denna sak, kommer det att bli mycket svårt att starta nya företag i detta land, och det kommer att bli svårt även för de små företagen. Jag tror inte, att det blir till gagn för svensk företagsamhet. Emellertid hänvisar man här till 1944 års allmänna skattekommitté och menar, att denna håller på att utreda en hel del frågor beträffande bolagsbeskattningen. Men hade det då inte varit bättre att vänta med att fastställa skatten för bolagen, tills denna skatteutredning kommit fram? Ingen kan med visshet säga, att så och så mycket *kan* bolagen betala i skatt utan att skadliga inverknings inträda, ej minst för de anställda, men jag tror inte, att det finns någon, som har rätt

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

att ens uttrycka en förmodan om skäligheten av en viss bolagsskatt, förrän man fått se den detaljutformning av bestämmelserna, som skattekommittén kommer med. Helst skulle man ju även vilja ha någon annan grund att stödja sig på än erfarenheten från krigs- och kristider.

Det är naturligtvis inte så, men man skulle ju kunna betrakta det som ett belägg på att utskottet verkligen är tveksamt på denna punkt, då utskottet föreslår, att skatten på den företagsverksamhet, som sker i form av ekonomiska föreningar, icke skall höjas utan bibehållas. Det sker med en motivering, som åtminstone jag har svårt att finna bärande. I varje fall blir konsekvensen, att man nu inför olika skattebetingelser från statsmakternas sida för bedrivande av rörelse, beroende av under vilka former denna rörelse bedrivs.

Herr talman! Nu kan man fråga: vart ta skattesänkningarna vägen, och var är budgetöverskottet, om man fortsätter med att utreda och belysa dessa frågor, som jag har dragit fram. Såsom framhållits i reservation nr 1 av herrar Elon Andersson och Sandberg, kunna skattesänkningarna genomföras för budgetåret 1947/48, utan att skattehöjningarna behöva ta de extrema former, som skatteförslaget innebär och vilkas konsekvenser icke blivit utredda. Utskottets ärade ordförande sade i sitt anförande nyss, att man nu måste fatta beslutet för 1948/49, men är det inte bättre att vänta, tills man verkligen behöver det? Då kan man grunda sitt beslut på bättre och tydligare utredningar än som nu föreligga vid beslutets fattande. Då skulle man också få tid att undersöka den fråga, som väckts i en motion i denna kammare av herr Englund och mig, nämligen huruvida icke vissa indirekta skatter borde kunna höjas åtminstone i ungefär motsvarande proportion som inkomst- och förmögenhetsskatterna, så att dessa senare skatter icke behöva höjas till skadlig nivå. Därigenom skulle man få större lätthet att vidta de ändringar, som skulle ta bort de värsta olägenheterna i det här föreliggande förslaget. Jag tänker närmast på tobaks- och spritskatterna, eventuellt skatterna på andra icke alltför oumbärliga varor. Utskottet har med väl lätt motivering avfört denna viktiga fråga från diskussionen, men med tanke på inflationsfaran är det kanske nödvändigt att snart på ett helt annat sätt än hittills kunnat ske ge sig i kast med en sådan utredning, och det oberoende av vad man tidigare beslutat.

Det har talats mycket, herr talman, om hur skattetrycket under kriget särskilt hårt drabbat de mindre inkomsttagarna. Det är nog riktigt, men å andra sidan ha väl livsmedelsrabatterna och de sociala välfärdsanordningarna i första hand — och detta helt rättvist — kommit dessa mindre inkomsttagare till del. Då man nu kan skönja det socialpolitiska programmets åtminstone för en tid framåt slutliga utseende, borde det vara riktigt att få en möjlighet att se hur kombinationen av skattelättnader och sociala välfärdsanordningar gestaltar sig, ty först då borde man kunna anse sig ha tillräcklig grund att döma om skälighet eller avvägning av olika skattetryck på olika kategorier.

Vid remissdebatten om denna proposition lät det i andra kammaren, som om man från olika sidor ville försöka komma fram till ett samförstånd. Samförståndsviljan inom utskottet försvann allteftersom behandlingen fortskred. Man hårdnade till, som man uttryckte det. Det är att beklaga, att motsättningar mellan partierna på detta sätt kommit att ökas, detta särskilt med hänsyn till den allmänna utvecklingen såväl inom landet som utom dess gränser. Det är beklagligt att majoriteten går att genomföra ett förslag, som enligt en mycket stor minoritets åsikt kommer att medföra skadliga följder. Den voteringsseger, som majoritetspartiet i dag kommer att vinna, kommer kanske därför inte att medföra de fördelar, som man hoppas på, vare sig för socialdemokratiska partiet eller — vilket är långt mera väsentligt — för strävandena att bygga upp Framtids-Sverige, om vars utseende våra åsikter icke mycket skiljas.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herrar Elon Andersson och Sandberg avgivna reservationen.

Herr **Wehtje**: Herr talman! När den skärpta beskattningen under de första krigsåren beslöts, var det ju nödvändigt för att man skulle finna täckning för statens våldsamt stegrade utgifter. Redan år 1939 angav finansministern, att tilläggsbeskattningen var av mycket betydande omfattning. Vid 1940 års riksdag anfördes, att en så betydande skärpning av de direkta skatterna, som då vidtogs, komme att verka synnerligen betungande. År 1941 ansåg man sig inte kunna förorda en ytterligare höjning av den direkta beskattningen, trots att det statsfinansiella läget var mycket ansträngt. Men inför den direkta krigsfaran, som vårt land blev utsatt för år 1942, med kriget alldeles utanför landets gränser, skärptes beskattningen ännu en gång genom att värnskatten gavs en förhöjd skatteskala för fysiska personer och genom att värnskatten för bolagen höjdes från 10 till 12 procent. Det är från denna av krigsförhållandena påkallade, utomordentligt höga belastning, som finansministern nu utgår, när han föreslår en skatteavvägning för normala förhållanden. Man har helt visst ansett, att starka skäl skulle föreligga för finansministern — som under de gångna åren efter krigets slut dock fått betydande skattesänkningar genomförda genom avskaffande av krigskonjunkturskatten och genom slopande av omsättningsskatten — att nu också framlägga förslag om en allmän lättnad i inkomst- och förmögenhetsbeskattningen. Så har emellertid inte blivit fallet.

Att lägre skatter i första hand skulle komma dem med mindre inkomster och smärre förmögenheter till godo, därom har ju allmän enighet rått. Men förväntningarna ha helt visst sträckt sig längre. Finansministerns förslag går ju nu endast ut på en skattesänkning för gifta med mindre än 25 000 kronors inkomst och för ensamstående med mindre än 10 000 kronors inkomst. På inkomster däröver kommer toppbelastningen från kriget att skärpas. För bolagen ökas skatten med ytterligare 25 procent till fyra gånger det grundbelopp, som fastställdes före kriget. Och slutligen skärpes beskattningen högst väsentligt för förmögenheter, som överstiga 30 000 kronor, både genom en årlig förmögenhetsskatt och genom den nya kvarlåtenskapsskatten.

Vi ha i dag av finansministern fått höra hans förklaring till att skatterna inte kunde sänkas i vidare utsträckning och att kompensation måste sökas genom skattehöjningar. Förklaringen gick ut på att de utgifter, för vilka vi bundit oss, göra det nödvändigt med en sådan avvägning som den föreslagna. Men det är väl en förklaring för dagen. Man måste fortlöpande pröva avvägningen av skatterna, och det gäller väl att då rätta mun efter matsäcken och inte leva över sina tillgångar. Det föreligger helt visst en stor fara härför.

Vid behandlingen i utskottet har majoriteten på praktiskt taget alla punkter godtagit finansministerns förslag. Det framgick visserligen, att förslaget var mycket bristfälligt genomarbetat och att dess verkningar voro föga utredda, men det godtogs av finansministerns meningsfränder. De mest stötande resultaten justerade man till nöds bort genom en jämkning på de säkerhetsventiler i form av spärregler, som visade sig vara ofrånkomliga.

Nu hörde jag i dag av utskottets ärade ordförande, att man inte hade funnit denna justering tillfredsställande, utan att man senare väl kunde tänka sig jämkningar. Finansministern var också inne på samma sak. Han visade på att spärreglerna angivits vara av provisorisk natur. Jag frågar nu, om det inte vore en del vunnet med att vi i denna diskussion finge ett närmare uttalande, huruvida inte den tekniska lösningen av marginalskattefrågan kanske vore att finna till exempel efter de linjer, som motionsvis framförts och som gå ut på en renodling av inkomsten genom en avräkning av förmögenhetsskatten.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Enligt min mening, som kommer till uttryck i den under II) angivna reservationen, tala i första hand starka skäl för att den direkta statsbeskattningen bibehålles som den nu är. Förutsättningen för en förnyad skatteavvägning skulle ju vara, att det allmänna ekonomiska läget medgäve en skattelättnad. Emellertid befinna vi oss nu i en svår situation med en betydande monetär köpkraft, som vida överstiger varutillgången. Den största försiktighet med åtgärder, som inte öka produktiviteten, utan blott bidra till att skapa ny köpkraft, synes mig därför vara av nöden. Bevillningsutskottet är också av denna mening och säger i sitt betänkande, att frågan om åtgärder för att hindra en inflatorisk utveckling är av synnerlig vikt, för närvarande den otvivelaktigt mest betydelsefulla frågan inom svensk politik. Men då finansministern anser, att bekämpandet av inflationen inte bör ske genom bibehållandet av de nuvarande höga skatterna, förlitar sig utskottet därpå och förordar att den skattesänkning för det stora flertalet skattskyldiga, varom enighet rått, inte skall uppskjutas. Enigheten, mina damer och herrar, nåddes visserligen under andra förhållanden, men nu känner man sig bunden av sitt ställningstagande, och nu är det inte politiskt opportunt att säga hur förhållandena äro. Från den förutsättningen, att man inte gemensamt kunnat samtidigt pröva skattefrågan och frågan om vårt penningväsende, ha vi alltså måst ta ställning till propositionens förslag om ny avvägning av våra direkta skatter.

Den skattelättnad, som jag under dessa förhållanden skulle vilja förorda, bör göras provisorisk enligt förslaget i motion av herr Domö med flera och bör utgå å skatterna enligt nu gällande grunder.

Som jag redan nämnt, anser jag att förslagen i propositionen inte kunna läggas till grund för en så genomgripande ändring av vårt skattesystem som ifrågasättes. De utredningar som man gjort äro, såsom jag också sagt, ytterst bristfälliga, och de ge intet material för bedömande av de verkningar, som det nya skattesystemet får för de skattskyldiga, för företagsamheten, ja, för det ekonomiska livet i dess helhet i vårt land. Visserligen har den under finansministerns ordförandeskap verksamma skatteberedningen avgivit ett betänkande, som varit utsänt för yttrande till ett stort antal myndigheter och organisationer; dessa ha gjort värdefulla uttalanden, och mycket material har framkommit, som bort kunna utgöra underlag för en fortsatt bearbetning. Men finansministern har inte blott underlåtit att ta hänsyn till dessa på praktisk erfarenhet grundade yttranden, utan han har, där han inte direkt klandrat dem — fastän de ju äro avgivna bland annat av regeringens egna trommän under tjänsteansvar — nöjt sig med att i allmänna ordalag bemöta dem, och dock voro praktiskt taget samtliga starkt kritiska mot beredningens förslag. Behandlingen är ju mycket beklaglig, men förklaringen ligger nära till hands. Såsom redan tidigare i debatten här i dag påvisats, ligger förklaringen i att finansministern bundit sig, främst som ordförande i beredningen — ett uppdrag, som han ju inte hade bort åta sig — men också som ledare av det socialdemokratiska partiet.

Enligt finansministerns förslag skulle det stora flertalet skattskyldiga, i första hand de minst bärkraftiga, få sänkta skatter, och detta fastän i främsta rummet de få del av de betydande sociala förmåner, som de beslutade reformerna medföra. Härom äro som sagt alla ense. Men jag ifrågasätter starkt om någon fördel i längden kan vinnas genom finansministerns linje, eftersom denna innebär en ytterligare skärpning av de redan mycket höga skatterna å medelstora och större inkomster och ett fåtal större förmögenheter. Det verkliga resultatet blir ju inte det som framgår av skattesatserna för den enskilde, utan det kommer att bero på hur skatterna inverka på den ekonomiska utvecklingen. I allmänhet räknar man med en stegring av vår reella national-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

inkomst med 2 å 2,5 procent om året. Vår nationalinkomst uppskattas till 18 å 20 miljarder kronor, och ökningen skulle då bli 400 å 500 miljoner kronor om året. Detta är ett belopp av den storleksordning, att det är fullt jämförbart med de skatter, som skulle flyttas över. Bevillningsutskottets ärade ordförande räknade i det sammanhanget ihop ett belopp för skatteöverflyttning på 229 miljoner kronor, och vad jag här sagt visar ju, att den av honom avvisade andra vägen i själva verket mycket väl skulle kunna vara framkomlig. Det föreligger ju intet tvång, efter vad jag kan tänka mig, att välja den ena eller den andra vägen. Man behöver inte, för att tala med herr Berg, släppa in den stränge herrn nödvändigheten. Talar man om sammanhanget för vårt folk, tror jag, att man precis lika väl hade kunnat komma fram den väg, som jag härmed vill ha antytt. Pekar man på den utomordentliga välständsstegring, som har blivit resultatet av att de produktiva krafterna ha fått spela fritt, anser jag, att valet inte hade behövt bli så svårt, inte ens för gemene man. Till de beräkningar, som jag här har nämnt, vill jag ytterligare anföra, att den inkomstökning, som uppkommit genom den ständigt stigande nationalinkomsten, ju summeras för varje år, och därför framstår det väl som alldeles klart, att man bör vara mycket försiktig, innan man företar sig något som kan hämma en gynnsam ekonomisk utveckling. Det är helt visst på en sådan utveckling vårt västånd vilar, och det är i sanning inte på en utjämning av inkomster och förmögenheter, hur väl och fullständigt den än genomföres.

För en gynnsam ekonomisk utveckling kräves, att man inte binder eller motverkar de produktiva krafterna. Farhågorna för att det höga skattetrycket skulle vara till skada för sparsamhet, företagsamhet och andra välständsskapande krafter äro dock enligt finansministern överdrivna och i allt väsentligt utan grund. Men arbetsvilligheten har förvisso påverkats av den höga direkta beskattningen. Genom källskattesystemet får den enskilde inkomsttagaren snart nog klart för sig, hur stora avbränningar som skatten medför på en ökad inkomst eller på en sparad slant. Reaktionen mot detta se vi i självtagna fridagar, krav på fria lördagar, vägrat övertidsarbete eller på annat sätt minskad arbetsinsats. Även sparsamheten, som redan är låg — kanske också till en del beroende på det osäkra penningvärdet — kommer helt visst att ogynnsamt påverkas av den väsentligt skärpta beskattningen av sparade medel. Det blir ju enligt det nya förslaget inte avkastningen på sparmedel, som beskattas, utan kapitalet som sådant, och efter de nya reglerna blir ju dessutom kapitalet belastat inte blott med en årlig skatt utan också genom en betungande skatt på kvarlåtenskapen. Bevisen för det minskade sparandet se vi dagligdags. Numera håller ju ingen på sina pengar. Pengarna faktiskt bränna i händerna på folk, och den tanke, som folk allmänt hyser, att man skall se till, att man själv får njuta frukterna av sin möda, återfinnes inte blott hos dem, som bli berörda av de skärpta skatterna, utan också hos sådana som långt ifrån kunna komma i fråga härvidlag. De ha väl en intuitiv känsla av att det nästa gång är deras tur.

Att detta inte skulle komma att påverka företagsamheten är otänkbart. Hur kapitalförsörjningen under dessa förhållanden skall säkerställas är en fråga, som kräver ett svar. Redan nu föreligger det otvivelaktigt en brist på riskvilligt kapital. Utan sådant få vi intet nyskapande, och därför blir det klenk med framstegen för våra produktiva krafter. Vilken betydelse det har, att tillräckligt kapital ställes till näringslivets förfogande för upprätthållande och uppbyggande av dess effektivitet, ha vi sett och se vi av utvecklingen i olika länder. Denna följer helt olika banor, beroende på hur mycket sparmedel som har kunnat disponeras. I England ha gjorda beräkningar visat, att sparandet uppgår till endast 5 procent av nationalinkomsten. För ett verkligt

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
framåtskridande och nyskapande är detta för litet, och det har också satt sina spår i näringslivets utveckling. I Förenta staterna är sparandet omkring 15 procent av nationalinkomsten, och i detta land se vi också en helt annan och mycket gynnsammare utveckling, en utveckling som vi helt visst gärna skulle vilja ta som mönster. I Sverige ha vi under de gångna åren haft någorlunda tillfredsställande sparande. Finansministern anger, att åtminstone 1 500 miljoner kronor skulle ha sparats, och det skulle ju bli 8 à 9 procent av nationalinkomsten. Men det är inte nog, och det är inte oväsentligt mindre än vad man gärna skulle vilja räkna som normalt. Så är det nu, men vi kunna ju inte räkna med att den nuvarande konjunkturen blir bestående. Man frågar sig då, hur det skall gå när vi komma in i andra förhållanden och när företagens vinster bli lägre än nu. Då måste företagen av vad som återstår, sedan de betalat de till 46 procent ökade skatterna, finna möjligheter till förrentning av sitt kapital och till en fortsatt utveckling. Det är fara värt, att i den situationen våra resurser inte räcka till.

Finansministern har efter vad jag kan se inte någon känsla härför. I avsnittet i propositionen om företagsbeskattningen lägger han mycket utförligt ut möjligheterna för en företagare att bygga upp och utveckla ett företag. Det låter mycket trovärdigt och realistiskt, men i själva verket är det ganska verklighetsfrämmande. Hur många företagare i detta land skulle inte kunna vittna om vilka svårigheter som redan den nuvarande beskattningen bereder dem! I propositionen talar finansministern om vilka möjligheter som vår bolagsbeskattning ger. Men de äro säkerligen betydligt överskattade. Det är ju så, att vinsterna för de företag, som drivas i bolagsform, bli dubbelbeskattade. Detta omtalas endast i förbigående, och dock är ju innebörden den, att staten av företagsinkomsterna genom dubbelbeskattningen tar lejonparten, i allmänhet minst 70 procent, och sedan lämnar hela risken till företagaren. Frågan är, om det inte är en alldeles orimlig fördelning.

I dag har finansministern också framhållit våra avskrivningsreglers fördelaktiga utformning. Det är ju riktigt, att de lämna vissa fördelar, men vi blevo också varnade under förra kriget. Då funnos inte de nuvarande medgivandena att göra avskrivningar. Nu har man fäst ett stort avseende vid dessa, inte minst från statens sida. Avskrivningsreglerna äro ju uppställda med tanke på att en konsolidering inom företagen skulle vara möjlig, och därigenom skulle en konjunkturutjämning kunna äga rum. För att ytterligare befärma denna konsolidering och med insikt om att avskrivningsmöjligheterna inte voro tillfredsställande, har man ju ökat ut dessa till att omfatta även konjunkturinvesteringar i större utsträckning än tidigare.

Jag har redan förut pekat på den väsentliga höjning, som är ifrågasatt för aktiebolagen. Det är ju en ökning med 25 procent från förutvarande skatt under krigstiden, och den nya skatten innebär 400 procent av grundbeloppet från förkrigstiden. Nu föreslås denna höjning endast för aktiebolagen. För de ekonomiska föreningarna skulle skatten bibehållas vid 32 procent. Den föregående ärade talaren har uttalat sin uppfattning om detta förslag, och jag kan helt instämma i vad han sade. Jag ställer mig mycket frågande till om det verkligen är välbetänkt att frångå den likställdhet mellan företag i olika former, som hittills har förefunnits.

Den höga bolagsbeskattningen har man inte ansett sig böra tveka om att införa. Finansministern säger, att det i nuvarande läge är uppenbart, att också med den höjda skatten när man en nettoförrentning, som är fullt tillräcklig som stimulans för produktionen. Det kan nog, såsom jag förut sagt, vara sant nu, men ett omslag kan ju komma — när vet ingen. Då kunna vi få räkna med ett betydande inkomstbortfall och med nödvändigheten av att före-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

ta en väsentlig justering nedåt av bolagsskatten, och det utan alltför långt dröjsmål, så mycket mer som konsolideringsmöjligheterna under tiden till dess säkert påverkats av de höjda skatterna.

För övrigt verkar det, som om finansministern inte har någon känsla för att bolagsvinsterna nu äro starkt påverkade av inflationen och röna inverkan även av viss lageravveckling. Dessa förhållanden bli emellertid inte bestående, och i en annan situation kommer detta helt visst att ge anledning till bekymmer.

Också i andra avseenden borde ökningen av bolagsskatterna beaktas. De svenska företagens konkurrenskraft kommer givetvis att påverkas härav. I början av diskussionen om det nya skatteförslaget använde finansministern ofta förhållandena utomlands som bevis för att det inte låg någon fara i de föreslagna skattehöjningarna. Tvärtom, framhöll han, hade vi ett gott utrymme för dem. I dag har finansministern ju också varit inne på denna fråga, men vi ha inte om bolagsskatten fått veta mera än att det inte är lätt att få noggrann kännedom om förhållandena utomlands. Det är emellertid faktiskt att åstadkomma en fortsatt dimbildning. För några månader sedan visste finansministern mer än i dag. Det har talats så mycket om dessa jämförelser, att det förvisso vore på sin plats att finansministern medverkade till ett klarläggande. Det har ju, såsom finansministern är väl medveten om, gjorts en del omsorgsfulla utredningar om skattebördan på företagsamheten i olika länder. Det har av dessa framgått, att skattebördan efter det föreliggande förslaget genomförande blir större hos oss än i andra, närmast jämförbara och aktuella länder. I England exempelvis förekommer ingen dubbelbeskattning, med undantag av en skatt på fem procent som tas ut både av företagen och deras aktieägare. Inkomstskatten för enskilda är visserligen högre i England än i Sverige, men i England utgår ingen förmögenhetsskatt. I Förenta staterna sker en viss dubbelbeskattning, men inkomstskatten är där väsentligt lägre än i vårt land, och någon förmögenhetsskatt uttas helt enkelt inte. I Schweiz har man en särskild bolagsskatt, men inkomstskatten är lägre än i Sverige, och detsamma gäller om förmögenhetsskatten. Jag tycker därför att finansministern, även om det hade varit förenat med vissa svårigheter, hade kunnat kosta på sig att lämna en allmän redogörelse för motsvarande förhållanden i andra länder. En översikt av de verkställda utredningarnas resultat har ju lämnats i tryck. Det borde ha varit lätt nog för finansministern att peka på eventuella fel eller misstag i dessa undersökningar. Varför han inte gör detta, undantrar sig mitt bedömande och är desto märkligare, som han tidigare så mycket har intresserat sig för dessa jämförelser.

Jag hade, herr talman, ytterligare en del att säga inte blott om företagsbeskattningen och önskvärdheten att få de föreslagna ökade skattesatsernas inverkan på våra ekonomiska förhållanden utredd, utan också om förmögenhetsbeskattningen och dess verkningar. Jag förmenar, att även förmögenhetsskatterna komma att få ett starkt inflytande på vårt ekonomiska liv och vårt samhälles framtida gestaltning. Kapitalbildningen måste bli försvårad, om inte helt omöjliggjord, i varje fall vad beträffar riskvilligt kapital. Jag vet inte, om man tänker sig att försörjningen med sparmedel framdeles skall omhänderhas av staten. Utvecklingen kommer väl även att leda därhän att ägandet och förvaltandet av företag efter hand kommer att bli statens uppgift. Det tycks ju vara meningen att utvecklingen skall gå i den riktningen. Vid uppbörden av kvarlätenskapsskatt tänker man sig bli tvungen att mottaga aktier, inteckningar och värdepapper som skattelikvid. — Verkställda undersökningar anses visa, att det i kvarlätenskaperna i allmänhet skulle finnas likvida medel i sådan utsträckning, att det inte kommer att uppstå

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
någon svårighet för vederbörande att utbetala skatten. Jag vågar bestämt göra gällande, att resultatet av dessa undersökningar icke är rättvisande. Undersökningarna avse ju dels ett par utpräglat gynnsamma högkonjunkturår, och dels ha undersökningarna gjorts innan den skärpta årliga förmögenhets-skatten tillämpats eller kvarlåtenskapsskatt uttagits. Slutsatser som dras av utredningar som icke tagit hänsyn till dessa skärpta skatter bli helt visst felaktiga. På den föreslagna vägen kommer alltså produktionsmedlen att överföras i statens ägo, och den vägen komma vi väl nu att gå.

Utskottets ärade ordförande reagerade mot ett uttalande i ett remissvar. Vore det inte skäl att han, innan han visade sitt missnöje med ett uttalande av den art han angav, försökte klargöra för sig, om det ändå inte kommer att inträffa många fall, då det på grund av den höga beskattningen blir omöjligt för de efterlevande till en företagare att behålla den arvfallna egendomen.

De ytterligare synpunkter, som jag har på det föreliggande ärendet, ha närmare utvecklats i den till utskottets betänkande fogade reservationen II). Jag avstår därför från att nu utveckla dem vidare.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen II), som utmynnar i ett yrkande, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts föreliggande förslag till ny avvägning av skatterna, att en ny utredning måtte begäras om den direkta statsbeskattningen och att i avvaktan på denna utredning en provisorisk skattelättnad måtte utgå.

På framställning av herr talmannen beslöts att den fortsatta överläggningen i förevarande fråga skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 445, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1947/48 till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet m. m., i vad propositionen avser anslag å driftbudgeten jämte i ämnet väckta motioner;

nr 482, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hyresavdrag för folk- och småskollärarnas tjänstebostäder;

nr 483, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av lärare vid folk- och småskolor; samt

nr 484, i anledning av väckta motioner angående anvisande av medel för inlösen av den s. k. Fjärås Bräcka i Halland m. m.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 5.07 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Måndagen den 14 juli eftermiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 7.30 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Fortsattes överläggningen angående bevillningsutskottets i betänkande nr 50 punkten A. under 1) upptagna förslag till lag om ändring i kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

*Förordnings-
förslag om
statlig in-
komstskatt
m. m.
(Forts.)*

Herr Anderson, Axel Ivar: Herr talman! Jag har i en motion yrkat avslag på hela skattepropositionen och begärt en ny och allsidig utredning om den direkta statsbeskattningen. Motiveringen för detta mitt yrkande har givits genom den ekonomiska utvecklingen framför allt under det senaste halvåret. Det kan näppeligen bestridas, att denna utveckling starkt ökat inflationsfaran och därmed risken för en sådan penningvärdesförsämring, som, om den inte kan hejdas, skulle komma att fullständigt omintetgöra verkningarna av det sociala reformarbetet och den uppnådda ekonomiska och sociala standardförbättringen. Vårt ekonomiska läge har hastigt försämrats, trots yttre tecken på fortsatt högkonjunktur. Jag anser därför, att den allt överskuggande uppgiften för vår ekonomiska politik nu måste vara att bevara penningvärdet, och att andra intressen, i och för sig befogade, måste stå tillbaka för denna uppgift. Hur starkt och välmotiverat kravet på skattesänkningar än är, så måste även detta sättas i efterhand, tills man med något större säkerhet kan bedöma den ekonomiska situationen och de sannolika framtidsutsikterna. I dag saknar man denna möjlighet.

Min uppfattning, att man bör skjuta på hela skattereformen, är inte hastigt påkommen; jag uttalade den redan för mer än ett halvår sedan i slutet av år 1946, i en tidningsartikel, där jag ifrågasatte, om det inte vore klokare att uppskjuta alla skatteförändringar under ett år, att således varken göra några skattelindringar eller skattehöjningar och att även låta de stora sociala reformer, som ännu inte äro beslutade, vila, tills man fått något bättre överblick över läget och framtidsutsikterna.

Under de månader, som gått sedan dess, har utvecklingen givit ytterligare stöd för denna uppfattning, och jag finner av bevillningsutskottets betänkande och av reservationerna, att den vunnit ett visst beaktande under utskottsbehandlingen. Högerreservanterna medge, att starka skäl tala för en sådan linje som den, vilken uppdragits i min motion, men då enighet ej har kunnat uppnås om denna, ha de icke velat undandraga sig att ingå på realprövning av skattefrågan. Utskottsmajoriteten medger, att bekämpandet av inflationen för närvarande otvivelaktigt torde vara det mest betydelsefulla inom svensk politik. Så tolkar utskottet finansministerns uppfattning, till vilken utskottsmajoriteten naturligtvis helt ansluter sig. Utskottets egen reflexion blir då, att frågan om skattesystemets utformning och beskattningens höjd bör ses på längre sikt, medan däremot den föreliggande inflationsrisken kräver åtgärder av mera tillfällig art.

Utskottet fortsätter: »För omvårdnaden av vårt penningvärde böra för den skull väljas andra vägar.» Detta uttalande kan betecknas som minst sagt anmärkningsvärt. Finns det någon genomtänkt uppfattning bakom dessa ord,

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
eller är uttalandet bara ett uttryck för allmän förlägenhet och brist på argument? Jag är närmast böjd för att misstänka det senare. Så oklart uttalar man sig inte, och så valhänt uppträder man inte, om man har ett handlingsprogram att följa. Skattepolitiken är och måste vara mycket nära förknippad med penningpolitiken. Det lär väl inte utskottet kunna bestrida efter alla de debatter, som ha förts här i kammaren om dessa ting. Nu gör man emellertid gällande, att vi skulle kunna avgöra frågan om beskattningens höjd och skattesystemets utformning utan att taga hänsyn till återverkningarna på penningvärdet. Utskottet gör intet försök att bestrida, att den skattereform, som nu ligger på riksdagens bord, i förening med de föreslagna barnbidragen kommer att medföra ett väsentligt tillskott av monetär köpkraft. Detta resultat, som utskottet självt pekar på och anser som ofrånkomligt, står i strid mot regeringens antiinflationssystem, sådant det utformats i den kommuniké, som utfärdades, när de senaste s. k. rundabordsförhandlingarna hade spruckit.

Även i ett annat hänseende strider bevillningsutskottets uttalande mot detta program. I programmet rekommenderas ett ökande av budgetöverskottet. Hur stämmer detta med det faktiska läget? — Jag måste nu nämna några siffror, vilka delvis redan ha anförts i denna debatt, men jag skall inskränka mig till kortast möjliga sammanfattning och bara anför de siffror, som jag anser vara särskilt talande i detta sammanhang.

Budgetöverskottet för innevarande budgetår, således det som började den 1 juli, beräknas nu till 190 miljoner kronor. Det nu beräknade budgetöverskottet är således betydligt mindre än det som angavs i årets statsverksproposition, detta trots att inkomsterna ha kunnat räknas upp högst väsentligt. För nästa budgetår, budgetåret 1948/49, beräknas föreligga en budgetbrist på 175 miljoner kronor, en brist som måste täckas genom ökade statsinkomster eller genom ytterligare reduktion av vissa statsutgifter, såsom bevillningsutskottet anför. Hur vill utskottet bringa detta resultat av bl. a. skattereformen i överensstämmelse med finansministerns deklaration att ett väsentligt budgetöverskott, således en betydligt överbalanserad budget, är ett av de viktigaste medlen till stabilisering och till skydd för penningvärdet?

Skattereformen innebär — trots de betydande höjningarna av skatterna på förmögenheter, bolagsvinster och större inkomster — ett nettobortfall av statsinkomst för år 1948 med 165 miljoner kronor. Med öppna ögon och sedan den själv har pekat på konsekvenserna går utskottsmajoriteten här fram på en väg, som måste leda till ett betydande och sannolikt växande budgetunderskott och därmed ett försvagande av vår statsfinansiella ställning inför kommande, ytterst ovissa situationer.

För min del betraktar jag detta som en på längre sikt ännu allvarligare sak än den köpkraftsökning, som skattereformen skulle åstadkomma, ehuru väl även denna kan komma att ytterligare skärpa den penningpolitiska krisen genom att öka efterfrågan i en knapphetssituation. Men det som mest förvånar mig är, att finansministern och hans meningsfränder kunnat ta så lätt på det statsfinansiella problemet. Är man beredd att i strid med tidigare utfästelser, upprepade i propositionen och utskottsbetänkandet, underbalansera budgeten under en högkonjunktur i stället för att i god tid vidta de ekonomiska saneringsåtgärder, som äro nödvändiga, för att man skall kunna uppnå och bibehålla budgetbalans?

Sedan utskottet har pekat på de följder, som nu äro oundvikliga, säger man plötsligt med en mycket karakteristisk kullerbytta — för övrigt sannerligen inte den enda kullerbytta som göres i detta betänkande — att om skatteunderlaget ökas betydligt under de kommande åren, skall ytterligare sänkning av inkomstskatten övervägas. Det är tydligt att man avser, att denna skattesänk-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

ning endast skall komma vissa skikt av skattebetalare till del. Dessutom skall man samtidigt överväga en minskning av de kommunala skatterna. Hur rimmar nu detta med löftet om överbalansering? Hur skall man lösa problemet att på en gång ytterligare sänka skatterna och åstadkomma ett kraftigt budgetöverskott, och det en tid, då man av allt att döma måste räkna med sjunkande statsinkomster, i varje fall på något längre sikt?

Nu användes tydligen i propositionen och i betänkandet talet om överbalansering av budgeten såsom argument för vad som ju är den innersta avsikten med denna skattereform, nämligen höjningen av skatterna för vissa samhällsskikt. Det är detta som det hela går ut på, den saken kan väl knappast bestridas — ibland har man en stark känsla av att även skattelindringarna huvudsakligen ha till uppgift att motivera de skattehöjningar, som föreslås för andra grupper.

Dessa skattehöjningar huvudsakligen på kapital och på produktivt arbete medföra en allvarlig risk för att den ekonomiska framstegstakten kommer att minskas och statens inkomster därigenom komma att sjunka. Å andra sidan ha vi under dessa år bundit oss för stora och automatiskt stigande utgifter på olika områden. Hur skall detta gå ihop? Vilka besparingsmöjligheter har finansministern? Han antyder att sådana finnas, och det skulle vara värdefullt, om riksdagen i detta sammanhang kunde få reda på vad det är för några möjligheter han syftar på. Det enda faktum, som här kan konstateras, är, att finansministern föreslår en skattereform, som både direkt och indirekt kommer att betydligt minska statsinkomsterna i framtiden.

Är man optimist — och man måste nästan vara professionell sådan för att kunna följa med i det här arbetet under nuvarande tider — så kan man naturligtvis slå bort alla dessa farhågor som ogrundade och hänvisa till att olycksprofeterna tidigare ha fått orätt och att det kanske går likadant nu; vi ha klarat oss i alla fall, och vi ha det för närvarande bättre än något annat land o. s. v. Ja, vi dela nog alla den förhoppningen, att det till sist skall gå väl. Ingen av oss önskar att vi skola komma i ökade svårigheter, att vi skola glida in i ett tillstånd med ständig budgetbrist och fortgående inflation. Men å andra sidan är det dåraktigt och brottsligt att blunda för att utvecklingen *kan* bli ännu ogynnsammare än den för ögonblicket ter sig. Och ingen kan påstå, att utsikterna just nu äro så särdeles gynnsamma i något av de hänseenden som vi här diskutera.

Den beräkning av de ökade statsinkomsterna, som man tydligen stöder sig på och som man behöver för att få täckning för redan beslutade eller väntade utgifter, bygger på antagandet, att penninginkomsterna, d. v. s. framför allt lönerna, komma att stiga även under år 1948 med fem à tio procent. Det är emellertid att märka, att denna lönestegring icke grundar sig på en motsvarande ökning av den reala nationalinkomsten. Det är fråga om en ren penninginkomstökning och således om fortsatt inflation. Man kan inte i närvarande stund räkna med en real nationalinkomstökning, som kan bära upp de starkt stigande utgifter vi ha att möta.

Vad sker nu, om ett ekonomiskt bakslag inträffar? Vi ställas då inför vissa omedelbara svårigheter, men vi ställas också inför svårigheter på längre sikt, som bli utomordentligt svåra att bemästra. Det är mycket sannolikt att inkomsterna från bolag och förmögenheter komma att sjunka med hundratals miljoner kronor. Vi stå då där med statsutgifter, som inte kunna reduceras, och med inkomster, vilka hastigt sjunka till belopp, som inte på långt när täcka de föreliggande behoven. Skall man då nödgas tillgripa nya skattehöjningar, vilka då givetvis inte kunna läggas enbart på ett litet fåtal s. k. rika, utan måste drabba praktiskt taget alla skattebetalare? Med andra ord: man får

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
ta igen den skattelättnad, som nu bjudes, och kanske därutöver göra ytterligare skattehöjningar. Eller skall finansministern försöka klara sig med en fortsatt inflation? Jag befarar att det kan bli den sista utvägen som kommer att följas.

Det är särskilt denna sista fråga, som för mig har blivit mer och mer oroande. Kan man lita på finansministerns uppriktiga vilja att med alla medel bevara penningvärdet? När jag söker följa hans slingrande och motsägelsefyllda resonemang i olika propositioner och anföranden, blir jag mer och mer missnödd. Och det sätt, på vilket denna skattefråga av finansministern förts fram och behandlats, har ytterligare skärpt denna misstro. I stället för en politik, som syftar till stabilisering av penningvärdet, till sunda statsfinanser och överhuvud taget till en inre ekonomisk balans, ha vi nu gått in på en linje, som innebär en årlig kapitalförtäring, en straffbeskattning på sparande och kapitalbildning och en skattebörd på näringslivet, som visserligen för ögonblicket kan bäras men som mycket snart kan visa sig vara en ytterst allvarlig belastning av produktionen. Inga allvarliga försök ha ännu gjorts att hejda den nominella inkomststegringen, och försöken att med hjälp av en åtdragen priskontroll ersätta vad som försumrats på andra områden äro dömda att misslyckas. Man saknar en klar handlingslinje och en fast hand vid roret. En främmande iakttagare måste förvåna sig över vårt sätt att behandla de ekonomiska spörsmålen. Medan hela världen vändas under bördan av efterkrigstidens ekonomiska problem, handla och vandla vi här hemma, som om vi vore fullständigt oberoende av vad som sker utanför våra gränser. Då och då rycker man upp sig, men bara till en diskussion, och inrikespolitikens huvudlinje beröres inte därav. Vi besluta sociala reformer utan att ha någon aning om huruvida vi om tre eller fyra år kunna effektuera dem i nuvarande penningvärde. Regeringens förslag på skattepolitikens och socialpolitikens områden läggas fram utan hänsyn till de analyser av vårt ekonomiska läge och våra framtidsutsikter, som regeringens sakkunniga organ tillhandahålla. Man måste fråga sig, vad dessa organ tjäna till, när man inte tar några hänsyn till deras uttalanden, då dessa stå i strid med de politiska intressen, majoritetspartiet företräder. Detta är ett ansvarslost och ohållbart tillstånd. Vårt folk måste inse, att även Sveriges läge har förändrats och väsentligt försämrats genom kriget och att det välstånd, som vi nu glädja oss åt, i mångt och mycket är skenbart.

Jag tror inte att vi stå inför något blint och obevekligt öde. Min fasta tro är att Sverige genom en klok ekonomisk politik, genom återhållsamhet i goda tider, kan väsentligt mildra följderna för oss av ett ekonomiskt bakslag ute i världen. Men då måste man tala om sanningen för folket i stället för att, såsom finansministern uttryckte saken, »välja den för väljarna mest behagliga linjen». Detta var inte en rekommendation, det var tvärtom en utväg, som han i denna kammare pekade på med ett visst och enligt mitt tycke mycket berättigat medlidande, men när han förebrår andra partier att söka den för väljarna mest behagliga linjen, ställer jag frågan till honom: är det inte han, som mer än någon har ivrigt lyssnat till rösterna från väljardjupen, röster som han själv har kraftigt bidragit till att framkalla genom sin agitation? Nu åberopar han dessa röster som argument för sin linje och söker framställa sig själv som ett viljelöst redskap i folkviljans hand. Det är herr Wigforss' demokrati!

I stället för att bedriva en klok ekonomisk politik, som verkligen kan trygga vårt välstånd för framtiden, ha vi under en högkonjunktur i ganska stor utsträckning redan förskingrat våra resurser och försvagat våra statsfinanser. Vi ha i stället för att skaffa oss reserver tagit på oss nya utgifter utan tanke

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

på framtiden. Bakslaget kan komma mycket snart och bli mycket hårt, och vårt folks levnadsstandard kan försämrans långt mer än vad som skulle behövt bli fallet, om vi skött vår ekonomiska politik förståndigt.

Det är mot denna bakgrund som jag har betraktat det föreliggande skatteförslaget och den därtill knutna reformen av barnbidragen. I motsats till finansministern och hans meningsfränder anser jag, att skattereformen måste ses i sammanhang med den allmänna ekonomiska politiken. Den kan inte betraktas som en isolerad reformfråga.

Jag konstaterar, att bevillningsutskottets ordförande här i kammaren har uttalat som sin åsikt, att det är ett hårt förslag, »det hårdaste skatteförslag som vi ha haft». Jag ställer detta uttalande av bevillningsutskottets ordförande mot ett par uttalanden, som finansministern fällde i denna kammare för ett par veckor sedan under den ekonomiska debatt som då fördes. Herr Wigforss betecknade då skattereformens innebörd såsom mycket blygsamma förändringar i nuvarande skattefördelning, och han förklarade, att enligt regeringens uppfattning var detta ett förslag av mycket obetydliga proportioner. Herr Bårg i Katrineholm har tydligen en annan mening, och jag undrar, om inte flertalet av åtminstone denna kammares socialdemokrater tycka och tänka som han. I varje fall måste de, som ha deltagit i arbetet inom bevillningsutskottet, ha fått en uppfattning som nära sammanfaller med ordförandens.

Jag har en stark känsla av att det i vida kretsar råder mycken olust inför detta skatteförslag, som redan vållat så mycken söndring och splittring. Alla, som verkligen ha bemödat sig om att tränga in i dess innebörd, måste känna olust och oro, men jag måste samtidigt konstatera, att tydligen inte alla ha satt sig in i förslaget ens inom regeringskretsen — man får kanske skylla på att man haft så mycket annat att göra.

Nu yttrade bevillningsutskottets ordförande såsom en tröst till de oroliga — han tänkte väl då inte bara på oppositionen utan även på sina meningsfränder — att ingenting är evigt bestående. En skattereform kan ändras, och skatteskalor kunna ändras — mildras, menade han väl. Det ha vi från tidigare år erfarenhet av, fastän inte så värst många. Vår erfarenhet har mest gått i den riktningen, att skattesystem kunna ändras i skärpande men sällan i lindrande riktning.

Men låt oss ta fasta på bevillningsutskottets ordförandes uppfattning, att detta är ett provisorium och att det bör kunna ändras! Han betonade, att det var ett provisorium när det gällde marginalbeskattningen, vars verkan han tyckte särskilt oroa sig för. Det förstår jag mycket väl, ty verkningarna måste bli mycket olyckliga särskilt för sparandet i landet. Men herr Bårg menade även, att man kunde räkna med en förändring i fråga om bolagsbeskattningen, om situationen för näringslivet förändras. Jag hoppas att han blir sannspädd, och jag hoppas också att man vidtar dessa åtgärder i så god tid, att man kan avvärja åtminstone en del av de skadeverkningar som eljest måste bli följden av denna reform.

Men det har kanske väl mycket och väl ensidigt pekats på de ekonomiska skadeverkningarna av denna skattereform. Jag skulle vilja framhålla ett annat resultat av detta skatteförslag, som jag måste räkna såsom oundvikligt, nämligen de moraliska skadeverkningar som det kommer att få. Jag anser dem vara lika allvarliga som de ekonomiska. Jag syftar särskilt på den försämring av skattemoralen, som måste följa av en sådan skattereform. Jag skall därvidlag nöja mig med att citera vad kammarrätten, vår högsta juridiska auktoritet på beskattningsområdet, har uttalat. Kammarrätten anför: »Frånsett förslagets inverkan på företagsamheten och arbetslusten och därigenom på de skattskyldigas verkliga inkomster måste det enligt kammarrät-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

tens mening, befaras, att den föreslagna höjningen kommer att medföra en stark minskning i de deklarerade inkomsterna i förhållande till de verkliga. Ett beskattningssystem som grundas på skattebetalarnas heder och samvete förutsätter för sin effektivitet lojalitet från medborgarnas sida. Tillgänglig statistik och erfarenheter från kammarrättens arbete tyda på att denna lojalitet redan utsatts för alltför stora påfrestningar. Deklarationsmoralen synes befinna sig i sjunkande, och man måste förmoda att beskattningens höjd och faktiska ojämnhet därvid medverkat.»

Jag måste beklaga alla de ämbets- och tjänstemän på olika områden, som mot bättre vetande ha nödgats vara med och utarbета detta skatteförslag, som av sakkunniga myndigheter karakteriseras på ungefär liknande sätt som av kammarrätten. Men vad hjälper varningar? Beslutet skall nu trumfas igenom, och de oroliga komma väl så småningom att lugnas med försäkringar av olika slag, och man hoppas att det hela snart skall vara passerat. Man hoppas också att alla de hundratals medborgare, som nu utlovas skattesänkningar, skola visa sin tacksamhet för den present, som man nu överräcker till dem. Jag skulle vilja säga ett ord om dessa skattesänkningar.

Ingen bestrider, att skattesänkningar äro önskvärda och i och för sig väl-motiverade, och jag kan helt och hållet ansluta mig till finansministerns uppfattning, att om vi anse oss kunna göra en skattesänkning, skall den i främsta rummet komma de mindre inkomsttagarna till godo. Verkningarna av de starka skatteskärpningar, som ha ägt rum sedan vi 1938 antogo det nuvarande skattesystemet, ha i mycket stor utsträckning gått hårdast fram över mindre inkomsttagargrupper. Det är således fullt befogat, att man i första hand lägger lindringarna där. De skattelättnader, som här föreslås, äro emellertid — låt oss erkänna detta — ingalunda av den storleksordning, att de komma att framkalla någon större tacksamhet hos vederbörande. Härtill kommer en omständighet, som man visserligen inte kan ha förbisett men väl blundat för, nämligen att vi under detta år ha genomfört inkomstförbättringar för de flesta samhällsgrupper, varigenom den beskattningsbara inkomsten för det alldeles övervägande flertalet av svenska skattskyldiga medborgare kommer att ökas så mycket, att den därav föranledda skatteökningen kommer att mer än uppväga de skattelindringar som här föreslås. Jag tror att det är mycket lätt för vem som helst att konstatera detta. Tag och räkna ut vad en inkomstökning på, låt mig säga 1 000 kronor från 6 000 till 7 000 kronor medför i ökad skatt, och jämför det ökade skattebeloppet med den skattelindring, som en person med en inkomst av 7 000 kronor kommer att få! I bästa fall får han sin skattehöjning eliminerad. Han får samma skatt på 7 000 kronors inkomst som han tidigare fått på 6 000 kronors inkomst. Men det kan i vissa fall inträffa, att han får en skattehöjning i stället för en skattelindring, och jag undrar, hur tacksamheten då mot denna skattereforms genomförare kommer att te sig, sedan detta blivit konstaterat.

Jag tror att den olust, som vi litet var här känna, kommer att sprida sig i mycket vida kretsar, och man kommer — inte för första gången — att konstatera att statsmakterna inte driva öppet och ärligt spel, när de behandlade dessa frågor, som för svenska folket ha en så utomordentlig betydelse.

För mig står det klart, herr talman, att i den situation, i vilken vi nu befinna oss, böra vi icke göra någon förändring. Vi böra lägga hela skattereformen åt sidan och därmed också naturligtvis den sociala reform, som ännu återstår att behandla under detta års riksdag, nämligen frågan om barnbidragen. Jag beklagar detta, ty barnbidragssystemet kan, om det bara utarbetas på ett riktigt sätt, i och för sig vara en mycket önskvärd reform. Men här har man liksom i fråga om skattereformen hastat fram och inte funnit den riktiga avvägningen.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Det är enligt min uppfattning därför klokast, att vi nu dröja både med skatteförändringarna och med barnbidragsreformen, tills situationen klarnat och vi bättre kunna överblicka läget och våra möjligheter. Det avslagsyrkande som jag framfört i min motion, måste jag därför upprepa här i kammaren.

I detta anförande instämde herr *Lundgren*.

Herr *Sjödahl*: Herr talman! När herr Domö hade ordet, nämnde han med ett visst beklagande, tycktes det mig, att förslaget innebar mera en omfördelning av skattetrycket än en skattesänkning. Nu senast ha vi hört en verklig politisk *Kassandra*, som med stor pessimism i rösten och i själen har talat om den hotande inflationen och de olyckor som förslaget skulle medföra. Det är omöjligt att spå, men det är ju tämligen uppenbart, att en så pessimistisk syn på framtiden, som herr Ivar Anderson gav uttryck för, ha i vart fall inte hans partiledare och andra representanter för högern här inom riksdagen. Inflationen kan vara en möjlighet, men det är en möjlighet som vi räkna med att kunna undvika. Vi behöva inte i denna dag ta den starka medicin, som herr Ivar Anderson här rekommenderar.

Men när herr Domö säger, att detta inte är ett skattesänkingsprogram i den utsträckning som det kanske även enligt hans mening har sagts att det är, vill jag erinra om att man i detta sammanhang också får ta hänsyn till den skattesänkning på 400 miljoner kronor, som riksdagen för inte så länge sedan beslutade genom avskaffandet av omsättningsskatten, och de 100 miljoner kronor i krigskonjunkturskatt som fallit bort. Det är en skattesänkning på 500 miljoner kronor, som väl betyder en del och borde väga åtskilligt även i herr Domös ekonomiska vågskål. Och genom det föreliggande förslaget blir det en skattesänkning på i stort sett halvt annat hundratal miljoner kronor och för den stora massan av inkomsttagare en skattesänkning på ungefär 360 miljoner kronor. Men jag erkänner, att samtidigt som det är ett skattesänkingsprogram, är det också ett omfördelningsprogram.

Det är uppenbart att när man gör upp ett skatteförslag, som ju inte kan vara avsett för ett år, utan måste avse en del år framåt, måste man beräkna de sannolika utgifterna under de närmast följande åren för att kunna avväga inkomsterna så, att dessa utgifter skola kunna täckas. Man måste därvid ta upp frågan om hur vår socialpolitiska utveckling kommer att gestalta sig. Om det veta vi åtskilligt. Vi måste också ta i betraktande vår försvarspolitiska utveckling, varom vi veta ofantligt mycket mindre. Man måste ta hänsyn till detta och se till, att man får de inkomster, som erfordras för att täcka såväl det ena som det andra. Därvid måste man givetvis se till, att man har några lämpliga regulatorer med hänsyn till de ändringar i skattebehovet som kunna inträda. På den punkten råder det kanske litet olika meningar.

Vi socialdemokrater mena, att arvsskatten är en synnerligen olämplig regulator för tillfälliga skiftningar i budgetens behov av skatter, att förmögenhetsskatten inte är så värst mycket bättre, att man kan resonera om lämpligheten av att använda bolagsskatten såsom regulator, men att framför allt inkomstskatten, såsom den under långliga tider varit, bör vara den skatt, med vilken man reglerar de skiftande behoven under olika år. Det är från den utgångspunkten som detta förslag har förts fram.

Vad beträffar det mera dagsaktuella läget, är man ju ense om att för budgetåret 1947/48 få vi med det förslag, som regeringen har framlagt och bevillningsutskottet tillstyrkt, ett budgetöverskott. Man måste väl säga, att ett budgetöverskott i nuvarande inflatoriska situation måste betraktas såsom lämplig. Jag skulle emot detta vilja ställa högerns förslag, som ju går ut på en intäktsminskning för statsverket, som man nog måste beräkna till om-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
kring 500 miljoner kronor eller mer. Intäktsminskningen enligt regeringens förslag skulle hålla sig omkring halvtannat hundratal miljoner kronor, cirka 160—165 miljoner kronor. Då högern i denna situation framlägger ett förslag som innebär en intäktsminskning, som sannolikt inte understiger 500 miljoner kronor och kanske går åtskilligt därutöver, skulle man, om man, såsom nyss min företrädare på denna talarstol, ville vara elak i sina antydningar, kunna misstänka att högerns förslag framlagts bara i hopp att det skall kunna bli avslaget. Att högern i sitt ekonomiska betraktelsesätt skulle vara så vettlös, att den skulle framlägga förslaget i hopp att man skulle kunna minska intäkterna följande år med 500 miljoner kronor, har jag litet svårt att tro. Men i dessa tider har ju partitaktiken lysande tider, och högern och högerns ledare ha uppenbarligen i hög grad uppmärksammat det.

Men när vi komma till budgetåret 1948/49, kunna vi räkna med ett underskott i budgeten med hänsyn till de inkomster och utgifter som vi då kunna vänta oss. Vi ha alla klart för oss, att det bör om möjligt genomföras en utgiftsminskning, men frågan är, hur det skall kunna ske. Jag har suttit här i dag och lyssnat för att höra, om några förslag på den punkten skulle väckas. Det har talats från konservativt och från liberalt håll om nödvändigheten av utgiftsminskningar, men något preciserat förslag kom man inte med. Jag har inte hört det ens knystas om de sociala utgifterna eller försvarsutgifterna från vare sig högerhåll eller liberalt håll. Intet gripbart förslag har framlagts. utan det har endast varit ett litet allmänt prat om att utgifterna borde minskas. Det skulle vara mycket tacknämligt att få verkligt konkreta förslag.

När det gäller en inkomstökning, som man till äventyrs också måste tillgripa, anse de pessimistiska att vi stå inför en inflation. Stiga inkomsterna, ha vi enligt deras mening också inflationen över oss, och inkomster av den arten få vi väl be alla goda makter bevara oss från. De mest optimistiska härvidlag äro å andra sidan, efter vad jag förstår, folkpartiets representanter, vilka nu som alltid ha en mycket stark tro på att någon ekonomisk för-syn skall klara saken, så att inkomsterna skola flöda till statskassan, men om de skola flöda med risk att samtidigt inflatoriska tendenser göra sig gällande, måste man väl säga att det vore synnerligen beklagligt. Men vi andra som hoppas, att vi skola kunna hålla inflationstendenserna i schack, måste givetvis leta efter eventuellt ökade inkomster. En skattesänkning kan under sådana omständigheter sannolikt inte komma i fråga, då vi nog måste ha inkomster som betydligt överstiga dem vi för närvarande ha att räkna med. Jag tror att det närmast var herr Wetter, som antydde att man kunde tänka sig vissa indirekta skatter. Ja, det kan man ju göra, men jag tycker att de indirekta skatter, som vi ha, äro rätt kraftiga både i det ena och andra avseendet. Tobaksskatten är t. ex. en skatt som verkar synnerligen blint, och att den träffar folk efter deras skatteförmåga, kan man nog ställa sig mycket tveksam till. Men jag anser, att läget kan bli sådant, att det måhända blir nödvändigt med en höjning av skatten på tobak och kanske även skatten på andra varor fastän jag gärna skulle se, att den kalken ginge ifrån oss.

När man från folkpartiets talesman här i dag tyckte sig höra, att man skulle kunna reflektera på en höjning av förmögenhetsskatten för budgetåret 1948/49, vill jag först erinra om att sådana beslut inte kunna träda i kraft förrän den 1 januari 1949 med det källskattesystem som vi för närvarande ha. Under sådana omständigheter dröjer det ett och ett halvt år, innan det kan träda i funktion. Jag undrar dessutom, om efter det starka fördomandet av höjningen av förmögenhetsskatten och av kvarlåtenskapsskatten vad som nu anses så fördärvligt redan vid nästföljande riksdag skulle kunna vara användbart.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Det skulle ju vara angenämt, om denna ändring kunde ske. Ändringar i uppfattningarna inträda ju gudskelov, och om vi ställas inför frågan om ökning av inkomsterna, få vi alltså avvakta den sinnesändring, som till äventyrs folkpartiet skulle undergå.

Om vi däremot skulle komma i det läget följande år, att det skulle bli ett nämnvärt överskott, få vi enligt min mening överväga att å ena sidan sänka inkomstskatten och eventuellt bolagsskatten men å andra sidan framför allt försöka nedbringa den skatt som pressar det stora flertalet här i landet mest, nämligen kommunalskatten. Om det kan ske genom en omläggning av sättet för uttagande av kommunalskatten, vågar jag inte ha någon bestämd mening om. Det kan också ske genom ökade statsbidrag för olika kommunala uppgifter. Det är en väg, som säkerligen kan beträdas, och jag är av åtskilliga skäl övertygad om att det skulle innebära en hjälp för de små inkomsttagare, som ändå ha rätt stora skatter.

Jag skulle vilja betona, att man från olika håll tycks vara tämligen enig om inkomstskatten. Bondeförbundarna och socialdemokraterna äro ju där fullständigt eniga utom när det gäller dyrortsgrupperingen, och folkpartiet har ju numera anslutit sig till en linje, som inte nämnvärt skiljer sig från socialdemokraternas linje. Jag vill gratulera folkpartiet till den uppsnyggning av skatteskalan, som folkpartiet gjort, då man strukit den enligt min mening osnygga åtgärden att taga ut några tiotal miljoner kronor av de ensamstående med små och medelstora inkomster för att få pengar till en minskning av skatten för dem som ha större inkomster. Folkpartiet tyckte så småningom, att det var en skönhetsfläck eller vad man vill kalla det, och jag vill, som sagt, gratulera folkpartiet till denna putsning. Men därigenom har folkpartiets förslag kommit det socialdemokratiska mycket nära. Nu skilja de sig bara i fråga om de mera betydande inkomsterna, där folkpartiet har lättat skatten litet i jämförelse med det förslag, som socialdemokratien och bondeförbundet stå bakom. För arbetslustens bevarande, som man talar om, betyder säkerligen den ringa skillnad, som ännu förefinns i fråga om de högre inkomstskikten praktiskt taget ingenting.

En annan sak är det med bolagsskatten. Jag vill framhålla vad som har betonats här, att den är avsedd att vara rörlig, fastän det inte direkt har inskrivits i lagtexten. Den föreslagna höjningen av bolagsskatten är ju rätt betydande; det är fråga om en höjning från 32 till 40 procent, men — det har sagts förut, och jag vill upprepa det i allra största korthet — med hänsyn till de, såsom finansministern uttryckte saken i morse, mycket milda avskrivningsregler som gälla för bolagen här i landet tror jag att denna skattehöjning inte är så tung att bära för bolagen. Jag har träffat åtskilliga stora industriledare, som, när man riktigt har känt dem på pulsen på den punkten, ha sagt, att bara bolagen få behålla den fria avskrivningen, kunna de nog klara höjningen av bolagsskatten. En industriledare, med vilken jag förde en offentlig diskussion och vars uttalande jag således kan återge, sade, att bolagsskatten kan bäras i dagens läge. Förutsättningen för detta var naturligtvis, att möjligheterna till den fria avskrivningen skulle kvarstå. Han ville apressa mig ett bestämt löfte i fråga om denna, ett löfte, som jag naturligtvis inte kunde ge annat än för egen del. Jag kunde emellertid hänvisa till skrifterna, enligt vilka den fria avskrivningen ingår i motiveringen för höjningen av bolagsskatten, och min uppfattning, att den fria avskrivningen skall bibehållas, var således säkerligen riktig.

Annat blir det emellertid när det gäller förmögenhetsskatten. Enligt alla de förslag till förmögenhetsbeskattning som föreligga, alltså både folkpartiets, bondeförbundets och vårt — högern har ju i den sista omgången undandragit

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

sig att framlägga något utformat förslag när det gäller förmögenhetsskatten och i stället velat skjuta den frågan på framtiden — skall ju förmögenhetsskatt utgå, även om förmögenheten lämnar ringa avkastning eller inte lämnar någon avkastning alls. I fråga om denna mycket viktiga princip äro vi alltså alla ense. Alla ha vidare anslutit sig till den principen, att 80-procentsregeln inte skall medföra någon reduktion av kommunalskatten och att den inte skall gälla förmögenhetsskatten; jag kan inte erinra mig att vare sig folkpartiet eller bondeförbundet har någon reservation på den punkten.

Om den principiella uppbyggnaden äro vi alltså ense, och om man ser på de olika skattesatserna, finner man, att skillnaden mellan de olika förslagen är praktiskt taget obefintlig i fråga om de mindre förmögenheterna. Det är först vid förmögenheter på ett par hundratusen kronor som skillnaden börjar göra sig gällande, men inte heller där är den av alltför stora proportioner. För en förmögenhet på en miljon kronor är dock förmögenhetsskatten enligt vårt förslag ungefär 50 procent större än enligt folkpartiets förslag och bondeförbundets förslag.

Jag tror att det är mycket litet att säga om förmögenhetsskatten i och för sig, men jag vill gärna erkänna, att det är uppenbart att de undersökningar, som ha gjorts beträffande marginalskatten, ha givit resultat som inte se riktigt vackra ut. Jag vill dock erinra om hur denna skatt kommer att verka enligt de olika förslagen. Jag skall ta ett exempel, som mycket nära ansluter sig till det av herr Wetter anförda.

Låt oss alltså ta en person med en årsinkomst på 120 000 kronor och med en förmögenhet på 300 000 kronor, och låt oss räkna med att kapitalet ger en avkastning av två procent. Det är nu en mycket låg avkastning, men folkpartiet och högern räkna ju med förtjusning med mycket låga avkastningar — jag undrar, hur förmögenheterna i landet överhuvud taget ha kunnat åstadkommas, om avkastningen verkligen har varit så liten, men det är väl kapitalisternas lilla hemlighet. Om nu den person det är fråga om sparar 100 kronor och om avkastningen är två procent, så skall han enligt vårt förslag, där marginalskatten vid denna kombination av inkomst och förmögenhet blir 150 procent, erlægga i skatt, inte bara dessa två kronor som han får i avkastning, utan 50 procent därutöver, alltså ytterligare en krona. Om han sparar 100 kronor och avkastningen därav, så får han alltså behålla 99 kronor. Enligt folkpartiets förslag blir marginalskatten i det anförda exemplet i stället ungefär 125 procent, varför skatten skulle bli inte tre kronor, utan 2:50, så att vederbörande sparare skulle få behålla 99:50 mot enligt vårt förslag 99 kronor av de 100 kronorna. Skillnaden är ju uppenbar, och räknar man med litet större inkomster och förmögenheter, så framträder den ännu tydligare, men den är, som synes, ändå inte så särdeles stor.

Om man vill minska marginalskatten under 100 procent genom en minskning av förmögenhetsskatten, så måste skattesatserna för förmögenhetsbeskattningen göras mindre än de äro enligt den nu gällande beskattningen, och för den skull skulle min ärade vän herr Wetter ha mycket svårt att i kväll yrka bifall till folkpartiets förslag, som, även det, innebär att hela avkastningen på en förmögenhet i vissa fall går åt till skatt och litet till. Om han skall hålla fast vid sitt resonemang om marginalskatten, så måste han väl antingen avstå från att rösta eller också rösta emot alla förslag; den negativa ståndpunkten är ju också en ståndpunkt.

När man hör detta resonemang om marginalskatten, så undrar man, om företrädarna för de borgerliga partierna ha glömt bort de solskenshistorier, som ha dragits under de sista åren och som handla om de där företagen, som bara

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

tänka på sina företag och som låta kapitalet stå kvar i dessa; företagarna i fråga bygga ut sina företag undan för undan och räkna givetvis inte med några marginalskatter, utan arbeta och stå i och övervinna alla svårigheter. Jag har trötat mig litet med dessa solskenshistorier. Det finns inte bara marginalskatteräknare, utan det finns annat folk också.

Vidare har man ju att ta hänsyn till att det inte är så, att alla förmögenheter blott lämna två eller två och en halv procent eller någonting sådant i avkastning, utan många lämna mera. Jag må kanske tillåtas att säga, att då vi i skatteberedningen undersökte den skatteflykt, som äger rum här i landet med anledning av de höga skatterna och som innebär att förmögenhetsägare minska förmögenheternas storlek genom gåvor till närskylda, så funno vi, att i de exempel vi hade på fall, där föräldrarna hade skänkt sina barn en del av sin förmögenhet, förbehöll sig givarna en avkastning av sex procent eller i några undantagsfall fyra procent, och det var aldrig ett knyst om två eller två och en halv procent. Men, som sagt, kapitalisterna ha ju sina hemligheter.

Nu får jag emellertid säga, att det finns saker i samband med denna marginalskatt som göra, att det är med tillfredsställelse jag konstaterar att finansministern har uttalat, att han till ett följande år vill ytterligare undersöka dessa olika spärrar för skatten. Jag kan nämligen efter de undersökningar, som hittills ha gjorts, inte säga att det är väl beställt i detta hänseende, utan en omprövning av vissa fall — det gäller säkerligen framför allt vissa undantagsfall — kan nog vara nyttig och värdefull.

Jag skulle vilja komma med en liten invändning emot det tal, som föres av näringslivets män och av förespråkarna för de stora förmögenheternas bärare. Denna invändning är, att det ju ändå finns massor av företagare som få en utomordentlig vinst av skattesystemets nya utformning. Jag vill inte alls förringa de svårigheter, som kunna uppstå för ägare av mycket stora förmögenheter med ringa avkastning och med stora arbetsinkomster, men man får väl ändå i rimlighetens namn erkänna, att det enligt vårt förslag och genom tillkomsten av barnbidragen kommer att bli lättnader för inkomster på upp till 20 000 à 25 000 kronor, alltså för medelstora och måttliga inkomster. Jag skulle också vilja erinra därom, att det även finns företagare med små inkomster. Enligt 1945 års skattestatistik — den enda vi ha — som gäller för taxeringsåret 1946, var det av 520 000 företagare i landet 380 000 som hade mindre än 5 000 kronors årsinkomst. För alla dessa små företagare måste den nu föreslagna skattesänkningen och de samtidigt föreslagna barnbidragen — ty även en del företagare ha som bekant barn, icke minst jordbrukarna — medföra en utomordentlig lättnad. Av 330 000 jordbrukare hade 275 000 mindre än 5 000 kronors inkomst. Bara 11 000 personer hade över 20 000 kronors inkomst, och av dessa voro blott 1 500 jordbrukare. Jag vill med dessa siffror belysa, att detta förslag för det överväldigande antalet företagare måste betyda en ökad möjlighet att antingen leva livet rikare — och med hänsyn till de små inkomsterna borde detta vara ett önskemål — eller också att spara inom och för företagen. Detta skattesystem måste för deras del ge upphov till ett ökat sparande.

Den fråga, som mest har upprört en del sinnen, är givetvis den om kvarlåtenskapsskatten. Det var väl närmast med tanke på den som herr Domö kände sin rättsuppfattning kränkt. Då vill jag fråga, om 8-timmarslagen eller semesterlagen, när dessa lagar genomfördes, lågo inom ramen för högerns rättsuppfattning. Högerns rättsuppfattning har sedermera ändrats därvidlag, och nu omfattar den även dessa ting. Men om vi vid varje sådant tillfälle skulle ha byggt på högerns rättsuppfattning, så skulle läget ha varit sådant, att högern

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
i dessa dagar kanske skulle ha skämts. Men det gjorde den absolut inte, då dessa frågor voro aktuella. Såsom finansministern påpekade, har rättsuppfattningen ändrats också när det gäller proportionella och progressiva skatter.

Jag skulle vilja fråga högern: var säger högerns rättsuppfattning stopp? Är det vid 50 eller 60 eller 70 procents uttagning på stora inkomster, eller var är det denna rättsuppfattning säger stopp? När man kan göra en sådan fråga och när högerns rättsuppfattning numera också omfattar den progressiva beskattningen, kan det uppenbarligen inte alls vara fråga om någon principiell åtskillnad, utan endast om en gradskillnad mellan det ena och det andra förslaget. Jag skulle kunna uttrycka saken så, att när rättsuppfattningen hos ett flertal förändras, ändras också lagarna. Även högerns rättsuppfattning kommer såsom följd härav att ändras. Jag tror att det är nödvändigt att gå den vägen, att allt eftersom rättsuppfattningen förändras, ändra vi lagarna, och därigenom omvandlas även högern, som väl så småningom får en rättsuppfattning, som närmar sig vad man skulle kunna kalla en modern sådan.

Herr Domö var missbelåten med att i finansministerns yttrande i förmiddags fanns en underton av att inkomstutjämningen är något mycket önskligt. All progressiv beskattning är en inkomstutjämning. Går man den progressiva beskattningens väg, har man godkänt inkomstutjämningens idé. Och genom vår socialpolitik både på inkomst- och utgiftssidan ha vi i det moderna svenska samhället godkänt inkomstutjämningen. Även där kan det vara en gradskillnad, men inte någon principiell skillnad. Vad beträffar förmögenheterna och utjämningen av dem, ha vi en arvsskatt på 40 miljoner kronor. Redan den innebär en förmögenhetsutjämning. Vi ha också en förmögenhetsskatt, som måhända i någon mån kan bidra till en utjämning. Även där har utjämningens idé godtagits, och det är endast gradskillnader mellan våra respektive ståndpunkter.

Jag skulle vara glad, om jag med bestämdhet kunde säga, att inkomst- och förmögenhetsutjämningen är en socialdemokratisk uppfinning. Det är känt, att alla socialister ha eftersträvat och eftersträva en sådan utjämning. Så långt kan det alltså vara riktigt. Men de, som fört ut den i praktiken, ha inte varit socialister utan liberaler. Englands liberaler säga, att den engelska kvarlåtenskapsskatten är en liberal uppfinning. Jag vill låta vara osagt, om den är liberalernas uppfinning eller inte, men att det är de, som bragt den ut i livet, är tämligen uppenbart. Det pekar kanske i någon mån på en socialistisk ursprungsbeteckning, när den liberala engelske finansminister, som år 1894 genomförde kvarlåtenskapsskatten, i det sammanhanget sade: »Vi äro alla socialister nu.» Detta var i allt fall en socialism, som liberalerna för sin del hade anammat.

Herr Velander nämnde Rignano. Efter vad jag tror mig veta, var Rignano en liberal. I varje fall ha hans idéer propagerats och propageras fortfarande av Englands liberaler. Enligt Rignano skulle ju de stora privata förmögenheterna efter ett par släktled vara praktiskt taget utplånade.

I det sammanhanget skulle jag vilja nämna några ord om en annan välkänd engelsk liberal statsman vid namn John Simon, som i ett tal om socialisering bland annat yttrat, att vi måste jämka på fördelningen av ägodelar. Han fortsatte: »Jag tror, att vi i framtiden skola få höra mycket mera talas om begränsning av vinst och begränsning av arv än vi gjort hittills. — — — Det är i själva verket endast de, som hårdnackat motsätta sig sådana förändringar, som ombesörja propagandan för socialismen.» Jag vill hälsa herrar Domö, Elon Andersson och Velander m. fl. hjärtligt välkomna i de socialistiska propagandisternas skara.

Mot denna historiska bakgrund är det förklarligt, om högern motsätter sig

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

införandet av en kvarlåtenskapsskatt. Däremot är det rätt oförklarligt, att liberalerna göra det. Naturligvis kan man säga, att den tekniska uppläggningsen skulle kunna göras på ett annat sätt, genom en arvslottsskatt. Mot en sådan anordning har mig veterligt ingen socialdemokrat några principiella invändningar att göra. Men det är när man kommer till frågan om storleken som det hela spricker. Vårt blandade system har föregångare på annat håll, och jag tror att det är ett ganska gott system.

Man hör ofta talas om remissinstansernas enhällighet, och detta tal har, herr talman, även givit genljud under debatten i dag. Man har sagt, att denna enhällighet är utan motstycke. Jag skulle vilja be dem, som påstå och ha påstått detta, att studera ett av de sista häftena av Tiden, där man kan finna exempel på en liknande enhällighet tidigare bland remissinstanserna, då det gällt statsfinansiellt betydande ting, men där den svenska riksdagen trots remissinstansernas avstyrkande har genomfört reformerna.

När jag läste remissinstansernas uttalanden, kom jag att tänka på en undersökning, som en gång gjordes om den lagprövningsrätt, som tillkommer domstolarna i Förenta staterna. Det visade sig, att domstolarna i stor utsträckning motsatt sig alla socialpolitiskt mera långtsyftande förslag. Den ärade författaren skrev: »I stort sett har lagprövningsrätten varit ett värn för den ekonomiska liberalismen och därmed för de högre klasserna och i synnerhet af försintressena. Ehuru domstolarna säga sig uttrycka folkets i författningen fixerade vilja hindra de i själva verket folkmajoritetens önskningsar att realiserars. Domstolarnas verkliga uppgift har sålunda blivit att begränsa demokratiens.» När denne författare skall förklara detta förhållande, säger han att domarna generellt kunna anses representera »en konservativ opinion», att de »rekryteras ur och känna sig nära förbundna med de högsta socialgrupperna». Jag skall inte knyta några egentliga kommentarer till detta, utan bara lämna en upplysning: författare av denna vetenskapliga skrift är en fordom mycket framstående socialvetenskaplig forskare, nämligen professor Herbert Tingsten.

Nu vill jag inte med det anförda på något sätt ha antytt mer än vad professor Tingsten antyder — jag vill inte ens säga så mycket om de svenska ämbetsmännen som han yttrar om de amerikanska. Jag tror fullt och fast, att de svenska ämbetsmännen inte äro medvetet partiska. Men de äro alltid mer eller mindre bundna av sin miljö. De äro inte heller alltid fackmän just på skattelagstiftningens område, även om de ha att yttra sig rörande skattefrågor.

Man har också pekat på de socialdemokratiska landshövdingarnas remissyttranden. Det har bedrivits ett otroligt missbruk av dessa yttranden. Om man skulle studera dem litet närmare — vilket säkerligen inte de ha gjort, som i propagandan använt vissa av deras uttalanden — skulle man finna exempelvis att en landshövding inte vill ha någon förmögenhetsskatt, men i stället en engångsskatt. En annan landshövding är i viss mån tveksam beträffande förmögenhetsskatten men har inga invändningar mot skatteskalorna, för den händelse en förmögenhetsskatt med hänsyn till statsutgifterna finnes nödvändig. Vad beträffar kvarlåtenskapsskatten råder en viss tvekan om huruvida det skall vara kvarlåtenskapsskatt eller arvslottsskatt, men något principiellt motstånd är det inte fråga om, vare sig från landshövdingen i Göteborg eller från hans kollega i Gävle. Skall man döma av dessa uttalanden, äro de ur principiell synpunkt säkerligen ett starkare stöd för regeringens och socialdemokraternas uppfattning än man från de borgerligas sida har ansett dem vara.

Man har här sagt, att detta är ett diktat från regeringens eller från det

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
socialdemokratiska partiets sida och att vi inte velat diskutera en uppgörelse. Man kan öppna en diskussion på många olika sätt, men den diskussion, som här i landet förts både om denna och om en hel rad andra frågor, sedan skatteförslaget framlades, har inte varit ägnad att inge alltför stora förhoppningar om en överenskommelse. Vid ett tillfälle här i kammaren öppnades diskussionen till exempel på det sättet, att man begärde de ledande socialdemokraternas huvuden på ett fat. Börjar man en diskussion på det sättet, mina damer och herrar, finns det väl inte anledning vänta, att den skall bli särskilt fruktbar. Man får nog i så fall börja på annat sätt. Och vill en minoritet föra en diskussion med en majoritet, som har vissa bestämda uppfattningar om en rad skattefrågor, så får man väl inte börja med att säga från minoritetens sida: »Detta är vår ståndpunkt, och den är riktig. Fall till föga på alla punkter, så kunna vi bli eniga!» En minoritet kan också vara övermaga. Men vi skola kanske inte gräla om denna sak. Med hänsyn till oppositionens taktiska beräkningar är det fullt förklarligt, att enigheten inte har kunnat bli större. Vi få i denna slutliga strid tyvärr genomföra detta förslag på en så viktig punkt som den om inkomstskatten, visserligen med stöd av praktiskt taget både bondeförbundet och liberalerna — av liberalerna med ett visst undantag — och med stöd av bondeförbundet i fråga om bolagsskatten, men när det gäller ökningen av förmögenhetsskatten och införandet av kvarlåtenskaps-skatten få vi fatta beslutet även mot dessa båda partier, bortsett från ett principiellt stöd från liberaler och bondeförbundare beträffande en del av konstruktionen av förmögenhetsskatten. Jag beklagar, att enigheten inte har kunnat bli större, men vår uppfattning är att pengarna behövas för socialpolitiken och för de statliga utgifterna i övrigt. Vi betrakta skatteförslaget såsom en nödvändig byggnadssten i den samhällsbyggnad som vi vilja uppföra i detta land.

Med den motiveringen, herr talman, ber jag för min del att få yrka bifall till utskottsförslaget.

Häri instämde herr *Eriksson, Einar*.

Under herr Sjödahls anförande hade herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Anderson, Axel Ivar** (kort genmäle): Herr talman! Herr Sjödahl yttrade bland annat, att en hel del näringsidkare genom detta förslag otvivelaktigt skulle komma att få betydligt ökad skatt, men man kan ju trösta sig med, sade han, att det blir så många flera som få minskad skatt. Han gjorde gällande, att skattelindringarna skulle komma att uppgå till betydande belopp och att de skulle väcka stor tillfredsställelse i vida skikt av det svenska folket.

Det är tydligt, att här pågår en mytbildning. Man vill göra gällande, att skattesänkningarna ha en utomordentligt långtgående verkan, inte minst för vida kretsar av svenska näringsidkare. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten vid vad som framgår av bevillningsutskottets eget yttrande, nämligen att den högsta skattesänkningen uppgår till 230 kronor och erhålles vid en årsinkomst av 15 000 kronor. En näringsidkare med 15 000 kronors inkomst skulle alltså, om han har familj utan barn, få en skattesänkning av 230 kronor. Men om han under året lyckats öka sin inkomst till 16 000 kronor, kan ju herr Sjödahl lätt räkna ut, att han inte får någon skattesänkning alls, utan i stället får betala mera i ökad skatt för dessa 1 000 kronor än det belopp, han får i skattelindring. Och skulle han ha en förmögenhet på 150 000 kronor — vilket kanske inte är alldeles uteslutet i fråga om en sådan näringsidkare som herr

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Sjödahl tänker på — ökas beloppet på debetsedeln till följd av den skärpta förmögenhetsskatten från 690 till 920 kronor.

Jag har bara velat nämna detta exempel för att understryka vad jag nyss sade, att verkningarna av detta skatteförslag i realiteten inte bli av sådan betydelse, som man söker förespegla breda skikt av skattebetalarna. Jag tycker att det skulle vara renhårigt, att man öppet och klart sade ifrån detta i stället för att söka förespegla folk någonting, som sedan inte kommer att infrias.

Herr **Sjödahl** (kort genmäle): Jag vill bara påpeka för herr Ivar Anderson, att jag är väl medveten om att dessa skattesänkningar för åtskilliga skattebetalare inte uppgå till så värst många hundratals kronor, men att skattesänkningen blir avsevärd, när den sammankopplas med barnbidragen. Barnavdragens ersättande med barnbidrag åstadkommer tillsammans med skattesänkningen en avsevärd lättnad i skattebördan.

Herr Ivar Anderson märkte nog, att jag underströk detta. Jag påpekade, att även företagare ha barn och därför kunna göra en ekonomisk vinst på barnbidragen — jag tänker här särskilt på den stora mängden av företagare i de låga inkomstgrupperna. Att förhållandet blir ett annat för vissa grupper av höga inkomsttagare, har i varje fall jag icke fördolt i mitt anförande.

Herr Anderson nämnde ett exempel, som jag gärna skulle vilja granska litet närmare. Jag undrar, om det inte också i det fallet blir en skattesänkning. Redan enligt inkomstskatteförslaget bör denne näringsidkare få en skattelättnad, och detta blir fallet i ännu högre grad, om man tar hänsyn till barnbidragen.

Herr **Ekströmer**: Herr talman! I den ekonomiska debatten här i kammaren för någon tid sedan tyckte jag mig höra herr finansministern säga någonting om att för den händelse han kunnat bli övertygad om att det verkligen funnes en någorlunda *objektiv* grund för oppositionens farhågor beträffande detta skatteförslag, så skulle han under vissa förutsättningar ha tvekat att framlägga skatteförslaget för riksdagen. Detta yttrande borde, tycker man, logiskt ha siktat till en grundlig och förutsättningslös utredning rörande de ekonomiska verkningarna av skatteförslaget som nu helt saknas. Ty om herr finansministern menar, att vi inom oppositionen röra oss blott med gissningar, så måste väl detta i ännu högre grad vara fallet med finansministern. Näringslivet har dock en grundlig praktisk erfarenhet i ekonomiska frågor, som inte står herr Wigforss till buds.

Någon sådan utredning har emellertid icke kommit till stånd. Herr finansministern har tydligen inte vågat sig på den. I stället får man i dag höra, att bevisskyldigheten när det gäller eventuella skadeverkningar av skatteförslaget helt åligger oppositionen. På det sättet kommer ju denna i ett ganska betänkligt läge, ty vilka skäl som av oss än anföras — hur allvarliga och sakliga de än äro — betraktas de endast såsom illvillig propaganda och behandlas därefter. Till och med utskottet har på något ställe, såsom förut i dag påpekats, påstått att invändningarna ha varit osakliga. Utskottets ordförande tyckte, att detta var ett mycket milt uttryck. Jag finner tvärt om att det är högst betänkligt.

Nu ligger det i sakens natur, att det inte är så lätt att göra prognoser om hur ett sådant här skatteförslag verkar. Det blir kanske alltid en i viss mån subjektiv bedömning, från vilket håll den än kommer. Men i fråga om *en* skatt kan man säga, att saken i detta avseende ligger gynnsammare till, och det är beträffande kvarlätenskapsskatten. Där kan man verkligen med kalla siffror visa de olyckliga följderna. Jag har tidigare yttrat mig här i kammaren om

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

denna skatt, och då påstod herr finansministern med vänligt överseende, att jag överdrev. Jag skulle gärna önskat att jag hade gjort det, men hur jag än bär mig åt, kan jag icke förstå, att jag då skulle ha tillåtit mig någonting sådant.

Det har ju sagts, att bevisskyldigheten skulle åvila oppositionen. För att då bidra med någonting, som man kan taga fasta på, skall jag välja ett konkret exempel. Inte för att jag har någon som helst förhoppning, efter vad jag hittills i dag har hört, att detta kan inverka på majoritetens ståndpunkt, men jag anser det i alla fall tillfredsställande att få lägga fram fakta. Jag väljer då ett exempel från det område, som jag bäst känner till, nämligen jordbrukets: jag tänker mig att en jordbrukare efterlämnar en förmögenhet av en halv miljon kronor i form av en jordbruksfastighet, vilket med nuvarande höga taxeringsvärden och efter avdrag för yttre och kanske även en del inre inventarier betyder, att han har brukat en gård på 200 à 300 tunnland öppen jord jämte skog i olika storleksordning, allt efter belägenheten. När ägaren till denna gård faller ifrån, skola hans arvingar, om jag har läst rätt, betala en kvarlåtenskapsskatt av högst 91 000 kronor, och därtill kommer arvsskatten. Allt efter antalet arvingar blir beloppet olika, men man kan säga, att den sammanlagda skatten i ogynnsamt fall kan belöpa sig till uppemot 150 000 kronor. Om gifto rätt finnes blir ju skatten mindre och utbetalas i 2 etapper, men det blir i alla fall fråga om en högst betydande summa.

Utskottet finner, att sådana utgifter äro en bagatell; de kunna »ej anses vara en mera väsentlig skuldpost i den avlidnes box». När man läser någonting sådant, blir man verkligen beklämd, ty det vittnar om en rent skrämmande okunighet rörande t. ex. jordbrukets betingelser. Jag kan försäkra, att en dylik åderlåtning av ett företag sådant som det jag här nämmt — och observera att denna utgift är rent improduktiv och måste göras utan något som helst vederlag — är en verkligt väsentlig sak.

Nu brukar herr finansministern säga, att det väl inte är så farligt. Man har ju bara att ta en inteckning. Ja, visst är det lätt att ta inteckningar, men en skuld skall ju också betalas. Eftersom jag är inne på rent praktiska saker får jag kanske då fösta uppmärksamheten vid hurudant läget i detta fall blir: en gård av denna storleksordning borde, om tiderna inte äro alltför ogynnsamma, avkasta 20 000 à 25 000 kronor. Detta ser ju inte så illa ut. Men nu kommer inkomstskatten och den årliga förmögenhetsskatten in, och har jag räknat rätt, skulle dessa skatter årligen belöpa sig till 12 000 à 13 000 kronor, om avkastningen beräknas till 25 000 kronor. På resterande 12 000 eller 13 000 kronor skall alltså familjen leva, varjämte ränta och amorteringar på skatteskulden skola göras. Hur detta sista skall kunna åstadkommas, är svårt att förstå. Man kan ju inte trola, och varje försök att öka gårdens avkastning resulterar i ökade skatter, kanske också ökat taxeringsvärde och därmed också ökad förmögenhetsskatt. Jag misstänker, att det inte finns stora möjligheter för ägaren att skaka av sig denna skuld under sin livstid. Företaget kommer då i ett mycket ogynnsamt läge, soliditeten och likviditeten försämras, och den kredit som kunde behövas för förbättringar och rationaliseringar, vilka framdeles säkerligen mer än någonsin krävas i ett jordbruk, tages i anspråk av denna besynnerliga skatt. Vid nästa arvfall kommer så en ny kvarlåtenskapsskatt, givetvis något mindre än den förra, men dock tillräckligt stor för att sannolikt tvinga företaget på knä. En gård tål inte hur höga skulder som helst — det borde var och en begripa, till och med herr Wigforss.

Nu säger utskottet att det inte är så farligt, ty en undersökning har visat, att en hel del jordbrukare utöver fastigheten ha lösa tillgångar, vilka kunna tagas i anspråk för att erlägga kvarlåtenskapsskatten. Detta kan vara sant, men det är väl inte något hållbart argument, ty skattens verkningar kunna

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

härigenom endast uppskjutas. De lösa tillgångarna stryka kanske med redan i första rondan, och till nästa arvfall blir det bara fastigheten kvar.

Jag har i propositionen hittat en liten upplysning av finansministern, enligt vilken han har för avsikt att göra en utredning om effektivisering av förmögenhetsdeklarationer. Jag vet inte riktigt vad man där siktar på. Det gäller kanske också en »effektivisering» av bouppteckningar. Meningen är måhända, att inre lösegendom skall upptagas till toppvärden, alltså konstverk till konstvärde och antikviteter till antikvitetsvärde o. s. v. Sådant måste ytterligare förvärra dödsboets ekonomi.

Det blir nog så, som jag fruktar, att efter två eller kanske tre arvfall är företaget saga slut. Att döma av uttalanden både utom kammaren och även i dag av utskottets ärade ordförande förefaller det, som om detta också vore vad man egentligen vill. Troligen är själva ordet herrgård en styggelse för både herr Wigforss och hans vänner. Annars lär det vara allmänt erkänt, att våra herrgårdar i alla tider haft och ännu ha en mycket stor kulturell och ekonomisk betydelse för landsbygden. Den kulturella betydelsen är väl bäst att jag i denna skattedebatt lämnar å sido. Men jag undrar, om svenskt jordbruk skulle nått den höga standard som det nu har, om inte våra större gårdar med sina resurser och därmed möjligheter att våga något hade verkat såsom föregångare och vägvisare och stimulerat till allehanda experiment och forskning- ar på jordbrukets område. Kanske tycker man att de nu gjort sin tjänst och därför kunna gå, men jag är övertygad om att de för framtiden äro lika nödvändiga som förut och att deras försvinnande skulle innebära ett betydligt avbräck för landets framtida jordbruksproduktion.

Nu har jag av naturliga skäl, såsom jag sade, uppehållit mig vid jordbruket, men vad jag sagt gäller givetvis i tillämpliga delar även andra avsnitt av den enskilda verksamheten. Det borde kunna anses såsom ostridigt, att kvarlåtenskapsskatten i förening med ökningen av de övriga skatterna måste verka rent produktionshämmande.

Herr finansministerns mentalitet är egentligen ganska underlig: man har just aldrig förmärkt, att han har något emot nog så höga inkomster för ämbets- och tjänstemän, men så snart en man, som kanske inte alls passar till ämbets- eller tjänsteman, vill ha utlopp för sin energi och sina gåvor och vill göra sin samhälliga insats i ett *eget* företag, då skall denna företagsamhet kväsas. Jag minns, när jag för några år sedan hade äran att arbeta i det utskott, som förberedde den nya aktiebolagslagen, med vilken iver man — även från socialdemokratiskt håll — förfäktade nödvändigheten av att säkra aktiebolagslagens stabilitet genom stränga bestämmelser om reservfonder och skuldergleringsfonder och åtskilliga andra föreskrifter. Här går man nu precis den motsatta vägen: de enskilda företagen skola medvetet avtappas på sina tillgångar. Likviditeten tänker man inte på, och stabiliteten skall på allt sätt undergrävas. Det gäller visserligen, såsom här har sagts, inte alla svenska företag, men dock en stor mängd och mycket viktiga sådana. Den, som kan stå upp och vittna och säga att sådant inte är produktionshämmande, måste vara mycket modig.

Den föreslagna kvarlåtenskapsskatten skall ju inbringa 40 miljoner kronor om året. Det är ett egendomligt sammanträffande att riksdagen för några dagar sedan utan att blinka anslog precis denna summa till ett så pass omdiskutabelt ändamål som importregleringar. Jag undrar, om det var den där stränge herrn, Nödvändigheten, som utskottets ordförande talade om, som då visade sig! Jag tror det knappast utan lika gärna kunde man nog ha kastat dessa 40 miljoner i sjön. Och nu vill man för just denna summa medvetet förstöra

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
stora och viktiga delar av vårt näringsliv. Det synes mig verkligen, som om man inom vår ekonomiska ledning hade mycket litet sinne för proportioner!

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen nr II.

Herr Björnsson: Herr talman! Den viktigaste principiella anmärkning som har riktats mot det nu föreliggande skatteförslaget är, såvitt jag kan förstå, att det skulle bromsa företagsamheten och uppmuntra till lättja och slöhet.

Jag väljer som exempel en skattskyldig med en inkomst per år av 220 000 kronor och en förmögenhet av 300 000 kronor. Jag gör det, herr talman, därför att en sådan skattedragare är så illa ute som någon kan bli, ifall han vill öka sin inkomst eller sin förmögenhet. Om man har en förmögenhet av 300 000 kronor och vill öka den, får man nämligen betala i förmögenhetsskatt per år 1,8 procent, och har man 220 000 kronor i inkomst och vill öka den, får man betala 70 procent av det belopp, varmed den beskattningsbara inkomsten växer. Det kan då vara av intresse att se, hur det ligger till för en sådan man, om han vill öka sin inkomst eller sin förmögenhet. I den allmänna diskussionen, särskilt i den vulgära, har man ju av exempelvis tidningskåsörer fått höra — dessa ha ju den enligt min mening föga avundsvärda uppgiften att de skola vara kvicka och spirituella varje dag, och de ha naturligtvis därvidlag mycket ofta utnyttjat det nya skatteförslaget — att folk säkerligen komma att ta s. k. Wigforssdagar, således slå sig till ro, därför att skatten växer, så att de inte få behålla någonting av vad de förvärva. När jag väljer en så ojämn siffra som 220 000, utgår jag från att den vanliga kommunalskatten utgör 10 procent, alltså i detta fall 22 000 kronor. Den beskattningsbara inkomsten blir i detta fall således ungefär 200 000 kronor. Om vi nu anta att en sådan person kan förtjäna 100 kronor eller låta bli att göra det, men vi anta att han väljer att förtjäna dem, kunna vi se efter vad han får betala i skatt för dessa 100 kronor. Vi finna då att han får betala 73 kronor i skatt och således får endast 27 kronor över. Men något får han dock över, i varje fall under förutsättning att han konsumerar hela beloppet, således använder det på något behagligt sätt.

Det är klart att man kan tycka, att det inte är så mycket som tillfaller den stackars strävsamme mannen, om han får behålla 27 kronor av en hundralapp. Men det kan då vara skäl att jämföra honom med en skicklig hantverkare, låt oss säga en murare. Om denne murare åtar sig ett lönande ackordsjobb en söndag med overtidsersättning, kan han kanske komma upp till någonting sådant som 10 kronor i timmen, och arbetar han då 10 timmar, kan han förtjäna en hundralapp på en söndag. Hur mycket får han över? Ja, han får väl betala ungefär 10 procent i statsskatt, om han har sådana inkomster som folk av hans kategori brukar ha, och så får han betala 10 procent i kommunalskatt. Det blir 20 kronor i skatt. Han får alltså behålla 80 kronor. Då säger man naturligtvis, att det är rätt orimligt, att en duktig man, som kan skaffa sig 220 000 kronor om året eller 200 000 kronor i beskattningsbar inkomst, inte skall få ut mera än 27 procent av sin förtjänst, under det att muraren får ut 80 procent. Det förefaller orättvist. I andra kammaren fälldes nyligen några mycket tänkvärda ord om procentberäkningar. Han sade att det inte är procent man lever på, utan att det är kronor och ören. Hans tillämpning av denna förnuftiga sats lär dock inte ha varit lika lyckad som satsen i och för sig själv. Om jag emellertid antar, att denne 200 000-kronorsman vill arbeta tio timmar, och jag utgår från att han arbetar med samma intensitet som i vardagslag — vi kunna säga att de 20 000 kronorna utgöra avkastningen av en väl placerad förmögenhet på 300 000 kronor och att återstoden 200 000 kronor är arbetsför-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

tjänst — kommer han således med ungefär 100 kronor i timmen att förtjäna en tusenlapp. Nu förstår jag, att det är många som tycka, att det är dåraktigt att tala om timpenning för en framgångsrik affärsman, en industriidkare eller en affärsjurist, eller överhuvud taget för människor som befinna sig i dessa inkomstlägen, men en industrichef har väl ändå till sin viktigaste uppgift att sätta sina medarbetare i arbete genom att ge direktiv och genom att följa och kontrollera arbetet, och han får lov att använda en viss tid till att göra detta, även om sedan kanske själva snilleblixterna födas, när han vaknar på morgonen. Om nu en sådan relativt rik man — jag antar att en man med 300 000 kronors förmögenhet inte betraktas såsom rik i absolut mening — förtjänar 1 000 kronor på tio timmar, när muraren förtjänar 100, och han får behålla 27 procent av de 1 000 kronorna, får han således 270 kronor att använda för egen del, medan muraren får 80. Då ter sig murarens 80 procent inte lika groteskt orättvisa som om man bara säger att industrimannen inte får mer än 27 procent och muraren tre gånger så mycket. I kronor och ören blir det ju tvärtom så, att industriidkaren får tre, fyra gånger så mycket över som muraren.

Om det nu bara är utsikten till förtjänst som lockar våra enskilda företagare, tror jag således inte, om man resonerar kallt, att denna förmögenhetsskatt och inkomstskatt i kombination verkligen komma att minska företagsamheten i sådan utsträckning, som man har förutspått. Jag tror inte det blir många som verkligen komma att ta Wigforssdagar, även om de prata om det.

Jag förutsatte, att de personer, som jag här jämförde med varandra, företagsledaren och muraren, båda förbrukade vad de fingo över på en dylik extra arbetsdag. Om de skulle vilja spara detta belopp, ligger saken litet annorlunda till. Om man vill öka sin förmögenhet, när man har 300 000 kronor och däröver, med 100 kronor, får man, eftersom förmögenheten vid årets slut är 100 kronor större än vid årets början, betala förmögenhetsskatt med 1,8 procent, även om man gjort besparingen på nyårsafton och således inte har haft ett öres avkastning. Detta tycker jag är en skönhetsfläck i förslaget som inte borde finnas kvar. Det blir en extra skatt på den del av en persons inkomst, som sparas. Jag har därför tillsammans med herr Sundström i Skövde under-tecknat en reservation, som går ut på att man skulle förebygga detta. Denna reservation ber jag, herr talman, att få yrka bifall till.

Det har i det resonemang, som jag hittills fört, varit tal om den skattehöjning som en 100 kronors merinkomst föranleder. Denna skatt brukar kallas för marginalskatt. Detta är en av de mest använda skattetekniska facktermer, som ha varit i bruk under de senare åren. Men tyvärr finns den icke någonstans definierad. Om jag definierar marginalskatten såsom den skatteprocent man får erlægga för en ökning från givna förutsättningar med 100 kronor på inkomsten, är saken enkel. Marginalskatten blir i det anförda fallet 73 procent. Den blir inte högre, även om den skattskyldiges förmögenhet är aldrig så hög eller om hans inkomst är högre än vad jag har förutsatt, men den blir lägre om endera är lägre. Den blir, som sagt, i nämnda fall 73 procent, dock under förutsättning naturligtvis att vederbörande konsumerar merinkomsten.

Men nu har man tyvärr i den litteratur, som föreligger i denna skattefråga, använt beteckningen marginalskatt i en helt annan betydelse, och jag tycker det är beklagligt att man inte i kommittén har rätt upp begreppen. Det är ju inte lämpligt att använda samma fackterm såsom benämning för två olika begrepp.

Man har velat på något sätt få en liknande norm när det gäller förmögenhetsskatten på det sättet att man säger: om en person har t. ex. en förmögenhet på 300 000 kronor och har en avkastning av 2 procent, och det är hela

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

hans inkomst, hur går det för en sådan person, om han ökar sin förmögenhet med 5 000 kronor — detta belopp valt, därför att det skall ge 100 kronor i avkastning efter 2 procent? Ja, då kommer man till följande resultat. Inkomstskatten på de 100 kronorna kan för en person som ligger mycket högt upp i inkomstskalan bli någonting sådant som 50 kronor, men om vederbörande inte har någon annan inkomst, blir den helt säkert mycket låg. Men så får han vid årets slut betala 90 kronor i förmögenhetsskatt, och om han ligger tillräckligt högt, så att inkomstskatten uppgår till 73 kronor, kan han få betala 163 kronor i förmögenhetsskatt, under det att han har en avkastning av endast 100 kronor på de 5 000 kronorna. Allt enligt propositionens grundförslag, innan man infört spärregler och vad det kan finnas som sätter en broms för skatten i detta hänseende.

Nu säger man: det är ju uppenbart orimligt att skatten skall sluka mera än avkastningen av förmögenhetsökningen. Det kan naturligtvis diskuteras. Vid första påseendet förefaller det ju utan tvivel orimligt. Jag skulle vilja illustrera det hela genom att ta saken i omvänd ordning. Om en person har 305 000 kronor i förmögenhet och en rätt stor inkomst, skulle det, om man följer deras sätt att resonera, som ha tagit marginals-katten i den bemärkelse som beredningen i detta sammanhang har tagit den, löna sig för honom att göra sig av med de 5 000 kronorna. De 5 000 kronorna ha bara givit honom 2 procent, alltså 100 kronor, i inkomst. Gör han sig av med de 5 000 kronorna, mister han uppenbarligen de hundra kronorna, men i stället slipper han betala 163 kronor i skatt. Han skulle således till synes förtjäna 63 kronor per år på att göra sig av med de 5 000 kronorna.

Nu frågar jag: är det verkligen någon, som vill ta på allvar, att det lönar sig för en person, som har samlat en viss förmögenhet, att göra sig av med 5 000 kronor för att förtjäna 63 kronor om året? En förmögenhet har väl ändå värde, inte bara därför att den ger avkastning under den tid, som man har den, utan också därför att den skänker trygghet för ålderdomen, och det är ju i själva verket oftast för att ernå en sådan trygghet som man lägger undan av sin inkomst. Om man är bortåt 70-årsåldern, kan man för 5 000 kronor få köpa en livränta, uppgående till 9, kanske 10 procent av det satsade kapitalet. Jag kan inte säga exakt, hur mycket det blir — jag har inte tabellerna med mig — men någonting sådant som en tiondel av insatsen, alltså 500 kronor om året, bör det bli. När man kallar det för marginals-katt och säger att den utgör skatten på 100 kronors inkomst, glömmer man innehavet, respektive förlusten, av förmögenhetsandelen på 5 000 kronor.

Men detta är naturligtvis inte något skäl för att man inte tekniskt bör söka komma till rätta med detta problem. Jag tror att det är utomordentligt viktigt att man gör det. Det är inte nog med att en skatt är försvarlig, utan man bör också begära att den skall inte bara förstås, utan också kunna accepteras såsom rimlig. Jag kan naturligtvis godkänna en sådan uppfattning — och jag tror det är praktiskt att göra det — att man om möjligt inte bör göra skatterna högre än årsavkastningen av en förmögenhet. Vi leva kvar under intrycket av den uppfattningen, att personer som ha samlat en förmögenhet, det må vara jordbrukare eller andra människor, skola kunna leva på räntorna. Jordbrukarna t. ex flytta till sta'n, som det heter, och skola leva på pengar. Jag tror inte denna uppfattning kan gälla för framtiden. Under förutsättning att vi utnyttja tekniken med allt större framgång, och produktionen således ökar, tror jag att kapitaltillgången blir så god, att man på lång sikt måste räkna med en ännu lägre ränta än vi nu ha. Man måste räkna med att det inte går att leva på avkastningen av en förmögenhet, utan att man på ålderns dagar får vara beredd att också nagga på förmögenheten. Jag tror

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

visserligen inte vårt folk är moget för en sådan uppfattning ännu, men jag tror att utvecklingen kommer att tvinga fram en dylik.

Jag har, herr talman, med detta velat illustrera en liten detalj i det föreliggande förslaget, som jag ansett att man bör söka komma till rätta med.

Jag har emellertid också tillsammans med herr Sundström skrivit under ett särskilt yttrande, som mera utgör en principförklaring. Det gäller frågan om de skattefria avdragen. Vi ha velat framhålla, att vi betrakta det såsom i hög grad önskvärt, att man kunde få ett enhetligt skatteavdrag för alla personer, oberoende av civilstånd och bostadsort. Jag tycker det ligger mycket sunt förnuft i vad t. ex. lantbruksstyrelsen i sitt remissyttrande har sagt, när styrelsen talar för ett enhetligt skattefritt avdrag, oberoende av dyrt. Lantbruksstyrelsen säger, att om man tar hänsyn till dyrorten vid avpassandet av lönerna, skall man göra det i tillräcklig grad för att slippa att ha en dyrortsgradering också beträffande skatteavdraget. Det tycker jag låter förnuftigt. Men jag kan inte, såsom bondeförbundets representanter göra, nu yrka på genomförande av en sådan drastisk, ehuru enligt min mening i hög grad önskvärd rationalisering av vårt skattesystem, ty när man inom bondeförbundet resonerar i denna fråga, förutsätter man att den ändring i skattebelastningen, som dyrortsgrupperingen skulle åstadkomma, skall kompenseras genom högre löner. Bondeförbundet har således sagt, att det, om man minskar de skattefria avdragen i orter med högt skatteavdrag, är helt naturligt att man där åstadkommer compensation i form av högre löner. Jag tycker inte att tiden är mogen för att på detta sätt just nu ge statligt stöd för kravet på ökade löner. Det är ett skäl, varför jag inte kan gå med på detta resonemang.

Vidare vill jag säga, att vår s. k. ungarlsskatt efter min mening är utomordentligt litet tillfredsställande ordnad. Professor Wahlund har i kammaren en gång, jag vill minnas i en remissdebatt och sedan i en motion — kanske i det senare fallet mindre verkningsfullt än när han gjorde det muntligt — ägnat denna skatt en, såvitt jag förstår, fullt hållbar kritik. Han påpekar t. ex. att vid låga inkomster en ensamstående person har, låt oss säga, 2 000 kronor i skattefritt avdrag, men när två ensamstående personer, som således var för sig ha haft 2 000 kronor i skattefritt avdrag, gifta sig, få de bara 3 000 kronor i avdrag. Vad stöder man detta på? Ja, man stöder det på den omständigheten att en ensamstående skattskyldig, som inte har kunnat betala eller velat betala sina skatter eller låt oss säga barnuppfostringsbidrag, när exekutor skall göra införsel i hans löneförmåner, anses böra tillförsäkras ett existensminimum, som motsvarar ungefär två tredjedelar av vad ett gift par behöver. Detta är emellertid enligt min mening inte någon hållbar grund för att alla ensamstående skola ha ett proportionsvis större avdrag än två gifta, ty indrivningspersonalen får ju dock icke erfarenhet om andra än dem, som inte vilja eller kunna sköta sina förpliktelser. Det finns en mängd människor som äro ensamstående i den meningen, att de inte äro gifta, men som bo och leva i sina hem och som säkert inte ha några extra svårigheter jämfört med äkta makar. Jag tror att man på den punkten skulle komma ifrån många besvärligheter, om man låte skatteavdragen gälla lika för alla vare sig de äro gifta eller ogifta. Därmed har jag inte alls velat yttra mig om sambeskattningen i fråga om högre inkomster. Att det är litet besynnerligt som det nu är, framgår emellertid därav, att man medger gift kvinna ett visst avdrag, om hon har egen inkomst av arbete eller rörelse. Nu säger man från jordbrukarhåll och från mindre handlandes sida, och med all rätt: »Våra hustrur hjälpa till i vårt arbete inte bara med de vanliga hushållssysslorna, med att sköta och vårda hemmet och att laga mat till man och barn, utan också med jordbruksarbetet, respektive med affärsrörelsen, och varför skola inte våra hustrur då få ett motsvarande avdrag?» Jag

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
tycker det är alldeles riktigt resonerat, och jag tror att det vore lättare att komma ifrån denna orättvisa, om man kunde låta man och hustru behålla samma avdrag efter vigseln, som de var för sig haft före vigseln. Redan enkelheten i och för sig är en utomordentlig tillgång för ett skattesystem. Det gör det möjligt för folk att beräkna den skatt som skall betalas. För närvarande är det inte lätt — den saken ha ju även människor, som borde ha goda förutsättningar därför, klickat på — att ta reda på, hur stor skatten blir för exempelvis äkta makar.

Om jag sedan går till ensamstående, som ha över 11 000 kronor i inkomst, ha de ju icke något avdrag alls, vare sig de bo på en dyrare ort eller på en billigare ort. Deras skatt är således på intet sätt dyrortsgraderad. Det har emellertid sagts, att detta är ett provisorium, och det är bekant, att en utredning om dessa frågor pågår i en kommitté, som sysslar med familjebeskattningen.

Herr talman! Jag har på detta sätt velat framföra önskemålet att få dessa synpunkter beaktade. Jag tror att hela vårt skattesystem skulle mista en väsentlig del av sin impopularitet, om man försökte hyfsa till en del av det som nu kan åberopas mot det.

Det är enligt min mening en fullkomligt hopplös uppgift att försöka få ett skattesystem, som gör full rättvisa åt individuella behov, lika hopplöst som det är att försöka få en ransonering av bröd, kött och smör, som ansluter sig till det individuella fysiologiska behovet för den ene eller den andre, och det har ju heller aldrig fallit någon in att försöka få en sådan anslutning. Det är alldeles märkvärdigt att konstatera, hur folk fann sig i förhållandena t. ex. under förra kriget, då det inte var som nu, när ransonerna räcka bra till, utan vi verkligen hade knappa ransoner. Då nöjde man sig i alla fall med att spädbarnen finga lika stora ransoner som vuxna, arbetande personer — jag bortser från att de som hade särskilt hårt arbete finga extra tilldelning. Folk fogar sig i ett enkelt system, även om det är uppenbart orättvist.

Jag vill också erinra om våra gamla arvslagar: om det fanns två eller tre eller fyra barn, ärvde de alla lika, alldeles oberoende av om de behövde mycket eller litet. Det fick bli föräldrarnas sak att sörja för dem genom lämpliga åtgärder före sin död.

Ja, herr talman, sedan skulle jag bara med ett par ord vilja beröra en sida av vår beskattning, som intresserar mig på grund av min verksamhet i riksbanken.

Herr Ivar Anderson riktade en tungt vägande kritik emot det nu föreslagna skattesystemet väsentligen därför, att skatten inte inbragte så mycket som enligt hans mening skulle behövas för att ge den överbalansering, som rent penningpolitiskt skulle varit önskvärd och som skulle ha rekommenderats av, som han uttryckte sig, finansministerns organ för studiet av inflationskrisen. Jag ger honom alldeles rätt i, att det skulle ha varit önskvärt att denna skatt hade gett ett mycket bättre resultat, än vad nu verkligen sker. Men om t. ex. jag skulle resonerat med herr Ivar Anderson om hur man skulle gå till väga för att få en sådan skatt, så skulle jag ha sagt: »Vi börja resonera om detta skattesystem, men vi säga, att vi ta inte ut 100 procent, utan vi ta ut 110 procent, såsom finansministern i statsverkspropositionen har tänkt sig.» Jag beklagar lika mycket som herr Ivar Anderson borde göra, att finansministern sedermera har frångått denna uppfattning och nöjt sig med att ta 100 procent. Men jag tror inte att herr Ivar Anderson i djupet av sitt hjärta beklagar denna reduktion. Jag sluter mig till det därav, att herr Ivar Anderson inom sitt parti tycks vara en ropandes röst i öknen, då det gäller att få budgeten överbalanserad. Och vilka som säkert icke beklaga den äro de representanter för folkpartiet, som ha yttrat sig i den å sitt partis vägnar avgivna reservationen. De säga näm-

Förordningsförslag om ställig inkomstskatt m. m. (Forts.)

ligen, att man kan mycket väl kosta på sig att välja andra skatteskalor för inkomstskatten och för förmögenhetsskatten och att man kan låta bli kvarlåtenskapsskatten.

Herr Bårg, utskottets ordförande, har ju visat, att om man skulle följa folkpartiets reservation, så skulle inkomsten av skatten bli 229 miljoner kronor lägre än den nu är avsedd att bli enligt Kungl. Maj:ts förslag. Och en expert på området har för mig förklarat, att om högerreservationen skulle accepteras, skulle bortfallet av skatteinkomster bli mycket, mycket större än vad följden skulle bli efter ett bifall till herr Elon Anderssons reservation. Jag erinrar mig att jag har hört herr Elon Andersson en gång här i kammaren säga, kort innan vi på allvar gingo till att tala om skatterevisjonen: »Jag vet inte, om det är möjligt med skattelättnader, men jag vet, att de äro politiskt nödvändiga.» Om han uttalade sig så, är det ett uttryck för ett lättsinne, som gudskelov inte synes finnas hos bondeförbundet. Jag kan inte neka till att jag blev verkligt glad, när jag fick läsa vad bondeförbundets representanter i sin reservation ha skrivit om den sidan av saken, nämligen att har man beslutat utgifter — jag översätter det fritt — skall man också sörja för att man får inkomster till att betala dem med. Detta är, såvitt jag förstår, att på en punkt ta upp det bästa av det gamla lantmannapartiets traditioner, och jag erinrar mig särskilt att en av bondeförbundets ledare för några år sedan, herr Olsson i Kullenbergstorp, hade som en av sina viktigaste riktpunkter i sitt politiska liv, att man skulle sörja för att alltid ha budgeten balanserad. Hade man fått skulder, skulle man försöka att bli kvitt dem, i den mån de inte mot-svarades av räntabla tillgångar.

Av vad jag nu sagt, vågar jag dra den slutsatsen, att om herr Ivar Anderson och jag lyckats komma överens om att väcka en motion, som skulle gå ut på att dels ge skattelättnader för mindre inkomsttagare och dels ge några hundra miljoner kronor mer i statskassan än utskottsförslaget av i dag beräknas ge, så skulle vi aldrig lyckats få riksdagen att godkänna den.

Herr talman! Jag tror, att när man inte kan få det bästa, som herr Ivar Anderson uppenbarligen inte kan få och inte jag heller, får man nöja sig med det näst bästa, och det är ur penningpolitisk synpunkt, såvitt jag förstår, Kungl. Maj:ts förslag, även om man kan ha vissa detaljanmärkningar att göra emot dess utformning.

Herr Näsgård: Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att herr Björns-son har närmat sig oss bondeförbundare i fråga om dyrortsgrupperingen, och jag skulle tro, att om vi få närmare resonera om den saken, så kanske vi till slut skola komma helt överens.

För en stund sedan beklagade herr Sjödahl, att det inte hade kunnat bli större enighet i utskottet om de föreliggande förslagen, och det kan jag gärna instämma i. Men då måste jag säga, att förutsättningen för detta skulle ha varit, att herr Sjödahls parti hade visat ett betydligt större tillmötesgående än fallet varit. Herr Sjödahl nämnde särskilt kvarlåtenskapsskatten, som ju är en svår stötsten om man vill komma till enighet i skattefrågan. Han sade nu att hans parti skulle ha kunnat lämna den, om man i stället hade kunnat ta ut ungefär lika mycket på arvslottbeskattningen. Jag må säga, att det vore ett framsteg, om man skulle kunna komma ifrån principerna för kvarlåtenskapsskatten, men å andra sidan är det ett synnerligen magert kompromissbud att säga, att man i alla fall skall taga ut lika mycket pengar årligen på den samlade arvsbeskattningen.

Trots vad finansministern yttrade under förmiddagen, måste jag vidhålla vad vi sagt i reservationen, att skärpningen av förmögenhets- och arvsbeskatt-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
ningen är en mycket ömtålig sak just för jordbruket. Det må aldrig så mycket framhållas, att större delen av bondejordbruket blir tämligen oberört av skärpningen, så kvarstår likväl tendensen med tillräcklig tydlighet för att väcka allvarliga betänkligheter. En jordbrukares behållna förmögenhet består nästan alltid i en *beräknad* marginal mellan tillgångar och skulder. Mera sällan förekommer det att realiserbara värden finnas, som kunna användas till att erlagga exempelvis kvarlåtenskapsskatt. Man måste därför befara att ökad skuldsättning blir ett av resultaten av skatteskarpningen för jordbrukets del. Särskilt för större jordbruk kan kvarlåtenskapsskatten i många fall få till följd, att gårdar måste säljas vid arvsfall. Eftersom det inte lär förefinnas några svårigheter för rikt folk utanför jordbruket att få tillstånd att köpa större gårdar — det har statsrådet Sköld sagt här i riksdagen, då koncessionslagstiftningen antogs — lär det väl ofta komma att inträffa att jordbruk under dylika omständigheter inte kunna bevaras i jordbrukarhänder.

Gentemot vad finansministern framhöll och vad vi ha hört i utskottet gång på gång måste jag säga, även om jag själv har alla mina rötter och även mina intressen i bondejordbruket, att det är en olycklig utveckling om man pressar de stora jordbruken på skatter i sådan utsträckning, att de måste överlätas av de gamla jordbrukarfamiljerna på landsbygden och övergå till penningaristokratien i städerna. Jag anser inte att den utvecklingen är lycklig, och jag tycker inte, att någon borde kunna ha den uppfattningen heller.

Det har lagts ned mycken möda på att bevisa att kvarlåtenskapsskatten inte i högre grad kommer att träffa det egentliga bondejordbruket. Finansministern nämnde här några siffror. Han sade på förmiddagen, att det är sällan som det finns en behållning på 100 000 kronor i bondejordbruk; inte heller fanns det så ofta någon behållning på 60 000 kronor, som i vanliga fall blir skattefri. Sanningen är väl i alla fall, att kvarlåtenskapsskatten även kommer att träffa stora delar av de breda lagren bland de yrkesverksamma jordbrukarna. De undersökningar, som på initiativ av bevillningsutskottet företagits i ett mellansvenskt län, visa — som förresten naturligt är — att kvarlåtenskapsskatten vad rikets landsbygd beträffar till övervägande del kommer att få bäras av jordbrukarna. Det behöver inte vara ett så stort jordbruk för att skillnaden mellan skulderna och taxeringsvärdet samt för jordbruksdriften nödvändiga inventarier tillsammans representera ett sådant belopp, att kvarlåtenskapsskatten blir en kännbar extra pålaga. Det är typiskt för jordbrukarfamiljerna, att de med förenade krafter söka göra allt vad som står i deras makt för att minska skulderna och om det finns någon möjlighet få sina gårdar skuldfria. De uppväxande barnen arbeta på gården för liten eller ingen lön, och när föräldrarna falla ifrån, består arvet som skall delas i verkligheten till en mycket betydande del — ibland kanske huvudsakligen — av barnens inbesparade arbetslön. Denna vana må utdömas — med all rätt i många fall — men den finns där ändå. Innan arvingarna få någonting alls, skall nu staten lägga sig till med den så kallade kvarlåtenskapsskatten, som uttages på den samlade förmögenheten utan hänsyn till arvingarnas antal.

Kvarlåtenskapsskatten beräknas inbringa omkring 40 miljoner om året, ett relativt litet belopp i förhållande till de samlade skatteintäkterna men kännbart för de enskilda, som skola betala denna extra skatt.

Det är en given sak att om statens utgifter äro stora, måste skatterna bli höga, och eftersom alla partier ha medverkat till de flesta besluten om de stora utgifterna, kan inget parti skylla ifrån sig när det gäller att ta konsekvenserna.

Den största utgiftshöjningen under de senare åren kommer på de förbättrade folkpensionerna, ett beslut som ingen vill ha ogjort; de höjda lönerna till stats-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

tjänstemännen från 1 juli i år kosta ett par hundra miljoner om året; nyligen beslöt riksdagen förbättra pensionerna för f. d. statstjänare, vilket ökar de årliga pensionskostnaderna med nära 40 miljoner kronor, o. s. v. Allt sådant måste betalas.

Av kalkylerna för kommande budgetår framgår det dock icke, att man ovillkorligen måste ta ut 40 miljoner om året i form av en extra arvsskatt för att få inkomster och utgifter att gå ihop.

Det har gjorts stor affär av att propositionen innebär en skattelindring för mindre inkomsttagare på sammanlagt 360 miljoner kronor om året. Alla äro också ense om denna skattelindring. Men man har gått så långt i omsorgen om de mindre bemedlade, att man sänkt skatten för ensamstående med upp till mellan 10 000 och 11 000 kronors inkomst om året och för gifta med upp till omkring 26 000 kronors inkomst per år. Den största skattesänkningen inträffar för ett gift par vid 15 000 kronors inkomst, det har redan nämnts här i kammararen, och uppgår då till 230 kronor per år.

Medan man alltså sänker skatten för årsinkomster på så stora belopp, inför man en ny arvsskatt — kvarlåtenskapsskatten — som börjar utgå vid förmögenheter — beräknade eller verkliga — på 30 000 kronor eller — om giftorätt finnes — 60 000 kronor. I förbigående vill jag säga, att det måhända talar litet för mycket om giftorätten då det gäller kvarlåtenskapsskatten. Det är inte alla som vid sitt frånfalle efterlämna make eller maka, och ibland kan det finnas äktenskapsförord, så att giftorätten inte gäller. Man får därför snarare räkna med 30 000 kronor än 60 000 kronor som gränsen, fastän man alltid får höra den sista siffran nämnas.

Vi ha sagt i vår reservation, att om kvarlåtenskapsskatten nu slopas och något tiotal miljoner kronor ytterligare av denna anledning eventuellt skulle behövas, borde bristen kunna fyllas genom att låta sänkningen av inkomstskatten stanna vid en något lägre inkomstnivå än som föreslagits i propositionen.

Jag vill också påpeka, att förmögenhetsskatten många gånger kan drabba jordbruket hårdare än andra näringar, därför att kapitalavkastningen där nästan uteslutande är förenad med arbetsinkomst. Om en person endast har kapitalinkomst och får låg ränta, kan han få reduktion på förmögenhetsskatten, ifall kapitalet uppgår till mer än 30 gånger årsinkomsten. Det inträffar väl knappast i något fall vid jordbruket, att en sådan reduktion kan erhållas, därför att arbetsinkomsten kommer till.

Jag tror det var herr Sjödahl, som var inne en stund på att tala om att så många näringsidkare — han använde uttrycket flera, flera hundratusen, och jag förstår, att han då inbegrep även de mindre jordbrukarna — få sänkt inkomstskatt. Det är ju riktigt. Men å andra sidan säger utskottet självt, att för de mindre inkomsttagarna, och till dem få i synnerhet de mindre jordbrukarna räknas, blir skattelindringen obetydlig. Den blir störst, som jag nyss sade, vid 15 000 kronors inkomst. Det gör nog mera för det stora flertalet av dessa mindre jordbrukare, att barnavdragen komma att ersättas av barnbidrag. De mindre jordbrukarna ha ofta inte haft möjlighet att utnyttja barnavdragen.

I propositionen finnes ett provisoriskt förslag, som har tillstyrkts av utskottet och givetvis nu kommer att antagas av riksdagen, om avdragsrätt för förvärvsarbetande gift kvinna. Den som haft inkomst av rörelse eller av eget arbete kan få avdrag med hälften av inkomsten, dock högst 1 000 kronor.

Vi ha varit tveksamma på vårt håll, hur vi skulle ställa oss till denna fråga, därför att inte samtidigt frågan om jordbrukarhustrurnas avdragsrätt har tagits upp. Rätteligen borde den frågan ha ordnats samtidigt. Det finns hundratusentals jordbrukarhustrur, som hjälpa sina män i förvärvsarbetet, som hjälpa dem att skaffa familjen inkomster utan att få någon avdragsrätt. Dessa

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
familjeinkomster spela ibland också en ganska otrevlig roll i statistiken vid jämförelser med andra inkomsttagare. Vi ha i utskottet tryckt hårt på att den frågan måste ordnas upp, och att vi ha nöjt oss utan något särskilt yrkande i våra reservationer beror därpå, att det från en representant för sambeskattningsakkunniga har försäkrats, att frågan om jordbrukarhustrurnas avdragsrätt vid beskattningen skall tagas upp med det allra snaraste. Jag skulle vilja vädja till regeringen att inte dröja längre än till nästa år för att ordna upp den frågan.

Det har i dag talats en hel del om bolags- och föreningsskatten. Jag kan gärna hålla med de talare, som ha beklagat sig över att bolagsskatten har satts så högt som till 40 procent. Men det är ganska svårt att göra ett yrkande om att den bibehålles vid de nuvarande 32 procenten, därför att det här rör sig om så pass stora belopp; det gäller nämligen över 100 miljoner kronor, som då måste tas på annat håll. Jag är emellertid glad över att utskottet har föreslagit, vilket jag hoppas att även riksdagen skall godtaga, att skatten för ekonomiska föreningar skall bibehållas vid de nuvarande 32 och ej sättas till 40 procent. Jag tror inte på, såsom en del av talarna här gjort gällande, att det i själva verket inte skulle existera några egentliga skillnader mellan ekonomiska föreningar och bolag. Det är säkerligen inte utan skäl, som de flesta affärsrörelser bedrivs såsom bolag och inte såsom ekonomiska föreningar.

Vad beträffar ortsavdragen och dyrortsgrupperingen har departementschefen sagt i propositionen, att för full jämlikhet såväl löner som avdrag måste ha samma realvärde på de olika orterna och således, uttryckta i penningar, vara större på de dyrare än på de billigare orterna. Eljest bleve skatten, fortsätter departementschefen, reellt och icke endast i penningar räknat, större på den dyrare orten än på den billigare. För lekmannen — den som varken är skatteexpert eller matematiker — må jag säga att detta är ett dunkelt tal, och finansministern borde nog ha utvecklat resonemanget mera. Om det finns så stor skillnad i levnadskostnader mellan högsta och lägsta dyrort, när alla faktorer tagits med i beräkningen, att den nuvarande lönedifferentieringen är berättigad, då måste väl detta betyda, att tjänstemannen på den högsta dyrorten så att säga får sin lön i deprecierad valuta — pengarna anses ju mindre värda på dyrorten. Men varför skall han, när han sedan betalar skatt, betala mindre i penningar räknat än tjänstemannen på lägsta dyrort, som erlägger sin skatt i en bättre valuta? Ibland får man svaret, att dyrortsgrupperingen av ortsavdragen måste finnas, därför att de som inte äro löntagare annars skulle bli utan kompensation. Vore detta riktigt, skulle löntagarna alltså få kompensation två gånger, men de övriga bara en gång.

Herr Björnsson har nu i kväll sagt, att ett bifall till vårt förslag skulle betyda, att löntagarna i de högre dyrorterna skulle behöva kompensation genom högre löner. Det har också sagts i vår reservation, att man kunde tänka sig att såsom enhetligt ortsavdrag bestämma ortsavdraget i den högsta ortsgruppen, men vi ha tillagt, att eftersom dyrortsgraderingen vilar på ganska svag grund, ha vi ansett oss kunna välja den mellersta. Detta är ju en kostnadsfråga: om herr Björnsson anser att staten kan få in tillräckligt i skatter även om man går upp till högsta ortsgruppen, alltså med ortsavdrag på 3 000 kronor för gift och 2 000 kronor för ogift, så ha vi naturligtvis ingenting emot den saken.

Jag tror jag kan säga som avslutning, att dyrortsgrupperingen nog i alla fall sjunger på sista versen. Därpå tyder bl. a. den senaste omgrupperingen i fråga om dyrorterna, som socialstyrelsen nyligen har gjort och där det har hänt att så gott som hela län uppe i Norrland, både landsbygd och städer, flyttats upp i högsta dyrort. Jag får tillägga: minst berättigad måste denna

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

gruppering enligt min mening anses vara, då det gäller skatterna. Jag kan inte förstå varför den, som bor i en dyrort, skall betala lägre skatt, i penningar räknat, än den som bor på en så kallad billig ort.

Med dessa ord, herr talman, har jag velat motivera de reservationer, som jag jämte några kamrater har fogat till utskottets betänkande och till vilka jag ber att få yrka bifall.

Herr Franzon: Herr talman! Debatten har nu pågått under många timmar. Det har sagts mycket i denna fråga, och det kanske är svårt att komma med några nya synpunkter.

Jag vill dock till en början, herr talman, framhålla, att jag under mitt politiska såväl som kommunala liv har lärt mig att respektera mina motståndare och även deras uppfattningar, och jag väntar ju att även min och mina meningsfränders uppfattning skall respekteras av motståndare. Jag har emellertid litet svårt att tro det, därför att man ju under många månaders debatt i tidningspressen har gjort gällande, att vår grupp, som dock är ganska stor, endast är ett transportkompani, som inte har någon egen uppfattning utan blint lyder och litar på vad finansministern har sagt. Ingenting är osannare än detta.

När jag tar till orda i denna fråga, som i många punkter är ömtålig, gör jag det därför att jag har noga övervägt förslaget ur alla synpunkter. Jag gör det inte enbart såsom politiker, jag gör det även såsom företagare — det finns även företagare inom det parti, som jag representerar.

Herr Wetter och även herr Elon Andersson ha sagt att vi för framtiden påtaga oss ett mycket drygt ansvar för vad som kommer att hända och ske, när detta skatteförslag är genomfört och man fått känna verkningarna av det. Ja, herr talman, vi påtaga oss detta ansvar. Det är inte första gången, som vi ha blivit påmind om vårt ansvar. Det ha vi blivit såvitt jag vet ända från första stund vi hade något att säga till om. Det är sannerligen många spådomar, som ha uttalats med tanke på vårt regerande och vårt ansvar för framtiden av vår politik, utan att mig veterligt någon spådom tills dato har gått i uppfyllelse. Vi kunna peka på 1930-talet och vi kunna peka även på senare årtal, och därför anser jag att vi även i dagens läge kunna bära vårt huvud ganska högt i vad det gäller ansvar.

Denna skattefråga har nu blivit detta års största politiska fråga, och man kanske vågar säga, herr talman, att valrörelsen 1948 har börjat redan 1947 enbart på denna fråga. Det kanske är den politiska skärpningen som har gjort, att man icke har kunnat genomföra någon jämkning, som måhända hade samlat en större majoritet.

Vad företagarna beträffar hyser jag inga farhågor för förslagets framtida verkningar. Vi ha väl ändå någon erfarenhet att bygga på från de sex krisår som vi nu ha genomlevat, då vi haft högre skatter än någonsin förr, om man inräknar värnskatten och krigskonjunkturskatten. Vad sade man inte, när krigskonjunkturskatten första gången genomfördes, om de betänkliga verkningar den skulle medföra! Den skulle också lamslå näringslivet, och man skulle inte kunna få till stånd investeringar i framtiden. Nu skall krigskonjunkturskatten i år avskaffas. Den tillämpas nu för sista gången, men den medför dock i inkomst för staten ca 100 miljoner kronor för detta budgetår mot 50—65 miljoner förut. Man måste väl ändå räkna med detta bortfall av 100 miljoner i skattebördan, då man talar om den här föreliggande stora skatteökningen på 190—200 miljoner på de större företagarna.

Jag tillhör en skattemyndighet på så sätt, att jag som ledamot i prövningsnämnd varit med och behandlat alla taxeringar till krigskonjunkturskatt. Varje

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

är ha samma företagare kommit tillbaka med samma inkomster som tidigare om inte högre, och krigskonjunkturskattens verkningar äro åtminstone för småföretagare minsann mera kännbara än verkningarna av de nya skatteskalorna för samma företagare.

Man kan väl taga några exempel utan att trötta kammaren. Vår sista beredning i Stockholms läns prövningsnämnd omfattade omkring 130 ärenden. Inte mindre än 112 gällde personer, vilkas till krigskonjunkturskatt beskattningsbara merinkomst understeg 20 000 kronor. Vad var det för folk? Det var i regel trädgårdsmästare från Hässelby och Svartsjölandet samt ett otal konditorier och kaféer, som 1937—1938 haft en blygsam inkomst på 5 000—6 000 kronor, medan deras inkomster nu äro avsevärt högre. Och på grund av att deras jämförelseinkomster voro så små och inkomsterna under de sista beskattningsåren stego till 16 000—18 000 kronor, blev krigskonjunkturskatten mycket hög med tanke på uttagsprocenten, som är 50—60 eller 70. Så har det varit alla år så länge krigskonjunkturskatten funnits, men dessa företagare ha varje år ändå fortsatt på samma väg, utvidgat sina företag och ökat omsättningen — och även förtjänat mer pengar — trots vetskapen om att de varje år skulle drabbas av krigskonjunkturskatt. Jag anser att det kan vara lämpligt att anföra ett sådant exempel nu, då man talar om de nya skatternas verkningar i framtiden.

Herr Sjö Dahl anförde några siffror om företagare. Om jag håller mig till de fysiska personerna, voro företagen inom industri och hantverk år 1944—man har ju inte färskare uppgifter — i runt tal 76 000; inom handeln var motsvarande siffra 72 000. Statistiken visar, att av de förstnämnda var det cirka 64 000 som hade en inkomst under 7 000 kronor, och inom handeln var det cirka 21 000, som hade inkomster under samma belopp, under det att de som hade inkomst över 15 000 kronor voro 3 000 respektive 5 000. Alla dessa företagare med låga inkomster komma väl också att få nytta av det nya skatteförslaget lättnader för inkomster upp till 15 000 kronor.

Man kanske invänder, att de kunna ha förmögenhet. Ja, jag vill se den företagare, som med dessa låga inkomster åren igenom har kunnat samla en större förmögenhet än låt mig säga 100 000 kronor, och förmögenhetsskatten på det som kommer att beskattas eller 70 000 kronor blir mycket, mycket ringa — omkring 420 kronor — i jämförelse med vad skattetrycket var när det gällde krigskonjunkturskatten.

Vad är det då vi skola diskutera här? Jo, det är en minskning av skatterna för det stora flertalet. Vilka äro det stora flertalet? Ja, det är i regel löntagarna, dessa löntagare som i motsats mot oss företagare få skatta för vartenda öre de ha i inkomst utan att ett enda öre kommer undan. De komma väl att hälsa skattesänkningarna med den allra största tillfredsställelse. För oss företagare är det helt annorlunda, och säkerligen äro de flesta löntagare — kanske med all rätt — misstänksamma mot företagen ur skattesynpunkt. En företagare har, vare sig han är fysisk eller juridisk person, rätt till fri avskrivning på sitt varulager. En juridisk person har också rätt till fri avskrivning på sina inventarier, och även en fysisk person har en sådan rätt under betryggande omständigheter. Man gör ju även avskrivningar på fordringar och ställer därigenom en viss del av sin inkomst på framtiden. Det är väl detta som gör, att företagen i allmänhet komma till en så pass låg inkomst i förhållande till löntagarna. Det är ju ganska märkligt att se, hur genomsnittsinkomsten för företagare inom industri och hantverk 1944 var 4 938 kronor och för de anställda inom samma företag 4 010 kronor. För företag inom handeln var genomsnittsinkomsten 6 979 kronor och för de anställda 4 215 kronor.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Jag måste säga, att det är ett stort mått av trygghet, som företagarna åtnjuta genom sina avskrivningar, och den kommer kanske att bibehållas även i fortsättningen. Riksdagen har i år antagit en lag, som tidigare bara varit provisorisk men som från och med i år är permanent. Det gäller avsättning eller fondering av medel för användning i konjunkturutmätande syfte. Vad betyder det för juridiska personer? Varje år kan man avsätta 20 procent av vinsten och under 10 år framåt slippa att skatta för den; i vissa fall kan det bli 35 procent, och tiden kan i vissa fall förlängas till 15 år. Även denna nu permanenta lag om rätt till avsättningar kommer väl ändå att i någon mån lindra den merbeskattning man får genom det nya skatteförslaget. Man skulle säkerligen kunna draga fram många flera exempel, men, herr talman, jag vill inte trötta.

Nu säger man i denna debatt, att man inte vet exakt vilka verkningarna bli, men att det ovillkorligen måste bli skadeverkningar. Folk kommer inte att intressera sig för att investera i framtiden, och i synnerhet kommer kvarlästenskapskatten att medföra sådana menliga verkningar. Ja, denna skatt är inte ny för i dag; man har diskuterat den sedan mars månad. De företag som nu äro i gång ha nog i många fall startats på mycket lång sikt, och många av dem ha tagit emot beställningar som kanske komma att upptaga dem i flera år, men jag märker inte någon minskning av företagsamheten den dag som i dag är. Alla äro fortfarande lika intresserade av att fortsätta verksamheten, att skaffa sig nya kunder, att öka sin omsättning, även om de veta att skatteförslaget i dag kommer att genomföras.

Man har sagt att regeringen och även utskottet skulle ha gjort en utredning om skatteförslagets verkningar. Till det vill jag svara, herr talman, att det är väl deras skyldighet, som göra gällande att skatten skall få skadliga verkningar, att förebringa bevis om detta. Jag kan inte heller undgå att säga, på tal om dem som önskat att man skulle ha uppnått jämkningar och samförstånd, att dels har detta varit omöjligt på grund av den politiska tillspetsning, som denna fråga fått, och dels har vår grupp vid otaliga tillfällen diskuterat denna fråga och tagit upp remissyttrandena till mycket mer ingående skärskådande än vad de borgerliga ledamöterna tyckas tro. Jag vill särskilt understryka, att det är vår grupp och icke finansministern, som är ansvarig för att icke jämkningarna ha blivit större och gått längre. Jag säger detta därför att man till och med i Svenska Dagbladet under flera veckor i ledarna har talat om att vi bara äro ett traskapatrulloparti, ett transportkompani som inte gör annat än lyder order.

Herr Elon Andersson nämnde någonting om att ordet »ofrånkomligt», som finns i propositionen och även i utskottets utlåtande, är en myt, som vi ha samlat oss om. Jag vet inte det. Vi ha sagt ifrån att skattehöjningarna äro ofrånkomliga, om man skall kunna sänka skatten för det stora flertalet och dessutom ta hänsyn till utgifterna för ett kommande budgetår. För övrigt vill jag replikera, att om ordet *ofrånkomligt* är en myt för oss, så är ordet *företagsamhet* en myt från opponenternas sida.

Då man här talar om ansvar och ansvarslöst handlande ifrån majoritetens sida, vill jag fråga om det inte är ändå ansvarslösare, med vetskap om utgifterna ett kommande budgetår på grund av de beslut, som ha fattats, och med vetskap om att man inom departementet kanske nu i augusti och september månader måste börja med budgetbehandlingen för nästkommande budgetår, att säga som herr Elon Andersson här sagt, att vi bara skola handla i dagens läge och vänta till nästa år för att se om vi då skola behöva höja skatterna. Jag skulle önska att man här skulle handla precis som man gör i de kommunala förvaltningarna. Hur gör man där? Kanske även de högermän och övriga bor-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
gerliga ledamöter, som här intaga en annan ståndpunkt, i sitt kommunala handlande följa den regeln, att man under goda år tar ut så mycket skatt som möjligt för att slippa höja den vid en tidpunkt, då skatteintäkterna äro mindre. Det är kanske en enkel synpunkt. Man säger att staten inte handlar på det sättet, att staten inte sparar som kommunen gör. Staten får inget överskott. Finansministern har ju också sagt, liksom utskottet, att om det kan bli lättnader, skall man använda detta till att ytterligare sänka skatten, i synnerhet kommunalskatten. Men jag vill hänvisa till vad både departementschefen och utskottet sagt, att om man kan sänka skatten, så skall man också göra det, i synnerhet om det skulle besanna sig, att skadeverkningarna skulle bli sådana som man här i debatten gör gällande. Men skulle det mot förmodan bli sådana verkningar, då kanske det vore önskvärt att man prövade detta, innan man provar ytterligare skattesänkningar.

Herr talman! Jag har velat säga detta som en enkel man i ledet, även om det kanske försvinner i den stora debatten. Jag och flera med mig äro beredda att taga ansvaret och även bära det. Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

I herr Franzons yttrande instämde herrar *Nils Elowsson, Dahlström, Gustaf Iwar Anderson, Widner, Alfred Andersson* och *William Ohlsson*.

Herr Öhman: Herr talman! I den offentliga debatten liksom i de två debatter vi ha haft här i kammaren ha skatteförslagets samhällsekonomiska verkningar överdimensionerats på ett nästan otroligt sätt.

I dagens debatt förklarade exempelvis herr Domö, att vad det nu gäller — så föll hans ord — det är att skattevägen omdana samhället i socialistisk riktning, och herr Domö förklarade, att han därvid stödde sig på vissa formuleringar i arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Nå, detta liksom åtskilligt av det andra, som herr Domö sade, måste ju hänföras till de överdrifter som blivit så vanliga i skattedebatten och också i viss mån till de förvanskningar av fakta, som också blivit allt vanligare från borgerligt håll när det gäller dessa problem. Det är nämligen inte alls på det sättet, att arbetarrörelsens efterkrigsprogram förutsätter att samhället skattevägen skall omdanas i socialistisk riktning. Samhällets omdaning i socialistisk riktning är i verkligheten inte så enkel, att riksdagen bara har att besluta om en mer eller mindre genomgripande reformering av skattepolitiken. Jag kan försäkra herr Domö och andra ledamöter av högerpartiet, som kanske hylla samma uppfattning, att när tiden kommer för samhällets socialistiska omdaning — och den kommer helt säkert — då fordras det betydligt hårdare ingrepp i samhällsekonomien än vad föreliggande skatteförslag innebär.

Men jag förstår ju så innerligt väl det politiska syftet med den borgerliga oppositionens metod att framställa skatteförslagets samhällsekonomiska verkningar större än de i verkligheten äro. Det är ju nämligen en livsfråga, skulle jag vilja säga, för högern och folkpartiet, kanske inte minst för högern, att inför valet 1948 söka piska upp en folkopinion emot arbetarrörelsen i syfte att om möjligt för de borgerliga kunna återvinna majoriteten i riksdagens andra kammare.

Denna målsättning är ju väldigt högtflygande och osannolik, men då man har den, är det ju klart, att man på den borgerliga sidan inte heller blir så värst nogräknad med de metoder man använder för att söka uppnå det mål man ställt. Jag är för min del inte alls övertygad om att folkmajoriteten här i landet så lätt faller för högerpartiets och folkpartiets demagogiska kampanj. Ty vad är det saken i dag i själva verket gäller? Ja, det har sagts så många

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

gångar tidigare, att det är nästan banalt att upprepa det, men det gäller ju bara att omfördela skattetrycket, så att de stora inkomsttagarna, aktiebolagen och förmögenheterna och de stora kvarlåtenskaperna få bära ungefär 200 miljoner kronor mera än under nuvarande skattesystem. Det gäller med andra ord att få till stånd en bättre avvägning av skattebördan, så att den i någon mån åtminstone kan sägas börja anpassa sig till de olika folkgruppernas faktiska ekonomiska bärkraft.

Man kan inte, när man tar ställning till det föreliggande skatteförslaget, se bort ifrån det förhållandet, att de små inkomsttagarna och de mindre förmögenhetsägarna under krigsåren ha fått bära en orimligt tung skattebörd, under det att de stora förmögenheterna och aktiebolagen ha sluppit tämligen lindrigt undan tack vare den ekonomiska politik som samlingsregeringen genomfört. Detta omdöme gäller såväl de direkta skatterna som också de indirekta skatter som äro pålagor för vårt folk.

Nu föreslår regeringen på grundval av den utredning, som gjorts av 1945 års skatteberedning, att riksdagen skall besluta en sådan fördelning av skattebördan, att krigsårens snedbelastning åtminstone delvis blir justerad, och det är uppenbart, att inför ett sådant förslag de partier, som företräda storfinsansens politiska och ekonomiska intressen, måste motsätta sig en sådan omfördelning av skattebördan. Men även om man kan förstå detta, så borde man åtminstone kunna begära, att dessa partier i någon mån skulle försöka att mildra sina omdömen om det föreliggande förslaget. Jag tror också att det vore klokt ur dessa partiets egen synpunkt att göra det, ty när skatteförslaget har praktiserats någon tid, kommer ju folk tämligen lätt att få klart för sig, att de ödeläggande samhällsekonomiska verkningarna endast finnas i de borgerliga partiernas propagandarsenal och icke i det levande livet.

I den högerreservation som är fogad till utskottets utlåtande anklagas regeringen och skatteberedningen för att de icke undersökt skatteförslagets inverkan på, som det heter, samhällets struktur. Jag måste fråga: menar man inom högerpartiet, att en överflyttning av 200 miljoner kronor i skatter från mindre inkomsttagare till de förmögna skikten på något sätt skulle kunna påverka vårt nuvarande samhälles ekonomiska struktur? Jag måste säga, att jag inte tror att ett sådant påstående verkligen är allvarligt menat. Om det skulle vara allvarligt menat, om denna tämligen blygsamma omfördelning av skattebördan verkligen skulle förändra samhällets struktur, ja, då stå de borgerliga partierna på en mycket bräcklig grund, när de vid varje tillfälle försvara det nuvarande samhällssystemet.

Man säger vidare ifrån såväl högerns som folkpartiets sida, att skatteförslaget kommer att medföra synnerligen ogynnsamma inverknings på näringslivet. Jag skall i detta sammanhang inte taga upp till granskning den argumentering, som anföres om skatteförslagets inverkan på näringslivet, men jag skulle gärna vilja ställa ett par frågor till de borgerliga partierna, som ständigt göra sig till tolk för näringslivets intressen. Vad innefatta ni egentligen i begreppet *näringslivet*? Såvitt jag förstår av alla uttalanden som jag hört ifrån den borgerliga sidan, har man en stark benägenhet för att identifiera näringslivet med monopolen och trusterna, kartellerna och de stora enskilda företagen. Eller, för att uttrycka saken med andra ord: i frasen »skydd för näringslivets intressen» inlägga ni på borgerligt håll endast uppgiften att skydda aktieägarnas och de s. k. företagarnas intressen.

Men näringslivet består ju av någonting mera. Den ojämförligt viktigaste beståndsdel är i vad vi kalla näringslivet är ju den mänskliga arbetskraften, som håller hjulen i gång och som producerar samhällets nyttigheter. Det är ju detta som är det mest betydelsefulla kapital vi ha här i samhället, och detta

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
kapital är viktigare att skydda än det anonyma kapital som högern och folkpartiet ständigt vilja slå vakt om. Föreliggande skatteförslag — så uppfattar i varje fall jag detsamma — är ett led i de strävanden som gå ut på att skydda just denna viktiga del av svenskt näringsliv genom skattelättnader, genom att skapa ekonomiska möjligheter för en bättre social omvårdnad och allt vad därtill hör.

I folkpartiets reservation hävdas att skatteförslaget kommer att hämma, som man säger, arbetslust och sparvilja, och det är också i folkpartiets inlägg i debatten här i dag omvittnat, att man har den ståndpunkten. När jag läste folkpartiets reservation, ställde jag mig omedelbart en fråga, och jag skall be att få vidarebefordra den till någon av folkpartiets representanter här för att om möjligt kunna få den besvarad: hur kunna ni inom folkpartiet hävda, att arbetslust och sparvilja hämmas genom att 98 procent av skattedragarna få sänkta skatter? Mig förefaller det som om motsatsen skulle bli fallet. Eller är det verkligen på det sättet, att folkpartiet menar, att det bara är det lilla överklassskiktet på så där ett par procent, som har arbetslust och sparvilja?

Jag måste nog säga att för min del har jag aldrig kunnat upptäcka vare sig det ena eller det andra hos överklassen. De stora inkomsttagarna bruka inte just utmärka sig för någon sparsamhet, annat än då det gäller att söka hålla tillbaka arbetarnas lönekrav. I det fallet är man på det hållet väldigt sparsam. Det är ju på det sättet att de, som dirigera det svenska näringslivet, ingalunda öka sitt kapitalinnehav genom sparande, såsom exempelvis herr Elon Andersson försökte hävda, utan genom spekulation och genom utsugning av sina anställda arbetare. De som egentligen försöka att spara — om de nu överhuvud taget ha någon ekonomisk möjlighet därtill — äro de mindre inkomsttagarna och de mindre förmögenhetsinnehavarna. När nu dessa grupper få lättnader i sina skattebördor, bör detta vara en stimulans till ökat sparande, och därmed borde väl åtminstone folkpartiet, som i sin propaganda framställer sig som småspararnas parti framför alla andra, kunna vara tillfredsställt. Eller är det måhända så, att det är folkpartiets konkurrens med högern om ökat inflytande hos det s. k. ledande skiktet som gör, att folkpartiet så öppet i denna debatt och vid andra tillfällen slår vakt om storfinansens intressen?

Man hävdar vidare i folkpartiets reservation, att en höjning av bolagsskatten från 32 till 40 procent medför vådor för den samhällsekonomiska utvecklingen. Jag har inte kunnat genom att läsa reservationen eller genom att höra på folkpartiets inlägg i denna debatt få klart för mig, vari dessa vådor egentligen skulle bestå. Det skulle vara intressant att få ett mera konkret besked på den punkten än vad vi hittills ha fått. Menar man verkligen inom folkpartiet, att de stora aktiebolagen komma att gå över styr, om de få betala ytterligare 119 miljoner kronor i statsskatter? De senaste årens vinstutdelningar tyda ju på att aktiebolagen mycket väl kunna bära denna tämligen blygsamma skattehöjning. Enligt taxeringsstatistiken ökade bolagens vinster enbart under år 1945 med inte mindre än 225 miljoner kronor, och boksluten för 1946 tyda på en åtminstone lika stor, om inte än större vinstökning. Om staten således bara tar en del av själva vinstökningen, kan ju detta inte i och för sig medföra någon risk för företagens stabilitet eller fortsatta konsolidering, och därtill kommer ju, som senast herr Franzon påpekade, den fria avskrivningsrätten, som gör att aktiebolagen inte behöva skatta för ett enda öre mera än vad de själva vilja uppge i vinst. Jag vill dessutom erinra om att genom källskattens införande blevo 600—700 miljoner kronor av fonderade skattemedel i aktiebolagen disponibla, och enbart dessa medel borde räcka åtminstone några år för att betala de ökade skatter som nu föreslås.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Jag kan således inte, herr talman, finna att folkpartiets och högerns farhågor för den samhällsekonomiska utvecklingen grunda sig på en verklig analys av läget, utan det är liksom så mycket annat i skattepropagandan tämligen innehållslösa fraser.

Jag skall inte här med hänsyn till den sena timmen uppta tiden med att granska de borgerliga reservanternas argumentering om förmögenhetsskatten. Jag vill bara notera, att för mig står det klart, att några samhällsekonomiska vådor inte kunna uppstå, om staten tar ut 40 miljoner kronor mera om året av de stora förmögenheterna. Förmögenhetsökningen har ju under de senaste åren i genomsnitt uppgått till icke mindre än 1 800 miljoner kronor om året. Då är det uppenbart, att de stora förmögenheterna utan några som helst större svårigheter kunna bära den merbelastning som här föreslås.

Vi ha från kommunistiskt håll velat gå längre i förmögenhetsbeskattning än skatteberedningens majoritet och regeringen. Vi ha i en motion yrkat, att riksdagen nu i praktiken skulle genomföra vad som principiellt uttalades 1940, nämligen en engångsskatt på förmögenheter. Vi ha däri fixerat gränsen för skattepliktiga förmögenheter till 40 000 kronor. Denna motion har avstyrkts av utskottet med motivering, att den föreslagna skärpningen av förmögenhetsskatten och kvarlåtenskapsskatten skola ersätta den engångsskatt, varom riksdagen 1940 var enig.

Jag kan inte ansluta mig till denna utskottets argumentering, ty den engångsskatt på förmögenheterna, som riksdagen uttalade sig för 1940, avsåg att vara ett slags värnskatt, som skulle uttagas av de större förmögenheterna och vara dessa förmögenheters bidrag till de extra kostnader, som staten åsamkades under krigsåren. Den nu föreslagna beskattningen av förmögenheter, vilken skall uttagas under en lång följd av år, kan ju inte betraktas som ett bidrag till statens utgifter under åren 1939—1945. Ett sådant betraktelsesätt förutsätter ju för övrigt, att den skärpta årliga beskattningen av förmögenheterna skulle begränsas framåt i tiden, någonting som ju inte förutsättes i propositionen eller i utskottets betänkande.

Jag kan heller inte godkänna departementschefens argumentering, som går ut på att tiden är för kort för att man skall kunna hinna med att genomföra en förmögenhetstaxering, som blir tillfredsställande, och för att man skall kunna övervinna de svårigheter av taxeringsteknisk natur, som skulle uppstå med en sådan engångsskatt. Det är ju i och för sig riktigt, att mycken dyrbar tid har försuttits när det gällt att ordna denna fråga, men det är verkligen en smula egenartat — för att nu använda ett mycket mildt uttryck — att de som förhalat frågan nu åberopa just den omständigheten som argument mot att genomföra riksdagens beslut från år 1940.

Som sammanfattning om det föreliggande förslaget vill jag, herr talman, slutligen säga att det kommunistiska partiet, som medverkat i skatteberedningen, betraktar det förslag, som nu riksdagen går att ta ställning till, som ett steg i rätt riktning. Den princip, som ligger till grund för förslaget, är enligt vår mening riktig, och det gäller bara att fortsätta på den nu inslagna vägen. Av detta konstaterande följer också, att det kommunistiska partiet är berett att ta sin del av det politiska ansvaret för förslagets praktiska genomförande. Men vi vilja understryka, att vi icke anse att skattefrågan är slutgiltigt och rättvist ordnad med detta förslag, ty de skatter, som enligt förslaget komma att uttagas från mindre inkomsttagare, komma ändå att vara mycket höga och i överkant med hänsyn till bärkraften hos många arbetare och därmed jämförliga folkgrupper. Om jag bara erinrar om att i en kommun med 10 kronors utdebitering kommer efter det nya förslagets genomfö-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

rande en ensamstående person med 5 000 kronor i årsinkomst att få betala 807 kronor i stats- och kommunalskatt, säger det tillräckligt om den tyngd skattebördan även i fortsättningen kommer att ha för arbetarklassen och med denna jämförliga folkgrupper.

Det är därför av yttersta vikt, att regeringen och riksdagen, såsom för övrigt utskottet har förordat, ta itu med en omprövning även av den kommunala beskattningen i syfte att få den mildrad för mindre inkomsttagare. Likaså hoppas jag att de indirekta skatterna, som mycket hårt drabba de små inkomsttagarna, i snabbaste möjliga tempo kunna avvecklas. Om det alltså, såsom herr Domö och andra förutsätta, skulle bli ett stort budgetöverskott, bör detta enligt vår mening användas inte för att sänka skatterna på förmögenheter och bolagsvinster och kvarlåtenskap utan i första hand för att sänka skatterna för de mindre inkomsttagarna på det sätt detta lämpligast kan genomföras.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sundberg, Carl: Herr talman! Skatteförslagets innebörd och verkningar ur allmän synpunkt ha behandlats av så många talare, att jag skall begränsa mig till att något beröra de återverkningar som förslaget, om det antages av riksdagen i sin nuvarande utformning, kommer att få på skogsbruket.

Om jag börjar med den skärpta progressiviteten i inkomstskatten, är det ju så att den progressiva beskattningen verkar orättvist för alla skattskyldiga med varierande inkomster, och denna orättvisa blir större ju större variationerna i inkomsterna äro. Om vi tänka oss en person, som under 20 år har sparat skog med ett årligt tillväxtvärde av, låt oss säga, 3 000 kronor och därefter under ett år avverkar denna tillväxt, så blir det beskattning för 60 000 kronors inkomst. Det blir utom förmögenhetsskatten en sammanlagd skatt på mellan 25 000 och 30 000 kronor. I det närmaste hälften av inkomsten konsumeras alltså av skatter. Hade det varit möjligt att avverka skogen successivt, så att inkomsten varje år utgjort 3 000 kronor, skulle, om skogsägaren inte haft annan inkomst till sitt förfogande, beloppet ha blivit praktiskt taget skattefritt.

Exemplet är ju schablonartat och extremt, men det ger dock en bild av de olägenheter, som en skärpt progressiv beskattning måste vålla skogsbruket. Nu är det så, att ägare till större skogar ha bättre möjligheter att hålla jämna avverkningar än mindre skogsägare, varför skatteförfarandet i detta stycke särskilt hårt drabbar denna senare kategori. Kommunalskatteberedningen, som på sin tid föreslog, att inkomst av skogsbruk skulle få fördelas på fem år, har också bekräftat, att beskattningen verkar orättvist. Det är emellertid inte endast skogsägarna, som drabbas orättvist genom en skärpt progression, utan alla skattskyldiga med varierande inkomster äro i detta läge. Botemedlet mot denna orättvisa bör först och främst sökas i en rimlig begränsning av progressionen, och i andra hand synas mig goda skäl tala för skogsinkomstens uppdelning på flera år.

De enskilda skogsägarna deklarerar i allmänhet enligt den s. k. kontantprincipen. Varje beskattningsår är ett avslutat kapitel för sig. De pengar, som inflyta för en avverkning under ett år, bli obönhörligen beskattade, även om avverkningen framdeles nödvändiggör kostbara skogsplanteringar och andra skogsvårdande arbeten. Det vore därför önskvärt att hinna med dessa arbeten under samma år, pengarna för avverkningen influtit, men detta är av biologiska och arbetstekniska skäl icke möjligt. Man är således så gott som undantagslöst tvingad att utföra och bekosta dessa arbeten under ett följande år, då kanske ingen som helst inkomst inflyter från skogen. Då emellertid garantiskatt för

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

skogsvärdet måste utgå varje år, kan följden bli, att mången skogsägare med svag ekonomi icke har möjlighet att utföra erforderliga skogsvårdsåtgärder. Det är därför av vikt att skattelagstiftningen utformas så, att den inte onödigt försvårar dessa ur allmän och enskild synpunkt nyttiga och nödvändiga åtgärder.

De skogsägare, som deklarerar efter bokföringsmässiga grunder — i allmänhet de större skogsägarna — kunna visserligen i någon mån moderera nu nämnda svårigheter. Men eftersom det här i allmänhet är fråga om större belopp och starkare progression, bliva verkningarna å skogsvården ogynnsamma även när det gäller dessa skogsägare.

Skatteskalan för förmögenhetsskatten har utarbetats år 1945 med då gällande taxeringsvärden till bakgrund. De inflatoriska tendenserna driva emellertid värdena i höjden och komma givetvis att medföra högre progression, trots att realvärdena icke undergått någon förändring. Detta förvärrar svårigheterna även för de större skogsägarna, som under förlustår måste komma ut inte bara med den kommunala fastighetsskatten utan även med den årliga förmögenhetsskatten, något som trots den jämkning utskottet föreslagit ändock måste bli betungande och kan medföra svårigheter även för dessa större skogsägare att vinnlägga sig om den rationella skogsvård, som är önskvärd.

Den skärpta progressionen kan även i ett annat avseende få menliga inverningar, såsom nyligen påpekats i ett föredrag här i Stockholm. För personal med kvalificerad utbildning och därav betingad högre avlöning kan nämligen den skärpta progressionen komma att verka så betungande, att en övervältring av skattebelastningen å arbetsgivaren blir följden. Det har uppgivits, att det vid tillsättandet av ledande poster inom näringslivet, särskilt å orter, där befattningshavaren måste räkna med höjda levnadskostnader exempelvis av den anledningen, att han nödgas bekosta barnens skolgång å annan ort, ofta ställes som villkor, att avlöningen skall uppgå till ett så avvägt belopp, att den skattskyldige efter skatternas erläggande får viss angiven inkomst till sitt förfogande. Detta sägs vara ett ganska vanligt betraktelsesätt från den anställdes sida. Om han blir erbjuden en bättre avlönad anställning å en ort med dyrare levnadskostnader och måhända också högre kommunalskatter, blir nämligen mycket ofta en även rätt avsevärd löneökning helt konsumerad av de ökade levnadskostnaderna och skatterna. Skattesärpningen å medelstora och högre inkomster driver sålunda inkomsterna än mera i höjden, och arbetsgivaren måste i sin tur medräkna löneökningen i sina produktionskalkyler. Denna utveckling är naturligtvis inte önskvärd för företag i allmänhet och allra minst för ett exporterande företag, vars konkurrenskraft därigenom kommer att minskas.

Om man sedan betraktar läget för skogs- och egendomsägarna inte endast med utgångspunkt från den årliga skattebelastningen utan även från den föreslagna kvarlåtenskapsskatten, blir deras läge i sanning oroväckande.

Även om den enskilde skogs- och egendomsägaren är besjälad av en ambitiös känsla och vilja att lägga undan pengar till kvarlåtenskapsskatten, så att arvingarna icke skola behöva att med lånade medel betala denna s. k. skuld till staten, är detta i regel icke möjligt för den, som med det ena eller andra penningvärdet kommit upp på en viss förmögenhetsnivå. Överhuvud taget föreligger här med den föreslagna kvarlåtenskapsskatten risk för att de skattskyldiga hellre konsumera sina tillgångar än låta dem konfiskeras genom förmögenhets- och kvarlåtenskapsskatter. Med andra ord, det föreslagna skattesystemets inneboende idé motverkar just det sparande, som är och måste vara dagens och framtidens lösen för att rädda land och folk från inflationens skadegörande verkningar.

Finns emellertid förmögenhet kvar vid dödsfallet, ha arvingarna välvilligt beretts möjlighet att betala en del av kvarlåtenskapsskatten med räntebärande

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

inteckningar. De skatter, som sålunda i form av ränta och dylika inteckningar komma att belasta fastigheterna, påminna otvivelaktigt på ett mycket obehagligt sätt om de gamla grundskatterna, som vi trots för alltid vara försvunna. För att slippa ifrån dessa nya grundskatter torde endast två vägar vara öppna: den ena att genom höga eller för höga avverkningar mobilisera pengar för infriandet av skattegälden, den andra att stycka fastigheterna för att avyttra den del, som erfordras för att betala kvarlätenskapsskatten. Att det förra alternativet inte är rekommendabelt ur skoglig och nationalekonomisk synpunkt, ligger i öppen dag, och vad det andra alternativet beträffar, förefaller det inte troligt att försäljningar, tillkomna av dessa motiv, i allmänhet komma att underlätta bildandet av lämpliga bruksningsdelar.

Den betydelsefulla produktionsfaktor, som skogsbruket utgör i vår försörjning, förutsätter ovillkorligen tillvaron av en skog, med andra ord en förmögenhet. Denna förmögenhets realvärde må vi bevara och om möjligt förkovra. Nu inriktar man sig på att klämma åt förmögenheterna, men man träffar därvid även produktionsmedlen, bland dem inte minst skogen, som vi skola leva av och som vi oundgängligen äro i behov av.

Liksom all annan näringsverksamhet, som bedrivs i aktiebolagsform, komma även skogsbolagen att drabbas av den föreslagna skärpta bolagsbeskattningen. Propositionen liksom utskottsmajoriteten går nu in för en skattesats för bolagen, som med icke mindre än en fjärdedel överstiger den nuvarande — den skall höjas från 32 till 40 procent. Hittills har skattesatsen för bolagen, liksom för enskilda skattskyldiga, bestämts av riksdagen för ett år i sänder genom fastställande av en viss utdebiteringsprocent. Nu föreslås, att skattesatsen skall läsas fast och angivas i författningen, så att någon jämkning icke skall kunna ske utan särskild författningsändring. När det nuvarande beskattningssystemet infördes år 1938, kalkylerade man med en skattesats för bolagen av omkring 11 procent. Då underströk bevillningsutskottet med instämmande av finansminister Wigforss, att skatten borde göras rörlig, så att den kunde jämkas nedåt under för näringslivet brydsamma tider. Man frågar sig, vad som nu har inträffat, som gör det mindre angeläget att hålla denna möjlighet till stimulans av näringslivet vid lågkonjunktur öppen, och detta när man nu rör sig med en mer än tre gånger så hög skattesats som 1938. Man borde befinna, att när det gäller skogsindustri, liksom exportindustri överhuvud taget, ha varken statsmakterna eller de enskilda företagen i vårt land i regel möjligheter att nämnvärt påverka eller reglerande ingripa i konjunkturutvecklingen. Det vittnar därför om dåligt förutseende, om man pumpar ut dessa industriers reserver och gör industrierna inkapabla att möta lågkonjunkturer, som utan att man kan hindra det återkomma med vissa intervaller.

För egen del har jag från det företag jag representerar en levande erfarenhet av hur förhållandena utvecklats under de relativt hyggliga skattebetingelser, som förr rådde, och jag kan göra en jämförelse med dem som skulle ha inträffat, därest den nu föreslagna ordningen varit rådande. Nu är företaget i fråga en lovande industri, som bereder bröd och bärgning åt en befolkning, som i snart 300 år varit verksam i bygden. Skulle den nu föreslagna bolagsbeskattningen varit i tillämpning under någon längre tid, hade säkerligen denna befolkning utplånats från bygden, och denna industri skulle nu icke ha funnits till, som särskilt under krigsåren liksom i dagens läge utgjort en väsentlig faktor för förseendet av det svenska jordbruket med nödvändiga maskiner och redskap.

För mig har det därför varit av särskilt intresse att taga del av Gävle handelskammarens yttrande över skatteberedningens förslag, däri man framlägger en specialundersökning rörande den skärpta bolagsbeskattningens inverkan på före-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

tagsexpansionen. Undersökningen avser fem medelstora företag. Den expansion, som företagen visat, har huvudsakligen kommit till stånd genom självfinansiering. Någon nyemission har icke företagits under den period, undersökningen avser och som i huvudsak infaller under 1930-talet. Utredningen visar, att fondbildningen inom företagen skulle ha minskats under denna tid till omkring 50 å 60 procent av den fondbildning, som faktiskt förekommit, trots att därvid antagits, att utdelningarna skulle ha minskats i samma proportion som vinsten. Att en sådan minskning av fondbildningen måste hämma utvecklingen, synes klart ha ådagalagts genom denna utredning.

Beträffande hemmaindustrien föreligger i vissa fall möjlighet att övervältra bolagsskatten på konsumenterna genom höjda priser. För exportindustrin är detta dock icke i regel möjligt. Då härtill kommer, att den höjda bolagsskatten måste verka hämmande på villigheten och möjligheten att starta nya företag, måste resultatet ofrånkomligt bli stagnation eller rent av minskning av skatte³ underlaget såväl i vad skatterna härflyta från bolagen direkt som från de anställda och aktieägarna.

Om jag summerar de återverkningar, det föreliggande skatteförslaget kommer att få för skogsbruket, vare sig detta bedrivs i bolagsform eller i direkt enskild ägo, bli dessa synnerligen ogynnsamma. Då samma resultat tyvärr måste inregistreras för näringslivet överhuvud taget, breder sig en orons och beklämningens slöja över framtidens Sverige och dess invånare. Det är ingalunda så, att denna oro emanerar blott från de mycket apostroferade 35 000. Det är hundratusenden och åter hundratusenden reflekterande och ansvarskännande svenska män och kvinnor, som utan att tillhöra de närmaste offren för det tillämnade skatteröveriet klart se framför sig den ekonomiska utveckling vi gå till mötes, om det föreliggande förslaget som troligt är nu går igenom, en utveckling, som för den stora massan utgör en Döbelnmedicin, som hjälper för i dag — inte mycket, visserligen, ehuru något — men som i morgon och för framtiden gör situationen sjufalt värre för allt Sveriges folk. Detta är en lika naturlig som ofrånkomlig konsekvens, när man sågar av den gren, på vilken man sitter, och vingklipper den kapitalbildning, som är den oundgängligt nödvändiga faktorn för produktionens höjande och skapandet av nya företag.

Mot den bakgrund, jag sålunda ser hela detta problem, står det för mig klart, att regeringens av utskottet i stora drag anammade skatteförslag ej är landsgagneligt. Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på detsamma i enlighet med den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen.

Herr Wahlund: Herr talman! Jag ber att först få instämma i vad herr förste vice talmannen och herr Wetter sade angående önskvärdheten av mera ingående utredningar, för att man skall kunna bilda sig en riktig uppfattning om det föreliggande skatteförslaget.

När herr Wetter höll sitt anförande, rann mig i minnet ett samtal, som jag hade med en utlänning, som kommit till Sverige för att studera våra sociala och ekonomiska förhållanden. Jag frågade honom, vad han hade för intryck. Han sade: »Vad jag särskilt fäst mig vid är ert ypperliga utredningsväsende.» Han talade också om riksdagsarbetet och uttryckte sin beundran för den noggrannhet, varmed riksdagsärendena förberedas. Han sade vidare: »Ni handla inte på en slump i Sverige. Skola ni göra ett socialt ingripande, skola ni genomföra en reform, ta ni alltid noga reda på alla väsentliga fakta. Det är därför som ni i Sverige arbeta så säkert med era samhällsreformer.» Det kan ligga mycket i det där talet. Ibland tycka nog vi svenskar, att utredningsmaskineriet arbetar till överdrift, men ibland anse vi också, att det borde göras mera noggranna undersökningar. Det kan inte hjälpas, herr talman, att jag

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
tycker mig finna, att de gånger en fråga börjar bli mera politisk, tar man inte längre så allvarligt på de sakliga utredningarna. Då är det inte längre så viktigt vad man *vet*, utan då är det viktigare vad man *vill*. Finansminister Wigforss sade på förmiddagen, att »uppfattningen om vad som är riktigt överensstämmer med vad man anser vara rätt». Kanske det. Det påminner mig om den något dubbelbottnade devis, som står ovanför portalen till Uppsala universitet: »Att tänka fritt är stort, att tänka rätt är större.»

Beräffande det föreliggande skatteförslaget skulle man vilja veta litet mera om dess ekonomiska och sociala verkningar. Herr Wetter var inne på den saken. Han hade en lång önskelista på utredningsobjekt, och jag skulle kunna fortsätta på denna lista. Jag tror, att herr Wetter har rätt, när han säger, att kvarlåtenskapsskatten kommer att ha besvärliga konsekvenser. Jag misstänker, att så blir fallet även med den skärpta förmögenhetsskatten. Men jag tror inte, i motsats till högern och folkpartiet, att de små skillnader, som föreligger mellan de olika partiernas förslag beträffande skattesatserna för inkomstskatten, kunna inverka på ett avgörande sätt på låt oss säga folks vilja att spara och på folks vilja att arbeta. Mer än en tro kan det inte bli.

Finansministern sade vidare på förmiddagen, att det är besvärligt att göra utredningar om en skatts sannolika verkningar och att det är besvärligt att tolka sifferresultaten. Detta är naturligtvis alldeles riktigt, men man bör försöka. Jag kan däremot inte instämma i vad finansministern och en annan socialdemokratisk talare nyligen sade här, nämligen att det skulle åligga oss, som äro kritiskt inställda mot vissa delar av skatteförslaget, att verkställa de erforderliga utredningarna. Finansministern uttryckte saken så, att bevisbördan åvilade oss, som »trodde, att det skulle gå galet». Nej, herr talman, det måste rimligtvis vara så — om inte annat av rent praktiska skäl — att bevisbördan och utredningsarbetet böra vila på dem som ha hand om utredningsapparaten, i första hand då i detta fall finansdepartementet.

Nu står vi här och kunna inte annat, som det heter. Vi ha att besluta om skatteförslaget. Men det må förlåtas mig, herr talman, om jag säger, att jag för min del gör det med en viss olust. Jag tycker, att det inte är tillräckliga sakskaal bakom våra vota. Jag menar, att vi denna gång kanske mer än annars få handla på känn.

När jag nu, herr talman, har denna inställning till skatteförslaget i dess helhet, är det klart, att jag inte på något sätt har någon anmärkning att rikta mot bevillningsutskottet för att utskottet mera summariskt har behandlat den motion, som jag har avgivit och som har nr 260. Jag förstår utskottet mycket väl. Motionen handlade om rätt intrikata spörsmål, den innebar — om dess förslag skulle genomföras — en radikal teknisk omläggning av hela vårt system för inkomstbeskattningen. Jag förstår så väl, att bevillningsutskottet inte har kunnat göra något definitivt bedömande på den korta tid, som har stått till buds.

Vad avhandlar då motionen? Jag skulle kunna som rubrik över den sätta: »Bort med Krängel-Sverige i fråga om inkomstbeskattningen.» Jag vill, att vi skola försöka genomföra ett förenklat skattesystem, ett skattesystem som är så enkelt, att den enskilde medborgaren lätt kan räkna ut hur mycket han skall betala i skatt. Jag vill ha bort det ganska invecklade och för vanligt folk obegripliga system, som vi ha i ortsavdragen. För övrigt befinner sig ju det dyrortsgrupperade ortsavdragssystemet i sin helhet på avskrivning. År 1938 avskaffade vi ortsavdragen för ensamstående i beskattningen, inte till namnet, men väl till gagnet. I den föreliggande propositionen avskaffas ortsavdragen med avseende på barnen, och det konstatera vi med tillfredsställelse. Varför skall man inte kunna ta steget fullt ut och göra rent hus med ortsav-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

dragen, då man på det sättet kan komma fram till ett mycket enkelt och lätt överskådligt skattesystem?

Utskottet har inte alls kritiserat de argument, som jag har anfört i min motion, men utskottet påminner om att det av mig föreslagna förenklade skattesystemet skulle innebära, att dyrortsgrupperingen avskaffas, och utskottet vill vänta, till dess man anser sig kunna avskaffa denna. Då skola vi ta upp dessa synpunkter och behandla den sak, som dras fram i motionen nr 260, säger utskottet. Jag är mycket tacksam för detta medgivande, särskilt som jag menar, att dyrortsgrupperingen befinner sig på avskrivning, såsom också herr Näsgård nyss har sagt. Men när resultaten föreligga av de nu pågående bostadskostnadsundersökningarna, anser jag, att vi med all sannolikhet kommit i en situation, då en dyrortsgruppering redan av rent tekniskt-statistiska skäl blir omöjlig.

Till slut några ord om dyrortsgrupperingen speciellt i skattesystemet. Jag tror, att det räcker, om jag hänvisar till bevillningsutskottets betänkande nr 50. Där står på s. 19, något under mitten, »att det torde vara omöjligt att logiskt motivera ett system, som för gifta från beskattning undantog ett dyrortsgrupperat belopp i toppen på inkomsterna, alltså vad som 'sist intjänats', under det att ortsavdragssystemet för ensamstående innebure, att en lägre del av inkomsterna dyrortsgrupperades vid skattesättningen, ett mellanskikt av inkomsterna omvänt dyrortsgrupperades och ett högsta skikt av inkomsterna undantogs från dyrortsgruppering». Jag har redan tidigare i denna kammare frågat, vad det kan finnas för logisk motivering för ett system som för till så orimliga verkningar, och jag upprepar frågan nu. Jag har inte fått den frågan besvarad förut, och jag väntar mig inte heller att i dag få något svar.

Vid denna sena timme på kvällen anser jag det inte vara någon mening att gå in på skatteförslaget i övrigt. Jag har uppehållit mig vid de ting, som behandlas i reservationen nr III, men jag vill med hänvisning till vad jag sade i remissdebatten, herr talman, yrka bifall till samtliga de reservationer, som avgivits av herr Näsgård med flera.

Herr Strand: Herr talman! Vid denna sena timme skall jag inte uppta kammarens tid med att gå in på de olika detaljerna i det föreliggande skatteförslaget. Jag har endast fäst mig vid att bevillningsutskottet ändrat propositionens förslag beträffande beskattningen av ekonomiska föreningar och hypoteksinrättningar. Jag har ingenting emot den företagna ändringen, men jag tycker att såsom en konsekvens av denna böra också sparbankerna ställas i samma skatteklass som man föreslår för de nämnda institutionerna, nämligen 32 procent i stället för 40 procent, vilket innebär ett bibehållande av den nuvarande skattesatsen.

Jag ber alltså att få yrka, herr talman, att sparbankerna strykas under a) i 10 § 2 mom. och i stället placeras under b), vilket medför en skattesats av 32 procent.

Häri instämde herr *förste vice talmannen* samt herrar *Bergquist, Anderberg, Holmbäck* och *Ivar Persson*.

Herr Wistrand: Herr talman! Statsrådet Wigforss vände sig i sitt anförande mot högern och yttrade ironiskt, att den alltid har uppträtt som representant för rättsmedvetandet. Så till vida har han otvivelaktigt rätt, att vi högermän i vår politik så gott vi ha förstått ha låtit oss ledas av rättsmedvetandet, och det även i de fall, där vi ha gått socialdemokraterna till mötes. När den allmänna rösträtten på sin tid genomfördes, medverkade högern i känslan av att samhället inte for väl av att det fanns folkgrupper som stodo utanför avgöran-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

dena i samhället, avgöranden som på det intimaste berörde dem. När vi på senare år ha — med övervinnande av i och för sig mycket berättigade ekonomiska betänkligheter — gått med på en mycket vittgående sociallagstiftning, har det också varit under intrycket av vår rättskänsla, i känslan av att samhällets väl krävde, att var och en kunde känna, att samhället var hans och att han hade sin del i det.

Nu vänder finansministern vår medverkan i dessa frågor hånfullt emot oss. När herr Wigforss har vunnit sina mål på dessa punkter, då utropas det gentemot oss endast: »Ni ha gått med på allt detta.» Nu har samhällssolidariteten, i vars namn dessa krav ha genomförts, föga eller ringa värde. Ur denna synpunkt måste jag se detta skatteförslag såsom det är uppgjort. Jag vill bara ta den lilla punkten, hur man för ett företag, som drives i bolagsform, tillämpar en skattesats, men när samma rörelse drives i en annan form, där man förutsätter, att samhällsmedlemmar, som stå det egna väljarunderlaget närmare, företrädesvis äro intresserade, tillämpar en lägre skattesats. Nu är det inte längre någon olägenhet ur samhällets synpunkt, att andra grupper känna, att den politik, som föres, är direkt riktad mot dem och att denna politik måste äventyra det goda samarbetet i staten.

Regeringsförslaget har ju en öppet tillkännagiven mening att skapa en rättvisare fördelning av inkomsterna i samhället. Nu kan man tvista om vad som är en rättvis fördelning och om det överhuvud taget ligger i statens makt att skapa en rättvisa, som är högre och varaktigare än den som livets egna lagar ha förmått frambringa. Jag vill inte säga att uppgiften är olöslig, men om staten tar på sig denna nästan övermänskliga uppgift, måste förutsättningen vara, att den handhas på ett sätt, som inte förtorkar det ekonomiska livets egna källsprång. Här har talats länge fram och tillbaka om vem som har bevisbördan i detta fall. Mig förefaller det, att bevisbördan ligger klart på den sida, som vill ta bort så gott som den huvudsakliga delen av varje avkastning av kapital och tro att det ändock fortfarande skall bli samlat. Blir det ekonomiska livet härigenom — såsom jag bestämt håller före — skadat, då har skett långt större skada än som kan uppvägas av vinsten av den ganska obetydliga skattelindring, vars finansiering man nu föreslår skall verkställas genom nya bördor på andra samhällsmedlemmar.

I våra dagar, när finanspolitiken har fört hän emot ett sviktande penningvärde och när regeringen till penningvärdets stöd har åkallat spararnas hjälp, faller tvetydigheten i regeringspolitiken i dagen. Å ena sidan ger sig till känna en bestämd känsla, att den ekonomiska situationen inte kan behäskas utan medverkan ifrån spararna, å andra sidan har man den gamla dogmatiska ovänligheten — för att nu använda ett eufemistiskt uttryck — mot dem som förverkliga sparviljan. Jag vet väl, att finansministern kommer att emfatiskt framhålla, att just de små förmögenheterna, de som enligt hans uppfattning skapa det aktuella sparandets väsentliga resultat, skola lämnas fria eller erhålla lindring i de nya skattebördorna. Jag tror, att han ingenting kan visa med detta. Den svenska allmänheten förnimmer nog ganska oförtydligt, vilken vind som länge har blåst. Det är en fåvitsk visdom, om någon tror sig med säkerhet för framtiden kunna räkna på att han skulle komma att stå utanför, därför att han inte uppnått den nu föreslagna gränsen för konfiskationsfritt kapital. Man må väl hålla i minnet vad statsrådet Wigforss en gång i tiden yttrade: »Ett steg åt gången ger förträffliga resultat.» Det är icke tidvattnets höjd för dagen som är det avgörande. Den som har följt svensk politik under några decennier finns det inte någon möjlighet att dupera; han förnimmer redan bruset av nästa bölja. Har man, såsom man på de yttersta av dessa dagar synes ha gjort, kommit till insikt om sparandets betydelse, inser man sparand-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

dets ofrånkomliga funktioner i ett framåtskridande samhälle, och uppåddar man dem till bemästrande av en situation, som vuxit regeringspolitiken över huvudet, då måste man också föra över politiken på andra banor, där den icke vänder hela sin udd mot äganderätten. Motsatsen är inte ärlighet och kan inte förnimmas som sådan. Sparare låta sig inte födas upp som kalvar och grisar för att nackas i slaktmånaden, vilket kanske i detta sammanhang är det mest adekvata uttrycket för skördetiden.

Inom vårt folk har i mycket vida kretsar skatteförslaget mötts med oro, häpnad och ovilja. Det har en mycket vittgående syftning, långt mera vittgående än man alltid velat vidgå. Vore det icke så, vore den envishet, med vilken förslaget fasthålls, fullkomligt obegriplig. Förslaget syftar mot en ändring i samhällsstrukturen, vars möjligheter icke äro undersökta och vars följdverkningar icke ha utretts. Jag måste fråga: är det då inte ett medborgerligt, ett demokratiskt krav, att denna sak — som så djupt ingriper i vad stora medborgargrupper anse vara en enkel rättvisa och som andra, oavsett om de skulle kunna enas med finansministern om förslagets syften, måste anse ytterst äventyrligt — inte avgöres av en majoritet emot en stor och betydelsefull minoritet? I en fråga, som så nära berör de vitala förutsättningarna för hela det framtida samhällsarbetet, bör avgörandet icke träffas med så svag täckning.

Ingen vet, vilka prov vårt samhälle kan komma att ställas inför i framtiden, och ingenting kan vara mer angeläget, förefaller det mig, för en regering att värda än det demokratiens andliga underlag, varur folkväldet måste hämta sin väsentliga och bestående styrka — inbördes hänsyn. Denna hänsyn är det kanske i nuvarande stund angelägnare att värda än någonsin. De föreslagna skattelättnaderna föra oss ut i ett samhällstillstånd, där majoriteten av väljare inte längre betalar direkt skatt till staten. Man kan tvista om huruvida ett sådant samhällstillstånd överhuvud taget i längden är hållbart. I och för sig är det ju mycket glädjande, att skattelättnaderna kunna sträckas ut över så stora grupper som möjligt, och någon invändning emot den saken göres det inte. Men ställes man i en sådan situation som nu, att majoriteten av väljarkåren icke längre utgöres av direkta skattebetalare till staten, då resas också de största krav på dem, som i regeringsställning bära ansvaret för landets utveckling, att de icke av det förhållandet, att makten kan förvärfvas enbart med stöd av dem som inga skatter betala, förleda sig att av den skattebetalande minoriteten skapa en folkgrupp, som utan delaktighet i avgörandena blir mer eller mindre skattskyldig till den maktägande majoriteten. Ett annat slag av statskonst komme att ställa samhällssolidariteten på mycket svåra prov.

En stor engelsk statsman, Disraeli, frammanade på sin tid i ett annat sammanhang bilden av två nationer inom folket. Den bild han för hundra år sedan tecknat saknar lyckligtvis numera all aktualitet i vårt samhälle. Men i stället hotar det att växa fram en annan och lika farlig tveklövning av folket, där man med lika rätt skulle kunna tala om två nationer — en som bestämmer skattebördans storlek och fördelning och en annan som utan politiskt inflytande får bära samma börda.

Om det ännu finnes utrymme för statskonst i detta land, borde den äga till uppgift att samla till gemensamma mål och inte genom åtgärder, som äro direkt riktade mot vissa samhällsgrupper, fördjupa klyftan mellan dem som äga makten och dem som ha fått rollen av inflytelseslösa bärare av de skattebördor, som möjliggöra maktutövningen. Jag vet, att en vädjan härom i dag är förgäves, men därför känna vi också innerst inne, att de beslut, som nu fattas, beteckna ingången till en väg som leder bort från samhörighetskänslan i samhället.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Då tiden nu var långt framskriden och många talare funnos anmälda, beslöt kammaren, på framställning av herr talmannen, att den fortsatta överläggningen i förevarande fråga skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 11.28 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 15 juli.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herrar *Isaksson* och *Linderot* anmälde, att de åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 9, 10 och 11 innevarande månad.

*Förordnings-
förslag om
statlig in-
komstskatt
m. m.*
(Forts.)

Fortsattes överläggningen angående bevillningsutskottets i betänkande nr 50 punkten A under 1) upptagna förslag till lag om ändring i kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Herr **Bergvall**: Herr talman! När finansministern inledde gårdagens debatt i den fråga, som vi i dag skola avgöra, angav han redan från början, att han i vissa avseenden måste begränsa sitt anförande. Han sysslade också ganska litet med de olika skatteformerna, med deras inbördes sammanhang och med den totala belastning som dessa skatteförslag sammanlagt komma att innebära för olika skattebetalargrupper. Han bara snuddade vid marginalskatteproblemet, som ju är mycket bekymmersamt och besvärligt ur olika synpunkter. Den samhällsekonomiska effekten av skatteförslaget, dess verkningar med andra ord på svenskt näringsliv och därmed på svenskt välbefinnande, fick också ett ganska begränsat utrymme.

Det hade otvivelaktigt varit intressant, om vi, när vi nu stå inför frågans avgörande, från finansministerns sida hade fått mera klara och preciserade besked om regeringens synpunkter i olika avseenden.

Inte desto mindre kan jag väl förstå, att finansministern på detta sätt begränsade sitt anförande. Den föreliggande frågan är ju så stor, man kan lägga så olika synpunkter på den och den är så rik på detaljer, var och en i och för sig synnerligen betydelsefull, så att om man skulle behandla problemet på det mera utförliga sätt, som i övrigt vore önskligt, skulle man säkerligen få mycket svårt att pressa in det hela inom ramen av den tid, som står till ens disposition i en riksdagsdebatt. Jag förstår också, om finansministern har den känslan, att diskussionsfältet är tämligen avbetat under den mera än halvårslånga diskussion som sedan skatteförslaget framlades har pågått på

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

offentliga möten, i radio och press och för övrigt även här i kamrarna.

Jag konstaterar också, att gårdagens diskussion, trots att den rymde åtskilliga både intressanta och värdefulla inlägg, inte gav något väsentligt nytt i argumentationshänseende. Jag gör ingalunda heller i fortsättningen av mitt anförande, som skall bli ganska kort, anspråk på att själv komma med några nya synpunkter. Man kan bara precisera och sammanfatta vad man har sagt förut, begränsat till vissa områden, om man inte skall bli för långrandig.

En utflykt gjorde emellertid finansministern som var tämligen vidlyftig. Det var när han berörde skatteläget i Sverige, jämfört med situationen i skatteavseende i en serie främmande länder. Han återgav därvid både bestämmelser, som gälla i dessa andra länder, och en hel serie siffror. Han läste bl. a. upp en samling siffror, hämtade, om jag uppfattade honom rätt, ur en ansedd schweizisk tidning som innebar en jämförelse mellan skatteförhållandena i Sverige och Schweiz och ett antal andra länder.

När jag hörde finansministerns yttrande på denna punkt, fick jag emellertid inte klart för mig, vad de svenska siffrorna egentligen avsågo. Det har ju också redan i den föregående diskussionen på den punkten framställts en direkt fråga till finansministern. Antingen hänföra sig de svenska siffrorna till det nuvarande skatteläget eller också avse de det svenska skatteläget sådant det blir, om riksdagen i dag godkänner det föreliggande utskottsutlåtandet. Om siffrorna avse det framtida skatteläget sådant det blir *sedan* det föreliggande skatteförslaget genomförts, måste jag säga, att det förefaller mig egendomligt, att finansministern tillgriper citat ur en låt vara mycket ansedd utländsk tidning för att belysa den saken. Mig hade det förefallit naturligt och rimligt, om vi före avgörandet av en så betydelsefull fråga som den vi nu behandla hade haft en verkligt klarläggande svensk officiell utredning på denna punkt. Så grundligt och detaljrikt som det svenska utredningsmaskineriet fungerar även när det gäller små och betydelselösa frågor, hade man kunnat begära, att man från finansministerns sida hade låtit verkställa en dylik utredning även om denna fråga. Det skulle ha varit av största värde, om vi nu hade haft till vårt förfogande en jämförelse mellan skattetrycket i Sverige sådant det kommer att gestalta sig *efter* det föreliggande förslagens genomförande och skattetrycket i andra länder, en officiell utredning på den punkten som verkligen gått till botten med frågan så långt det överhuvud taget är möjligt att göra dylika jämförelser.

Om det däremot är på det sättet, att de siffror, som finansministern anförde för Sveriges vidkommande, hänföra sig till skatteläget i dag, således före skatteförslagens genomförande, kan jag inte komma ifrån att ge uttryck åt den meningen, att siffrorna äro ganska vilseledande. Jag misstänker att flertalet av kammarens ledamöter, liksom de som från läktaren åhörde anförandet eller som få läsa eller höra det på annat sätt, måste få det intrycket, att en jämförelse, som skall vara belysande i sammanhang med den diskussion, som vi nu föra, måste avse nya siffror och icke gamla. Det skulle därför vara av största intresse om finansministern ville göra ett klarläggande på denna punkt.

Finansministern ägnade en väsentlig del av sitt anförande åt tre olika punkter, som jag här i korthet skall försöka belysa. Han försökte för det första ge en psykologisk bakgrund till dagens diskussion genom att göra en liten historisk återblick på gångna tiders skattediskussioner. För det andra ägnade han stor uppmärksamhet åt den del av skattediskussionen, som har rört frågan om det nu framlagda skatteförslagens förenlighet med svensk rättsuppfattning, eller med svenskt rättsmedvetande, som han formulerade det. För det tredje berörde finansministern, låt vara mindre utförligt, en fråga som han älskar att ta upp i olika sammanhang, nämligen förhållandet mellan majoritet

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
och minoritet när man står inför problem, där motsättningarna äro skärpta. Jag har en känsla av att finansministerns yttranden på alla dessa punkter kräva åtskilligt av en kritisk kommentar för att få sin rätta belysning. Jag skall därför också, herr talman, knyta några reflexioner till hans uttalanden i dessa avseenden.

Herr Wigforss skildrade, hurusom den svenska skattelagstiftningen liksom skattelagstiftningen i andra länder på ett tidigare stadium var proportionell. Man betalade då vare sig man hade stora eller små inkomster ungefär lika stor del av sin inkomst i skatt. Han beskrev, hurusom denna ståndpunkt med skärpa försvarades, när krav började resas på införande av en progressiv beskattning, och hurusom argumenten då hämtades från samma fält som i dag, nämligen från frågan om vilken effekt införandet av den progressiva beskattningen skulle få på det ekonomiska livet överhuvud taget, på företagsamhetens utveckling, på levnadsstandarden o. s. v. Finansministern konstaterade vidare, att vi trots det motstånd som den gången restes — arten av det motståndet belyste han genom olika citat — så småningom gled oöver till de progressiva skatteskalorna. Inom parentes sagt skedde detta långt innan socialdemokratien överhuvud taget hade något inflytande på den politiska utvecklingen i vårt land. Herr Wigforss fastslog, att vi i dag alla äro ense om att icke vilja återvända till den proportionella beskattningen, utan att tvärtom en progressiv beskattning nu för oss alla ter sig som berättigad, ja, rent av som självklar.

Jag måste onekligen fråga mig: vad innebär denna erinran om det historiska förloppet av skattediskussionen under gångna tider? Jag gjorde mig den frågan redan under gårdagen, sedan jag hört finansministerns anförande. Jag kan inte komma ifrån att finansministerns avsikt med denna argumentation ändå måste vara att försöka suggerera åhörarna till den uppfattningen, att eftersom den argumentation, som tidigare förts mot en viss förändring av skattesystemet, visat sig ohållbar och eftersom de farhågor för utvecklingen i detta land som då restes inte ha besannats, så äro argumenten mot den i dag föreslagna förändringen lika litet värda. Voro argumenten ohållbara den gången, äro de det också i dag, vill han antyda. Någon annan betydelse kan ju en sådan analys av problemet, såvitt jag förstår, knappast ha.

Att vissa människor tagit miste en gång i tiden, kan emellertid alls icke åberopas för att andra människor i ett helt annat och förändrat läge skola ta miste även i dagens diskussion. En sådan argumentering är, såvitt jag förstår, helt betydelselös. Den är ett exempel på de falska historiska paralleller, som möjligen kunna göra intryck på den okritiske åhöraren, men som i realiteten icke säga någonting och icke betyda någonting.

En av de frågor som även om den inte ensam varit avgörande för min inställning dock i väsentlig mån bestämt mitt ståndpunktstagande i dag är, vilken effekt det nu föreliggande skatteförslaget kommer att få på den ekonomiska utvecklingen i vårt land och därmed på möjligheterna att förverkliga det som måste vara målet för allas våra gemensamma strävanden, nämligen att skapa förutsättningar för en höjning av de breda lagrens levnadsstandard. Den frågan kunna vi inte besvara genom någon demonstration av argument fram och tillbaka under tidigare tidsskeden, utan svaret kunna vi få först genom en undersökning av det faktiska läget i dag, en undersökning som drives så långt det överhuvud taget är möjligt med hänsyn till våra nuvarande kunskaper om samhällsekonomiska och andra förhållanden och våra nuvarande hjälpmedel. Det är en dylik undersökning som saknas!

Jag vill också, som jag redan sagt, knyta några reflexioner till finansministerns yttranden om skatteförslaget och den rättsuppfattning i det avseendet,

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

som finns inom olika lager av det svenska samhället. Jag skall, herr talman, vara utomordentligt försiktig på den punkten. Även om man bara ytligt studerar den politiska diskussionen genom tiderna, tror jag, att man får lov att erkänna, att det inte är svårt att hitta exempel på att en starkt intressebetonad åskådning medvetet eller omedvetet försökt identifiera sig med något som man kallat hävdvunnen rättsuppfattning, allmänt rättsmedvetande eller något dylikt. Jag har inte heller personligen någonting till övers för de naturrättsliga föreställningar, som finansministern yttrade sig ganska ironiskt om. Jag är för min del fullt på det klara med att det är riktigt som han säger, att de gränslinjer, inom vilka vi få fritt förfoga över våra inkomster och de pengar som vi sparat ihop, icke kunna dras på annat sätt än genom en lagstiftning, genomförd på det sätt som sker i ett demokratiskt samhälle. Jag är också fullt på det klara med att den lagstiftning, som man under dylika former inför, i det långa loppet kommer att påverka det allmänna rättsmedvetandet, den hävdvunna rättsuppfattningen eller vad man nu kallar det för.

Men jag tror, trots vad jag nu sagt, att finansministern i denna diskussion tar ytligt även på detta problem. Det är odiskutabelt på det sättet, att om man går ut och talar med folk i vårt svenska samhälle för närvarande, träffar man på en hel mängd människor som känna sig illa berörda, kränkta, om jag får använda ett så starkt uttryck, av det skatteförslag som för närvarande ligger på riksdagens bord. Det gäller ingalunda bara de människor, som själva bli direkt hårt tryckta av skatteförslaget, utan massor av medborgare, vilkas personliga ekonomiska belastning genom skatteförslagets genomförande kommer att bli ganska obetydlig. Jag har till och med träffat åtskilliga som haft denna uppfattning, även om de själva faktiskt skulle få ekonomiska fördelar av skatteförslagets genomförande.

Det nya skatteförslaget innebär helt enkelt ett radikalt brott mot vad vi vant oss vid att betrakta såsom normerande för svensk skattelagstiftning. Vi ha betraktat skatterna såsom något som man tar ut för att bestrida statsutgifter, som man enat sig om eller som i varje fall majoriteten ansett nyttiga, nödvändiga eller ofrånkomliga. Det nya är — även om jag medger, att det kanske redan tidigare på enstaka punkter funnits vissa ansatser i den riktningen — att man med det nu framlagda skatteförslaget inte bara syftar till att ta ut skatter för detta ändamål, utan även vill använda skatteinstrumentet direkt i inkomstutjämnande syfte. Detta är klart utsagt från regeringens sida.

Jag skall inte ge mig in på detta problem i och för sig för att fördjupa den sakliga diskussionen härom. Jag tror personligen på en ganska långt driven inkomstutjämnning, ehuru jag inte anser att skatteinstrumentet är lämpligt att tillgripa i detta sammanhang. Jag menar, att vi skola få till stånd den utvecklingen på andra och naturligare vägar, som inte medföra de tråkiga biverkningar som ett utnyttjande av skatteinstrumentet för detta ändamål otvivelaktigt kommer att dra med sig. Men även om jag bortser från hela det sakliga underlaget, måste jag komma till det resultatet, att det i föreliggande situation skulle varit klokt av finansministern, regeringen och den socialdemokratiska riksdagsmajoriteten att ta hänsyn till de mycket starka, mycket levande och mycket djupt kända föreställningar om det föreliggande skatteförslagets oförenlighet med den traditionella uppfattning om beskattningens mål, som finnes inom icke betydelselösa kretsar i vårt samhälle.

Herr Wigforss gör då i detta sammanhang vissa invändningar; jag minns inte, om han framförde dem i gårdagens anförande, men han har gjort det vid flera tidigare tillfällen. Han säger, att det är riktigt att dessa synpunkter leva starkt inom vissa grupper av det svenska folket och att man naturligtvis inte kan bortse härifrån. Men jag vill påpeka, fortsätter herr Wigforss, att en motsatt

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
uppfattning lever lika starkt inom andra grupper av det svenska folket, speciellt inom de grupper som den nu sittande socialdemokratiska regeringen anser sig i första hand böra företräda och vars intressen regeringen anser sig böra tillgodose i första rummet. Vore det på det sättet, är det klart, att även jag måste komma till herr Wigforss' slutsats, nämligen att finns det oförenliga motsättningar mellan olika delar av ett folk, existerar det i ett demokratiskt samhälle till sist ingen annan utväg än att låta majoriteten falla utslaget.

Men förhåller det sig verkligen på det sättet, om man ger sig in på en undersökning av skattefrågan? Jag skulle ha lust att till de här närvarande socialdemokraterna ställa det spørsmålet: tro ni, att, om herr Wigforss i det förslag till ny skattelagstiftning, som han nu presenterat för svenska folket, hade utlämnat förslaget om kvarlåtenskapsskatten eller eventuellt ersatt det med en måttlig skärpning av arvslottsbekattningen, det finns många svenskar som i detta sammanhang skulle ha känt sitt rättsmedvetande kränkt eller känt sig sårade i sin hävdvunna rättsuppfattning?

Nej, jag måste säga, att den som vågar påstå detta, är nog alltför djärv i sina omdömen eller också duperar han sig själv med hänsyn till dagens diskussion. Min tro är att herr Wigforss i detta fall ingalunda enbart är den, som har burit fram ett förslag, som i sin helhet är resultatet av ett krav från de djupa folklederna. Det framlagda förslaget är i stället på väsentliga punkter hans eget verk, som han, sedan det väl en gång framförts, med större eller mindre tvekan fått dessa grupper att acceptera. Det är sålunda inte här fråga om två olika uppfattningar, som länge ha kämpat mot varandra, utan om å ena sidan en uppfattning, som är djupt rotad, och å den andra en uppfattning, som skapats fram sedan förslaget framlagts.

Jag kanske gör det ännu tydligare, om jag hänvisar till den position, som folkpartirepresentanterna i bevillningsutskottet ha intagit. Det förslag, som från folkpartiets sida framlagts, innebär ett fullt accepterande av skattelättnaderna, men det avvisar samtidigt skattehöjningarna, då de för ögonblicket icke äro erforderliga. Skulle ett nytt läge uppkomma, i vilket det visar sig erforderligt att tillgripa skattehöjningar, får man enligt folkpartiets förslag ta frågan under omprövning. Folkpartiets förslag accepterar således skattelättnaderna, men avvisar skattehöjningar just nu. Är det någon som tror, att det finns någon allmän rättsuppfattning hos svenska folket, som skulle känna sig kränkt och upprörd, om detta förslag vore finansministerns? Jag tror det för min del icke!

Så ligger det, såvitt jag förstår, till med den föreliggande frågan, som jag väster precis den betydelse vid som jag låtit framgå av vad jag sagt i det föregående. Jag sammanfattar mina synpunkter på denna punkt i följande fråga: är det, när läget är sådant som jag här beskrivit, klokt att underlåta att ta hänsyn till styrkan i denna reaktion?

Den för mig avgörande synpunkten är emellertid inte den, som jag nu uppehållit mig vid, även om man enligt min uppfattning också på den punkten bör göra rent hus med den argumentation, som förts från finansministerns sida. Lika väsentlig, och kanske ännu väsentligare, är frågan om skatteförslagets ändamålsenlighet. På den punkten kan jag bara konstatera vad jag konstaterade redan i början av mitt anförande, nämligen att trots att vi i dag stå inför beslutet, så föreligga inte de utredningar, som man skulle önska att man hade haft tillgängliga i detta sammanhang. Man har, inte här i riksdagen men i den offentliga debatten, i mycket stor utsträckning sökt trola bort diskussionen på den punkten genom att söka ge dem, som uppträda kritiskt mot det Wigforsska skatteförslaget, den etiketten att de värna om »deras intressen, som ha det väl ställt». Man har inte velat tillerkänna dem den grad av objek-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

tivitet, som ligger däri att man erkänner, att de utan att vara gripna av något medlidande med miljonärer och andra mycket förmögna människor överhuvud taget kunna ställa sig frågan: är det sannolikt att ett genomförande av detta skatteförslag kommer att gagna det, som måste vara vårt gemensamma mål, nämligen en sådan utveckling av vårt ekonomiska liv att bättre förutsättningar skapas för ett förbättrande så snabbt som möjligt av det svenska folkets levnadsstandard?

Härmed kommer jag in på det sista som jag hade för avsikt att beröra i mitt anförande, nämligen — och även det problemet tycker jag att finansministern något förenklat — förhållandet mellan majoritet och minoritet.

Jag sade förut, att om det förhöll sig på det sättet att mot varandra stodo alldeles oförenliga uppfattningar, mellan vilka det inte fanns någon medellinje, skulle jag tycka att det vore naturligt och självfallet att man sade: här kunna vi inte avgöra någonting på annat sätt än genom en enkel omröstning. Såvitt jag kan förstå föreligga dock inte sådana motsättningar här. Utan i det här läget, då man diskuterar en fråga, som bör göras till föremål för en bedömning ur praktiska ändamålsenlighetssynpunkter, bör man fråga sig, om det inte finns möjligheter att nå en rimlig och hållbar kompromiss. Såvitt jag förstår, ha socialdemokraterna i det här sammanhanget haft en väsentligt större lust att lita till dagens röstmajoritet än att undersöka förutsättningarna för någon slags samförståndslösning. Det är få modifikationer, som gjorts i förslaget, sedan detta framlades, trots all den kritik, som rests från politiskt håll, och jag vill tillägga också från opolitiskt, eftersom man förstår att de som äro anhängare av skatteförslaget borde vara känsligare för den kritik, som kommer från det opolitiska hållet.

Även om de förändringar, som på några punkter vidtagits, ur min synpunkt innebära förbättringar, röra de dock inte vid de väsentliga frågorna. Man har justerat förmögenhetsgränsen något, och man har infört en 80-procentig spärrregel, som är ett ganska ohanterligt instrument, och man har inom utskottet lindrat beskattningen även av förmögenheter, som äro större än 100 000 kronor men som ha särskilt låg avkastning; det fanns här i propositionen en gräns vid 100 000 kronor. Man har vidare gjort en modifikation beträffande de ekonomiska föreningarnas skattebörd, vilket om man får döma av utskottets motivering är en mycket egendomlig historia. Jag har sällan läst en så litet genomtänkt motivering som utskottets motivering på den punkten. Man argumenterar väsentligen emot och har sedan bara skrivit ett par rader som motiv för denna ändring. Jag skall inte söka analysera vad som varit drivfjädern i detta sammanhang.

Det har överhuvud taget inte funnits någon vilja att söka en samförståndslösning. Jag kan inte komma ifrån att oavsett hur man handlar under normala förhållanden, skulle man väl ändå ha rätt att säga att i dagens situation borde en sådan samförståndslösning ha kunnat vara ovanligt värdefull.

Jag kan, herr talman, för min del inte sluta detta anförande på annat sätt än genom att ansluta mig till vad ordföranden i folkpartiets förstakammargrupp, herr Elon Andersson, yttrade när han slutade sitt anförande i går, nämligen att regeringen haft i sin hand möjligheten att genom rimliga modifikationer medverka till en samförståndslösning i denna fråga. Regeringen har inte utnyttjat denna möjlighet, och därför stå vi i det läge där vi stå i dag.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Den risken föreligger ju när man tänjer ut en debatt på två dagar, att talarna samla nya krafter till den andra dagen och att man återigen får höra samma synpunkter framförda som man fick höra den första dagen.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Jag skall försöka värja mig mot den frestelsen — den föregående talarens anförande har ju inte heller varit så långt — och jag skall bara be att få framföra några få synpunkter. Det finns inte någon anledning att dra upp alla de argument, som framfördes av de olika talarna i går. Alla de skäl, som ha kunnat framföras till förmån för den kungl. propositionen och utskottets förslag, ha säkert framförts, och alla de skäl, som ha kunnat framföras emot dessa förslag, ha säkerligen också blivit ventilerade i denna debatt. Jag vill inte upprepa alla dessa argument. Jag tror inte, att så många av kammarens ledamöter skulle lyssna på dem, och framför allt tror jag inte att så många skulle ta intryck av dem.

De borgerliga partierna, om jag får uttrycka mig så, ha sökt att i denna debatt skapa den föreställningen, att en svårare orätt håller på att ske emot vissa skattebetalare här i landet. Man talar om att följderna av detta förslag, om det antages av riksdagen, komma att bli katastrofala. Jag har frågat mig själv hur sådana föreställningar verkligen kunna både spridas och vinna tilltro, ty när man läser utskottets förslag och den kungl. propositionen finner man, att det inte kan bli fråga om några så förfärligt svåra konsekvenser eller följder, om det framlagda förslaget godkännes. Om vi se på de båda punkter, där meningarna stå skarpt emot varandra, finna vi att det rör sig om något över ett par hundra miljoner kronor av statens inkomster. Är det verkligen på den summan, som hela vårt lands välfärd beror i den föreliggande situationen? Det skulle förvåna mig om det förhölle sig så, och jag vågar också påstå, att det inte förhåller sig på det sättet.

Herr Domö frågade, om det inte håller på att växa fram ett medvetande om att det kräves någonting annat än medborgarnas lydnad för myndigheterna. Jag vet inte om jag antecknade hans yttrande på den punkten alldeles riktigt, men någonting i den stilen sade han. Det förvånar mig verkligen, att herr Domö i dag har den meningen, att en sådan ny uppfattning om medborgarnas förhållande till myndigheterna håller på att växa fram. Det skulle väl i så fall bero på att det blivit i någon mån andra myndigheter än det varit förut.

Socialdemokraterna få ta alla politiska och samhällsekonomiska konsekvenser av de beslut, som vi nu gå att fatta, sade herr Domö vidare, och han tillade, att han var bekymrad över de politiska konsekvenserna av detta beslut. Man frågar sig vilka politiska konsekvenser det är, som herr Domö räknar med som ett resultat av det beslut, som vi komma att fatta i dag. Det kan inte gärna gälla någonting annat än ett politiskt nederlag för det parti, som fört fram förslaget och driver fram det till ett beslut. Är det detta som herr Domö är så rädd för? Är han bekymrad för ett politiskt nederlag för den svenska socialdemokratien? För ett sådant har han ju kämpat i många år. Han har profeterat därom. Och nu säger han, att han är bekymrad för det.

Herr Domö må vara bekymrad. Vi socialdemokrater äro i alla fall inte rädda för de konsekvenser, som herr Domö talar om. Om man skulle kunna tvinga herr Domö att avge en bestämd deklaration på den här punkten, skulle han nog få lov att deklarerat, att han mest är rädd för att hans profetior inte komma att slå in.

Herr Ivar Anderson påstod, att regeringen inte har någon klar handlingslinje. Den beslutar, sade han, stora reformer utan att veta varifrån pengarna härför skola tas. Vad menas med detta tal? Vad är det för stora reformer, som regeringen har föreslagit och riksdagen antagit och för vilka regeringen inte har klart för sig varifrån pengarna skola tas? Det tycks väl snarare vara så att högern är något förvånad över att pengarna tas ut på det sätt, som regeringen har anvisat. Men någon bristande uppfattning om varifrån pengarna skola hämtas har sannerligen inte deklarerats från regeringens sida.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Det mest kapitalkrävande beslutet, som vi fattat under de senaste åren, om vi bortse från försvarsbudgeten, är ju beslutet om folkpensionerna. Jag har ett svagt minne av att högern gjorde allt vad den kunde för att ta patent på det beslut, som riksdagen fattade i den frågan. Åtminstone gjorde den gången högerns talare allt för att söka få valmännen här i landet att bli på det klara med att högern hade lika stora intressen som varje annat parti för alla stora sociala reformer, som voro under utredning här i landet. Eftersom högern nu inte vet varifrån pengar skola tas för dessa reformers genomförande, så är det väl högern, som drabbas av herr Ivar Andersons förkastelsesdom i går. Det är högern, som varit med om att fatta beslut om stora utgifter och som nu inte vet varifrån pengarna skola tas.

Vad försvarsutgifterna beträffar, så äro de i högsta laget. Vi kunde aldrig före kriget drömma om att vi skulle få en försvarsbudget, som närmade sig miljarden. Men vi ha fattat besluten om både folkpensionerna och försvaret tämligen enhälligt, och jag vill inte skjuta över ansvaret för dessa ökade utgifters tillkomst på något särskilt parti, även om högern varit pådrivare i båda dessa fall. Jag vill inte påstå, att det finns möjlighet att slopa utgifterna för vare sig folkpensionerna eller försvaret, men *om* vi kunde skriva ned dem till något så när rimliga proportioner, skulle vi kanske kunna komma dithän, att vi kunde börja fundera på en sänkning av våra skatter på det sätt, som särskilt högern ivrar för i den här diskussionen.

Herr Wistrand påstod, att högern hade hånats för att den varit med om dessa beslut. Han menade tydligen i främsta rummet beslutet om folkpensionerna. Jag vet inte om någon har hånat högern för att den var med om den saken. Vi ha bara från vårt håll påpekat, att den hållning, som högerpartiet intog, när denna fråga avgjordes, har sina konsekvenser: man måste nämligen söka skaffa pengar för att kunna finansiera de beslut, som riksdagen har fattat. Det är alltså, som jag nyss sade, högern som drabbas av den förkastelsesdom, som herr Ivar Anderson ville fälla över regeringen och det socialdemokratiska partiet. Med högerns sätt att besluta utgifter kommer man fram till samma konsekvenser i fråga om nödvändigheten att skaffa pengar som genom de beslut, som regeringen föranlett riksdagen att fatta.

Beträffande skatterna kan man naturligen fatta besluten på olika sätt. Man kan göra det lättare för bolagen och för de rika här i landet, vilket är det samma som att göra det sämre för den stora massan av skattedragare. Jag kan inte se, att innebörden av alla de borgerliga partiernas ståndpunkter i denna fråga är någon annan än att det kommer att bli svårare för de fattiga människorna i landet och bättre för de rika. Jag är visserligen inte blind för att man i fråga om skatterna kan gå allt för långt, men jag hävdar bestämt, att de beslut, som riksdagen nu i dag kommer att fatta, inte äro av den arten, att de gå för långt.

Herr Domö påstod, att denna fråga har forceerats fram och att vi gå att fatta beslut, som inte äro väl övertänkta. Jag har svårt att förstå sanningsenligheten i det resonemanget. Det finns väl ingen angelägenhet, som det under de senare åren resonerats så mycket om som just om skattefrågan. Herr Bergvall sade, att vi hållit på med den ett halvt år. Om jag inte tar fel, ha vi diskuterat denna fråga i mer än ett helt år. Man kan således inte säga, att vi nu stå inför ett beslut, som utgör ett hastverk.

Trots detta tyckte herr Bergvall, att det skulle ha varit intressant, om vi hade kunnat få en grundlig utredning, som gav belägg för hur skatteläget är i andra länder, jämfört med förhållandena i Sverige. Finansministern pekade redan i går på hur svårt det är att härvidlag få fram en verklig jäm-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
förelse. Även i andra länder pågå utredningar och föreligga förslag om ändring av de bestämmelser, som där gälla. Hos de olika nationerna bygger man också på olika skattesystem. Vi skulle få hålla på att utreda denna fråga i evighet, om vi skulle få fram en verkligt tillförlitlig jämförelse mellan vårt land och andra länder i skattehänseende. Vi här i Sverige ha våra utgifter, och vi måste försöka rätta inkomsterna efter dem, och statens inkomster utgöras ju dock, när det kommer till kritan, huvudsakligen av skatter.

Herr Wetter ville ha ökade indirekta skatter i stället för skärpta direkta skatter. Vi ha ju redan många indirekta skatter. Jag har dessutom många gånger här deklarerat, att jag beklagar, att omsättningsskatten avskaffades, men jag vill i alla fall inte söka tillägna mig herr Wetters uppfattning, att det skulle vara så mycket bättre, om vi togo ut de ökade skatteinkomster, som vi vilja ha, på den indirekta skattevägen i stället för den direkta.

Även om vi med de nu föreslagna skatterna skulle komma något över skattenivån i de flesta andra länder, så kan detta inte hjälpas. Om vi inte vilja finna oss i det, skulle det vara nödvändigt för att ändra de beslut, som vi fattat här i riksdagen under senare år. Vi skulle få ändra våra beslut om folkpensionerna och om anslagen till försvaret och slopa en hel del annat, som vi beslutat om på olika sociala områden.

Jag ser, att finansministern nu kommit in i kammaren, och han är ju den som lämpligast bör svara på de frågor, som ställts till honom. Emellertid kan jag säga, att jag fattade hans redogörelse i går beträffande en jämförelse mellan skatterna i Sverige och Schweiz på det sättet att de siffror, som han återgav, avsågo de nuvarande skatterna i Sverige och således inte skattetrycket sådant det blir enligt det förslag, som vi nu ha att ta ställning till. Jag understryker dock, att enligt den jämförelsen låg Schweiz över Sverige i fråga om skattetryck. Vi kanske i vår tur komma en smula högre än Schweiz genom de beslut, som vi nu gå att fatta, men man kan i varje fall inte säga, att skattetrycket kommer att bli katastrofalt för vår del.

Herr Bergvall uppställde den frågan, om folk verkligen anser att detta skatteförslag är så förträffligt och att det måste anses vara ett uttryck för rättsmedvetandet hos människorna i landet. Han frågade om det var någon som trodde, att om man skulle ta bort kvarlåtenskapsskatten, så skulle folk ute i landet tycka att detta vore någonting, som stred emot deras rättsmedvetande. Nej, det tror jag visst inte! Man kan ju plocka sönder ett förslag vilket som helst, ta ut en detalj och fråga om den inte skulle kunna vara borta ur förslaget. För min del skulle jag inte gråta alls om kvarlåtenskapsskatten togs bort. Jag kan erinra om att jag vid ett tidigare tillfälle faktiskt föreslagit, att den skulle tagas bort. Å andra sidan vill jag inte göra gällande, att den är någon stor sak i den nu föreliggande kombinationen av skatteförslag. Om kvarlåtenskapsskatten tas bort, betyder detta ingenting annat än att 40 miljoner kronor måste skaffas på annat sätt, eller också får staten låta bli att skaffa sig dessa inkomster. Men det är ju inte bara om kvarlåtenskapsskatten, som vi resonera i dag, utan om åtskilligt annat. Kvarlåtenskapsskatten räknar jag som en av de mindre frågorna i det föreliggande förslaget.

Herr Bergvall yttrade till slut, att det i dag skulle varit lämpligt med en rimlig kompromiss, en samförståndslösning. Det hade naturligtvis varit det allra trevligaste även för regeringen och finansministern. Men de som velat ha en sådan samförståndslösning skulle väl i så fall ha börjat att arbeta härpå på ett tidigt stadium, när det varit möjligt att få till stånd en sådan. Det har inte varit möjligt att åstadkomma en samförståndslösning i bevillningsutskottet, sedan regeringen en gång framlagt sitt förslag. Försök att få till

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

stånd en sådan skulle naturligtvis ha gjorts redan från början i den kommitté, som ursprungligen framlade det skatteförslag, vilket nu efter många remissyttranden framlagts för beslut här i riksdagen. Men jag måste verkligen fråga mig: om denna kommitté på sin tid hade stannat vid ett mindre långtgående förslag, hade herr Bergvall då varit nöjd? Nej, måste jag svara. Han hade då säkerligen här i dag stått upp och sagt, att vi likväl kommit alltför högt i fråga om skattetryck. Hade det inte varit rimligt, skulle herr Bergvall ha sagt, att vi kommit till en kompromiss, en samförstånds lösning? Jag är alldeles säker på att herr Bergvall då skulle ha kommit med ungefär samma resonemang om önskvärdheten av en rimlig kompromiss och en samförstånds lösning, som han gör nu.

Jag har, herr talman, ingenting ytterligare att tillägga. Jag har inte kunnat finna att vad som här sagts emot det föreliggande förslaget är av den naturen, att det finns anledning att frångå detsamma. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Anderson, Axel Ivar (kort genmäle): Herr talman! Det var kanske inte meningen, att herr andre vice talmannens lilla dagen-efter-kåseri skulle tas så allvarligt. Men jag måste be att få rätta en feltolkning, som han gjorde sig skyldig till av mitt anförande i går.

Han påstod, att jag skulle ha yttrat, att vi här beslutat stora reformer utan att veta varifrån pengarna skola tagas. Så förmodar jag, att herr Åkerberg menade, att jag skulle ha sagt, ty det passar precis in i hans kanske på förhand uppgjorda schema för anförandet. Så sade jag emellertid inte, utan jag påpekade, att vi här i riksdagen inte bara nu utan ofta besluta om stora sociala reformer utan att veta om dessa kunna effektueras *i nuvarande penningvärde*. Jag ville därmed illustrera angelägenheten av att vi först och främst föra en sådan politik, som bevarar penningvärdet.

Herr statsrådet Wigforss: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att förlänga den allmänna debatten utan bara för att ge svar på en del frågor, som ha ställts till mig i går och enligt referat, som jag har fått från dagens debatt, även i dag.

Den första frågan gäller de siffror, som jag anför t rörande en schweizisk utredning om skatternas höjd i Schweiz, England, Förenta staterna och Sverige. Jag anförde dem inte för att belysa läget i Sverige. Det är alldeles riktigt som herr Åkerberg sade, att siffrorna röra de nu gällande skatterna, nämligen skatterna för 1945. Min avsikt var inte att med dessa belysa skillnaden i skattehänseende mellan Sverige och Schweiz — det var i alla händelser inte det väsentliga — utan att visa, att en schweizisk utredning, som gäller skatterna i England och Förenta staterna, kommer till siffror rörande skatternas höjd i dessa länder, som bättre överensstämmer med de utredningar, som vi inom finansdepartementet funnat göra rörande de anglosaxiska länderna, än de motsatta påståenden, som framkommit från andra sidan.

Jag hörde, att herr Bergvall i anledning av mitt påpekande om övergången från proportionell till progressiv beskattning yttrade någonting om att denna hade skett under borgerlig regim o. s. v. Inte heller på den punkten var det min avsikt att söka belysa någonting annat än den kända utomordentliga häftighet, med vilken denna progressiva beskattning bekämpades, när den först fördes fram. Den betraktades, kan man säga, av hela affärsvärlden såsom ren stöld, d. v. s. på samma sätt som många nu beteckna t. ex. kvarlätenskaps skatten.

I fråga om kvarlätenskaps skatten vill jag erinra om att när skatteberedning-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

en hade till uppgift att undersöka, på vilka vägar en höjning av förmögenhets-skatten kunde äga rum, var det naturligt, att en höjning av arvsskatten ansågs vara den lättast framkomliga vägen, eftersom arvsskatten är den enda förmögenhetsskatt, som inte varit föremål för någon höjning. När sedan fråga uppstod hur en sådan höjning av arvsskatten skulle effektueras, kom förslaget om kvarlåtenskapsskatt upp med anglosaxisk förebild. Det är klart, att hade inom kommittén tanken uppkommit att i stället försöka med en viss höjning av arvsskatten, skulle den saken ha undersökts. Jag kan bara uttrycka som min mening, att resultatet säkert hade blivit, att man funnit det förenat med mycket stora svårigheter att på den vägen ta ut samma summor, som det här är fråga om. Dessutom hade man inte vid en sådan arvsbeskattning kunnat ta hänsyn till storleken av den sammanlagda förmögenheten, vilket enligt majoritetens i kommittén mening innebär en riktig och rättvis avvägning.

Sedan skulle jag vilja besvara en fråga till, som jag tror framställdes av herr Velander. Han frågade, varför vi inte inväntat 1944 års skattekommittés utredningsresultat. Jag tror, att alla som känna till det sätt, på vilket denna kommitté arbetar — det är stora områden, som den har att syssla med — skall förstå, att det inte varit möjligt att vänta med det föreliggande skatteförslaget framläggande till dess att denna kommitté färdigställt sitt arbete.

Sedan är det två detaljer, som jag skall be att få beröra. Herr Björnsson har yrkat bifall till sin reservation i fråga om beräkningen av förmögenhetsskatten. Jag vill inte förneka, att det är ganska godtyckligt om man, när man skall ange den förmögenhet, på vilken skatt skall utgå, räknar med förmögenhetens storlek vid närmast föregående års utgång. Det vore precis lika naturligt att räkna med förmögenhetens storlek vid beskattningsårets början. Jag skulle till och med kunna tänka mig att man räknar med den genomsnittliga förmögenheten under ett antal år. Men nog förefaller det mig litet svårt att i en hastig vändning på den här punkten anta en sådan formulering, som herr Björnsson föreslagit. Då frågan om den årliga förmögenhetsskatten måste bli föremål för förnyad utredning, eftersom maximeringsbestämmelserna förklarats utgöra ett provisorium, är det mycket naturligt, om även de synpunkter, som framförts i denna reservation, föreläggas kommittén, som då kommer att ta hänsyn till dem vid den fortsatta utredningen.

Det har framställts ett yrkande om att även sparbankerna skola inbegripas under det lägre procenttal, som föreslagits beträffande de ekonomiska föreningarna. Jag yttrade inte något i går om utskottets förslag på den punkten. Den ändring, som föreslagits beträffande ekonomiska föreningar, förefaller mig något tvivelaktig. Jag har emellertid inte gjort någon invändning mot den efter ett resonemang med bevillningsutskottets ordförande. Men denna sak torde kanske komma att bli föremål för förnyad översyn, när man får se, om det blir några konsekvenser av det slag, som man talat om, d. v. s. att bolag skulle gå över till att bli ekonomiska föreningar. Jag tror inte att riskerna härfür äro så stora, men jag är inte alldeles övertygad om att en ändring på den här punkten varit nödvändig. I alla händelser är jag inte ovillig att acceptera den, och om man accepterar den, är det naturligtvis inte mycket att invända, om även sparbankerna komma att inbegripas under denna regel om en lindrigare beskattning.

Herr Elofsson, Gustaf: Herr talman! Då finansministern i går framhöll, att när riksdagen varit med om att besluta utgifterna får den också tänka på att skaffa fram inkomsterna, är ju detta mycket riktigt. Men när det gäller att skaffa fram inkomster, kan man göra detta på många olika sätt. Man har från regeringens sida framlagt ett skatteförslag, om vilket man kanske kan säga,

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

att det tillfredsställer en viss grupp av medborgare men ingalunda är tillfredsställande för medborgarna överlag i vårt land.

Jag har vid flera olika tillfällen hört regeringen avgiva förklaringar om önskvärdheten av samförstånd, när det gäller att lösa de stora spörsmålen, och inte minst i våras deklarerade herr statsministern, att det var av stor vikt att man sökte samförstånd för att kunna häva den inflationstendens, som var råddande, för att kunna bevara penningvärdet. När jag studerar det här framlagda skatteförslaget, kan jag för min del inte finna att regeringen eller den socialdemokratiska gruppen varit angelägen om att komma till det samförstånd, som man så många gånger förut har talat om. Om vi litet närmare granska det framlagda skatteförslaget, finna vi att det i väsentlig grad skiljer sig från de borgerligas förslag.

Jag fäste mig särskilt vid ett anförande, som herr Franzon höll i går kväll. Han sade att den socialdemokratiska gruppen står bakom det förslag, som finansministern har framlagt. Jag skulle tro att det hade varit bra mycket klokare, om den socialdemokratiska gruppen inte uteslutande hade använt den maktställning, som den har i riksdagen, utan i stället i något högre grad än vad som har skett sökt kontakt med den borgerliga gruppen. Då hade kanske dagens skattedebatt inte legat på det plan, som den nu befinner sig på.

Jag skall inte, herr talman, ingå på några detaljer beträffande den ökade inkomst- och förmögenhetsskatten. Jag skall i stället uppehålla mig vid en skatt, som jag för min del känner mig mycket illa berörd av, nämligen den skatt som har benämnts kvarlätenskapsskatt. Jag vet inte om man egentligen kan kalla den en skatt; jag skulle hellre vilja ge den namnet kapitalkonfiskation. Det har ju tidigare talats om förmögenhetsutjämning, och det är just den saken det här gäller. Man har velat jämna ut förmögenheterna, och därför passar benämningen kapitalkonfiskation. Denna skatt kommer att drabba dödsbon på ett sådant sätt, att barn och efterkommande många gånger inte få möjlighet att fortsätta den avlidnes verksamhet. Jag tänker då närmast på jordbruksfastigheter, familjebolag o. dyl. När denna skatt har införts — det är väl antagligt att riksdagen kommer att antaga förslaget — inträder en situation, där det inte är någon möjlighet för efterkommande att fullfölja det verk, som deras förfäder ha byggt upp.

Man får inte glömma, hurusom många gånger konstlade taxeringsvärden tillskapas. Det är inte alls ovanligt, att man ser en fastighets taxeringsvärde höjas med både 50 000 och 100 000 kronor från den ena fastighetstaxeringen till den andra. Det är klart, att man har pengarna på papperet och får skatta för dem, men man har ingalunda någon garanti för att denna konstlade förmögenhet kommer att kunna tagas ut den gång, när egendomen skall realiseras. Den kvarlätenskapsskatt, som här är föreslagen, kommer emellertid att tagas ut oavsett hur ställningen är då egendomen realiseras.

Herr Franzon sade i går kväll, att trots att de flesta företag här i vårt land visste, att det diskuterade skatteförslaget skulle komma att genomföras, hade han inte märkt att några företag på något sätt avstannat, utan allting gick sin gilla gång. Man kunde enligt hans mening nästan säga, att företagens omsättning ökats. Men, herr Franzon, nog har det väl stått klart för företagen, att detta skatteförslag inte skulle inverka på beskattningen av inkomsterna under innevarande år? Jag tror att varken herr Franzon eller jag kan spå, hur det kommer att ställa sig med produktionen under kommande år, sedan skatteförslaget trätt i kraft.

Herr andre vice talmannen framhöll, att om man kunde utbyta kvarlätenskapsskatten mot någonting annat, så hade han ingenting emot det, och han skulle inte gråta för det. Det hade varit av stor vikt, om socialdemokraterna

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

hade tillkännagivit denna sin ståndpunkt litet tidigare. Då hade man kanske inom utskottet även kunnat diskutera de olika åtgärder, som man hade kunnat vidtaga för att jämna ut motsättningarna på det området.

Det talades i går också om att när det gällde införandet av omsättningsskatten voro motsättningarna lika stora inom riksdagen och att man hyste lika stora farhågor för näringslivet den gången. Jag tror dock, herr talman, att när omsättningsskatten infördes vid krigsutbrottet, var det inte på långt när så delade meningar som när det nu gäller införandet av särskilt kvarlåtenskapsskatten.

Vad beträffar bolagsskatten har det parti, som jag tillhör, inte framlagt några motförslag till det förslag, som finansministern har framlagt. Jag vill, herr talman, inte underlåta att säga, att vi ha funnit, att det nuvarande läget medger att skatteprocenten för bolagen höjes från 32 till 40 procent. Men däremot vill jag redan nu deklarerat, att om det i framtiden visar sig, att näringslivet får sämre inkomster, måste man vara beredd på att sänka skatten, så att vi inte lamslå vårt näringsliv.

Jag skall, herr talman, inte uppehålla tiden längre. Jag skall bara till sist understryka, att det skatteförslag, som här kommer att genomföras av socialdemokraterna, är ett allvarligt ingrepp i vårt näringsliv och i den enskilde medborgarens liv. Vad detta betyder i framtiden inte minst för sparatet få de svara för, som komma att genomföra detta förslag. Jag tror att en klok och förständig skattepolitik hade bättre gynnat det svenska folket än en brutal och hänsynslös.

Med dessa ord har jag, herr talman, velat ge till känna min åsikt i denna skattefråga.

Herr Andersson, Elon: Herr talman! I det älskvärda kåseri, med vilket bevillningsutskottets högt värderade ordförande i går bemötte några av skatteförslagets vedersakare och försvarade utskottets ståndpunkt, hade han några erinringar att göra också mot ett par av de synpunkter, som jag anlade i mitt anförande i går.

Den ena av dessa erinringar handlar om skatteförslaget som ett långtidsprogram och om dess samband med den budgetära situationen, inte bara under budgetåret 1947/48 utan också under budgetåret 1948/49. Talar man om en politik på längre sikt, erinrade herr Berg, bör man väl också inrikta sig på en budgetpolitik på längre sikt.

Det ligger någonting i den invändningen, men den bör ses mot bakgrunden av de särskilda förhållanden, som göra budgetåret 1948/49 till ett problem för sig. Jag erinrar om att i den ekonomiska prognos, som vid fjolårets riksdag låg till grund för vissa av de beslut, som vi då fattade av mycket stor ekonomisk betydelse för framtiden, budgetåret 1948/49 framstod såsom det mest känsliga året, för vilket finansministern till och med såg sig nödsakad att räkna med ett icke obetydligt budgetunderskott. För att undvika missförstånd vill jag redan från början bestämt framhålla, att jag är fullt medveten om det ändrade läge, som sedan dess har inträtt i den allmänna syn, som man har på budgetspörsmålet för den närmaste tiden, och de ändrade förutsättningar, under vilka vi nu kunna bedöma de ekonomiska förhållandena. Men *tendensen* i den utveckling, som denna prognos skildrade, är densamma, om också siffrorna ha ändrat utseende. Och den särställning, som 1948/49 års budget har, beror förnämligast därpå, att de nya sociala utgifterna då komma att verka med hela sin kraft utan att den inkomstutveckling, som skulle bilda grundvalen för det sociala reformverket, har hunnit komma i fatt utgiftstegringen.

Budgetåret 1948/49 måste således enligt min mening alltjämt förete så-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

dana alldeles särskilda förhållanden, att tillfälliga åtgärder kunna bli nödvändiga för att då klara den nödvändiga budgetbalansen. Men det är väl inte efter sådana tillfälliga förhållanden, som skattesystemets grunder skola läggas upp? Den långsiktiga politik i beskattningsfrågan, som jag har talat om, kan inte få innebära, att skattesystemets utformning skall bedömas med hänsyn till utgifterna under ett eller ett par övergångsår, då utgifterna sätta in med hela sin kraft, och inkomstutvecklingen inte har hunnit i kapp utgifterna. En tillfällig situation bör enligt min mening i första hand bemästras med tillfälliga åtgärder, och det kan inte vara riktigt att låta den bilda en utgångspunkt för åtgärder, som ha en verkan långt därutöver och även i ett läge, då de tillfälliga åtgärderna måhända skulle bli onödiga.

Låt det, för att nu använda det målande språk, som bevillningsutskottets ordförande använde, vara så att den hårda herre, som heter nödvändigheten, väntar utanför dörren! Han hör inte till de gäster, som äro så älskade och så välsedda, att man bereder honom husrum i onödan. Nu ha vi ingen anledning att bjuda in honom. Det är ett resonemang, som jag har försökt föra och som jag alltjämt vidhåller. Det kan hända att vi kunna hålla honom utanför porten även nästa år, och även om vi nu skulle vara rädda för att vi då få släppa honom en smula innanför dörren, ha vi ingen anledning att inrätta vårt hus för framtiden på det sättet, att vi för att fylla utrymmet i huset måste förut-sätta att ha honom ständigt inneboende.

Åtskilligt av vad herr Sjö Dahl hade att säga sammanhänger med vad jag nu har sagt. Jag skulle inom parentes vilja komplimentera herr Sjö Dahl för den uppenbarligen mycket djupt rotade respekt för liberala synpunkter, som finns i hans sinne. Jag är både rörd och smickrad över den respekt för socialliberal uppfattning, som sken igenom i en del av hans anförande, och jag skulle gärna varmt och hjärtligt vilja tacka herr Sjö Dahl för den nyttiga upplysning han på det sättet sprider om liberal åskådning. — Det var som sagt en parentes, och jag kunde kanske med större fördel säga detta till herr Sjö Dahl personligen.

I sin argumentation för skatteförslaget var herr Sjö Dahl villig erkänna, att vi för budgetåret 1947/48 kunna räkna med en tillräckligt vid marginal för att kunna undvara skatteskärpningarna och ändå slippa ett budgetunderskott. Det förefaller således, som om herr Sjö Dahl och jag skulle vara ense så långt, att vi båda anse att något omedelbart behov av skattehöjningar för att möjliggöra skattesänkningarna och ändå balansera budgeten inte finnes. Men herr Sjö Dahl hänför sig liksom förslagens förespråkare i övrigt till förhållandena under budgetåret 1948/49 och hävdar då med mycket stor bestämdhet, liksom alla förslagens förespråkare, att man måste genomföra skattehöjningarna för att klara skattesänkningarna. Det huvudsakliga argumentet för skatteskärpningarna skulle således alltjämt enligt herr Sjö Dahls uppfattning vara deras behövlighet för att i framtiden klara de nu föreslagna skattesänkningarna.

Jag kan inte komma ifrån, att däri och i fortsättningen av argumentationen ligger en motsägelse. Om det är på det sättet, att vi måste ha skattehöjningarna för att klara skattesänkningarna, förefaller mig den logiska fortsättningen på resonemanget vara, att om skattesänkningarna nu eller i sinom tid kunna bäras utan skattehöjningar, skola dessa antingen inte komma till stånd eller också bortarbetas. Men detta är enligt herr Sjö Dahls uppfattning inte meningen. Om den ekonomiska situationen utvecklar sig gynnsammare än man har tänkt sig, skola de skatteskärpningar, som nu beslutas, ändå bestå. Tydligare kan man inte uttala, att skattehöjningarna i själva verket ha ett annat huvudsakligt ändamål än att trygga skattesänkningarna, och därför förstår jag

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
också ivern att genomföra skattehöjningarna i år, då man kan åberopa de mörka utsikterna för 1948/49, och inte spara dem till nästa år, då den mörka horisonten kanske ter sig ljusare än nu. Det vore ju ganska obehagligt för herr Sjädhals argumentation, om man då skulle stå inför samma situation som i år, nämligen att skattehöjningarna inte äro nödvändiga för att trygga skattesänkningarna. Då skulle man nästa år inte kunna varna kammaren för den nödvändighetens hårde herre, som står och väntar utanför dörren. Man skulle riskera att komma i det läget, att man nödgades erkänna, att det inte ens det året var nödvändigt att bereda denne hårde herre rum.

Herr Sjädhall hade några invändningar att göra emot de anmärkningar mot marginalbeskattningens hårdhet, som i går hade gjorts av bl. a. mig och herr Wetter. För att bevisa, att jag och herr Wetter egentligen inte hade någon anledning att rosa vår egen ståndpunkt, sade herr Sjädhall, att även med det förslag till jämkning av skatteskalorna, som folkpartiet föreslår i sin motion och i sin reservation, skulle kunna förekomma fall, där marginalbeskattningen skulle överskrida 100 procent. Det är riktigt, att det finns ogynnsamma kombinationer, där även med tillämpning av de jämkade skalor för inkomstskatt och förmögenhetsskatt, som vi föreslå, en alltför hög överbeskattning skulle äga rum. Bevillningsutskottets värderade ordförande påpekade också, att jag skulle vara nödsakad att finna mig i att ha den där fula kryckegubben i min omedelbara närhet.

Jag passar på att uttala min tacksamhet för den förtröstan på möjligheterna till ett gott samarbete för uppnående av praktiska resultat, som jag tyckte sken igenom i herr Bärags yttrande, när han trodde sig kunna anta, att om vi hade haft tid att ta kryckegubben under var sin arm, skulle vi till sist kanske kunnat klara oss ganska väl.

Det är emellertid sant, att det även enligt vårt förslag kan behövas en krycka eller låt mig säga en stav till hjälp för att komma över de största gröparna. Men det är en avsevärd skillnad mellan förslagen, ty enligt propositionens förslag börjar marginalbeskattningen att överstiga 100 procent redan vid en inkomst på 30 000 kronor och en förmögenhet på 300 000 kronor, som avkastar tre procent. Folkpartiet räddar genom sitt förslag inkomsttagare och förmögenhetsägare med en inkomst av ända upp till 120 000 kronor och en förmögenhet av upp till 300 000 kronor från att behöva gå med kryckor. Överbeskattningen är när det gäller 30 000-kronorsinkomsten enligt propositionens förslag 105,4 procent, medan enligt folkpartiets motion marginalbeskattningen inskränker sig till 80,2 procent. Vid en inkomst på 40 000 kronor och en förmögenhet av 300 000 kronor är marginalbeskattningen enligt propositionen 109,9 procent och enligt folkpartiets motion 85,6 procent. På det sättet kan jag fortsätta ända upp till en inkomst av 120 000 kronor, innan det enligt folkpartiets förslag blir fråga om överbeskattning vid dessa kombinationer.

Jag vågar således göra gällande, herr talman, att även om det förhåller sig så, att man i varje fall skulle vara i behov av ett mekaniskt hjälpmedel för att klara sig från alltför hård överbeskattning, är man tvungen att gå med kryckor långt tidigare enligt propositionens förslag. Man är tvungen att använda kryckor även i sådan terräng, där det skulle vara ganska rimligt att man kunde ta sig fram utan käpp.

Jag har, herr talman, ytterligare en sak att säga. Det rör också erinringar, som bevillningsutskottets ordförande i går hade mot mitt anförande. Jag hade antytt, att man uppenbarligen fäste stort avseende vid att de diskuterade skattesärprägningarna skulle drabba ett relativt fåtal och att man hade benägenhet för att göra hela frågan till ett kvantitetsproblem. Utskottets ordfö-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

rande tog upp den saken och sade bland annat, att om man såg frågan om kvantiteten som ett rättviseproblem, var han beredd att utan vidare erkänna, att orättvisan inte blir mindre genom att den träffar ett fåtal. Något annat skulle inte heller vara att vänta från bevillningsutskottets ordförande med kännedom om den rättsinlighet och den känsla för rättvisa, som präglar honom. Jag inskränkte mig emellertid inte till bara den bedömningen och när det sedan gällde den andra delen av problemet var bevillningsutskottets ordförande inte lika ense med mig. Han utvecklade nämligen saken vidare på det sättet, att så mycket bör vara klart att den samhällsskada, som man talar om att skatteskärpningarna skola föra med sig, inte kan bli så stor, om olägenheterna träffa bara ett litet fåtal. Jag hoppas att jag rätt uppfattade den invändning, som bevillningsutskottets ordförande sålunda hade att göra mot mitt resonemang.

Jag undrar dock, om man får bedöma den frågan bara med hänsyn till de rent matematiska förhållandena och siffrans storlek i och för sig. Jag undrar, om man inte måste se på *betydelsen* av siffran, inplacerad i hela det sifferkomplex, som man här har att göra med. En nolla betyder som bekant ingenting, om man sätter den före, men den har åtskilligt att betyda, om man sätter den efter ett tal. Och här förhåller det sig väl på det sättet, att om man talar om det lilla fåtal, som skulle drabbas av skatteskärpningarna, får man i alla fall bedöma det fåtalet mot bakgrunden av den plats, som de själva och deras kapitalinsats verkligen ha i den svenska produktionen. Den betyder med största sannolikhet relativt mera än vad bara siffran i och för sig kan ge anledning till att tro.

Jag skulle därför vilja hävda, att det inte är skäl att endast bagatellisera den omständigheten, att det bara är 35, 40, 50 eller 60 tusen människor som drabbas av skatteskärpningarna. Både de själva och deras verksamhet äro av sådan betydelse för det svenska näringslivet, att kvantiteten får lov att bedömas från andra utgångspunkter än bara den rent siffermässiga.

Jag har, herr talman, inte för tillfället något mer att säga. Jag skulle bara till slut vilja konstatera någonting, som jag tycker är så pass värdefullt, att man inte nog ofta kan framhålla det, nämligen den enighet, som råder om att de förändringar i vårt skattesystem, som nu skola företagas, i första hand skola avse att bereda lättnader åt de hårdast ställda, de mindre skattedragarna. Den enigheten borde faktiskt bevaras igenom de tvister, som vi ha om hur man i det sammanhanget skall se sig nödsakad eller berättigad att behandla andra skattedragargrupper. Enigheten om skattesänkningarna till förmån för de lägre inkomsttagarna och de mindre förmögenhetsägarna är i dagens i övrigt ganska splittrade läge en så värdefull tillgång, att jag, herr talman, inte har velat underlåta att ännu en gång betona den.

Herr Heüman: Herr talman! Då debatten har pågått så länge som nu är fallet, är det inte mycket att tillägga. När jag i går begärde ordet var det främst för att beröra frågan om finansministern och »transportkompaniet», som har behandlats i borgarpressen. Nu talade ju i viss utsträckning herr Franzon i går om denna sak. Jag skall därför inte i den delen säga mera, än att finansministern på intet som helst sätt har dikterat i denna fråga, ty innan skattepropositionen framlades, förekom det kommunikationer mellan den socialdemokratiska riksdagsgruppen och finansministern, som gjorde att man kanske skulle kunna säga att den socialdemokratiska gruppen i viss mån har rekommenderat framläggandet av propositionen. Myten om diktatur och »transportkompani» tycker jag således borde reduceras till sina rätta proportioner.

Ledamöterna i den socialdemokratiska riksdagsgruppen ha ju under ett

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
helt liv fått vänja sig vid att bilda sig uppfattningar på olika områden och handla därefter. De ha så pass lång erfarenhet, att de säkerligen inte låta vare sig finansministern eller oppositionen diktera deras beslut. De ha emellertid också lärt sig någonting annat under ett helt livs verksamhet, de ha lärt sig att värdesätta samverkans och kompromissernas många gånger förträffliga linje. Men, herr talman, det får inte förvåna oppositionen, att vi ha hårdnat till när vi ha tagit del av den borgerliga pressens skrivelser under den sista tiden. Vi ha hårdnat till i så hög grad, att vi nästan börja bli rädda för oss själva. Jag skulle vilja säga till oppositionen och speciellt till dess press, att det kan inte vara till gagn för samhället i fortsättningen om den största gruppen medborgare i samhället skulle hårdna till i det politiska umgänget.

Men, herr talman, då jag nu tillhör den del av bevillningsutskottet, som be-
tecknas som »transportkompaniet», så skulle jag vilja säga några ord för att klargöra min ställning inom utskottet och speciellt min ställning till frågan om förmögenhetsbeskattningen, som ju är den fråga som har ägnats den mesta upp-
märksamheten här i diskussionen. Jag skall göra det genom att i viss mån knyta an till ett exempel som herr Velander anförde i diskussionen här i kammaren i går. Herr Velander drog upp ett fall, där en enskild person hade en förmögenhet på sex miljoner kronor, och redogjorde för hur denna förmögenhet enligt skatte-
förslaget skulle minskas från generation till generation; om jag inte missminner mig gick han ända till den fjärde generationen.

Herr Velander uraktlät emellertid att beröra frågan ur en annan synpunkt, som kanske skulle ha givit ett helt annat helhetsintryck av saken. Han berörde inte frågan om på vad sätt denna enskilda person hade kunnat skaffa sig denna förmögenhet på sex miljoner kronor, d. v. s. hur han hade kunnat skapa den. Ja, herr Velander, utgår man från att det är en företagare som har skaffat sig denna förmögenhet, så finns det strängt taget inte mer än tre sätt på vilka han har kunnat göra detta. Ett sätt är att inte låta de anställda — arbetare och tjänstemän — få en skälig andel av företagets avkastning: det har då gått ut över de anställda och deras anhöriga. Ett annat sätt är att hålla en prisnivå som är för hög i förhållande till framställningskostnaderna för de produkter det gäller — det har då gått ut över allmänheten — och det tredje sättet är spe-
kulation. Jag har dragit upp ganska strikta linjer, men det har jag gjort för att man skall förstå vad jag menar.

Nu frågar man sig: finns det något berättigande för åsikten, att denne för-
mögenhetsägares avkomlingar i tredje, fjärde och femte generationen skola ha större moralisk rätt till delaktighet i denna förmögenhet än barnen i de fa-
miljer, som ha bidragit till att skapa förmögenheten? Ser man frågan ur den synpunkten, herr Velander, så blir man nog sedan inte så högljudd när det gäller det rättskränkande, som det föreliggande skatteförslaget har påståtts innebära.

Det har sagts, att skatteförslagets genomförande kommer att hämma spa-
randet. Mot detta skulle jag vilja säga, att en stor grupp bland spararna här i landet består av småsparare, som säkerligen aldrig ha räknat med att en gång, när de icke längre kunna stå kvar i den produktiva verksamheten, kunna leva på avkastningen av den förmögenhet de ha kunnat skrapa ihop. De ha sanner-
ligen sparat enbart i syfte att en gång, då de inte längre kunna skaffa sig in-
komster genom produktiv verksamhet, kunna leva på kapitalet så länge det räcker till och sedan tänka: kommer dag så kommer råd. Jag tror inte att skatte-
förslagets genomförande kommer att ha den minsta inverkan på den sparar-
gruppens beteende.

Jag tror inte heller att de större spararna komma att bli mindre entusiastiska för sparandet på grund av skattereformens genomförande, ty även om det skulle

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

medföra, att en stor del av avkastningen på det sparade kapitalet går till skatt, så blir det väl dock så, att det kapitaltillskott, som vederbörande får, fortfarande har sin stora betydelse.

Jag har, herr talman, i princip ingenting emot förmögenhetsbildandet, men när det gäller de stora förmögenheterna, som tillkommit på det sätt jag här har försökt relatera, har jag ur moralisk synpunkt ingenting att erinra mot att samhället successivt — det kan diskuteras med vilken hastighet det skall ske — tar tillbaka en del av kapitalet för att ge tillbaka till dem, som ha varit med om att skapa detsamma men som inte ha kunnat skaffa sig någon egen förmögenhet.

Man har sagt, att skatteförslaget också innefattar en viss kapitalkonfiskation och som en följd av denna en viss kapitalförstörelse. Men det är ju inte nödvändigt att kapitalet förstöres bara därför att det omflyttas. Det kapital, som nu kommer att dras in från förmögenheterna, skall gå till staten, och riksdagen får i framtiden vara med och bestämma hur detta kapital skall användas, antingen man nu skall använda det på driftbudgeten eller på kapitalbudgeten. Om riksdagen anser att skattereformen innebär en inskränkning av kapitalbildningen, så kan den fatta beslut om att en viss del av inkomsterna användes på statens egen kapitalbudget. Det blir i så fall inte ett raserande av kapitalet, utan i realiteten endast ett överflyttande av detsamma från enskilda, som på sätt jag förut har beskrivit ha skapat förmögenheter, till staten, till det allmänna.

Herr Elon Andersson sade i sitt första anförande i går förmiddag, att skattereformen kommer att medföra ett hämmande av arbetslusten. Jag kan, herr talman, inte ansluta mig till hans uppfattning därvidlag. Ty om hela vårt lands framtidskridande i ekonomiskt avseende skulle bero av den enskilde samhällsmedborgarens möjligheter att skaffa sig förmögenhet och kapital, då skulle vi inte stå där vi stå i dag, utan då skulle faktiskt samhällsutvecklingen ha stått stilla. Nej, det finns miljoner människor i detta land, som inte ha några som helst möjligheter att skapa sig förmögenheter på sina inkomster, men som lika fullt göra sitt allra bästa på de platser i samhället där de ha blivit satta. Det som åstadkommer framåtskridandet i samhället är glädjen att känna att man kan utträtta någonting, få fram något resultat, och därvidlag spelar det inte någon nämnvärd roll huruvida skattetabellerna se ut på det ena eller det andra sättet.

Om jag skulle vilja vara elak så skulle jag kunna ta den borgerliga pressens journalister som exempel. Ha de några större möjligheter att skaffa sig stora förmögenheter? Nej, det ha de inte. Men de göra ändå i dag allt vad de kunna för att i största möjliga utsträckning tillfredsställa sin uppdragsgivare, låt oss säga Bonnier eller Wallenberg eller någon annan.

Låt oss se på ett företag. Jag hade vid pingsttiden en diskussion med några herrar under en järnvägsresa. En av herrarna var förgrymmad på herr Wigforss. Det är orättfärdigt, sade han, att staten skall komma och ta hälften av vad jag har sparat i mitt liv. Han utgick ifrån att han hade tre miljoner kronor; jag vet inte om han hade det, men jag fick i alla fall klart för mig, att han var den inom sitt företag, som skötte den rent affärsmässiga delen av detsamma. Vid sidan om honom satt en ingenjör från en grannstad till den stad där jag bor. Jag sade till denne: vi utgå ifrån att herrn där är ägare till ett företag, att han således är den som rent affärsmässigt driver företaget, och att ni är den anställda teknikern, som rent tekniskt driver fram företaget. Och så utgå vi ifrån att denne herre har tre miljoner kronor. Hur stort kapital kan ni samla med sparsamhet under ett helt liv? Ingenjören svarade, att det var svårt att säga. — Låt mig säga en summa, sade jag. Jag säger 100 000 kro-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

nor. Då log han. — Det är knappast troligt att jag kan få ihop så mycket pengar, sade han. Den ingenjör, som tänktes ha tekniskt drivit fram företaget till dess fulländning, kunde alltså inte skaffa sig en större förmögenhet än låt oss säga 100 000 kronor under ett helt livs verksamhet, men den som hade skött den rent affärsmässiga sidan av saken hade kunnat skapa en förmögenhet på tre miljoner kronor åt sig. Finns det något socialt berättigande i detta? När jag sade detta svarade den andre herrn: »Det är jag som har satt in kapitalet i företaget.» — Det är alldeles riktigt, sade jag, men varifrån har detta kapital kommit? — Låt oss säga att jag har fått det i arv, sade han. — Ja, men varifrån har det en gång kommit, frågade jag. Jag frågade honom om det inte hade alstrats genom en sådan process, som jag nu här i kammaren har talat om. Jo, det måste han erkänna att det hade. Teknikern har satt in sitt liv och kanske sin hälsa i verksamheten — han har kanske sysslat med farliga kemiska vätskor — och arbetaren, som står vid sin maskin och sköter sin del av produktionen, får kanske sätta till sitt liv, kanske bli invalid för hela livet, men dessa personer, som stå i produktionens tjänst, förmå icke skapa några förmögenheter. Deras chef däremot, som har hand om kapitalet, han kan göra det.

Ser man saken ur den synpunkten, herr talman, så har man inga samvetsförebräelser för att man vid behandlingen av detta skatteförslag har följt den linje som jag har följt.

Jag skulle vilja anföra ett enda exempel som en illustration till talet om att vinstbegäret är sporren för framåtskridandet, speciellt kanske inom företagssamhetsvärlden. Jag skulle vilja svara på det talet genom att ställa en fråga till oppositionen: kan man påstå, att exempelvis de kooperativa företagen drivas mindre rationellt än de enskilda, på grund av att produktionen vid de förstnämnda icke är inriktad på vinst? Jag tror knappast att så är fallet.

Herr talman! Med vad jag nu har sagt skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Domö: Herr talman! När statsrådet Wigforss i går höll sitt stora försvarstal för det skatteförslag, som han har låtit bevillningsutskottet tillstyrka, fick man ett intryck av att han var ytterst angelägen att skaffa sig fina namn på sitt papper. Han nöjde sig inte med borgen av engelska och kanadensiska finansministrar, utan spädde på med filosofer och ekonomer som sedan länge vila i sina gravar, och som ett sista stödnamn klämde han fram Nobel.

Man måste säga, att om inte finansministern har annat stöd för sin skattepolitik, så har han åtminstone gott om lösryckta citat, som tydligen ge honom själv en viss tillförsikt och förtröstan. Huruvida de, som skola betala skatter, hämta samma tröst ur skrifterna är väl än så länge en öppen fråga. Jag förmodar, att de arvingar till en jordbrukare, vilka ha att skaffa pengar till kvarlåtenskapsskatten för att kunna övertaga faderns gård, där de kanske själva arbetat i decennier, känna sig styrkta i själen av vetskapen om att Nobel under förhållanden, som voro radikalt olika de nu rådande, har sagt, att det är orätt att ärva. Huruvida de känna sig styrkta av herr Bärge's åsikt, att kvarlåtenskapsskatten inte är så stor att den egentligen generar, är ju en fråga som vederbörande själva bäst kunna bedöma.

Finansministern menade, att det är en naturlags nödvändighet som driver utvecklingen åt det håll han anser vara det rätta. Det är alltid bekvämt att gömma sig bakom detta slags personligen framletade naturlagar — lika bekvämt som att använda sig av hastigt skisserade historiska paralleller. Men uttrycket »det personliga är det högsta i historien» betyder icke — vilket man

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

tycks tro på vissa håll — att den personliga uttolkningen av historien är det högsta och inte heller att skisser av händelseförlopp ha någon beviskraft. I samhällslivet finns det inga oblidliga naturlagar. Det sker ingenting där, som inte människorna ha inflytande över och kunna inverka på.

icke utan eftertryck deklarerade statsrådet Wigforss också att vad han kallade naturrätt inte funnes utan endast vore en konstruktion, och han tilllade, att speciellt förmögenhetsägare borde vara tacksamma mot ett samhälle och en rättsordning, som överhuvud taget låter *något* av deras egendom övergå till deras närstående efterlevande.

Ja, visst ha förmögenhetsägare liksom alla andra människor anledning att vara tacksamma för att vi leva i ett rättssamhälle och att inte den starkares rätt ensam regerar, men denna tacksamhet ger, herr finansminister, varken samhället som sådant eller någon maktägande grupp inom detsamma någon rätt att förfara efter godtycke med förmögenhetsägarnas egendom. Om man försöker göra det, har man lämnat rättens domäner och kommit in på andra, som inte äro alldeles okända för Europas människor enligt senare tiders erfarenheter. Det är möjligt att det inte finns några formella gränser för samhällets befogenheter, men jag upppepar vad jag sade i går: det finns andra begränsningar, skapade av djup mänsklig övertygelse om personlig integritet. Man må sedan kalla detta naturrätt eller vad man vill.

Det var tydligen åtskilliga, både här i riksdagen och ute i landet, som fingo det intrycket, att finansministerns anförande här i går var ganska dunkelt och hade åtskilligt av sofistisk utläggning över sig. Jag har här fått ett telegram, som jag tar mig friheten att läsa upp. Där står: »Godhetsfullt framhåll i dagens debatt att av ett skatteförslag som måste försvaras med spetsfundigheter icke kan bli en bra lag.» Detta är ett exempel på den reaktion som kommer från allmänheten.

Finansministern erkänner marginals kattens arbetshämmande verkan i vissa fall, men han tröstar sig med att den saken medför bättre fritidsmöjligheter. Ja, på tal om fritidsmöjligheter, herr talman, undrar jag om inte även ledamöterna av riksdagen nu skulle ha börjat tycka, att också vi skulle behöva ha litet fritid. Även riksdagen har ju erfarenhet av Wigforssdagar, men i en helt annan bemärkelse än den vi bruka nyttja i den allmänna skattediskussionen. Jag kommer senare att framhålla, att vad som nu behövs framför allt är arbete, och det gäller naturligtvis för oss riksdagsmän också, men huruvida ett arbete kan rekommenderas eller ej beror på i vilken grad arbetet i fråga är till nytta, och det är nog åtskilliga av riksdagens ledamöter som mena, att det skulle vara bra att få uträtta arbete på annat sätt än som sker i sådana här forcerade, långvariga riksdagar.

När det gäller skatteförslagets hämmande inverkan på arbetslusten kommer jag för min del fram till att vad vi nu behöva är mer produktivt arbete och minsta möjliga reglerings- och kontrollarbete. Den parollen borde nu komma från regeringen. Insatserna för ökad produktion äro viktigare än kontrollen av insatserna. Den nya skatteordningen kommer, tror jag, ej att öka summan av arbetsinsatserna, men väl att minska den, och den kommer säkert att öka arbetet med fiskalisk kontroll.

Herr Bärge's anförande i går kunde ge anledning till åtskilliga påminnelser, men då han i huvudsak inskränkte sig till delfrågor, vilka andra kunna bemöta bättre än jag och även ha gjort det, skall jag fatta mig kort om hans anförande. Det beror ingalunda på någon ringaktning. Tvärtom, herr Bärge's anförande var både intressant och i sina försiktiga — jag höll på att säga — samtalsvändningar mycket givande. Det gav dock framför allt det intrycket, att även han — sin försiktighet och klokhet till trots — hade låtit bedåra

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
sig av ett skattetänkande, som borde vara honom som en praktisk karl främmande.

Bevillningsutskottets ärade ordförande hade uppenbarligen känt sig en aning illa berörd av det ohöjda talet om skattesänkning för »de många och små men ej för de rikaste få», som socialdemokratiens hovpoet uttrycker det faktum, att man medvetet mot varandra ställer de många och de få i ett försök att få till stånd ett motsatsförhållande. Utskottets ordförande tolkade detta så, att man härmed avsåg att ge uttryck för att det endast vore ett ringa antal sparare, som sågo sina möjligheter att spara minskade, under det att det överväldigande flertalets möjligheter skulle öka. Man kan endast fråga: om skatteskärpningarnas advokater ha avsett att sätta olika grupper sparare i relation till varandra, varför använda de sig då av olika grupper av inkomsttagare, varför tala de om inkomstgruppernas fördelar och nackdelar? Inkomsttagare och sparare äro tyvärr icke samma sak.

Herr Bärge lade stor vikt vid gjorda inkomst- och utgiftsberäkningar. Vi kunna, antar jag, vara överens om läget för budgetåret 1947/48. Då behövas inte skatteökningarna. Beträffande tiden därefter veta vi ingenting. Herr Bärge sakkunskap är mycket stor, men den är inte profetisk. Vi leva i osäkra, egendomliga tider. Herr Bärge kan göra gissningar om framtiden, och det kan jag också, men ingen av oss kan säga någonting säkert. Riksräkenskapsverket brukar räkna säkert och med en viss marginal, och det verket räknar med att inkomststegringen skall fortsätta. Herr Bärge leker själv med tanken att vi skola kunna ytterligare sänka inkomstskatten eller kommunalskatten. När vi se denna utveckling och veta, att statsinkomsterna räcka till i år, men inte veta någonting om hur det blir sedan, säg då som det är, mina herrar, att ni vilja ha denna kvarlåtenskapsskatt och dessa skärpningar av skatterna på företagsamhet, sparmedel och vissa inkomster, vad som än händer.

Bevillningsutskottets aktade ordförande veklagade sig i går över propagandan mot skatteförslaget. Han fyllde sin uppgift med takt och urskillning, varvid han fördelaktigt skilde sig från mängden sin trosfrände, men det självömkans sackarin, som man vant sig vid att finna i de socialdemokratiska bullarna, kunde inte heller han utelämnas; även i ädelt vin tränger smaken av syntetiska kryddor igenom.

Herr Heüman framhöll här nyss, att det har sagts många överord och att det i den borgerliga pressen har förekommit agitatoriska utfall som ha varit ganska anmärkningsvärda. Jag har förut sagt, att det förvisso har förekommit överord i motståndet mot den signalerade skattepolitiken och att sådana tyvärr höra till all propaganda — även till den socialdemokratiska; man behöver endast erinra sig vad som förekommit i de annonser, med vilka den socialdemokratiska partistyrelsen hugnat den av statsministern och hans fyrtio-talistiska vänner så djupt föraktade kolorerade pressen. Ute på folkmöten har man också — till och med från ledamöter av riksdagen — fått höra saker och ting som väckt en stilla förvåning. Jag försvarar, herr Heüman, ingalunda dessa överord. De komma från olika håll, och jag beklagar att de så ofta medverka till att förvansa den politiska debatten. Men jag tror mig kunna lugna de oroliga och kanske också i någon mån dämpa de förtrytsammas vrede. Svenska folket låter inte sin uppfattning bestämmas av agitatoriska förlöpningar. Det förstår mer än propagandamännen tro och även mer än finansministern ibland kunde frukta.

Den socialdemokratiska ömtaligheten för tillspetsad kritik är i själva verket rätt svårförståelig. Man har själv inte skjutit med fuktigt krut under den tid som har gått, och inte minst statsrådet Wigforss torde väl, om han anstränger sig, kunna erinra sig ett och annat folkmöte, där han har använt

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

sin pedagogiska talang till annat än att prisa överheten. Icke ens i dag, då man sitter i maktens någorlunda dragfria lokaler, tvekar man att säga ifrån — ganska fränt och icke alldeles polerat. Menar man att rätten att använda tillspetsade formuleringar och förenklade utläggningar skall vara ett monopol för Nordens Karlsson och andra, mindre kvicka men mera uppsatta regeringsadvokater, eller tror man verkligen på medlidsamhetskampanjens värde ur taktisk synpunkt?

Den fränare tonen i kritiken av regeringen och dess skatteförslag uttrycker naturligtvis helt enkelt ett förändrat politiskt läge. I den mån regeringspolitiken blir hårdare och enligt vår uppfattning äventyrligare, i samma mån hårdnar också kritiken. Man lär nog få vänja sig därvid inom regeringspartiet antingen man vill eller ej. De meningsriktningar som bekämpa de socialistiska och halvsocialistiska experimenten lära icke komma att bli så hövliga, att de under vördnadsbetygelser för motståndarna låta hänga sig.

Jag kan tillägga: om finansministern tror, att motståndet mot hans skatteförslag är framagiterat, att det bygger på missförstånd och vantolkningar, så misstar han sig. Stora medborgargrupper — även sådana som icke själva direkt och omedelbart ha nackdel av förslaget genomförande eller som till och med ha fördel därav — reagera spontant och ganska hårt. De reagera så hårt att man blir förvånad, även när man står på samma linje som de. Promemorian om kvarlåtenskapsskattens verkningar för jordbrukarna i Södermanlands län återfinnes, såsom vi hörde i går, i registret till bevillningsutskottets betänkande, men icke in extenso i texten. Bönderna behöva ingen promemoria. De kunna räkna själva, och de ha också gjort det. På samma sätt ha även många andra bedömt förslaget och bildat sig en mening om det. Det finns inga skäl att understryka denna mening.

Under debatten har från socialdemokratiskt håll sagts — det var måhända i andra kammaren — att man vill bekämpa inflationen, men inte med skatteinstrumentet. Trots detta gör man från samma håll antydningar om indirekta skatter. Inflationen är icke blott ett spöke, utan en bister verklighet, som det gäller att komma till rätta med. Jag vill understryka vad här i dag sades av herr Ivar Anderson, nämligen att sociala förmåner till följd av inflationen minska i värde. Att införa indexreglering för att motverka detta tycks nu ligga i luften. En indexreglering av förmåner, som ännu inte börjat utgå, skulle vittna om bristande tilltro till möjligheten att bevara kronans värde. Enligt mitt sätt att se är det i rådande läge ganska verklighetsfrämmande att ur resonemangen helt enkelt eliminera den faktor, som heter skatterna.

I denna debatt ha många redovisat de troliga samhällsekonomiska följderna av skatteförslagets genomförande. Jag skall endast upprepa och understryka tidigare gjorda konstateranden, att dagens makthavare äro beredda att genomdriva en genomgripande förändring av vår skattepolitik utan erforderlig grundlig utredning av denna omgestaltningens samhällsekonomiska konsekvenser, men med så mycket mera allmänna talesätt.

Det erkännandet skall emellertid ges majoritetens företrädare, att de i ett avseende icke dolt sin uppfattning. De ha tämligen klart sagt ifrån, att skattepolitik väsentligen är en fråga om att avväga bördorna mellan olika grupper av inkomsttagare. För dem är skattepolitik väsentligen endast ett inkomstfördelningsproblem. De ha icke ens försökt konstruera något rättvist system för beskattningens anordnande. Det synes stå klart för dem, att det enda som kan göras är en subjektiv värdering och en subjektiv avvägning. Klarare kan man icke ge uttryck åt maktens möjligheter och maktägandets fördelar.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Uppenbarligen har bevillningsutskottet känt sig illa till mods, när det gått att bedöma frågan huruvida skattesänkingsprogrammet i nu rådande inflationsläge borde genomföras eller ej. Man behandlar detta problem på ett i hög grad pappersbesparande sätt, vilket ju alltid betyder ett om än litet bidrag i kampen mot inflationen. I glidande formuleringar undviker man sakfrågan. Därtill lämnar man — naturligtvis, höll jag på att säga — ett nytt bidrag till kunskapen om den kolartro på Kungl. Maj:ts förmåga och vilja, som tydligen är så spridd. Från mitt partis sida ha vi framkastat möjligheten av en förskjutning i tiden av skattesänkingsprogrammet. Vi ha därvid utgått ifrån, som jag tidigare sagt, att en sänkning av den direkta skatten icke har ensartad inverkan på inflationsförloppet, att det alltså gällde att åstadkomma en avvägning mellan styrkan i skattesänkningens produktionsfrämjande kraft och i dess konsumtionsökande egenskap. Må det tillåtas mig att än en gång bestämt säga ifrån, att detta erbjudande icke innebär något avsteg från högerens konsekventa linje om skattesänkningens nödvändighet. Vårt förslag gällde endast ett övervägande om en förskjutning i tiden med hänsyn till vår önskan att göra sänkningen till en verklig minskning i bördorna för medborgarna. Det är icke säkert, att ett sådant resultat kan nås genom en sänkning just nu.

Vårt erbjudande har avvisats. Den enighet, som skulle ha varit en förutsättning för tidsförskjutningen, har icke kunnat nås. I detta läge vidhåller högerpartiet sin principiella ståndpunkt. Det gäller för oss att efter måttet av vår förmåga medverka till ett resultat, som ger bästa möjliga effekt ur social och ekonomisk synpunkt och som är möjligt att genomföra utan stockningar och svåröverbanneliga tekniska hinder.

Vi avvisa de föreslagna skattehöjningarna, därför att dessa på förhållandevis kort tid äta upp sitt eget underlag, såsom jag tror att jag uttryckte det i går. Vi vägra att godtaga skattesatser och skatteformer, som äro oförenliga med erfarenhetsmässigt grundade uppfattningar om villkoren för ekonomiskt framstegsarbete, som i avseende på den konfiskatoriska förmögenhetsbeskattningen äro stridande mot svensk rättsuppfattning. Det förefaller oss till exempel orimligt att genomföra en skatteform, vilken förklaras vara en uppskjuten förmögenhetsskatt, som i så fall skulle vara en form av förmögenhetsbeskattning, där skattesatsen bestämmas av en för skattetekniken så främmande omständighet som förmögenhetsinnehavarens återstående livslängd. Vi vägra att godtaga konfiskation i beskattningens form. Vi vägra att godkänna den uppluckring av förutnämnda grundsatser, som därigenom skapas.

Vårt skattesänkingsprogram är ett provisorium. Det ger medborgarna den efterlängtdade och stimulerande lättnaden utan att binda statsmakterna i ett läge, där hela skattefrågan i alla dess aspekter ligger under utredning. Detta borde vara den naturliga lösningen i dagens läge med all dess osäkerhet. Det ges ingen möjlighet att överblicka ens den närmaste ekonomiska utvecklingen. Finansministern är själv medveten om att såväl hans inkomst- som hans utgiftsberäkningar för de närmaste åren äro minst sagt osäkra. Denna känsla av osäkerhet ökas av bevillningsutskottets sätt att resonera runt dessa problem. Allt detta borde anvisa vägen till en mera tillfällig lösning.

Jag kan icke undgå att i detta sammanhang framhålla, hurusom karaktären av hastverk i hög grad vidlåder den Wigforsska skattereformen. Från olika håll talas det om felande utredningar och om brister, som redan nästa år skulle medföra ändringar. Sådana uttalanden komma också från socialdemokratiskt håll här i riksdagen. Bristen på utredning rörande skattereformens samhälls-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

ekonomiska konsekvenser är så uppenbar, att till och med en av majoritetspartiets egna män förklarat sig ej kunna biträda förslaget.

Herr Åkerberg ansåg det alldeles felaktigt att påstå, att denna fråga skulle ha forcerats fram. Han sade, att man har arbetat med den under en lång tid. Men vi skola inte glömma bort vad finansministern själv yttrade när 1944 års skattekommitté tillsattes. Då ansåg han många och ingående utredningar behövlige för att man skulle kunna bedöma verkningarna av nu gällande skattesystem och avgöra, hur beskattningen i framtiden skulle ordnas, för att man skulle undvika nackdelar och komma fram till de lämpliga formerna. Jag ber kammarens ledamöter att på s. 184 i betänkandet konstatera, vilken rad av problem som finansministern då ansåg kräva en utredning, innan skattereformen kunde genomföras. Men man avvaktade inte resultatet av dessa utredningar — jag vet inte av vad orsak. Helt plötsligt körde man fram med en skattereform. Såsom jag i går uttryckte det, var en sådan önskelig, men den borde ha föregåtts av ordentliga utredningar. Utan att avvakta resultatet av arbetet inom 1944 års skattekommitté förde man fram den nya linjen. Det var kanske två synpunkter, som därvidlag voro bestämmande. Man ville kanske inför valet 1946 föreslå skattelättnader, och vidare önskade man kanske, samtidigt som reformen genomfördes, åstadkomma den inkomstutjämning skattevägen, som alltid har hägrat för finansministern. Därför skulle detta skatteförslag nu drivas igenom.

Eftersom jag nyss kom in på herr Åkerbergs yttrande, skall jag, herr talmän, ett ögonblick dröja vid några av de anmärkningar han gjorde i sitt anförande. Han frågade, huruvida högern inte hade varit med om att fatta beslut rörande utgifter av skilda slag, och menade, att vi borde stå för vår ståndpunkt vid de tillfällena. Det göra vi också, herr Åkerberg. Jag har förut antytt, att vi i våra inkomstberäkningar anse oss ha täckning för dessa utgifter. Det är icke nödvändigt att höja skatterna för att fullfölja de beslut, varom vi ha varit ense. Här i debatten liksom i utredningarna har icke givits belägg för att skattehöjningar behövas. Snarare ligger det väl så till att man har kunnat visa, att skattehöjningar äro onödiga. Skattehöjningar behövas icke, men ändå skall man genomföra dem.

Vidare sade herr Åkerberg, att jag inte i onödan skulle vara bekymrad för det politiska nederlag, som möjligen kunde drabba socialdemokraterna, om alla de risker med detta skatteförslag, som från oppositionens sida framhållits, skulle visa sig verkligen vara för handen och medföra ett débacle för socialdemokraterna, därför att de genomdrivit det. Det är inte alls så, herr Åkerberg, att vi äro oroliga för följderna härav för det socialdemokratiska partiet, utan vår oro gäller den ekonomiska utvecklingen i landet och skatteprogrammets verkningar för svenska folket.

När jag här har pläderat mot att det framlagda skatteförslaget skall antagas, har det i särskilt hög grad grundat sig på att utredningarna äro mycket bristfälliga. Man vet inte, varthän förslaget för. En förnyad utredning borde kunna ge riktlinjer för den framtida beskattningen, som tillfredsställde statens behov av inkomster och samtidigt låte medborgarna behålla största möjliga del av sitt arbetes frukter. Vi måste få en skattepolitik, som icke endast ser till statens krav utan också ger den enskilde arbetsglädje, framåtanda och den känsla av trygghet, utan vilket ett gott arbete icke kan utföras, ett arbete för allmänt och enskilt väl.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet förtättande kl. 7.30 eftermiddagen.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Herr **Bärg, Johan**: Herr talman! Jag ber kammaren om överseende för att jag nödgas under några minuter uppta tiden.

Jag har inte begärt ordet i anledning av den siste ärade talarens anförande. Herr Domös filosofiska funderingar kunna knappast ge mig anledning att orda om hans mera principiella syn på detta skatteförslag. Det var emellertid några saker i hans anförande, som jag skall be att få beröra.

Herr Domö uppläste nyss ett telegram, där det talades om att finansministern har använt vissa spetsfundigheter för att motivera det föreliggande skatteförslaget. Jag kunde inte underlåta att göra den reflexionen, att den arme man, som skickat detta telegram, måtte ha lidit sataniska kval, då han i pressen läst alla inlägg mot skatteförslaget. Man tycker nästan synd om honom, när man tänker på en sådan plåga. Med detta vill jag inte ha sagt, herr Domö, att man på andra sidan är så alldeles vit heller. Ty tal kräver svar, och emellanåt har man ju givit svar på tal.

Mitt resonemang om rättvisesynpunkter avsåg att klarlägga, att när man talade om kvantiteten av dem, som skulle få skattehöjningar, motiverades detta av något annat än rättvisesynpunkter. Jag ville markera, att den samhälls-ekonomiska störning, som skulle kunna inträffa, inte har någonting med rättvisesynpunkterna att göra.

Herr Domö säger, att det har lyst fram att socialdemokraterna velat genomföra kvarlåtenskapsskatten vad som än händer. Detta är i stor utsträckning ett misstag. Men om någon tvivlar är jag beredd att säga, att den samhälls-ekonomiska utjämning, som sker genom införandet av denna skatt, enligt min mening icke är av ondo. Om den saken behöver ingen sväva i tvivelsmål. Jag föreställer mig, att också mina partivänner här i kammaren äro villiga att säga, att vi med tacksamhet notera den utjämningsprocess, som det här är fråga om, såsom ett påbröd till den uppgift kvarlåtenskapsskatten rent statsbudgetärt sett har att fylla.

Det låter, som om man trodde, att den ekonomiska utjämningen skulle vara något påhitt som man har börjat laborera med under senare tid. Så länge jag deltagit i det offentliga livet, har jag ständigt mött en strävan att åstadkomma en sådan samhälls-ekonomisk utjämning. Dessa strävanden ha pågått i smått såväl som i stort. Man skyller här på progressionen i beskattningen. Det är sant, att progressionen mera markerar den förskjutning som sker, men det är väl ändå klart för oss alla, att även en proportionell beskattning skulle verka i samma riktning. I den mån en skattedragare inte får fullt vederlag för de tillskott han ger till det allmänna, utan en del därav kommer andra till godo, måste ju en sådan förskjutning anses föreligga. En skattedragare betalar kanske endast ett par hundra kronor i kommunalskatt, medan en annan betalar måhända tiotusen kronor. Inte får den senare skattedragaren ett vederlag, som motsvarar hans större tillskott, utan till en del komma hans pengar **fattiga** människor andligt och lekamligt till godo. Han kan inte påräkna, att dessa tiotusen kronor i skatt till kommunen, skola ge exempelvis bättre skolundervisning åt hans barn än åt fattigmans barn. Även på så sätt sker en utjämning, som har pågått, så länge jag minns, och säkert långt före min tid.

Jag medger att detta skatteförslag har en utjämnande verkan i släptåg, och jag för min del anser att detta är gagneligt. Naturligtvis får man vara rätt försiktig, när man vidtar sådana här åtgärder, så att man icke åstadkommer någon samhälls-ekonomisk skada. Att detta förslag kommer att vålla störningar på vissa håll, är jag övertygad om, men jag tror att det är en felbedömning, om man vill betrakta detta såsom någonting så betydelsefullt, att man av den anledningen vill underkänna skatteförslagets allmänna berättigande liksom ock den gagnande samhälls-ekonomiska utjämningen. Ställningsta-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

gandet till frågan, herr talman, beror på vilka motiv vi ha och med vilka ögon vi se på den samhällsekonomiska utjämning som sker. Tycker man, att utjämningen är någonting oberättigat och att den är av ondo, måste man naturligtvis underkänna förslaget, som syfta till en utjämning. Jag har, herr talman, inte svårt att förstå dem, som se saken på det sättet. Var och en har sina intressen att bevaka, och det är inte lätt — antingen man är fattig eller rik, antingen man är företagare eller icke företagare — att övervinna sina egna intressesynpunkter.

Herr Domö säger, att ingen känner framtiden och vad den kan bära i sitt sköte. Nej, det göra vi inte. Vi få blicka framåt, så gott vi kunna. I högermotionen framlägges ett förslag, som innebär ett underskridande av propositionens inkomstberäkningar med, om jag minns rätt, 539 miljoner kronor. Underskottet gent emot propositionen i fråga om inkomstskatten beräknas av motionärerna själva till 340 miljoner kronor. De vilja inte ha någon bolagskatt, vilken enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle ge 119 miljoner kronor. Inte heller äro de med om en höjning av förmögenhetsskatten, vilken enligt propositionen skulle ge 40 miljoner kronor, och slutligen avstyrka de kvarlåtenskapskatten, vilken likaledes i Kungl. Maj:ts förslag beräknas ge 40 miljoner kronor. Tillsammans innebär detta ett underskridande av inkomstberäkningarna i propositionen med cirka 540 miljoner kronor. Herr Domö är ju mycket pessimistisk och osäker beträffande framtiden, och herr Ivar Anderson antydde i sitt anförande under gårdagen, om jag fattade honom rätt, att det inte finns någon särdeles stor utsikt till ljusning. Det förefaller mig med hänsyn härtill vara ganska djärvt av högerns representanter att föreslå ett så pass stort intäktsbortfall, som här har skett, och att rekommendera detta förslag till antagande av riksdagen.

Om situationen på det ekonomiska området skulle förbättras — vilket vi alla önska — har man inom utskottet resonerat så, att vi i fråga om inkomstskatten ha en regulator, nämligen uttagningsprocenten. Den kan sänkas. Vi behöva inte ta ut 100 procent, utan kunna sänka uttagningsprocenten till 90. Man skulle till och med kunna sänka uttagningsprocenten till 80, men jag tror för min del inte att detta är lämpligt, lika litet som jag tror att man kan använda en uttagningsprocent, högre än 110. Denna regulator rör sig alltså inte över något större område, men man har där i alla fall en viss marginal. Dessutom finns möjligheten att rucka på bolagsbeskattningen eller beskattningen av juridiska personer. Att jämka skattesatserna nedåt låter sig nog göra, men det är inte lika roligt att höja dem.

Utskottet har i likhet med departementschefen framhållit, att det bortsett från statsskatten finns ett skattetryck här i landet, nämligen kommunalbeskattningen, som är så ojämnt fördelat och på vissa håll så tyngande, att statens medverkan till en skatteutjämning länge har ansetts såsom ett aktuellt krav, som måste bättre tillgodoses.

Herr Domö talar om att socialdemokraterna äro känsliga för kritik. Det kan hända, att vi ha varit det en gång i tiden, men den känsligheten har nöts bort under den propaganda som följt. Vad jag och andra borde vara mera känsliga för är, att kritiken — även om den förvränges — bör vara anständig, och i det fallet är det mycket som har brutit. Jag vill bara erinra om de personliga angreppen mot finansminister Wigforss såsom skattedragare. Något så ruskigt har jag icke upplevat sedan Staaffs dagar. Men det är kanske bäst att gå med svampen över detta och sudda ut det.

Jag begärde närmast ordet med anledning av herr Strands yrkande, att skatten för sparbankerna inte skulle höjas från 32 till 40 procent liksom för bolag. När den frågan dök upp i utskottet, sade jag mig, att det ändå finns ett be-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
rättigande i att inte jämställa alla ekonomiska föreningar med bolagen. Vissa ekonomiska föreningar driva industri- och distributionsrörelse av stor omfattning, och dem kan man gärna jämställa med bolagen, även om utdelningarna inte ske på samma sätt och även om andelarna i äganderätten till den ekonomiska föreningen inte gå i handeln och utsätts för alla kursändringar och spekulationer, som äro ett särdrag för bolagens aktier och skilja dessa från föreningsrörelsens andelar. Men det finns som sagt ekonomiska föreningar, som man med fullt fog skulle kunna inränga bland bolagen när det gäller beskattningen.

Å andra sidan finns t. ex. en lång rad av små ekonomiska föreningar, som ha till uppgift att tillgodose behovet av lokaler ute i landet. Många hundra sådana små föreningar finnas inom nykterhetsrörelsen och hembygdsrörelsen liksom inom de religiösa samfundet. Vilken skillnad är det inte mellan dessa små föreningar och storföretagen med deras trustbildningar. Ingen människa placerar sina slantar i dessa små föreningar i avsikt att tjäna pengar. Ofta är det inte heller mycket att beskatta i dessa föreningar. Men skillnaden i struktur mellan ett storföretag och en sådan liten förening är himmelsvid, och man tycker att det är en bekvämlighetsåtgärd utan berättigande att inränga dessa föreningar i samma grupp som bolagen.

Om man nu skulle anse det berättigat att, visserligen inte befria dessa ekonomiska föreningar från skatt, men undantaga dem vid höjningen av bolagskatten, så gäller det att dra upp en gräns och ange vilka ekonomiska föreningar som skola falla på olika sidor om denna gräns. Detta är ingen lätt sak, och jag är övertygad om att det kommer att finnas anledning till en sovring, för den händelse riksdagen skulle bifalla utskottets förslag på denna punkt. För egen del skulle jag önska att det vore möjligt att utskilja de stora, affärsdrivande ekonomiska föreningarna från småföreningarna, som fylla en helt annan uppgift än att tillföra sina medlemmar vinst. Huruvida detta kan lyckas, vet jag inte, men jag tror det vore värt att underkasta saken en omprövning. Vi ha redan i viss mån gjort detta genom att ställa i särklass vissa föreningar som äro inregistrerade och drivas såsom ekonomiska föreningar men som ha ett ideellt syfte.

För min del hade jag trott, att det skulle vara klokt att dra gränsen under sparbankerna. I långa stycken driva sparbankerna en penningrörelse som liknar affärsbankernas. Jag är själv huvudman i en sparbank och skulle kunna ha speciella intressen att hålla sparbankerna om ryggen. Men sådant skall man lära sig att frånse. Det gäller att bedöma detta problem i stort. Jag har varit mycket tveksam om hur man i detta fall skulle förfara, men i den mån jag kunnat öva inflytande på denna frågas behandling, har jag ansett, att det är bättre att draga strecket under sparbankerna. En justering — om en sådan senare kommer till stånd — skulle då kunna innebära, att man sänker procentsatsen för sparbankerna från 40 till 32, och det är alltid tacksammare än om man funne sig böra höja procentsatsen för dem från 32 till 40. Detta var min tankegång, men om kammaren för sin del är beredd att dra strecket ovanför sparbankerna, så har jag ingenting emot den saken. Finansministern har ju betygat, att inte heller han skall streta emot.

Det är en sak till, herr talman, som jag skulle vilja beröra. I debatten har framskyttat ett resonemang, som även förekom i utskottet, nämligen att förslaget om skattehöjningar inte skulle ha varit så motbjudande, om man hade gått fram efter linjen att införa en höjd arvslottsskatt i stället för en kvarlåtenskapsskatt. När denna tanke framkastades inom utskottet, skyndade jag att ordna bordläggning av denna fråga, så att vi skulle kunna undersöka, huruvida det fanns förutsättningar att följa denna linje. Men jag ber mina

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

kammarkamrater komma ihåg, att jag för min del ville betona, att arvslottsskatten i så fall skulle i stort sett fylla samma intäktsbehov som kvarlåtenskapsskatten. De undersökningar, som jag under hand gjorde, gävo emellertid till resultat — jag ber herrarna från högerhåll att observera det också, ty det var från detta håll som denna tanke kraftigast fördes fram — att denna väg inte var framkomlig. Den har således stått öppen ända in i utskottet, men icke begagnats, och jag förstår mycket väl, att det är tacksammare att ha kvar en skatteform, som man har större chanser att få betraktad såsom omöjlig, än att bättra på en skatteform, som man förut har erkänt såsom en praktikabel sådan.

Bevillningsutskottets vice ordförande har haft åtskilliga erinringar att göra mot vad jag i går yttrade. Nu är han, när han vill, liksom jag en mycket foglig människa, och jag har inte någon anledning att bemöta några spetsfundigheter från hans sida. Han försökte emellertid förklara, hur omotiverat det var att komma med en skatthöjning just nu. Herr Bergvall gick litet mera på tvären i saken och förmenade, att det just i år inte skulle behövas någon skatthöjning. Ja, jag vet inte, hur herr Bergvall tänker sig att man skall klara utgifterna. Fram i augusti—september börjar man ju göra upp budgetförslaget för nästa år, och då måste man ju veta vad man har att räkna med. Man skulle visserligen kunna skjuta på den saken och vid en höstriksdag bestämma var man skall ta pengarna ifrån. Gärna för mig, men jag tvivlar på att det är den rätta vägen.

Detta har jag endast sagt såsom en erinran mot den tanke, som ligger till grund för ett uppskov med denna fråga. De sakliga erinringar, som man har gjort mot förslaget i övrigt, äro ju av helt annan art. Det är ju möjligt att herr Elon Andersson, herr Bergvall och herr Domö m. fl. ha så mycket bättre insikt i hur stort intäktsbehovet för närvarande är än finansministern och hans experter och att det är dessa som i detta fall ta miste. Det är emellertid väl knappast någon som tror på en sådan förändring i det ekonomiska livet, att vi skola få ett så väsentligt mycket bättre skatteunderlag än vi för närvarande ha. Skulle inflationen leda därhän, vilket Gud förbjude, följer ju därav emellertid inte bara ökade inkomster, utan även ökade utgifter.

Man skulle ju vidare kunna tänka sig att fylla en eventuell lucka i 1948/49 års budget med lån i avvaktan på ett skatteförslag, som ger den nödvändiga intäkten. Jag har kanske inte rättighet att tänka statsfinansiellt — man har ju intet annat verktyg att använda än den egna slitna hjärnan — men det vore visst tänkbart att gå den vägen, om vi hade varit i ett annat läge. Men för att i dessa goda tider öka vår statsskuld genom att låna för driftsändamål vill det sannerligen ett gruvligt mod till. För min del har jag alldeles släppt tanken på en sådan åtgärd. Om man inte nu har täckning för de närmaste åren, måste man omedelbart se till, att man får det. Men då frågar jag mig: vad tjänar det till med ett uppskov? Dessutom vill jag understryka angelägenheten av att de skattesänkningar, som förslaget innebär, så fort som möjligt komma de människor till godo, som komma att få njuta av dem. Det är inte mycket de få, men i kombination med barnbidragen blir det, såsom i går påpekades, ett rätt betydelsefullt tillskott, och då det även finns så många andra skäl som tala därför, tycker jag att man bör skynda ut till människorna med denna lilla gåva.

Jag undrar, om inte ni, som äro unga och som skola fortsätta detta arbete, komma att göra den erfarenheten att detta skatteförslag, när det förts ut i livet — visserligen efter vissa putsningar, det få vi alltid räkna med, men dock med i stort sett ett bibehållande av den princip som det avspeglar — icke kommer att medföra större samhällseliga rubbningar än något annat av de förslag,

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
som vi godkänt här i riksdagen och som betecknats såsom minst lika farligt som detta skatteförslag. Om man har denna tro, står man inte så skräckslagen inför problemet som man skulle göra, om olyckskorparnas spådomar skulle kunna tillmätas fullt vitsord.

Det har ifrågasatts, att man skulle utreda skäligheten av de föreslagna skattehöjningarna. Ja, skäligheten är ju någonting som är beroende på omdöme och knappast på utredning. Ingen lär kunna utreda skäligheten i detta fall. Det blir endast en fråga om vad man tycker är möjligt och inte möjligt, och en ytterligare omprövning tror jag inte skulle ge så mycket mera. Det är här intressemotsättningar som brytas mot varandra, och det har ju visat sig, att dessa inte mildrats under den tid som utredningen har pågått, utan tvärtom. Jag tror att det är ännu ett skäl att göra slut på en strid, där man otillbörligen har sökt att resa samhällsskikten mot varandra. Vilken uppfattning vi än ha, om vi äro socialdemokrater, högermän eller folkpartister — på den sista tiden har jag varit benägen att kalla anhängarna av den nuvarande folkpartistiska rörelsen för ohlinister; denna rörelse är icke en principiell rörelse, utan en taktisk rörelse — och hur vi än se på dessa ting, måste vi väl ändå leva bland varandra. Om vi trivas mer eller mindre gott tillsammans, är en sak, men vi måste ändå leva tillsammans, och då är det icke någon samhällsgagnande gärning man gör, om man på osakliga grunder söker att resa samhällsskikten mot varandra.

Herr **Anderson, Axel Ivar** (kort genmäle): Herr talman! Bevillningsutskottets ordförande lämnade nyss några uplysningar om de överläggningar, som hade förts angående en kompromiss, varigenom kvarlåtenskapsskatten skulle ha kunnat ersättas med en arvslottsskatt. Då jag var vittne till ett samtal, som herr Bärge förde med två medlemmar av bevillningsutskottet, skall jag be att få relatera detta såsom komplettering till vad herr Bärge nyss yttrade.

Detta samtal rörde sig om under vilka förutsättningar ett utbyte skulle kunna ske av kvarlåtenskapsskatten mot en skärpt arvslottsskattning, och bevillningsutskottets ordförande betonade, att det skulle kunna tänkas, att han skulle kunna få sina meningsfränder med på en sådan åtgärd under en bestämd förutsättning, nämligen att utskottets borgerliga ledamöter förklarade sig acceptera skattereformen i övrigt utan någon ändring och utan något undantag. Då de två medlemmarna i bevillningsutskottet förklarade, att detta inte låte sig göra, sade herr Bärge, att han mycket väl insåg att en sådan lösning inte var möjlig. Då framställdes direkt till honom den frågan, om han inte skulle kunna tänka sig den kompromissen, att man helt enkelt bytte kvarlåtenskapsskatten mot en skärpt arvslottsskatt. Herr Bärge förklarade för egen del, att han inte kunde ta ögonblicklig ståndpunkt till detta, men han trodde sig redan då kunna säga, att det inte skulle vara möjligt att få resonans inom utskottet för en sådan åtgärd.

Jag har ansett mig böra lämna dessa uppgifter, herr talman, för att visa att det nog har funnits någon grund för den förhoppning som en talare här uttalat — jag var själv inte i tillfälle att höra hans anförande — att det skulle vara möjligt att få till stånd en kompromiss, som innebar att man i stället för kvarlåtenskapsskatten kunde tänka sig eller ta i övervägande en i någon form skärpt arvslottsskattning.

Herr **Bärge, Johan** (kort genmäle): Herr talman! Jag kan inte för ögonblicket i detalj komma ihåg — man har haft så mycket i huvudet den senaste tiden, och hjärnan börjar bli sliten — hur det resonemang fördes, som herr

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Axel Ivar Anderson här återgav, men det förefaller mig vara ganska otroligt, att jag skulle kunnat vara så naiv, att jag trott, att det skulle vara möjligt att få högern att godkänna hela skatteförslaget, bara vi ville utbyta kvarlätenskapsskatten mot en något skärpt arvslottsskatt. Om jag sade det, herr Anderson, då var jag väl inte nykter, ty någonting så vansinnigt har jag aldrig kunnat drömma om.

Jag skulle gärna vilja höra någon annans relation, som var med, när ordbytet skedde i utskottet. För min del har jag inte varit så kär i kvarlätenskapsskatten, att jag inte gärna kunde ha bytt ut den mot en arvslottsskatt, som hade givit samma eller ungefär samma belopp som kvarlätenskapsskatten, men att få igenom en kompromiss efter sådana linjer som här angivits har jag aldrig kunnat hoppas på.

Herr Andersson, Elon (kort genmäle): Herr talman! Jag måste säga att jag har precis samma uppfattning av det resonemang, som fördes i utskottet angående möjligheten att ersätta kvarlätenskapsskatten med en arvslotsbeskattning, som herr Ivar Anderson här givit uttryck åt.

De samtal, som jag personligen har fört med bevillningsutskottets ordförande, ha alltid givit till resultat, att man mycket väl skulle kunna tänka sig möjligheten att ersätta kvarlätenskapsskatten med en arvslottsskatt, som skulle ge ungefär lika mycket. Men förutsättningen har nog varit, att det i övrigt inte skulle bli några ändringar i regeringsförslaget.

Herr Sjödahl (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara säga att det enda, som jag har varit med om i denna fråga, är vad som har förekommit inom själva utskottet. De samtal, som ha förts utanför utskottet och vad de kunna ha inneburit, kan jag inte avgiva något som helst vittnesbörd om.

Inom utskottet ställdes emellertid från högerhåll frågan: hur vore det att slopa kvarlätenskapsskatten? Så lät det först. På den saken kunde vi inte reflektera, men på ett utbyte av kvarlätenskapsskatten mot en arvslottsskatt, som gav ungefärligen detsamma, skulle vi möjligen kunna reflektera. Jag hade emellertid det intrycket, att högern, som närmast hade rest spørsmålet, inte alls var intresserad av ett sådant utbyte. Vad som sagts nu i dag är för mig fullständigt nytt, och eftersom det kommer så sent som det gör, kan jag knappast säga, att det ens har nyhetens behag.

Herr Velander (kort genmäle): Herr talman! Då det förmodligen anses vara ett viktigt spørsmål som här rests, skall jag också be att få avge ett vittnesbörd.

Jag har icke utanför utskottet hört talas om möjligheten av en kompromiss. Jag har aldrig hört ett ord om den saken.

Inom utskottet har jag inte heller hört någon antydning om en kompromiss utom att det vid visst tillfälle sades någonting om att en fullständig kompen- sation för kvarlätenskapsskatten kanske kunde vinnas i andra former av förmögenhetsbeskattning; denna antydning framfördes av utskottets ärade ordförande.

Herr Nordenson: Herr talman! I diskussionen om det föreliggande skatteförslaget förefaller det mig, som om argument och repliker i ovanligt hög grad ha gått förbi varandra. När man från ena sidan har pekat på något fall med orimligt hög beskattning, har man från den andra dragit fram ett annat fall, som visat att beskattningen blir lindrigare. När Svea hovrätt har ifrågasatt,

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
huruvida kvarlåtenskapsskatten är grundlagsenlig, har man svarat med att fråga vad Svea hovrätt sade på 1800-talet om de sociala förhållandena.

Man får det intrycket, att det inte skulle kunna finnas någon gemensam plattform för en diskussion om detta förslag. Enligt min mening finns det emellertid en sådan. Det finns vissa riktlinjer och principer, som vi tillämpat i vår skattelagstiftning och som praktiskt taget ha omfattats av representanter från alla läger, och jag tror att detta skatteförslag rätteligen skall bedömas med utgångspunkt från dessa.

Jag vill sammanfatta dessa riktlinjer sålunda. Skatten skall avvägas efter bärkraften, eller om man så vill, utmätas efter skälighet och billighet, så nära som möjligt strävande till rättvisa. Man måste tillse, att skatten inte inverkar skadligt på företagsamheten och produktiviteten, och det gäller också till sist att undvika psykologiska skadeverkningar hos de skattedragande.

Det gäller således här att åstadkomma en avvägning mellan olika skikt av inkomsttagare, men framför allt gäller det ju en avvägning rörande den enskilde skattedragaren. Det gäller att rätt bestämma vad staten skäligen skall ta och vad vederbörande skall få behålla. Men om det skall vara någon mening med att tala om en avvägning, måste det ju betyda, att man lägger någonting i vardera vågskålen. Men när man då kommer till det nya skatteförslaget, där det vid vissa inkomstökningar ligger så till, att alltsammans kastas i den ena vågskålen, och det till och med fordras ett tillskott, har man ju faktiskt kommit ifrån detta med en avvägning. Principen att skatten skall avvägas efter bärkraft har här kommit att tillämpas så, att man utplånar bärkraften. Detta måste sägas stå i strid mot tidigare tillämpade principer.

Jag vill erinra om hur vi gått till väga under kriget. Inför det stora penningbehov, som då uppstod, höjde vi ju skatterna i mycket hög grad, och därvid hade bevillningsutskottet mycket ingående diskussioner. Man stannade för de nu gällande skatterna, i känslan av, såsom det sades från alla håll, att man inte skäligen kunde gå längre, då det skulle vara att skada samhällslivet i olika avseenden. När man behövde ytterligare pengar, gick man andra vägar. Man införde bland annat omsättningsskatten. Nu motiverar man höjningarna för vissa kategorier enbart med att det behövs pengar. Men vi måste väl säga oss, att penningbehovet i varje fall inte är större nu än under kriget. Vi ha dock nu på ett annat sätt än under kriget i vår hand möjligheter att reglera och avpassa våra utgifter efter våra tillgångar.

Denna fråga om en avvägning av skatten framstår i särskilt stark belysning, om vi se på hur vi förforo med krigskonjunkturskatten. Den var avsedd att vara konfiskatorisk, således avsedd att dra in merinkomsterna på grund av kriget helt och hållet till staten, men man var angelägen att inte därvidlag begå orättvisor mot skattedragaren och vidtog därför vissa försiktighetsmått. Det togs bort 3 000 kronor i botten, och fastän skattsatserna gjordes mycket höga, voro de aldrig uppe i 100 procent, och man gjorde undantag för inkomstökningar, som hade annan orsak än kriget. Vi finna således, om vi jämföra krigskonjunkturskatten med det nuvarande skatteförslaget, att medan krigskonjunkturskatten, som angavs vara konfiskatorisk, icke tilläts gå över 100 procent, man nu är beredd att avkräva vida mer än 100 procent på inkomstökningar i vissa fall, och samtidigt blir man indignerad, om detta skatteförslag sägs vara konfiskatoriskt. Jag har mycket svårt att förstå logiken i detta.

Man har emellertid tydligen blivit litet betänksam inför de resultat, som skatteförslaget ger, och i sista stund kastat fram en spärregel, som innebär att skatten inte skall få gå över 80 procent. Men denna spärregel gynnar ju endast de allra högsta förmögenheterna. Det kommer att finnas ett mellan-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

skikt, som fortfarande blir lika hårt drabbat, där marginals-katten kommer att genomgående ligga över 100 procent. Jag tänker på det skikt, där arbetsinkomsten exempelvis är 20 000 kronor. I detta fall blir marginals-katten över 100 procent, om förmögenheten ligger mellan $\frac{1}{2}$ och $1\frac{1}{2}$ miljon kronor. Vid en arbetsinkomst på 30 000 kronor blir marginals-katten över 100 procent, när förmögenheten ligger mellan 300 000 kronor och 2 miljoner kronor. Det är endast de som ligga ännu högre i inkomst och förmögenhet som få glädje av spärregeln.

Detta marginals-katteproblem har som bekant vållat utskottet stort huvudbry, och man har försökt att på alla möjliga sätt få fram en spärregel, som skulle råda bot för de största orättvisorna. Sakkunskapen har emellertid ständigt pekat på att det bara finns en lösning, nämligen att sänka skatteskalorna. Men den lösningen har man inte velat ta, och därför stå vi inför detta ganska groteska resultat, som i en hel del fall klart strider mot vad vi tidigare ha tillämpat. Jag vet inte, om man har resonerat så, att man kan vara litet skonsam mot de stora förmögenheterna, eftersom de i alla fall inom kort tid bli bortskattade, men att det framför allt gäller att göra mellanskiktet till föremål för så hård behandling som möjligt för att för framtiden hindra uppkomsten av verkligt stora förmögenheter. Man har där satt en utomordentligt hög spärr. Jag kan inte se annat än att man vid utformningen av detta förslag har klart och i stor omfattning gått ifrån principen att göra en avvägning, att låta vardera parten få sitt, att utmäta skatten efter skälighet och billighet.

Jag vill sedan beröra frågan om hur denna skatt kommer att inverka på företagsamheten. Det råder ju mycket stor enighet om att vi måste se till, att företagsamheten och produktiviteten hållas uppe, och man ställer sig även på socialdemokratiskt håll förstående för att de, som bidraga till detta, också skola få sin lön, d. v. s. man gör det i princip. Jag erinrar om att man i arbetarrörelsens efterkrigsprogram har sagt ifrån, att man »icke har någon avsikt att avstå från det medel att locka fram människornas bästa insatser, som ligger i en högre ekonomisk ersättning». Men det är då av ganska stort intresse att se, hur detta har tillgodosetts vid skatteförslagets utformning. Jag skall fortfarande uppehålla mig vid detta mellanskikt, som tycks vara det som blivit hårdast drabbat. Jag tänker på personer som ha arbetsinkomst på 20 000—30 000 kronor. Redan för denna arbetsinkomst är skatten så pass hög, att den måste vålla stora svårigheter för den som vill ägna sig åt företagsamhet. Jag skall taga ett praktiskt exempel, som har sin förebild i verkligheten.

Jag tänker mig en person i 30-årsåldern, som utbildat sig för ett yrke, vare sig handel, hantverk eller industri, och vill ägna sig åt det. Han vill köpa sig in i ett företag, taga ledningen av det och sätta in sitt arbete där, och han lånar fördenskull en penningssumma i avsikt att försöka förkovra sin ställning. Jag har räknat med att detta företag, som arbetar i bolagsform, får en vinst av 10 procent före skatterna, och jag har även räknat med fallen 8 och 7,5 procent. Sedan bolaget skattat, delar det ut den återstående delen av vinsten. Han uppstår utdelning på sina insatta medel men då skall han först av de medlen betala ränta på sitt lån — jag har beräknat den till $4\frac{1}{2}$ procent. Vad som återstår av överskottet skall beskattas. Det är vad som därefter återstår, som skall användas för amortering och därmed till kapitalbildning, kanske närmast i avsikt att vid mogen ålder kunna åstadkomma en självpensionering.

Vad har han då för möjligheter? Jag har försökt räkna ut detta, och jag har kommit till det resultatet, att om vinsten uppgår till 10 procent, finns det möjligheter att inte bara förränta utan även amortera skulden. Med den nya skatten tar det då 46 år att amortera skulden, med de nuvarande skatterna

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

tar det 35 år och med förkrigsskatterna tar det 22 år. Om företaget däremot lämnar endast 8 procent i vinst, kommer man med det nya skatteförslaget i ett kritiskt läge. Då räcka icke pengarna till amortering och i själva verket inte ens till ränta på lånet. Det finns ingen möjlighet att få det att gå ihop. Med nuvarande skatter går det ihop, men amorteringen blir ringa; amorteringstiden blir mycket lång. Med förkrigsskatterna kunde man amortera lånet på cirka 32 år. Går jag slutligen ned till 7,5 procent, blir det med de nya skatterna rena förlusten och en mycket stor sådan. Med nuvarande skatter går det ungefär jämnt ihop, och med förkrigsskatterna kan man åstadkomma amortering på omkring 38 år.

Jag har dragit fram detta exempel, därför att det visar vilka möjligheterna i praktiken äro för en person, som icke har kapital, att åstadkomma kapitalbildning genom sitt arbete, om han skall arbeta i bolagsform. Vid höga vinster finns möjligheten, men bli vinsterna mera måttliga, tillåta icke de nya skatterna någon kapitalbildning. Företagaren kan, som jag sade, inte ens betala räntan, vilket däremot de nuvarande och tidigare skatterna tillåta. Det är ju ett ganska nedslående resultat, och det visar, hur oerhört känslig kapitalbildningen är för skattens storlek.

Dessa exempel, som jag har anfört, ha emellertid nu fått ett alldeles speciellt stort intresse på grund av att de skattesatser jag räknat med för bolaget — 40 procent enligt det nya förslaget och 32 procent enligt det nuvarande — överensstämna med utskottets förslag för bolag och för ekonomiska föreningar. De ekonomiska föreningarna skola enligt förslaget få åtnjuta den lägre procenten — medan bolagen drabbas av den högre. Jag antar att den man jag talat om driver en livsmedelshandel. Då har han att konkurrera med kooperationen, som i detta fall blir gynnad genom att den får behålla den nuvarande skatten, medan han måste arbeta med den högre skatten. Det är ju alldeles uppenbart, att den enskilde här pålägges ett alldeles enormt handikap. Detta blir så svårt, att om konkurrensen blir hård, så att vinstmarginalen går ned, vilket man ju måste räkna med, går affären visserligen ihop för den kooperativa rörelsen, men under förutsättning att förhållandena i övrigt äro lika, med förlust för den enskilde rörelseidkaren. Det är ytterligt märkligt, att bevillningsutskottet, utan att saken tagits upp i någon motion, i sista stund vidtager denna ändring att differentiera skatten mellan olika former av juridiska personer och gör en sådan skillnad utan att på någon punkt göra en utredning. Det är helt enkelt oerhört, att här varken av skatteberedningen eller av utskottet gjorts några som helst utredningar, hur dessa olika skattesatser verka, utan här får den enskilde försöka sätta sig ned och räkna sig fram, och det visar sig av resultatet, att olikheten i skatterna har en fullkomligt avgörande betydelse för de olika företagsformernas möjlighet att konkurrera med varandra. Här har man på ett ytterligt lättvindigt sätt gått ifrån det gamla kravet på likformighet i beskattningen eller rent ut sagt på likhet inför lagen.

Det har frågats här av herr Heüman, om kooperationen är välskött. Det är ingen som bestrider det. Ingen bestrider heller kooperationens rätt att driva sin verksamhet och att driva den konkurrens som den gör. Det är ju fullkomligt legitimt, och jag är beredd att ge erkännande åt den utomordentliga skicklighet och duglighet, med vilken kooperationen skötts i detta land, men det är ett mycket långt steg från ett sådant erkännande till att kunna gå med på att den skall på detta sätt ställas i en särskilt gynnad klass. Detta kan icke vara rimligt och riktigt.

Herr Bärge nämnde nyss i sitt yttrande något om att kooperationen icke driver någon industriell verksamhet. Det gör den inte direkt, men den gör det

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

indirekt genom bolag, i vilka den äger alla aktierna, och det har ju i ett cirkulär, som jag tror att alla riksdagsmän fått, just påpekats av handelsorganisationer, att här finns en möjlighet för ett sådant företag som Kooperationen att lägga hela vinsten från sin industriella verksamhet på huvudorganisationen och därmed åstadkomma en billigare beskattning. Därigenom får den ett försteg i konkurrensen med andra produktionsföretag inom samma grenar, och jag kan inte finna, att detta överensstämmer med den strävan till skattens utmätande efter skälighet och billighet som har varit ett ledmotiv för vår skattelagstiftning åtminstone hittills. Jag vill sålunda säga, att även när det gäller behandlingen av företagsamheten har utskottet på ett eklatant sätt frångått de principer som vi förut gemensamt ha strävat att tillämpa vid skattelagstiftningen.

Jag skall nu övergå till de psykologiska verkningarna av detta skatteförslag, och jag vill då närmast taga upp frågan, hur detta kommer att verka på den uppväxande ungdomen. Det är enligt min mening ganska naturligt, om ungdomen, när den planerar sin framtid, drömmer om stor framgång. Jag tycker inte det är någonting orimligt, om en ung vetenskapsman i sina tankar drömmer om att kunna vinna ett nobelpris, och jag kan inte se, varför det skulle vara oriktigt att den, som vill ägna sig åt ekonomisk verksamhet, tänker sig att på den förtjäna en stor förmögenhet. Men han kommer då att finna, att med det nu föreslagna skattesystemet kommer han aldrig att kunna nå ett sådant resultat. Den vägen står inte längre öppen.

Herr Heüman var inne på frågan om det berättigade i att sådana kapital komma till, och han talade även om hur de enligt hans mening ha uppstått, nämligen, om jag fattade honom rätt, därigenom att den, som driver verksamheten, ger för låga löner eller tar ut för höga priser eller ägnar sig åt spekulation. Herr Heüman framhöll också det oskälige i att den, som drev sin affär och satte in kapitalet, tog vinsten, medan den tekniske mannen inom företaget, på vilkens duglighet det kanske berodde, icke kunde komma någon vart. Jag tror att detta är en ganska snedvriden bild av hur kapitalbildningen sker. Om vi se på de stora företag som finnas i detta land och som ha kommit till nu under senare delen av förra seklet eller under detta sekel, så skola vi finna, att de praktiskt taget samtliga äro produkter av *en* mans geniala begåvning, hans kraft, hans organisationsförmåga och hans duglighet. Jag vill erinra om sådana namn som de Laval, L. M. Ericsson, C. E. Johansson, B. A. Hjorth, Axel Broström, J. P. Åhlén och Sven Wingquist, — man bör inte heller glömma bort Alfred Nobel. Jag tror att det i dessa fall är uppfinnarförmåga, duglighet och organisationsförmåga, som ha varit avgörande och som ha skapat förmögenheterna, och det är inte det insatta kapitalet som här har växt fram sovande. Men såvitt jag förstår komma förhållandena nu att bli helt annorlunda. Om jag tänker mig att denne ingenjör, som herr Heüman talade om, skulle vilja själv taga frukterna av sin duglighet t. ex. på det sätt som jag nyss tänkte mig, d. v. s. genom att låna pengar och sätta in dem i ett nytt företag eller i det, där han arbetar, då misstänker jag att med de skatter som komma att gälla och med den avoghet som nu finnes mot höga vinster inom industriföretagen, kommer det inte att bli så synnerligen stora möjligheter för honom till kapitalsamling. Jag tror att han skall finna att det inte blir någon så lysande affär, och jag tror inte heller att han med dessa skatter får den lön för mödan som han säkerligen är värd.

Nu säger herr Heüman, att det inte är vinstbegäret som är avgörande, utan det är glädjen att skapa någonting. Ja, det är riktigt, men jag tror inte man bör alldeles underskatta det förhållandet, att det är angeläget att den, som ägnar sig åt produktiv verksamhet och som vill skapa någonting, också har

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
möjlighet att realisera sina idéer. Vi skola komma ihåg, att uppfinnare vanligtvis äro män av mycket originell läggning och att de vilja ha möjlighet att experimentera. Jag tror att det är angeläget, att en sådan man verkligen har möjlighet att skaffa de resurser han vill ha för att experimentera på det sätt han vill och för att kunna göra förluster på sina experiment och ändå gå vidare och realisera sina planer efter sitt huvud. Jag tror att detta är högst angeläget för utvecklingen i vårt land.

Jag kunde inte hjälpa, när jag hörde herr Heüman tala om kapital som något som bildades genom att kapitalisten sätter in pengar och sedan sover sig till kapitalets tillväxt, att jag särskilt kom att tänka på Alfred Nobels namn, eftersom det har nämnts här. Jag skulle vilja föreslå herr Heüman att gå ned på riksdagsbiblioteket och låna hem boken om släkten Nobel och studera den. Det är en hymn till företagsamhet, duglighet och seghet. Den skildrar, hur den gamle Emanuel Nobel kom hem vid 60 års ålder från Ryssland efter att ha haft mycket stor framgång men blivit ruinerad genom en process om ett olyckligt kontrakt med den ryska staten. Han kastade sig då jämte sina söner på det nyuppfunna nitroglycerinet och experimenterade ut en metod för framställning därav, men just när han skulle starta, exploderade hans laboratorium och ryckte bort flera medarbetare, bland andra hans son. Det var då, Alfred Nobel ryckte in på allvar och tog ledningen, och man kan icke undgå att bli oerhört imponerad, när man ser att stiftelseurkunden till det bolag, som tog hand om uppfinningen, lämnades in två månader senare och att Nobelarna, sedan de blivit förbjudna att överhuvud taget någonstans i Stockholms närhet utöva sin verksamhet, startade den på en pråm i Bockholmssundet. Omkring 15 år senare hade Nobel skapat en världsindustri, och 32 år senare dog han, efterlämnande sin stora förmögenhet.

Jag tror att finansministern inte har så alldeles orätt, när han säger att Nobel umgicks med tankar som i viss mån voro socialdemokratiska, när det gäller det ärvda kapitalet — vi skola komma ihåg att Nobel hade inga barn — men jag tror inte han var socialist i den meningen, att han skulle ha funnit det riktigt, att skatterna skulle ha varit sådana, att det icke hade varit möjligt för en man av hans kaliber att skapa sig en förmögenhet, och jag är ganska övertygad om att hade de skatter, som nu äro föreslagna, funnits i landet på 1860- och 1870-talen, då hade Nobel aldrig inom Sverige kunnat skapa sig någon som helst förmögenhet av betydelse, och det kan hända att nobelprisen då aldrig hade kommit till.

Jag vill erinra om en annan sida av skatternas verkningar. Redan nu är vårt skattesystem sådant, att den, som har en jämn inkomst, får jämförelsevis mild beskattning i jämförelse med den, som uppbär samma belopp men mera ojämnt. Om en person uppbär 50 000 kronor under en tid av tio år, så blir hans totala skatt 5 880 kronor. Om inkomsten uppbäres under fem av de tio åren, blir skatten 8 650 kronor, och om den uppbäres under ett år, blir den 18 130 kronor. Nu kan man säga, att detta är ett mycket extremt fall, och det är det, men det är icke alldeles osannolikt. Jag tänker på en uppfinnare, som i många år fått arbeta utan lön men som sedan plötsligt får lön för sin möda och då får allt på en gång. Han drabbas då av en utomordentligt hård beskattning, och jag kan försäkra kammaren, att jag vet många exempel på uppfinnare, som när de närma sig möjligheten att få resultat och få betalt, syssla mera med skattefrågor än med sina uppfinningar. Men det finns även många andra yrken — det gäller icke minst de fria och konstnärliga yrkena — där inkomsten kan komma att bli mycket ojämn. Det kan dröja länge, innan en konstnär slår igenom, men då kan han göra en stor succé och på en gång få en stor summa. I så fall blir han utomordent-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

ligt hårt beskattad, och detta förhållande kommer enligt det nya skattesystemet att ännu mera skärpas.

Jag kan inte undgå att tro att detta måste komma att återverka på ungdomens inställning. Det är klart att det hos dem måste skapas en viss benägenhet att föredraga låga men säkra inkomster under en lång period med lindrigare beskattning framför att ta dessa risker. Trygghetsandan måste komma att växa på bekostnad av pionärandan och riskvilligheten, och detta kan ha sina betänkliga verkningar på vår ekonomiska utveckling och vår standard.

Jag har ett intryck av att ivrarna för detta skatteförslag ha låtit sig till den grad fascineras av tanken att få skatta bort de stora inkomster, varom de ha läst i taxeringslängderna, att de glömma bort det tillstånd som kommer att inträda, när en gång inom inte alltför avlägsen framtid de stora förmögenheterna äro bortskattade. Då kvarstår det som resultat av detta skatteförslag, att man för den generation som då skall gå ut i arbetslivet, har skapat ett utomordentligt stort hinder för ekonomisk framgång. Jag skulle vilja säga, att man gör vägen till stor ekonomisk framgång så brant och så späckad med taggråd, att den knappast blir framkomlig. Men jag vill fråga: är man verkligen på det klara med detta, och är man så säker på att man verkligen vill åstadkomma detta? Det kan naturligtvis hända, som jag sade, att ungdomen resignerar, men det kan också hända att det kommer att finnas många som komma att reagera hårt emot detta, och det är den dagen jag tror att det Wigforsska skatteförslaget kommer att få sin avgörande dom. Den kommer då inte att utgå från några förment privilegierade grupper, utan från den ungdom som vill skapa något både för sig och sitt land och som vill ta risker, och jag har en stark känsla av att den domen kommer att bli hård.

Jag skall inte ingå djupare på frågan om kvarlätenskapsskatten, men jag skulle ändå vilja yttra några ord i den frågan med hänsyn till vad herr Bärge nyss har yttrat i fråga om det berättigade i att tala om kvarlätenskapsskatten som en skuld till samhället på grund av att man innehar en förmögenhet. Herr Bärge citerade en motion, som jag väckt för några år sedan här i kammaren angående beräkning av förmögenhet. Jag yrkade där på att den skatt, som åvilar en skattedragare på grund av den inkomst han har haft under det förflutna året, skulle i sin helhet få upptagas som skuld. Som bekant får man nu endast taga upp den del av skatten som har blivit debiterad; den icke debiterade får icke avdragas. Jag hade stött mig på inkomstskattesakkunniga från en tidigare tidpunkt, som förklarar att det är uppenbart, att hela denna skatt är en skuld och borde räknas med och att det endast var av tekniska skäl som de kommit till den bestämmelse i skatteförfattningarna som jag här nämnde. Vad jag avsåg var, att man skulle kunna finna en metod att beräkna denna skatt, så att den kunde tagas upp bland avdragen. Jag ville således att man skulle få möjlighet att som skuld upptaga ett skattebelopp som faktiskt redan åvilade skattedragaren.

Herr Bärge ville nu ur detta dra någon sorts analogi med kvarlätenskapsskatten och säga: följaktligen är det intet orimligt i att kvarlätenskapsskatten betraktas som en skuld med hänsyn till innehavet av en förmögenhet. Jag kan inte se att det här finns något samband alls, eftersom ju kvarlätenskapsskatten ännu icke åvilar skattebetalaren. Skulle man dra någon slutsats, så vore det väl den, att om man som herr Bärge anser att kvarlätenskapsskatten är en skuld, som åvilar förmögenhetsägaren, borde man rätteligen räkna ut vad skatten skulle bli, om man plötsligt avled, och sedan dra av det på sin förmögenhet i deklarationen. Det är det enda samband jag kan se mellan min motion och kvarlätenskapsskatten.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Till sist skulle jag också vilja betrakta förslaget ur allmänt demokratisk synpunkt. Det har här under diskussionen mycket kraftigt understrukits, att detta förslag borde gå igenom därför att det omfattas av det vida övervägande flertalet. Herr Bergvall har ju redan här ingående analyserat detta argument och visat att det kan vara fråga om i vad mån denna ståndpunkt omfattas så starkt av flertalet. Man har också sagt, att det vore orimligt, att minoriteten här skulle få vara med och bestämma. Detta betraktelsesätt innebär sålunda, att man anser sig kunna genomföra denna reform enbart med utgångspunkt från att det är en stor majoritet som kräver den och att en liten minoritet då bara måste finna sig.

Jag skall be att få belysa halten av en sådan tankegång genom att ta ett exempel från ett annat område. Samhället pålägger ju den enskilde inte bara bördor i form av skatt utan även i annan form, exempelvis i form av värnplikt. Alla måste underkasta sig värnplikt, men en differentiering är genomförd, så att viss kategori värnpliktiga, som ha fått högre utbildning, underkastas en mera omfattande och långvarig militär utbildning. Låt oss antaga att det uppstår ett krav i den större gruppen, som har kortare tjänstgöringstid, att de skola få sin tjänstgöring ytterligare förkortad och att det samtidigt klargöres från militärmyndigheternas sida att detta kräver att den mindre gruppen får sin tjänst i mycket hög grad utsträckt, kanske mångfaldigad, kanske utsträckt över flera år. Antag, att den ena gruppen omfattar, som det här har talats om, 98 procent och den andra gruppen omfattar 2 procent av samtliga. Menar man då, att det skulle vara så att bara på grund av sitt större antal skulle den ena gruppen kunna kräva, att den mindre bär hela kompensationen? Jag undrar, om det är någon här, som skulle vilja gå den vägen och som konsekvens av att man bereder den större gruppen en förkortning av tjänstetiden med några månader pålägga de övriga flera års ytterligare tjänstgöring. Jag är övertygad om att man inte skulle vara beredd att göra det. Det går naturligtvis inte att tillämpa en sådan princip. Uppenbart är ju att det i ett sådant fall är myndigheternas plikt att se till, att en sådan utmätning av tiden göres med hänsyn till skälighet och billighet och så, att inte landets intressen skadas, ty det måste vara till uppenbar skada, om den bildade ungdomen på detta sätt berövas några av sina bästa utbildningsår.

Jag vill göra gällande, att vi här stå i en i någon mån likartad situation, och liksom det vore ansvarslost från myndigheternas sida att vidtaga sådana åtgärder som dem jag här antytt, anser jag, att man från deras sida måste gå varsamt fram också i detta fall och se till, att de ekonomiskt och kulturellt riskvilliga krafterna inom landet inte bli alltför hårt belastade. Jag vill med detta ha sagt, att jag tror att det är både farligt och i många fall praktiskt omöjligt att bedöma fall av denna art efter en primitivt siffermässig, demokratisk regel. Rent teoretiskt leder ju också en sådan tankegång till mycket farliga konsekvenser; den för oss till sist i klar konflikt med rättssamhällets grundvalar. Samhället har ju uppenbart skyldighet att tillse, att alla grupper, de må vara stora eller små, och att varje enskild, eho det vara må, inte bara bli rättvist behandlade enligt lagen utan även bli behandlade med skälighet och billighet i olika avseenden.

Herr talman, jag har med detta mitt inlägg velat göra gällande, att detta skatteförslag i väsentliga delar har utformats i strid mot sådana principer och riktlinjer som varit för oss alla gemensamma i vår tidigare behandling av skattefrågor. Och detta har skett med en motivering, som för många medborgare har framstått såsom en tendens till avsteg från rättsstatens principer. Det är med hänsyn därtill som jag, herr talman, ber att få yrka avslag å Kungl. Maj:ts proposition.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Herr **Heüman** (kort genmäle): Herr talman! När jag förde in Kooperativa förbundet i denna diskussion, var det endast för att visa på att företagsamhetens utveckling inte är beroende på det enskilda vinstbegäret i så stor utsträckning som man tidigare här i debatten och även vid behandlingen av frågan i övrigt har velat låta påskina.

Jag fick mig ett papper tillstuckett här, där det framhålles, att herr Nordenson skulle ha sagt, att min framställning av kapitalbildningen var snedvriden. Ja, herr Nordenson, jag målade denna bild i ganska grova penseldrag, men det återstår för herr Nordenson att bevisa att den var snedvriden eller på något som helst sätt förfalskad.

Det är inte på det sättet, herr Nordenson, att jag har den uppfattningen, att en person bara sätter in ett kapital i ett företag och sedan sover sig till vinsten. Jag har aldrig velat ge uttryck för en sådan uppfattning. Jag vet väl, att enskilda kapitalägare och företagare få arbeta oerhört och lägga ned stora ansträngningar på sitt företags utveckling, och jag sätter ett mycket stort värde på denna privata företagsamhet för vad den gjort för att i sin mån hjälpa till att höja svenska folkets levnadsstandard.

Men vad jag velat säga var att denne företagare icke själv, hur mycket han än arbetar, kan skapa en enskild förmögenhet på, låt mig säga — för att hålla mig till tidigare exempel — 6 miljoner kronor. Därtill har han haft medhjälpare i form av tjänstemän och arbetare. Därför menar jag, att denna kapitalbildning av en enskild person betyder, att de som deltagit i företaget och hjälpt till att skapa denna förmögenhet inte ha fått den skäligen andel av företagets vinst, som de kunde varit berättigade till. Det är därför jag menar, att när man en gång kommer därhän, att denne företagare skall lämna ett arv efter sig, kan det vara berättigat ur samhällets synpunkt att se till, att staten återtar en del av denna förmögenhet för att använda den genom samhällets försorg till nytta för, låt oss säga, avkomlingarna av dem, som inom företaget ha bidragit till att skapa denna förmögenhet. Det är inte moraliskt riktigt att endast avkomlingarna till förmögenhetsägaren skola vara absolut givna såsom arvtagare till denna förmögenhet, då den inte har kunnat skapas av en ensam person, utan det måste ha varit flera, som bidragit till att skapa den. Sedan är det fråga om i vilken form denna återföring av tillgångar skall ske till samhället.

Herr **Velander**: Herr talman! Jag medför visserligen det statistiska material, varmed jag under gårdagen hotade att belasta kammarens protokoll. Med hänsyn till det skede, vari debatten nu har kommit, skall jag dock inte fullfölja denna hotelse. Jag skall alltså söka fatta mig kort.

Jag vill börja med att bekräfta det vittnesbörd, som jag nyss avgav från denna plats, om vad inom utskottet hade förekommit i anslutning till herr Bärags antydningar rörande villigheten till något slags kompromiss. Ur min synpunkt har i det hänseendet icke förekommit någonting annat än att i anledning av ett uttalande från en ledamot av utskottet, som icke är ledamot av denna kammare, ställde utskottets ordförande frågan huruvida vi på borgerligt håll till äventyrs vore villiga att låta kvarlåtenskapsskatten falla över bord men att vi i stället kunde medverka till att motsvarande belopp skulle uttagas genom andra former av förmögenhetsbeskattning. På den frågan svarade jag för min del, att vi icke kände oss övertygade om att det vore nödvändigt att i nuvarande läge inlåta sig på en ökad förmögenhetsbeskattning överhuvud taget. Jag kunde nämligen inte finna det motiverat, när budgetens inkomstsumma nu överstiger 4 miljarder, att man då skulle utan vidare behöva gå in för en ytterligare

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
förmögenhetsbeskattning, motsvarande mindre än en procent därav. Vidare menade jag, att, för den händelse ett sådant läge någon gång skulle uppstå, man skulle naturligtvis pröva, vilka vägar som då skulle följas för att så långt möjligt förebygga de skadliga verkningarna av en sådan beskattning.

Jag vill till detta foga, att jag inte har förstått den ingående diskussion, som har förekommit här i kammaren rörande möjligheten att åstadkomma balans i budgeten för budgetåret 1948/49. Jag kan förstå dem, som äro något pessimistiska med hänsyn till möjligheten att åstadkomma en sådan balans. Men om å motsidan säges, att det väl inte är nödvändigt att i detta sammanhang ta konsekvenserna av de optimistiska eller de pessimistiska tankegångarna i det hänseendet, utan att vi böra avvakta ett läge, där vi närmare kunna överblicka dessa ting, och att vi alltså skola skjuta på frågan ett år, måste det väl ändå ligga någonting i detta. Det måste också ligga något däri bland annat från den utgångspunkten — och det antydde jag redan i går — att vid inkomstberäkningen för det sedan den 1 juli löpande budgetåret utgick man på våren 1946 från ett belopp, som med icke mindre än 735 miljoner kronor understiger den inkomstsumma, som man har räknat med vid budgetens fastställande. Jag menar sålunda att beträffande denna punkt kunna vi mycket väl skjuta på den ingående diskussionen för att sedan, om det blir aktuellt eller ofrånkomligt att höja skatterna nästa år, överväga på vilket sätt detta lämpligast bör ske.

Herr finansministern har i kammaren i dag uppträtt huvudsakligen för att besvara vissa frågor. Han talade därvid något om anledningarna till att 1944 års allmänna skattekommitté inte hade kommit så långt i sitt utredningsarbete, och han menade, att han därmed hade besvarat en av mig under gårdagens debatt framställd fråga.

Jag har väl att tacka honom för svaret på den frågan, men jag vill meddela, att jag inte hade ställt den. Däremot hade jag ställt två andra frågor, och dem underlät nu finansministern att på något sätt besvara.

Den ena frågan rörde sig om bolagsbeskattningen. Den föreslagna bolagsbeskattningen är uppbyggd på grundval av bolagens konsolideringsmöjligheter, främst den fria avskrivningsrätten, hävdade finansministern under gårdagen. Jag frågade då, om man alltså har att utgå ifrån att denna fria avskrivningsrätt skulle komma att bli bestående. Det är ju en fråga, vars besvarande är av mycket stort intresse och värde i detta sammanhang, men finansministern svarade ingenting på den.

Vidare efterlyste jag den planläggning, finansministern följt, då det för honom gällt att fritaga en större del av landets 3 100 000 inkomsttagare från varje direkt statlig beskattning. Man kommer nämligen fram till att i detta sammanhang ca 1 300 000 inkomsttagare bli fria från sådan skatt.

Eftersom finansministern i skilda sammanhang antytt, att de bättre ställda inkomst- och förmögenhetsskikten representeras av ett antal av ca 35 000 samhällsmedlemmar, skulle jag vara mycket intresserad av att få besked om huruvida enligt finansministerns inställning skattebefrielsen bör omfatta alla de 3 100 000 inkomsttagarna minus nyss angivna 35 000 skattedragare eller om han vill stanna någonstans på vägen till detta mål. Jag har ju inte väntat något exakt svar på den frågan, men eftersom i alla sammanhang betonas angelägenheten av att minska skattetrycket för de många och att denna angelägenhet är så starkt motiverad, att den överskuggar alla andra skäl eller synpunkter, som kunna anmäla sig till övervägande i samband därmed, efterlyste jag en plan eller ett program i det hänseendet, men finansministern föredrog, såsom vi konstaterade, att inte säga någonting alls.

Jag skall emellertid i detta sammanhang tillåta mig att ställa ytterligare

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

en fråga. Jag har tidigare yttrat något om att de direkta barnbidragen till sin storlek förskjutits uppåt, sedan man först började tala om dem. Det kan ligga nära till hands att antaga, att den uppfattningen på sina håll är till finnandes — jag är medveten om att den på många håll verkligen är till finnandes — att, om det skall vara någon mening med barnbidragen, dessa böra motsvara den verkliga barnkostnaden.

Hur ser nu regeringen, enkannerligen finansministern och socialministern, på detta spørsmål? Vi behöva ju veta något därom, för att vi skola kunna inrätta oss med hänsyn till framtiden och bedöma våra finansiella möjligheter, särskilt då vad som kräves för socialvårdande ändamål.

I detta sammanhang finner jag mig böra antyda, att jag inte har kunnat förstå de s. k. skälen för barnavdragens avskaffande. Jag skall inte ta upp någon debatt i detta ämne; såvitt jag har förstått, har dock debatten här i kammaren icke rört sig därom, och det trots att denna fråga är av mycket stor betydelse. Jag skall emellertid tillåta mig ett par korta antydningar.

Det är ju så, att majoritetspartiets ledamöter i skatteberedningen ha utgjorts av finansministern själv såsom ordförande, vidare bevillningsutskottets ordförande samt herrar Adolv Olsson, Sjödahl och Brandt. Dessa herrar ha samtliga i olika sammanhang tidigare varmt förordat en starkare differentiering av beskattningen mellan de skattskyldiga med hänsyn till familjestorlek och försörjningsplikter och uttalat sig för en relativ minskning av skattebördan framför allt för barnrika familjer. Jag kan hänvisa till exempelvis propositionen nr 258 till 1938 års riksdag, jag kan hänvisa till bevillningsutskottets betänkande nr 32 vid samma riksdag, och jag kan hänvisa till familjebeskattnings-sakkunnigas betänkande av år 1943 (SOU nr 3).

Det förefaller mig därför anmärkningsvärt, att dessa ärade ledamöter av skatteberedningen nu ha funnit sig böra framlägga förslag om upphävande av den nuvarande differentieringen mellan ensamstående och barnförsörjare samt mellan barnförsörjare med olika barnantal, så att beskattningen skall drabba ensamstående lindrigare än barnförsörjare och barnförsörjarna lindrigare, ju färre barn de ha. Jag finner det mycket egendomligt, jag vill understryka det, att man övergått på denna linje i stället för att vidhålla den tidigare manifesterade ståndpunkten. Jag finner vidare, att de skäl, som tidigare anförts för barnavdragens bibehållande, alltjämt väga mycket tungt, och jag kan därför för min del icke vara med om att till beskattning återföra eller överföra inkomster, som icke representera någon som helst skatteförmåga utan som ligga väsentligt under existensminimum.

Herr Heüman ställde till mig en direkt fråga. Herr Heüman är otvetydigt en ärlig man, och det var säkerligen allvar, som uppbar den frågan. Jag skall därför inte undandra mig att söka ge ett svar, även om herr Nordenson redan har givit herr Heüman besked; det kan hända, att jag anlägger en annan synpunkt än herr Nordenson eller åtminstone använder andra ordalag. Herr Heüman anknöt till ett exempel, som jag lämnade under gårdagen, hur en förmögenhet på ett mycket stort belopp, 6 700 000 kronor, blir beskattad och hur den så småningom krymper samman. Herr Heüman säger då, att ett av de tre sätt, varpå denna förmögenhet har kunnat sammanbringas, måste ha varit, att den produktion, som legat till grund därför, befordrats av arbetskraft, som inte hade fått sin skäligena lön. Han hade visserligen två andra alternativ, nämligen att vederbörande hade uttagit för höga priser eller också att förmögenheten hade tillkommit genom spekulering.

Jag utgår emellertid ifrån såsom normalt, såsom nästan undantagslöst, att en förmögenhet av denna storleksordning har sammanbragts på grund av produktiv verksamhet och att den alltså även ligger i produktiva tillgångar.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Då säger herr Heüman: »Är det inte så, herr Velander, att barnen till dem, som ha arbetat inom detta företag, ha samma rätt eller lika stor rätt för att inte säga större moralisk rätt till denna förmögenhet än företagaren eller barnen till företagaren, som vid en viss tidpunkt har representerat denna produktiva verksamhet?»

Jag förstår till dels herr Heümans fråga. Jag beklagar emellertid, att herr Heüman inte tycks förstå de tankegångar, som uppbära min inställning. Jag utgår nämligen ifrån att dessa sparmedel, att dessa förmögenheter faktiskt tjänat och skola tjäna produktionen. De skola sålunda befordra samhällsutvecklingen, ekonomiskt, socialt och kulturellt, samt höja vår standard på alla områden. På det sättet, herr Heüman, bli de anställdas barn, och alla samhällets barn för resten, delaktiga i dessa förmögenheter och det uppsamlade sparkapitalet överhuvud taget i vårt land.

Herr Heüman utgår från den fullständigt felaktiga inställningen, i varje fall om det skall vara någon mening med hans fråga, att sparkapitalet endast är till för och endast förvaltas för att tjäna spararnas respektive kapitalägarnas intressen, deras bekvämlighet och deras enskilda eller personliga fördelar. Det är en förlegad, en verklighetsfrämmande ståndpunkt. Vi äro förmodligen ense, herr Heüman och jag, därom att förmögenhet utan produktiva insatser saknar berättigande. Men från sådana utgångspunkter behöva vi näppeligen diskutera hithörande spörsmål; spararna respektive förmögenhetsägarna äro som regel inga »sofflocksliggare». De vakta för egen del icke snålt på något bestämt tidsmätt av 8 timmar eller någon ännu kortare tid, de resonera för egen del inte gärna om fria lördagar, de vägra att hedra herr Wigforss genom anpassning till särskilda, från nyttig verksamhet helt fria dagar, som numera allt vanligare tilläggas hans namn. Om nu, herr Heüman, den där särskilda förmögenheten, som vi talat om, icke skulle ha hopsamlats, utan motsvarande medel i stället undan för undan skulle ha fördelats bland de anställda i form av en något högre lön, hade de därmed allenast erhållit ett mycket blygsamt tillskott till sin konsumtion; samhället hade gått miste om varje ökning av sina produktiva resurser. Jag utgår nämligen från att sparandet är mycket blygsamt i de lägre och lägsta inkomstskikten. Samhället hade sålunda, jag upprepar det, sannolikt gått miste om ökningen av sina produktiva resurser, och herr Heüman och jag vilja väl båda gemensamt instämma, för en gångs skull, med finansministern i hans vid något tillfälle uttalade sats, att den stora vägen till en förbättrad standard för samhällets alla medborgare är en stegring av produktionen. Och man skall komma ihåg att härför krävs det kapital. Herr Heümans hänvisning till de kooperativa företagen och deras effektivitet understryker detta förhållande, ty denna effektivitet har, märk väl, möjliggjorts endast genom en stark uppsamling av kapital.

Finansministern har en gång, med tanke på att landets alla medborgare i själva verket äro att likna vid passagerare i samma farkost, yttrat: »I en segelbåt finns inte plats för förstaklasspassagerare.» Herr Heüman! Jag tycker att vi och alla andra med oss skola sträva efter — och vi äro för resten på god väg i den riktningen — att i vår gemensamma farkost skall inte finnas plats för andra än just förstaklasspassagerare!

Herr **Sjödahl** (kort genmäle): Herr talman! Herr Velander riktade några frågor dels till finansministern och dels till utskottets och beredningens ledamöter. Jag skall tillåta mig att beträffande den första frågan, om den fria avskrivningsrätten kunde tänkas bestå, blott säga att den högre bolagsskatten är av beredningen, regeringen och utskottet motiverad med ett ständigt påvisande av att den fria avskrivningsrätten existerar. Under sådana omstän-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

digheter kan jag icke tänka mig något annat än att, om den, vilket jag inte tror och ingenting vet om, vid någon tidpunkt skulle avlägsnas, man måste ta upp hela frågan om bolagsbeskattningen i det sammanhanget.

Vidare talade herr Velander åtskilligt om de skattefria medborgarna och om att ytterligare en miljon medborgare bli fria från direkt statsskatt. Skall det behöva upprepas i denna kammare, att vi ha en kommunalskatt, som drabbar små inkomsttagare mycket hårt, och att vi ha indirekta skatter på över miljarden, som verka icke progressivt utan snarare regressivt i det att de drabba de lägre inkomsttagarna hårdare än de högre? Måste man inte se på hela skattesystemet i dess helhet och under sådana omständigheter finna en förklaring till en nedsättning av den direkta statsskatten? Herr Velander frågade: var vill man stanna vid detta avskaffande av den direkta statsskatten? Man ropar på utredning. Att ge ett svar, innan utredningen ens har satts i gång, är väl omöjligt.

Herr Velander sade sig inte förstå skälen för barnavdragens avskaffande. Ja, barnbidragen betyda mera än barnavdragen ända upp till 20 000 à 25 000 kronors inkomst, och man kan fråga, om man inte vid en social åtgärd i den ena eller andra formen, som ger ett bidrag till barnens uppfostran, bör räkna per huvud utan hänsyn till om familjen har stora inkomster eller mindre. En social åtgärd måste hjälpa alla lika, och inte de rika mer än de andra. Herr Velander säger att han inte begriper det. Men socialdemokraterna ha begripit det. bondeförbundare och folkpartister ha begripit det. Det finns måhända en del inom högern, som inte begripa det, men jag förmodar att den dag kommer, då herr Velander är den ende inom högern, som fortfarande inte begriper det.

Herr **Velander** (kort genmäle): Till det sist sagda vill jag endast anföra, att herr Sjödahl själv först på allra sista tiden tillägnat sig den av honom nu urgerade tankegången. Jag började ju med att säga, att han under senare år har gjort bestämda uttalanden i motsatt riktning.

När herr Sjödahl vidare var vänlig nog att besvara min till finansministern ställda fråga, utgår jag ifrån att det skedde på finansministerns uppdrag. Svaret är alltså adekvat, och jag ber därför att få tacka för detsamma!

Vad herr Sjödahl i övrigt yttrade torde kunna göras till föremål för mycket välgående erinringar.

Herr **Heüman** (kort genmäle): Herr talman! Om soffliggarna skall jag inte yttra mig, ty det gjorde jag i repliken till herr Nordenson. Jag vet inte, om herr Velander hörde mitt yttrande. Herr Velander säger, att han förstår min uppfattning, och jag kan kvittera artigheten med att säga, att jag också förstår herr Velanders uppfattning. Jag har aldrig sagt, att förmögenheterna inte spela någon roll i samhället och dess utveckling. Tvärtom har jag erkänt förmögenhetsbildningens roll. Det är inte tu tal om den saken. Men skatteförslaget rör endast en överflyttning av kapitalet, och frågan är hur detta kapital skall förvaltas. För att herr Velander skall förstå mig, skall jag bara nämna ett enda fall. Därav framgår tydligt min syn på denna fråga.

Vi hade här i kammaren för en hel del år sedan en mycket god kamrat, som hade en förmögenhet om åtta miljoner kronor, om jag inte misstar mig. När hans tid började gå till ända, resonerade han på detta sätt: »Jag har inte ensam förmått skapa denna förmögenhet på åtta miljoner, vi ha varit många om att göra det, och dessa många andra ha också rätt att få del av denna förmögenhet.» Resultatet var, att han testamenterade sin stora för-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
mögenhet i form av donationer till allmännyttiga ändamål, som kommo samhällets samtliga medborgare till godo. Det var en mycket sund uppfattning, som hans tillvägagångssätt visade.

Jag menar: kunna vi inte allesammans betrakta frågan ur den synpunkten och erkänna att det inte går för en ensam individ att genom produktivt eget arbete skapa en förmögenhet på sex eller åtta miljoner, utan många ha medverkat därtill. Är det då inte ur moralisk synpunkt rättfärdigt, att alla dessa många direkt eller indirekt också få del av den förmögenhet, som skapats?

Herr Björnsson: Herr talman! Finansministern upplyste i går på förmiddagen, att han var beredd att ta upp en del frågor till förnyad behandling i dessa lagförslag, bl. a. frågan om förmögenhetsbeskattningens ordnande på den punkt, där jag hade avgivit en reservation. I anledning av detta ber jag att få meddela, att jag inte kommer att vidhålla mitt yrkande om bifall till den reservationen, när vi komma till den frågans avgörande.

För övrigt skall jag bara be att få göra ett par randanmärkningar till herr Nordensons yttrande, som innehöll många synnerligen intressanta observationer beträffande vårt nuvarande skattesystem. Jag skall till att börja med ge honom obetingat rätt i att vårt skattesystem är så stelt, att en skattskyldig, om hans inkomster äro mycket växlande år från år, får betala relativt sett högre skatt än om han har en jämn inkomst. Det är naturligtvis ett fel, som vidlåder vårt skattesystem. Vi ha genom vissa tillfälliga lagstiftningar rått bot på det, t. ex. beträffande inkomst av stormfälld skog. Man har ordnat på det sättet, att folk, som haft en stor engångsinkomst på grund av stormfällning, har fått fördela denna inkomst. Men generellt är naturligtvis problemet inte löst. I utländsk lagstiftning har man det t. ex. så, att rörelseidkare få lägga medeltalet av tre års inkomst till grund för skatten. Jag rekommenderar åt herr Nordenson att i fortsättningen försöka fundera ut något sätt att komma till rätta med detta. Då tror jag inte, att det skall bli omöjligt att vinna gehör för sådana synpunkter.

När herr Nordenson talade om att bevillningsutskottet gjort sig skyldigt till en blunder genom att acceptera en kompromiss, enligt vilken ekonomiska föreningar skola beskattas lindrigare än aktiebolag, så medger jag, att det inte finns några goda generella sakskaäl därför, utan det enda, som kan anföras från saklig synpunkt till försvar för detta, är att det finns en hel del små ekonomiska föreningar, som få mycket svårt att åstadkomma den kapitalbildning, som kan anses nödvändig, om man på detta sätt skärper beskattningen. När herr Nordenson åberopar möjligheten för Kooperativa förbundet, som drives i form av ekonomisk förening, att från sina bolag flytta över vinster, som eljest skulle ha beskattats i bolagen med den högre procentsatsen, till den ekonomiska föreningen för att undvika den starkare beskattningen, så pekar herr Nordenson på en möjlighet, som föreligger för alla bolag, vilka äro besläktade i rätt uppstigande led eller i sidled, att lägga vinsten där de vilja. Det kan naturligtvis ske i syfte att vinna skattelindring. Men jag vill hoppas, att Kooperativa förbundet skall visa sig lojalt — det är väl den största ekonomiska förening, som har denna möjlighet — och skulle Kooperativa förbundet eller några mera betydande andra föreningar visa sig hitta på sådana manövrer, skall jag vara den förste att rösta för återställande av likheten i beskattning. Rent principiellt finns det naturligtvis inte några goda skäl för olikheter. Jag har efter mycket stor tvekan gått med på denna kompromiss, och den ämnar jag vidhålla, men jag är som sagt fullt på det klara med att möjligheten där kan missbrukas.

Jag skall inte gå in på dispyten mellan herrar Nordenson och Heüman an-

Förordningsförslag om ställig inkomstskatt m. m. (Forts.)

gående kapitalbildningen. Jag är på det klara med att principiellt kan en person verkligen göra sig förtjänt av en förmögenhet hur stor som helst. Om ett geni finner en idé att göra ett arbete, som förut har krävt mycket stor arbetsinsats, försvinnande lätt, och han för utnyttjande av den idén avlönar sitt folk lika bra som andra arbetsgivare, så är det självklart att hans medarbetare inte ha större anspråk till äganderätten än några arbetare vilka som helst, som arbeta hos andra och göra skäl för sig. Det tycker jag är alldeles klart. Men, herr Nordenson, det är i alla fall inte på det sättet, som det stora flertalet förmögenheter kommer till. Till att börja med är patenträtten begränsad till femton år, o. s. v.

Vad sedan beträffar skärpningen av bolagsskatten, vill jag säga att den ju är det enda inslag av konjunkturpolitik, som förekommer i hela detta skatteförslag. Vår konjunkturpolitik skulle ju läggas på det sättet, att under goda tider skulle vi ta in skatter i så hög grad, att vi få möjlighet att underbalansera budgeten under dåliga tider respektive använda mycket pengar för att stödja näringslivet. Det har efter min mening skett i för liten grad under denna glänsande högkonjunktur, då alla bolag ha i medeltal minst 50 procent större inkomster än vanligt, alldeles oberoende av avskrivningsrätten. Det är således den del av detta komplex, som jag har haft allra lättast för att svälja. Det förefaller kanske herr Nordenson besynnerligt, men det har jag tagit med mycket lätt samvete. Jag erkänner att med hänsyn bland annat till dubbelbeskattningen är 50 procent inalles i skatt — 40 procent i statsskatt och 10 procent i kommunalskatt — en hård beskattning, men bolagen tyckas ha möjligheter att trots priskontrollnämnden skaffa sig sådana vinster, att de måste få stångbetsel på sig för att inte utdela så mycket att det verkar utmanande. Jag är också på det klara med att om det kommer nedåtgående konjunkturer, få vi vara beredda på att släppa efter på den skatten igen.

Herr Nordenson talade sedan om den där mannen, som skulle amortera sin skuld. Han sade, att denne man skulle kunna göra det på 35 år, om han hade 10 procent i bruttovinst, innan skatterna voro betalade. Jag fick inte klart för mig, om det var en kapitalplacering herr Nordenson tänkte på eller en karl, som själv skulle sköta sitt företag. I senare fallet skall han självfallet ha lön som verkställande direktör, och det räknas ju inte in i bolagets vinst, även om där förekommer en gräns.

Vad sedan frågan om uppfinnare beträffar, är det ett utomordentligt intressant problem. Det har ju alltid påpekats, att en ojämn förmögenhetsfördelning skapar mecenater och gynnare av nya idéer, och det ligger säkert någon sanning i det. En person, som har en stor förmögenhet och är generöst lagd, kan naturligtvis ge en uppfinnare eller en konstnär ett handtag, och det har säkert skett mångfaldiga gånger. Det är en sak som man naturligtvis får försöka att skaffa kompensation för, ifall det mot all rimlig förmodan skulle gå så, att det inte skulle finnas förmögna människor längre eller folk som förtjänar mycket pengar — de som ha stora inkomster bruka också vara generösa eller kunna i varje fall vara det. Jag tror, att undantagen dock äro alltför talrika. Men jag vill erinra om att just bolagens stora vinster och den hårda beskattningen gör, att bolagen säkert äro intresserade av att finna s. k. avskrivningsobjekt. Det kan tänkas, att om ett bolag blir erbjudet en uppfinning inom sin bransch, svarar det: »A la bonne heure, vi riskera ett visst belopp på detta.» Ty bolaget kan helt cyniskt resonera, som jag hörde någon säga till mig: »Den här hårda beskattningen gör, att det inte finns anledning att spara någonting alls.» Skall man beställa en bolagsmiddag, säger man: »Om den kostar 1 000 eller 2 000 kronor spelar inte så stor roll, ty vi slippa skatt på detta belopp — vi få statsanslag med ungefär

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
hälften!» På samma sätt kan ett bolag, som vill utnyttja en del av sina disponibla medel, sin årsvinst, för att prova en ny idé, som kan ge betydligt mer än 10 procent i vinst, när den har mognat ut, säga, att det på det belopp som ges ut sparar 50 procent i skatt. Detta kan kanske i någon mån kompensera den där bristen på förläggare till uppfinnarverksamheten.

Eljest är jag som sagt på det klara med att staten bör ingripa för att främja utvecklingen. Vi ha ju gjort visserligen blygsamma försök att understödja t. ex. den tekniska forskningen, vi ha visst något, som heter uppfinnarnämnden o. s. v. Nu säger kanske herr Nordenson, att staten är för valhårt då det gäller att handskas med sådant, men är man valhänt från början får man väl försöka få litet bättre handlag så småningom.

Herr talman! Efter det att jag har förklarat, att jag inte ämnar göra något yrkande beträffande den reservation jag tidigare hotat att yrka bifall till, har jag således inte något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr Nordenson (kort genmäle): Jag framhöll, att man kunde tänka sig, att en ekonomisk förening, som har dotterföretag i bolagsform, skulle kunna förflytta vinsterna, så att den får dem på det mest fördelaktiga stället. Då sade herr Björnsson, att det kunna även de stora koncernerna göra. Men alla bolag ha ju samma beskattning, och därför blir en sådan förflyttning inte till någon fördel för koncernen.

Herr Björnsson gjorde också en fråga beträffande det exempel, som jag anförde. Jag hade tänkt mig, att den man jag talade om trädde in i företaget som verkställande direktör och där fick sin lön, men vid sidan av detta ville han intressera sig i bolaget och lånade upp ett belopp, som han satte in i det och på vilket han sålunda skulle betala räntan. Då ville jag få fram, vilka möjligheter han har till att öka sitt kapital. Det skulle bli en frukt av hans eget arbete, och han skulle därigenom få den lön för sin möda, som herr Heüman anser vara önskvärd. Vad jag menade var, att hans möjligheter äro ytterligt begränsade, därför att skatterna äro så pass hårda.

Vad beträffar möjligheten att använda bolagsbeskattningen såsom utjämnande faktor vid konjunkturväxlingar, förutsättes det ju att vi få sänka skattesatsen, och det är väl ganska tveksamt. Förut hade vi en rörlig procent, nu är det en fast sådan, oaktat skatten är tre gånger högre än 1938. Det står att man kan ändra procenttalet, men det är svårare att få en sänkning genom en lagändring än genom att enbart fastställa en uttagningsprocent, som ändå skall fastställas vid budgetregleringen. Jag tror därför inte mycket på att vi få skatten sänkt för bolagen vid en lågkonjunktur.

Herr Björnsson (kort genmäle): Beträffande det sista medger jag att det är svårare att få skatten sänkt än höjd. Jag känner mig dock övertygad om att mina meningsfränder komma att stödja ett förslag om sänkning av skatten, ifall konjunkturen är sådan att man blir övertygad om att skatten är för hög, och såvitt jag förstår är utskottets skrivning på den punkten rätt klar.

Herr Nordenson talade om en man, som blev verkställande direktör. Han skulle skaffa sig pension inte genom sin lön som verkställande direktör utan med en kapitalvinst på det kapital han hade insatt. Då vill jag säga, att han inte sett sig för, så att han får sådan avkastning av sin insats i bolaget, att han har de 10 procent som nå den kritiska gränsen vid 50 procents beskattning, har han helt enkelt gjort en felspekulation. Det är något som han bör försöka undvika.

Jag har hört talas om att en ledamot av denna kammare — eftersom jag har

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

hört det i andra hand, skall jag inte nämna hans namn; han var på sin tid verksam i bankoutskottet — tillfrågades om hur han kunde få det att gå ihop med de låga inkomster, som han nu kunde få på kapital, när obligationsräntan bara är 3 procent. Han svarade helt enkelt: »Jag har inte råd att placera mina pengar till så låg ränta, utan måste se till att få högre ränta, annars skulle det inte bära sig för mig.» Det visar ju också, att höga skatter kunna vara stimulerande för företagarviljan att placera kapital med en viss risk, där det är stora vinstchanser men naturligtvis också förlustrisker. Jag har hört en person påstå, att aldrig ha Sveriges jordbrukare idkat sitt jordbruk så rationellt som när vi hade låga priser på deras produkter. De började använda konstgödsel, hade bättre kultur och ordnade det bättre på olika sätt. De måste låta kvantiteten ersätta vad som gick förlorat genom prisreduktionen. Någoting motsvarande gäller överallt inom näringslivet.

Herr Nordenson (kort genmäle): Avsikten med att mannen lånar upp pengar och sätter in dem i företaget är att han skall få del av den ökning av kapitalet, som företaget undergår. Det var den som herr Heuman talade om och som han fann det så angeläget att de arbetande få del av. Men får han då inte något överskott, sedan han betalat räntorna, blir det ju bara en penningväxling.

Sedan vill jag säga, att herr Björnssons synpunkter på en hög skatt som stimulans till djärva spekulationer äro för mig ytterligare ett skäl till att vi skola hålla låga skatter, så att inte svenska folket i gemen placerar sina medel i mer eller mindre äventyrliga företag. Det tror jag vore ganska osunt.

Herr Hage: Herr talman! Jag har genom att väcka en motion med anledning av den kungl. propositionen på sätt och vis köpt mig rätten att säga några ord i denna debatt. Men den rätten skall jag endast använda under högst fem minuter.

Jag skall inte yrka bifall till den motion nr 288, som jag har väckt. Den har blivit enhälligt avstyrkt av utskottet, och det tjänar naturligtvis ingenting till att då göra ett yrkande. Men jag skall be att få framföra mina synpunkter på ett annat spörsmål, som man har snuddat vid i denna debatt. Jag vill säga, att den ståndpunkt och den motivering, som utskottet har presterat i *den* frågan, är en av orsakerna till att jag för min del kommer att yrka bifall till utskottets förslag.

Jag representerar här i riksdagen en bygd, där det finns ett mycket stort antal kommuner — ja, det gäller nästan alla kommunerna där — för vilkas invånare kommunal- och landstingsskattens storlek har större betydelse än statsskattens. För den stora massan av kommuner torde det väl också förhålla sig på det sättet. Därför vill jag säga, att jag har en liten aning om att när nu folk skall konstatera, vad den nu utlovade nedsättningen betyder för den samlade skatten, så komma en del människor att bli besvikna, därför att det ju kan inträffa, att både kommunal- och landstingsskatten gå upp samtidigt, så att den vinst, som de göra genom nedsättningen av statsskatten, elimineras, och på det sättet blir det ingen vidare behållning av det hela. Men trots detta är det ju givet att man skall ta vad man får, och från den utgångspunkten bör man inte på något sätt kritisera det förslag, som nu föreligger från utskottet, utan ta det såsom varande det som för tillfället är möjligt att nå, under förhoppning att vi så fort som möjligt skola få en lagstiftning, som innebär en *nedsättning av kommunalskatten*, vilket är det väsentliga och det mest betydelsefulla för den stora massan av kommuner i detta land.

När det gäller spörsmålet om kommunalskattens nedsättning, måste jag

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
konstatera att propositionen och utskottsutlåtandet — d. v. s. den socialdemokratiska linjen — ha en sympatisk inställning härtill, medan däremot hela den borgerliga sidan åtminstone inte vid detta tillfälle har visat något intresse härför.

Jag vill här peka på ett uttalande, som har gjorts i denna debatt av bl. a. herr Sjödahl. Han sade någonting om — och det har upprepats vid något tillfälle av finansministern — att i fall vi med denna skattereform, som nu givetvis kommer att bifallas, få in mera pengar än vad vi behöva depensera, bör man även undersöka och överväga möjligheterna att använda någon del av de pengar, som bli över, till att sätta ned kommunalskatten, och då menade han väl främst kommunalskatten i de skattetyngda kommunerna. Gentemot denna inställning har hela den borgerliga sidan på sätt och vis sagt: »Det intressera vi oss inte för. Vi äro främst intresserade av att minska uttaxeringen av statsskatten och på det sättet åstadkomma fördelar för de burgna i samhället och för storkapitalet. Vi äro inte intresserade av att göra någonting för att få ned kommunalskatten.»

Om jag går upp i en valdebatt eller på något annat sätt kommer att yttra mig i de kommuner, där man särskilt är intresserad av att kommunalskatten sättes ned, kommer jag alltså att helt enkelt säga: »Det är tydligt och klart att ni böra rösta med det socialdemokratiska partiet, eftersom det är det parti, som vill hjälpa er att sätta ned kommunalskatten.» Det är inte demagogi, utan det är en *sanning*, som kan bestyrkas med de riksdagshandlingar, som föreliggande här, och av den debatt, som har förekommit i kammaren.

Det är en av de orsaker, som göra att jag för min del måste med övertygelse rösta för det föreliggande utskottsbetänkandet, varigenom jag tror mig kunna gagna ett av mina præterea censeo-yrkanden, som jag vid upprepade tillfällen har framfört, nämligen att de skattetyngda kommunerna böra hjälpas fortast möjligt, så att de få lägre skatt. Det är i detta fall en mycket avgörande synpunkt för mig.

Sedan har jag antecknat ytterligare en hel del saker, men när jag nu har lovat att uppehålla kammaren endast fem minuter, skall jag inskränka mig till en liten retrospektiv betraktelse — en blick bakåt i tiden.

Jag började syssla med politik mycket tidigt, redan under gymnasietiden. Sedan har jag fortsatt, och jag blev så småningom frisinnad. Jag kommer ju inte direkt från arbetarklassen, och det var så vanligt på den tiden, att man gick vägen över det frisinnade partiet till det socialdemokratiska. Under min frisinnade tid var jag till och med sekreterare i en frisinnad organisation i Norrbotten, och jag kunde alltså följa med i politiken. Mitt minne sviker mig nog inte, om jag säger, att när, som det hette på den tiden, »den samlade vänstern», där det frisinnade partiet var det ledande, stormade fram i detta land i seklets morgon för att slå ned högern och kasta den från makten och härligheten — vilket ju också lyckades så småningom — var ett av de fältrop, under vilka man gick fram: »Vi skola överhuvud taget övergå till att i största utsträckning tillämpa den *direkta* beskattningen och inte den *indirekta*.» Det var en allmän uppfattning inom vänsterpartierna, även inom det frisinnade partiet. Jag ställer detta faktum mot den ståndpunkt, som det frisinnade partiet *nu* intar. Det är, såvitt jag förstår, en mycket avsevärd förskjutning.

Jag kommer ihåg, hur jag själv en gång, sedan jag blivit socialdemokrat, deltog i en debatt med en norrlandsliberal, som var en ledande man i andra kammaren. Han framförde — jag vill säga det särskilt med anledning av ett yttrande här av herr Bergvall och även ett av herr Wetter — den uppfattningen: »Vi behöva inte gå socialiseringsvägen för att nå det mål, som det socialdemokratiska partiet syftar till, d. v. s. en begynnande utjämning av förmögenhe-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

ter och inkomster inom samhället. Vi kunna gå *skattevägen*.» Vi kunna använda beskattningen — och det bör ske — även till att justera om i samhället med avseende på inkomsterna. Herr Bergvall har ju förklarat, att han inte under några förhållanden vill vara med om det. Men det *var just en gammal frisinnad uppfattning och vänsteruppfattning*, att man kunde göra detta. Jag får för min del säga, att den ståndpunkt, som det socialdemokratiska partiet här intager, i stort sett överensstämmer med denna gamla vänsteruppfattning om skattelagstiftningen.

Jag har ju varit med länge och har kunnat följa med de här sakerna under alla dessa år, jag slutar med att säga: även om jag i denna dag alltjämt vore frisinnad, skulle jag rösta för utskottets föreliggande förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Jag skulle endast vilja råda herr Hage att, när han driver sin politiska agitationsverksamhet i sina bygder, han försöker utöka sina sanningar genom att tala om, att det väl i allmänhet i Sveriges kommuner torde vara just högergruppen inom respektive fullmäktige, som strävar efter att få kommunalskatterna på en lägre nivå än hans partivänner vilja. Han kan komplettera sin i övrigt kanske motiverade tankegång med denna sak, som också är sann.

Emellertid var det givetvis inte för att säga detta, som jag begärde ordet, herr talman, utan i första hand för att göra en deklaration. Utskottet har gjort den ändringen i propositionen, att de ekonomiska föreningarna skulle slippa undan med en lägre skattesats än bolagen. Jag har under den bästa delen av mitt liv arbetat just för de ekonomiska föreningarnas tillkomst och förkovran, men jag måste säga, att jag anser denna skillnad i skattesatsen vara osympatisk. Det kan inte vara riktigt att en viss företagsform på den politiska vägen skaffar sig en fördel, varigenom konkurrensförhållandena snedvridas. Jag anser det snarare här vara en belastning för de ekonomiska föreningarna — i den mån de äro affärsföretag, vilket de flesta ju äro — att de på detta sätt ha blivit gynnade. Jag tycker för min del, att detta är oriktigt, lika väl som jag givetvis finner det oriktigt att skattesatsen för bolagen höjes till 40 procent. Ty vad blir det annat än en ny omsättningsskatt?

Jag begärde ordet också för att tala om det dyrortsgraderade ortsavdraget. Även om jag inte gillar allt som står skrivet i reservationen nr III, kommer jag för min del att ansluta mig till dess yrkande, i fall vederbörande reser vant kommer att yrka bifall till denna reservation. Det är inte nödvändigt att ha ortsgradering i så många olika avseenden som nu.

Slutligen, herr talman, skall jag bara meddela, att jag har gjort den reflexionen, att man har talat om pengar och miljoner för mycket och om hur mycket den och den får behålla. När de företagare, som ha familjeföretag — av sådana är mitt hemlandskap uppfyllt — komma att få kontakt med skattereformen, komma de inte att tänka på pengarna såsom det avgörande, utan de resonera som så, att förmögenhetsbeskattningen går till något mer än en månadsavlöning i företagets drift. Beskattningen ökar alltså omkostnadsposten med lika mycket som en månadsavlöning. Därigenom belastar den företagen, och det minskar deras möjligheter att i fortsättningen höja lönerna och ökar kanske behovet av att låna upp kapital, som sedan tynger företagen med räntorna. Vid ett arvfall resonera barnen på följande sätt: »Nu tar staten alla maskinerna, hela rörelsekapitalet och en tredjedel av fabriken.» När det gäller en större gård, som jag väl känner till, säga de: »Nu tar staten alla hästar och kor, alla maskiner och redskap och hela rörelsekapitalet, och dessutom ungefär en fjärdedel av den hittills obelånade delen av fastigheten. Hur skola vi kunna

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
behålla gården?» Så resonera de som syssla med den dagliga produktionen. Det är deras reaktioner, som kanske blir det väsentliga vid bedömandet av verkningarna.

Då frågar man sig: har det någon betydelse att man skall överlämna det och det till staten, som det talas om här? Jo, det betyder, att när utvecklingen har gått tillräckligt långt, blir det en omläggning till statsföretag. De större och medelstora familjeföretagen ha svårt att undgå detta, ty hellre än att försöka dela upp ett företag, som det kanske inte går att dela, lämna de inteckningar till staten, och snart äro företagen i statens ägo. Jag tror, att de som bli berörda av skattereformens verkningar i praktiken komma att tänka på detta sätt.

Jag har endast velat tillägga detta, när jag ändå hade ordet för att avge mina andra deklARATIONER.

Herr Hage (kort genmäle): Herr talman! Jag hade litet svårt att höra vad herr Mannerskantz svarade, när han nämnde mitt namn, men jag fick den uppfattningen, att han menade, att det främst var högern som hade sökt att hålla tillbaka kommunalskatten. Det är mycket möjligt, att det är så, men man kan hålla kommunalskatten nere på olika sätt. Om man gör det genom att neka att ge nyttiga och nödvändiga anslag, är det ju inte mycket vunnet därmed. Det är naturligtvis bättre, om man kan lämna ett stort statsbidrag till skatte-tyngda kommuner, så att dessa kunna sänka kommunalskatten eller hålla den inom rimliga gränser och samtidigt ge anslag till nyttiga och nödvändiga ändamål.

Herr Sandler: Herr talman! Jag önskar också, liksom herr Mannerskantz, att ur synpunkter, som föga ha berörts i denna debatt, få göra en deklARATION. Den ansluter sig till mitt anförande vid remissen här i kammaren av skatteförslaget. Jag gjorde då vissa reflektioner och framställde till utskottet några önskemål. I förväntan på ytterligare beredning genom utskottet intog jag en avvaktande hållning. Såvitt angår de punkter jag berörde, innebär utskottsarbetet intet framsteg utöver propositionen. Jag har därför icke anledning att justera de reflexioner jag tidigare gjort. Dem skall jag icke nu upprepa. Jag begränsar mig till framställda önskemål. I vad mån de varit föremål för utskottets uppmärksamhet vet jag ej. I ett stycke, som hänför sig till folkpartimotionen, berör utskottet visserligen med lätt hand en huvudpunkt bland det jag vid remissen bad utskottet överväga. Därtill återkommer jag.

Först konstaterar jag, att utskottsutlåtandet icke redovisar någon prövning av det förmögenhetsförvaltningsproblem, som kvarlätenskapsskatten framkallar.

Jag anhöll vid remissen, att utskottet ville granska legitimiteten av att indra förmögenhet i syfte att nedsätta inkomstbeskattning och konsekvenserna av detta syftes sanktionerande. Något spår av en sådan granskning har jag icke funnit i det föreliggande utlåtandet. Men väl skymtar tanken att en sådan förmögenhetsindragning kan ifrågasättas jämväl för att ersätta kommunalskatt. Saken är i princip denna: i stället för att täcka det allmännas årsutgifter ur folkhushållets årsinkomst disponerar man en del av samhällets förmögenhetsstock. Jag finner detta vara ett allvarligt steg, som kräver annan motivering än att pengarna behövas. Att utan vidare sanktionera detta motiv för en förmögenhetsindragning har med sig betänkliga konsekvenser. För mig är utskottets likgiltighet på denna punkt förklarlig endast från den utgångspunkten, att utskottet icke finner något principiellt skiljaktigt i att disponera inkomst eller att disponera förmögenhet: pengar som pengar. Detta be-

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

kräftas av det utskottsresonemang, som föres på s. 81 angående användningen av disponerad förmögenhet.

Härmed kommer jag till det viktigaste i min erinran och hemställen under remissdebatten, då jag som min mening angav, att skattekällan indraget kapital bör vara en till vissa slag av utgifter bunden intäkt. Detta i anslutning till de förutsättningar, under vilka jag som socialist anser förmögenhetsindragning fullt motiverad.

Utskottet påpekar, att det redan finns utgifter på driftbudgeten, som kunna anses vara kapitalinvesteringar. Detta är icke nytt, vare sig för mig eller andra, det är en upplysning, icke en motivering för förslaget. Detta utmynnar alls icke i förord för en sådan redovisning i budgeten, varigenom klart framgår, till vilka ändamål den föreslagna förmögenhetsbeskattningen användes. Resonemanget kan dessutom icke ha tillämpning på en alldeles ny skatt som kvarlätenskapsskatten. Det kulminerar för övrigt i uttalandet, att samma erinringar som i fråga om kvarlätenskapsskatten kunna göras i fråga om varje annan skatt, betald av medel som eljest skulle blivit kapitalbildande. Summa summarum: andra skatter drabba en potentiell kapitalbildning, den här en faktisk, det måtte väl vara hugget som stucket. Tydligare kan man knappast säga ut, att man icke ser någon principiell skillnad mellan disposition skattevägen av inkomst och sådan disposition av förmögenhet.

Jag var en gång med på en begravning av en ung pojke. Prästen tröstade föräldrarna så sägande: om pojken hade levat, kunde han ha blivit en förbrytare. Föräldrarna blevo mycket ledsna. De funno ingen tröst i det prästen antydde kunde ha skett. Jag läser utskottsutlåtandet på denna punkt så, att jag inte skall vara ledsen för att man lägger inkomster och förmögenheter i en pott utan åtskillnad, ty inkomst kunde ju ha blivit kapital. Men då jag liksom föräldrarna till pojken tycker, att det är skillnad mellan det faktiska och det blott potentiella, blir jag ledsen i alla fall.

Jag finner beklagligt, att utskottet trots sig komma från ett allvarligt problem på ett så enkelt sätt. Jag betraktar det som en avgörande brist i hela detta ärendes beredning, att den av mig antydda problemställningen undanskjutits såsom saknande intresse.

Den princip jag velat framhålla — och vars tillämpning jag är fullt medveten om icke klaras i en handvändning — är givetvis tillämplig på alla de tre slag av förmögenhetsbeskattning, som innebära, att delar av samhällets förmögenhetsstock ställas till statens förfogande. Det framträder dock mest pregnant och även kvantitativt mest påtagligt i fråga om den helt nya kvarlätenskapsskatten. För att markera min principiella inställning finner jag tillräckligt att begränsa ställningstagandet till denna.

Jag anser det viktigt att vid dess införande hävda principen, att skattepolitiken bör i fråga om användningen göra åtskillnad mellan att disponera över folkhushållets löpande inkomster och att disponera över dess ur inkomsterna utfälda förmögenhet. Jag anser, med tanke på framtiden, särskilt viktigt, att detta blir hävdadt från socialistisk utgångspunkt. Undanskjutandet av hela detta problem är för mig en så allvarlig brist, att jag i nuvarande läge och främst av nu angivna skäl icke kommer att ge min röst för kvarlätenskapsskatten. I fråga om förefintliga reservationer anmäler jag min sympati för den av herrar Björnsson och Sundström i Skövde avgivna.

Herr **Bärg, Johau**: Herr talman! Bara några få ord. Inom utskottet har resonerats efter olika linjer för att kunna få fram någonting som gav uttryck åt i huvudsak den uppfattning, som herr Sandler har förordat här. Även om

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

man inte har samma känsla som herr Sandler för skillnaden mellan intjänt kapital, som skulle ha kunnat placeras i förmögenhet, och kapital, som verkligen är undansatt, har man i varje fall liksom en större ovilja mot att ta något av vad man kallar en undanställd förmögenhet än att ta av det man har i portmonnän. Om jag t. ex. får en inkomst på 500 kronor i form av låt mig säga riksdagsarvode och hinner gå till banken med beloppet, är det förmögenhet, men infaller skatteperioden, medan jag bär det i fickan, är det inte längre förmögenhet. Oaktat detta har jag en förnimmelse av att vad herr Sandler talat om är någonting som påverkar människorna, och denna påverkan är ju av godo, då den leder till att de inte i onödan ta av de slantar, som de ha lagt undan.

Jag begärde under utskottsbehandlingen att från finansdepartementet få en uppgift på de utgifter, som påtagligen inte äro vanliga driftskostnader, men som finnas på driftsbudgeten och som i statens hand äro av kapitalbildande natur. Jag fick inte några definitiva siffror — det har varit bråttom att få utskottets arbete klart — men jag fick en uppgift, som pekade hän mot minst 40 miljoner kronor, och jag lät nöja mig med det. Annars skulle jag ha hållit på att i betänkandet hade gjorts något uttalande, som hade hävdad en synpunkt av ungefär samma art som den herr Sandler har givit till känna.

Jag vill inte förorda, att man avsätter medel på samma sätt som man förut gjort exempelvis till rusdrycksmedelsfonden. Man skulle ha medlen i ett särskilt fack, som man inte fick röra annat än för vissa ändamål. Jo, pytt gjorde man det! Vi ha en annan sådan där ficka — jag tänker på bilskattemedlen. Jag är tämligen övertygad om att det inte dröjer så länge, förrän man kommer underfund med att det inte är någon större nytta eller välsignelse med att ha en sådan åtskillnad. Man skulle kunna tänka sig, att skattemedel, som tagas av förmögenheten, lades för sig eller redovisades för sig för att användas för speciella ändamål. Jag är för litet erfaren bokföringsmänniska för att kunna säga, om det tjänar något till, men den tankegång, som ligger bakom det hela, vill jag för min del rekommendera.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på godkännande av det nu föredragna lagförslaget samt vidare därpå att detsamma skulle avslås; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Nu föredrogs

Utskottets under 2) upptagna förslag till förordning om statlig inkomstskatt.

1—7 §§.

Godkändes.

8 § jämte därtill hörande tabell.

I denna paragraf var 1 mom. så lydande:

Skattskyldig fysisk person, som varit här i riket bosatt under *hela* beskattningsåret, äger, med undantag varom nedan närmare förmäles, att å den taxerade inkomsten åtnjuta statligt ortsavdrag, vars storlek bestämmes med hänsyn till de ortsgrupper, som angivas i 48 § 1 mom. kommunalskattelagen.

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levtt tillsammans med andra maken, åtnjuter statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

i ortsgrupp I 2 500 kronor, i ortsgrupp II 2 625 kronor, i ortsgrupp III 2 750 kronor, i ortsgrupp IV 2 875 kronor och i ortsgrupp V 3 000 kronor.

Skattskyldig, som under beskattningsåret haft husföreståndarinna hos sig anställd, äger, därest han varit ogift (varmed i denna paragraf jämställes änking, änka eller fränskild) och haft hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, att åtnjuta statligt ortsavdrag med belopp som i föregående stycke sägs.

Gift skattskyldig, som under beskattningsåret icke levt tillsammans med andra maken, ävensom annan ogift skattskyldig än som avses i nästföregående stycke, äger, därest han haft hemmavarande eller av den skattskyldige helt eller delvis underhållet barn, som stått under hans vårdnad och för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, åtnjuta statligt ortsavdrag med följande belopp, nämligen i ortsgrupp I 1 600 kronor, i ortsgrupp II 1 700 kronor, i ortsgrupp III 1 800 kronor, i ortsgrupp IV 1 900 kronor och i ortsgrupp V 2 000 kronor. Har skattskyldig som nyss nämnts haft barn, för vilket allmänt barnbidrag utgått men vilket icke stått under hans vårdnad, äger han, därest han helt eller delvis underhållit barnet, likaledes åtnjuta ortsavdrag efter vad i detta stycke sägs, dock endast om den skattskyldige icke levt tillsammans med den som har vårdnaden om barnet.

För annan skattskyldig än i andra, tredje och fjärde styckena sagts (*ensamstående*) bestämmes det statliga ortsavdraget på sätt framgår av en vid denna förordning fogad tabell. Då den taxerade inkomsten uppgår till i ortsgrupp I minst 10 600 kronor, i ortsgrupp II minst 10 700 kronor, i ortsgrupp III minst 10 800 kronor, i ortsgrupp IV minst 10 900 kronor och i ortsgrupp V minst 11 000 kronor, åtnjuter ensamstående skattskyldig icke ortsavdrag.

I den av herr *Näsgård* m. fl. avgivna, med III betecknade reservationen hade för ifrågavarande moment föreslagits följande avfattning:

Skattskyldig fysisk person, som varit här i riket bosatt under *hela* beskattningsåret, äger, med undantag varom nedan närmare förmåles, att å den taxerade inkomsten åtnjuta statligt ortsavdrag med belopp som i det följande anges.

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, åtnjuter statligt ortsavdrag med 2 750 kronor.

Skattskyldig, som — — — (= utskottet) — — — stycke sägs.

Gift skattskyldig, som under beskattningsåret icke levt tillsammans med andra maken, ävensom annan ogift skattskyldig än som avses i nästföregående stycke, äger, därest han haft hemmavarande eller av den skattskyldige helt eller delvis underhållet barn, som stått under hans vårdnad och för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, åtnjuta statligt ortsavdrag med 1 800 kronor. Har skattskyldig som nyss nämnts haft barn, för vilket allmänt barnbidrag utgått men vilket icke stått under hans vårdnad, äger han, därest han helt eller delvis underhållit barnet, likaledes åtnjuta ortsavdrag efter vad i detta stycke sägs, dock endast om den skattskyldige icke levt tillsammans med den som har vårdnaden om barnet.

För annan skattskyldig än i andra, tredje och fjärde styckena sagts (*ensamstående*) bestämmes det statliga ortsavdraget på sätt framgår av en vid denna förordning fogad tabell. Då den taxerade inkomsten uppgår till minst 10 800 kronor, åtnjuter ensamstående skattskyldig icke ortsavdrag.

Därjämte hade reservanterna förordat viss ändrad lydelse av den till paragrafen hörande tabellen.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Herr **Näsgård**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr III.

Herr **Bärg, Johan**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu förevarande paragrafen jämte därtill hörande tabell samt vidare därpå att förslaget i nämnda delar skulle godkännas med de ändringar, som förordats i den av herr Näsgård m. fl. vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på godkännande av utskottets förslag i angivna delar, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr **Näsgård** begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 8 § jämte därtill hörande tabell i bevillningsutskottets i betänkande nr 50 framlagda förslag till förordning om statlig inkomstskatt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes förslaget i nämnda delar med de ändringar, som förordats i den av herr Näsgård m. fl. vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr **Näsgård** begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha-
va utfallit sålunda:

Ja — 96;

Nej — 34.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

9 §.

Godkändes.

10 §.

Denna paragraf var så lydande:

1 mom. Statlig inkomstskatt utgår för fysiska personer, oskifta dödsbon och familjestiftelser med viss i särskild ordning bestämd procent av i nästföljande stycke angivna grundbelopp.

Grundbeloppet utgör:

när den beskattningsbara inkomsten icke överstiger 1 000 kronor: 10 procent av den beskattningsbara inkomsten;

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

när den beskattningsbara inkomsten överstiger

1 000	men icke	2 000 kr.:	100 kr. för	1 000 kr. och 11 % av återstoden.
2 000	»	3 000 » :	210 » »	2 000 » » 12 % » » ;
3 000	»	4 000 » :	330 » »	3 000 » » 14 % » » ;
4 000	»	6 000 » :	470 » »	4 000 » » 16 % » » ;
6 000	»	8 000 » :	790 » »	6 000 » » 18 % » » ;
8 000	»	10 000 » :	1 150 » »	8 000 » » 20 % » » ;
10 000	»	12 000 » :	1 550 » »	10 000 » » 24 % » » ;
12 000	»	14 000 » :	2 030 » »	12 000 » » 28 % » » ;
14 000	»	16 000 » :	2 590 » »	14 000 » » 32 % » » ;
16 000	»	20 000 » :	3 230 » »	16 000 » » 36 % » » ;
20 000	»	30 000 » :	4 670 » »	20 000 » » 40 % » » ;
30 000	»	40 000 » :	8 670 » »	30 000 » » 45 % » » ;
40 000	»	60 000 » :	13 170 » »	40 000 » » 50 % » » ;
60 000	»	100 000 » :	23 170 » »	60 000 » » 55 % » » ;
100 000	»	200 000 » :	45 170 » »	100 000 » » 60 % » » ;
200 000 kr.			: 105 170 » »	200 000 » » 70 % » » ;

Ändå att statlig inkomstskatt skall uttagas med mer än 100 procent av grundbeloppet, må likväl icke den å någon del av den beskattningsbara inkomsten belöpande skatten uppgå till högre belopp än som motsvarar 70 procent av denna inkomstdel.

Med familjestiftelse avses i denna förordning stiftelse, som enligt de för densamma gällande stadgar har till huvudsakligt ändamål att tillgodose viss familjs, vissa familjers eller bestämda personers ekonomiska intressen.

2 mom. Den statliga inkomstskatten utgör:

a) för svenska aktiebolag, svenska försäkringsanstalter som icke äro aktiebolag, sparbanker, sparbankernas säkerhetskassa samt sådana utländska juridiska personer som ej beskattas enligt 1 mom.:

fyrtyo procent av den beskattningsbara inkomsten, i den mån skatten icke skall beräknas enligt c) här nedan;

b) för svenska ekonomiska föreningar, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, hypoteksföreningar, svenska bostadskreditkassan och bostadskreditföreningar:

trettiotvå procent av den beskattningsbara inkomsten;

c) för försäkringsanstalter, i den mån de driva livförsäkringsrörelse:

tjugufem procent av den beskattningsbara inkomsten; samt

d) för andra skattskyldiga än dem som avses i 1 mom. eller under a), b) eller c) här ovan:

femton procent av den beskattningsbara inkomsten.

Vid tillämpningen av bestämmelserna under a) och c) här ovan skall iakttagas att, därest försäkringsanstalt driver jämväl annan försäkringsrörelse än livförsäkringsrörelse, skatten skall beräknas enligt c), såvitt angår svensk anstalt, allenast beträffande den del av anstaltens beskattningsbara inkomst som efter förhållandet mellan den i försäkringstekniskt hänseende till livförsäkringsverksamheten hänförliga nettointäkten och anstaltens sammanlagda nettointäkt belöper å livförsäkringsrörelsen och, såvitt angår utländsk anstalt, allenast i fråga om den del av nämnda inkomst som efter förhållandet mellan den skattepliktiga nettointäkten av livförsäkringsrörelsen och anstaltens sammanlagda skattepliktiga nettointäkt av försäkringsrörelse belöper å livförsäkringsrörelsen.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

I den av herrar *Elon Andersson* och *Sandberg* vid betänkandet avgivna, med I betecknade reservationen hade för paragrafen påyrkats följande lydelse:

1 mom. Statlig inkomstskatt — — — (= utskottet) — — — angivna grundbelopp.

Grundbeloppet utgör:

när den beskattningsbara inkomsten icke överstiger 1 000 kronor: 10 procent av den beskattningsbara inkomsten;

när den beskattningsbara inkomsten överstiger

1 000 men icke	2 000 kr.:	100 kr. för	1 000 kr. och 11 % av återstoden;
2 000 » »	3 000 »:	210 » »	2 000 » » 12 % » » ;
3 000 » »	4 000 »:	330 » »	3 000 » » 14 % » » ;
4 000 » »	6 000 »:	470 » »	4 000 » » 16 % » » ;
6 000 » »	8 000 »:	790 » »	6 000 » » 18 % » » ;
8 000 » »	10 000 »:	1 150 » »	8 000 » » 20 % » » ;
10 000 » »	14 000 »:	1 550 » »	10 000 » » 24 % » » ;
14 000 » »	18 000 »:	2 510 » »	14 000 » » 28 % » » ;
18 000 » »	24 000 »:	3 630 » »	18 000 » » 32 % » » ;
24 000 » »	30 000 »:	5 550 » »	24 000 » » 34 % » » ;
30 000 » »	40 000 »:	7 590 » »	30 000 » » 40 % » » ;
40 000 » »	60 000 »:	11 590 » »	40 000 » » 45 % » » ;
60 000 » »	100 000 »:	20 590 » »	60 000 » » 50 % » » ;
100 000 kr.		40 590 » »	100 000 » » 60 % » » .

Ändå att statlig inkomstskatt skall uttagas med mer än 100 procent av grundbeloppet, må likväl icke den å någon del av den beskattningsbara inkomsten belöpande skatten uppgå till högre belopp, än som motsvarar 60 procent av denna inkomstdel.

Med familjestiftelse — — — (= utskottet) — — — ekonomiska intressen.

2 mom. Den statliga inkomstskatten utgör:

a) för svenska aktiebolag, svenska ekonomiska föreningar, svenska försäkringsanstalter som icke äro aktiebolag, sparbanker, sparbankernas säkerhetskassa, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, hypoteksföreningar, svenska bostadskreditkassan, bostadskreditföreningar samt sådana utländska juridiska personer som ej beskattas enligt 1 mom.:

tre-tio-två procent av den beskattningsbara inkomsten, i den mån skatten icke skall beräknas enligt b) här nedan;

b) för försäkringsanstalter, i den mån de driva livförsäkringsrörelse:

tjugufem procent av den beskattningsbara inkomsten; samt

c) för andra skattskyldiga än dem som avses i 1 mom. eller under a) eller b) här ovan:

femton procent av den beskattningsbara inkomsten.

Vid tillämpningen av bestämmelserna under a) och b) här ovan skall iakttagas att, därest försäkringsanstalt driver jämväl annan försäkringsrörelse än livförsäkringsrörelse, skatten skall beräknas enligt b), såvitt angår svensk anstalt, allenast beträffande den del av anstaltens beskattningsbara inkomst som efter förhållandet mellan den i försäkringstekniskt hänseende till livförsäkringsverksamheten hänförliga nettointäkten och anstaltens sammanlagda nettointäkt belöper å livförsäkringsrörelsen och, såvitt angår utländsk anstalt, allenast i fråga om den del av nämnda inkomst som efter förhållandet mellan den skattepliktiga nettointäkten av livförsäkringsrörelsen och anstaltens sammanlagda skattepliktiga nettointäkt av försäkringsrörelse belöper å livförsäkringsrörelsen.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Herr **Strand**: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa om godkännande av bevillningsutskottets förslag till lydelse av 10 § i förordningen om statlig inkomstskatt med den ändring däri, att ordet »sparbanker» i 2 mom. a) utgår och insättes i stället i 2 mom. b) omedelbart efter orden »ekonomiska föreningar».

Herr **Andersson, Elon**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation till utskottsutlåtandet, som är betecknad med I).

Herr **Domö**: Herr talman! Sedan högerpartiets yrkande om avslag på propositionen, förnyad utredning och provisoriska skattelättnader nu avlagits, kommer högergruppen att i kommande voteringar rösta för enligt dess åskådning minst skadliga förslag.

Detta innebär naturligtvis icke, att gruppen övergivit sin principiella uppfattning eller kompromissat med sina ståndpunkter utan endast att den enligt parlamentarisk praxis med sina röster stöder de bästa bland kvarstående yrkanden.

Herr **Bärg, Johan**: Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande paragrafen yrkats 1:o) att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag; 2:o) att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som påyrkats i den av herrar Elon Andersson och Sandberg vid betänkandet avgivna, med I betecknade reservationen; samt 3:o), av herr *Strand*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att det i 2 mom. a) förekommande ordet »sparbanker» utelämnades och i stället infördes i 2 mom. b) näst efter orden »svenska ekonomiska föreningar».

Vidare yttrade herr **talmannen**: Då det av herr *Strand* framförda yrkandet endast har avseende på frågan, huruvida det i 2 mom. a) förekommande ordet »sparbanker» skall inplaceras i nämnda moment eller i 2 mom. b), framställer jag nu först propositioner beträffande 10 § med det förbehåll, att, därest utskottets förslag godkännes, kammaren senare skall fatta särskilt beslut angående placeringen av ordet »sparbanker».

Först skiljes alltså mellan utskottets förslag och reservationen I, och om utskottets förslag därvid segrar, har kammaren därefter att fatta särskilt beslut angående sparbankerna.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av ifrågasvarande paragraf med angivna förbehåll samt vidare därpå att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som påyrkats i herrar Elon Anderssons och Sandbergs reservation; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande med berörda förbehåll, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Elon*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 10 § i bevillningsutskottets i betänkande nr 50 framlagda förslag till förordning om statlig inkomstskatt med det förbehåll, att, därest

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)
paragrafen godkännes, särskilt beslut likväl skall fattas angående placeringen av det i 2 mom. förekommande ordet »sparbanker», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda paragraf med den lydelse, som påyrkats i den av herrar Elon Andersson och Sandberg vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Elon*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 98;
Nej — 38.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av utskottets förslag angående placeringen av det i 2 mom. av förevarande paragraf förekommande ordet »sparbanker» samt vidare enligt herr Strands yrkande; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på godkännande av utskottets förslag i nu berörda del, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Strand* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller bevillningsutskottets förslag angående placeringen av ordet »sparbanker» i 10 § 2 mom. av utskottets förevarande förordningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Strands yrkande, att ordet »sparbanker» skall utgå ur 2 mom. a) och införas i 2 mom. b) näst efter orden »svenska ekonomiska föreningar».

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Aterstående delar av ifrågavarande förordningsförslag.

Godkändes.

Utskottets under 3) upptagna förslag till förordning om statlig förmögenhetsskatt.

1—10 §§ jämte till nämnda paragrafer hörande anvisningar och tabeller.
Godkändes.

11 §.

På framställning av herr talmannen beslöts att förevarande paragraf skulle företagas till avgörande momentvis.

*Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)**1 mom.*

Detta moment lydde:

Statlig förmögenhetsskatt skall för fysisk person, oskift dödsbo, utländskt bolag samt i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt omfördäld familjestiftelse utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 100 000 kronor: sex promille av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 30 000 kronor, dock lägst en krona;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

100 000 men icke 150 000 kr.:	420 kr. för 100 000 kr. och 10 ‰ av återstoden;
150 000 » » 200 000 » :	920 » » 150 000 » » 12 ‰ » » ;
200 000 » » 300 000 » :	1 520 » » 200 000 » » 15 ‰ » » ;
300 000 kr.	: 3 020 » » 300 000 » » 18 ‰ » » .

I den av herrar *Elon Andersson* och *Sandberg* avgivna, med I betecknade reservationen hade föreslagits, att ifrågavarande moment skulle erhålla följande avfattning:

Statlig förmögenhetsskatt — — — (= utskottet) — — — familjestiftelse utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 50 000 kronor: fyra promille av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 30 000 kronor, dock lägst en krona;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

50 000 men icke 100 000 kr.:	80 kr. för 50 000 kr. och 6 ‰ av återstoden;
100 000 » » 150 000 » :	380 » » 100 000 » » 7 ‰ » » ;
150 000 » » 200 000 » :	730 » » 150 000 » » 8 ‰ » » ;
200 000 » » 300 000 » :	1 130 » » 200 000 » » 10 ‰ » » ;
300 000 kr.	: 2 130 » » 300 000 » » 12 ‰ » » .

I den av herr *Näsgård* m. fl. anförda, med IV betecknade reservationen hade för samma moment påyrkats följande lydelse:

Statlig förmögenhetsskatt — — — (= utskottet) — — — familjestiftelse utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 50 000 kronor: fem promille av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 30 000 kronor, dock lägst en krona;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

50 000 men icke 100 000 kr.:	100 kr. för 50 000 kr. o. 6 ‰	} av åter-	
100 000 » » 150 000 » :	400 » » 100 000 » » 7 ‰		} stoden
150 000 » » 200 000 » :	750 » » 150 000 » » 8 ‰		
200 000 » » 300 000 » :	1 150 » » 200 000 » » 10 ‰		
300 000 » » 1 000 000 » :	2 150 » » 300 000 » » 12 ‰		
1 000 000 kr.	: 10 550 » » 1 000 000 » » 14 ‰		

Herr **Andersson, Elon**: Herr talman! Jag hemställer om bifall till den i betänkandet med I betecknade reservationen.

Herr **Näsgård**: Herr talman! Jag hemställer om bifall till den med IV betecknade reservationen.

Herr **Bärg, Johan**: Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o) att det nu föredragna momentet skulle godkännas enligt utskottets förslag; 2:o), av herr *Andersson, Elon*, att nämnda moment skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den av honom och herr *Sandberg* avgivna, med I betecknade reservationen; samt 3:o), av herr *Näsgård*, att momentet skulle godkännas med den avfattning, som förordats i den av honom m. fl. anförda, med IV betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets förslag till momentets lydelse vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Elon*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Elon Anderssons* yrkande.

Herr *Näsgård* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående 11 § 1 mom. i bevillningsutskottets i betänkande nr 50 framlagda förslag till förordning om statlig förmögenhetsskatt antager bifall till herr *Elon Anderssons* yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Näsgårds* yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes herefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 55;

Nej — 56.

Därjämte hade 24 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 11 § 1 mom. i bevillningsutskottets i betänkande nr 50 framlagda förslag till förordning om statlig förmögenhetsskatt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda moment med den lydelse, som förordats i den av herr *Näsgård* m. fl. vid betänkandet avgivna, med IV betecknade reservationen.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Näsgård* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 54.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

2 mom.

Godkändes.

Aterstående delar av förevarande förordningsförslag.

Godkändes.

De under 4) — 6) upptagna författningsförslagen.

Godkändes.

Utskottets under 7) upptagna förslag till förordning om kvarlåtenskaps-skatt.

Såsom förut omnämnts hade i den av herr *Näsgård* m. fl. avgivna, med V. betecknade reservationen hemställts, utom annat, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 212 måtte besluta att avslå förslaget till förordning om kvarlåtenskapskatt.

Herr **Andersson, Elon**: Herr talman! I anslutning till det yrkande, som framstälts i reservationen nr I, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr **Näsgård**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr V.

Herr **Bärg, Johan**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på godkännande av samt vidare på avslag å det under behandling varande förordningsförslaget; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på förordningsförslagets godkännande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Elon*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner det av bevillningsutskottet i betänkande nr 50 framlagda förslaget till förordning om kvarlåtenskapskatt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås nämnda förordningsförslag.

Förordningsförslag om statlig inkomstskatt m. m. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Elon*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 56.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Det under 8) upptagna förordningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut med avseende å författningsförslagen.

Punkten B.

Utskottets hemställan bifölls.

Slutligen gjordes enligt de yrkanden, som under den tidigare överläggningen framställdes beträffande utskottets yttrande under rubriken »Allmänna synpunkter på förslaget», propositioner, först på godkännande av detta yttrande samt vidare på godkännande av den av herr *Näsgård m. fl.* vid betänkandet avgivna, med VI betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Domö* erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Då enligt min uppfattning de nu fattade besluten icke blott i väsentliga delar strida mot vedertagna rättsgrundsatser utan även genom sin återverkan på arbetshåg, sparsvilja och företagarlust äro ägnade att hålla tillbaka välförhållningens i vårt land, till skada inte bara för dem, av vilka nya offer nu krävas, utan för hela vårt folk, ber jag att till kammarens protokoll få anteckna min reservation mot beslutet.

I herr *Domös* yttrande instämde herrar *Ewerlöf, Nordenson* och *Wistrand*, fröken *Andersson* samt herrar *Beck-Friis, Herlitz, Gunnar Andersson, Axel Ivar Anderson, Ekströmer, Johan Bernhard Johansson, Löthner, Hagman, Mannerskantz, Carl Sundberg, Wehtje, Carl Eric Ericsson, Arrhén, Isaksson, Björkman, Velande, Ragnar Bergh* och *Lundgren*.

Ang. begränsning av skatt i vissa fall.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om begränsning i vissa fall av skatt till staten på grund av 1948 års taxering, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I detta betänkande hade utskottet hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 299 samt med avslag å motionen I: 193 av herr *Beck-Friis*, antaga vid propositionen fogade förslag till

Ang. begränsning av skatt i vissa fall. (Forts.)

1) förordning om begränsning i vissa fall av skatt till staten på grund av 1948 års taxering, samt

2) förordning med provisoriska bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall; ävensom

B) att de likalydande motionerna I: 359 av herr Axel Ivar Anderson m. fl. och II: 515 av herrar Sefve och Ljungberg måtte, i den mån desamma icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

I det av utskottet tillstyrkta förslaget till förordning med provisoriska bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall voro 1 § och 2 § 1 mom. så lydande:

1 §.

Fysisk person, som varit här i riket bosatt under hela eller någon del av beskattningsåret eller som här stadigvarande vistats, så ock oskift dödsbo efter person, som vid dödsfallet var här bosatt eller här stadigvarande vistades, äger under de förutsättningar och i den omfattning nedan sägs åtnjuta avkortning av den skattskyldige påförd statlig inkomstskatt eller restitution av redan erlagd sådan skatt eller båda dessa förmåner i förening.

2 § 1 mom.

Avkortning av påförd skatt och restitution av erlagd skatt enligt denna förordning skola avse det belopp, varmed den skattskyldige på grund av taxering för visst taxeringsår påförd statlig inkomstskatt och förmögenhetsskatt samt allmän kommunalskatt, landstingsmedel och tingshusmedel sammanlagt överstiga 80 procent av den för honom samma år enligt förordningen om statlig inkomstskatt taxerade inkomsten ökad med det belopp, varmed avdrag för allmänna skatter jämlikt 4 § sistnämnda förordning må hava vid taxeringen medgivits, dock att avkortningen och restitutionen sammanlagt icke må överstiga den statliga inkomstskatten.

Vid fastställande av det belopp, för vilket avkortning eller restitution sålunda må åtnjutas, skall i förekommande fall med taxerad inkomst förstås ett med motsvarande tillämpning av föreskrifterna i 9 § femte stycket förordningen om statlig förmögenhetsskatt beräknat belopp.

Enligt en vid betänkandet avgiven reservation hade herrar *Velander*, *Wehtje*, *Hagberg* i Malmö och *Olson* i Göteborg i anslutning till de likalydande motionerna I: 359 av herr Axel Ivar Anderson m. fl. och II: 515 av herrar Sefve och Ljungberg inom utskottet ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen för sin del måtte besluta sådan begränsning av skattskyldigheten, att i förslaget till förordning med provisoriska bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall föreskrevs, att då de kommunala skatterna och den statliga förmögenhetsskatten sammanlagt överstege åttio procent av den i 2 § 1 mom. angivna taxerade inkomsten med däri omförmält tillägg, i samma författningssammanlagd stadgad skattereduktion finge ske genom nedbringande av förmögenhetsskatten.

Herr **Velander**: Herr talman! Till utskottets betänkande finns fogad en reservation, som bygger på den uppfattningen, att vid beskattningen ett bestämt samband måste upprätthållas mellan inkomst och förmögenhet. Dessa utgöra ingalunda särskilda förvärvskällor, som i beskattningshänseende böra behandlas var för sig. Det samband, som således otvetydigt föreligger, kan

Ang. begränsning av skatt i vissa fall. (Forts.)
näppeligen beaktas på ett mera ändamålsenligt och praktiskt sätt än det som i reservationen antydes.

I detta läge, då våra majoritetspartier säkerligen avse att marschera upp på samma sätt och i samma obrutna ordning som vid behandlingen av bevillningsutskottets betänkande nr 50, underlåter jag, herr talman, att här ställa något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

*Ang.
allmänna
barnbidrag.*

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmänna barnbidrag, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 11 april 1947 dagteknad proposition, nr 220, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att dels antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om allmänna barnbidrag,

dels ock till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1947/48 under V huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 210 000 000 kronor.

I anledning av propositionen nr 220 hade väckts sex motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 300 av herr *Anderson, Axel Ivar*, samt
nr 301 av herr *Domö* m. fl. ävensom

inom andra kammaren:

nr 419 av herr *Andersson* i Dunker m. fl.,
nr 420 av herrar *Hansson* i Skediga och *Persson* i Norrby,
nr 443 av herr *Skoglund* i Doverstorp m. fl. samt
nr 444 av herr *Hästad* m. fl.

Propositionen nr 220 samt motionerna I: 300, I: 301 och II: 443, såvitt de angingo anslag under femte huvudtiteln, ävensom motionerna II: 419 och 420 hade hänvisats till statsutskottet. I övrigt hade propositionen nr 220, motionerna I: 300, I: 301 och I: 443 ävensom motionen II: 444 hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet.

Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hade propositionen nr 220 samt i anledning därav väckta motioner hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott, vilket utskott i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A. att riksdagen — med avslag å motionerna I: 300, I: 301, II: 443 och II: 444 och med förklaring, att det genom förevarande proposition, nr 220, framlagda lagförslaget icke kunnat i oförändrat skick antagas — måtte för sin del antaga under punkten infört förslag till lag om allmänna barnbidrag;

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville till omprövning upptaga frågan om ersättning till kommunerna för kostnader i anledning av de allmänna barnbidragen och för riksdagen framlägga förslag härom;

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)

C. att riksdagen måtte till Allmänna barnbidrag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1947/48 under V huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 208 000 000 kronor;

D. att motionen II: 420 måtte anses besvarad genom vad utskottet under B. hemställt; samt

E. att motionen II: 419, i den mån den icke besvarats genom vad utskottet under A. och B. hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

I förslaget till lag om allmänna barnbidrag hade 1 och 2 §§ följande avfattning:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

1 §.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 260 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket.

2 §.

Allmänt barnbidrag utgår från och med kvartalet efter det, varunder barnet fötts eller rätt till sådant bidrag eljest uppkommit, till och med det kvartal, varunder barnet fyller sexton år.

För barn, som fyllt sexton år och som kan antagas på grund av fortsatt utbildning, sjukdom eller av annan anledning icke kunna genom eget arbete i mera avsevärd mån bidraga till sitt uppehälle, må, om barnet ej heller äger egna tillgångar av betydighet, allmänt barnbidrag utgå jämväl för senare tid än i första stycket sägs, dock längst till och med det kvartal, varunder barnet fyller aderton år. Åt njuter barnet folkpension eller försörjes det eljest i väsentlig mån av det allmänna, skall vad nu sagts dock ej gälla.

Bestämmelserna om lagens ikraftträdande voro så lydande:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1947, dock att allmänna barnbidrag icke skola utgå för tid före 1948 års ingång. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1947, dock att allmänna barnbidrag icke skola utgå för tid före 1948 års ingång.

Vid utlåtandet hade reservation avgivits av herrar *Mannerskantz* och *Hagård*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort erhålla den lydelse, reservationen visade. I reservationen hade för utskottets hemställda upptagits två särskilda, med A och B betecknade alternativ. I det senare alternativet, som var avsett för det fall, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 212 med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)
september 1928 (nr 370), m. m. antoge av Kungl. Maj:t i nämnda proposition framlagt förslag om slopande av de skattefria barnavdragen vid statsbeskattningen, hade hemställts,

1) att riksdagen — med bifall till motionen II: 444 och med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom förevarande proposition, nr 220, framlagda lagförslaget — måtte för sin del antaga nämnda förslag med den ändring, att i 1 § ävensom ikraftträdandebestämmelserna erhöles följande lydelse:

1 §.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med för år räknat 150 kronor för första barnet, 300 kronor för andra barnet och 450 kronor för ett vart av följande barn.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket.

Ikraftträdandebestämmelserna.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1947, dock att allmänna barnbidrag icke skola utgå för tid före 1948 års ingång.

2) att riksdagen måtte till Allmänna barnbidrag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1947/48 under V huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 190 000 000 kronor.

Herr Wahlund: Herr talman! Under de senaste åren har det skett en radikal omsvängning i folks inställning till barn och familj och samtidigt i inställningen till den familjesociala politiken. Detta har skett ute i landet, men det har också skett här i riksdagen. Vi påminna oss nog hur det var för drygt tre år sedan, då tanken på dessa allmänna barnbidrag först väcktes i riksdagen. Mottagandet var minst sagt blandat. Men det är glädjande att konstatera, att det nu har skett en islossning på befolkningspolitikens område. Numera är man, oberoende av politisk hemort, beredd att skriva under vad utskottet inledningsvis säger i sitt utlåtande, nämligen att barnens försörjning är en hela samhällets angelägenhet och att samhället måste lätta barnfamiljernas försörjningsbörda. Man är på det klara med att det inte är rimliga förhållanden som råda nu, att även för familjer högt upp på inkomstskalan barnen betyda en avsevärd ekonomisk belastning. Det är ju inte rimligt, att barnrikedom skall betyda sänkt levnadsstandard, sänkt klädstandard eller sänkt livsmedelsstandard och trångboddhet. Det är ännu mindre rimligt, att barnrikedom i de lägsta inkomstskikten faktiskt betyder ekonomisk fattigdom. På dessa punkter äro vi överens. Vad vi nu diskutera är detaljutformningen av barnbidragen.

Vi konstatera, att också reservanterna äro beredda att till Sveriges barn ge ett belopp av ungefär samma storleksordning som utskottet föreslagit. Det är för mig glädjande, att högern här i riksdagen inte ställt sig bakom högerreservanten i skatteberedningen, som ju ville från barnbidrag undantaga det första barnet i varje familj. Högern har nu gått en medelväg och vill inte ge ett så stort belopp för det första barnet som för det andra, och mindre för det andra barnet än för ett vart av de följande. I reservationen motiveras denna ståndpunkt av allmänna sociala rättviseskäl och av befolkningspolitiska skäl. Jag måste medge, herr talman, att jag inte förstår vilka befolk-

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)

ningspolitiska skäl, som motivera reservationen. Jag förstår ännu mindre, att några sociala rättviseskäl skulle kunna motivera, att låt mig säga en miljonär får 450 kronor för sitt tredje barn, medan den allra fattigaste enbarnsfamiljen bara får 150 kronor.

Överhuvud taget vill jag inte, att det skall ske någon behovsprövning, när det gäller dessa barnbidrag. Jag menar, att barnbidragen helt naturligt inte få ha någon fattigvårdsprägel eller understödspirägel vare sig till utformning eller motivering. Jag har sagt detta förut, men jag vill upprepa det vid detta tillfälle. Jag vill inte att barnbidraget skall betraktas som något slags nådegåva från samhället, utan det skall vara en ärligen förtjänt ersättning till Sveriges mödrar för att de genom att föda och fostra barn säkerställa släktets framtid eller — om jag får uttrycka mig mera vardagligt — säkerställa vårt framtida behov av arbetskraft. Därför anser jag det rimligast, att dessa bidrag utgå med lika belopp för alla barn.

Om jag alltså inte kan biträda reservationen i vad den avser storleken av det belopp, varmed bidragen skola utgå, kan jag till en del följa reservationen, då det gäller resonemanget om beskattningen. Jag resonerar på den punkten kanske på ett något annat sätt än reservanterna, men jag kommer rent praktiskt ett stycke på väg mot samma resultat som de. Vi ha nyss beslutat att avskaffa barnavdragen i beskattningen och gå nu mänskligt att döma att besluta om införande av allmänna barnbidrag. Vare sig dessa barnbidrag komma att utformas efter utskottets förslag eller efter högerreservationen, komma de på långt när inte att utgå med så höga belopp, som svara mot de verkliga barnkostnaderna, och detta allra minst för familjer i de högre inkomstskikten. Även efter dessa reformers genomförande blir det alltså alltjämt så att i ett visst inkomstskikt familjer, som ha barn, få sänkt levnadsstandard och därmed sämre skattekraft i jämförelse med familjer, som äro barnlösa, på samma sätt som flerbarnsfamiljen får det sämre än enbarnsfamiljen. Vill man utmäta skatten efter förmåga att bära den, vore det rimligt att här göra en skattedifferentiering. Jag vill vid detta tillfälle säga, att om från högerhåll kommer att väckas en motion, som går ut på att i vissa inkomstskikt lätta skattebördan för barnfamiljerna och i motsvarande mån öka den för ensamstående, d. v. s. differentiera beskattningen efter barnförsörjningsbördan, under oförändrad progressivitet, kommer jag, herr talman, att i princip biträda en sådan motion.

Beträffande utskottsutlåtandet i övrigt är inte mycket att säga. Jag gläder mig åt att inte ha behövt foga någon reservation till detsamma. Det är visserligen en punkt, där jag varit åtminstone en smula tveksam, men där utskottets motivering blev sådan, att jag kunde biträda utskottsförslaget. Jag syftar på vad som anförts överst på s. 22 i utlåtandet. Jag anser vad som står där så viktigt, att jag vill läsa upp det och på så sätt föra det till dagens protokoll. Det heter: »Utskottet föreslår därför, att allmänt barnbidrag icke utgår för barn i åldern 16—18 år. Statligt stöd till studerande ungdom över 16 år bör i stället lämnas i form av stipendier. I fråga om barn i åldern 16—18 år, som på grund av sjukdom icke kan i mera avsevärd grad bidra till sin försörjning, bör stöd lämnas i annan form än i form av allmänt barnbidrag. I den mån redan vidtagna åtgärder på dessa områden icke kunna anses utgöra tillräcklig kompensation för barnavdragens bortfallande beträffande barn i åldern 16—18 år bör en utbyggnad av åtgärderna snarast möjligt komma till stånd.»

Jag vill, herr talman, fästa kammarens uppmärksamhet på stipendiefrågan och där alldeles särskilt spörsmålet om de behovsprövade stipendierna. Vi veta, att behovsprövningen på det här området blivit ganska sträng. De famil-

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)

jer, som ha de största inkomsterna, kunna låta sina barn studera — de ha råd till det. Barnen i de familjer, som ha de lägsta inkomsterna, kunna också studera — de få stipendier härför. Men det finns ett mellanskikt, där föräldrarna inte ha råd att låta barnen studera men likväl ha för höga inkomster för att barnen skola kunna komma i åtnjutande av stipendier. Jag har alltid varit angelägen att slå vakt om detta skikt. Det är klart, att vi vid all social lagstiftning skola vara angelägna om att i första hand hjälpa dem, som ha det allra sämst i samhället, men vi böra för den sakens skull inte glömma bort det inkomstskikt, som ligger närmast däröver. I det inkomstskiktet får man betala skatter, kanske dryga skatter, men man blir aldrig — eller i varje fall sällan — delaktig av de sociala hjälpreformerna.

Jag har på det här stadiet i diskussionen inte mycket att tillägga. Efter som jag har haft förmånen att från början delta i arbetet för dessa barnbidrag kanske det må tillåtas mig, herr talman, att inför kammaren uttala ett tack till statsministern, som på sin tid var ordförande i befolkningsutredningen, och även till socialministern, som fört fram detta förslag till politisk realitet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Jag har inte samma belastning i denna fråga som den föregående ärade talaren, men även jag uttalar min tillfredsställelse över att frågan om barnbidragen nu kommit dithän, att staten genom bidrag kan hjälpa dem, som genom att fostra barn säkra nationens framtid.

I den reservation, som jag fogat till utskottsutlåtandet, finns det två avdelningar i klämman. Den ena tar sikte på det alternativ, enligt vilket vi från vår sida egentligen skulle velat ha frågan om hjälp åt barnfamiljerna ordnad, nämligen genom en kombination med de skattefria barnavdragen. Nu är det emellertid inte någon mening att tala om den saken, eftersom kammaren för en stund sedan beslutat att avskaffa barnavdragen vid beskattningen. Jag ber därför att få övergå till den andra delen av reservationens kläm, nämligen den som är betecknad med B.

Genom vad vi där föreslagit ha vi velat gynna flerbarnsfamiljerna. Vi äro inte blinda för att tillkomsten av det första barnet medför en förändrad status för en familj, jämfört med vad familjen tidigare haft. Föräldrarna måste t. ex. skaffa en del utrustning för barnet av engångsnatur. Vi anse emellertid, att hjälpen till barnfamiljerna inte bara bör ha till ändamål att täcka de kostnader, som uppstå vid det första barnets tillkomst, utan staten bör enligt min mening sträva att gynna de familjer, som inte bara skaffa sig ett eller två barn utan flera. Det är ju önskvärt här i landet, att familjerna få flera än ett eller två barn. De förutvarande skattefria avdragen ha ju varit differentierade på så sätt att högre avdrag medgivits för familjer med flera än två barn. Det skulle stå i samklang med denna förut tillämpade princip för de skattefria avdragen, om man nu även differentierade barnbidragen på så sätt att högre bidrag per barn utginge till familjer med flera barn. Vi föreslå därför att högre bidrag skola utgå efter det första barnet. Redan för det andra barnet skall högre bidrag utbetalas än för det första. Framför allt böra dock enligt vår uppfattning de barn, som komma efter det andra barnet, få högre bidrag. Det är ju ett faktum, att en familj med flera barn och oförändrade inkomster i övrigt blir hårdare belastad, även om kostnaderna för varje nytt barn inte bli lika stora som för det första barnet. I en trebarnsfamilj till exempel bli de sammanlagda kostnaderna för familjens försörjning så betydande, att vi förmäna att det är väl motiverat att ge en dylik familj högre bidrag per barn.

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)

En familj med tre eller flera barn kommer enligt reservationen att få större bidrag, än vad den skulle erhålla enligt propositionen. Detta skall enligt vårt förslag åstadkommas genom att man ger mindre till de två första barnen i en familj. Därigenom kommer man dessutom att spara icke oväsentliga belopp för statskassan, vilket kanske också är en synpunkt, som man inte bör så helt bortse från som Kungl. Maj:ts och utskottet gjort. Vi mena således, att vårt i reservationen framförda förslag på ett effektivare sätt stöder flerbarnsfamiljerna, samtidigt som man kan inbespara åtminstone några tiotal miljoner kronor i minskade årliga utgifter för staten. Genom vårt förslag når man det väsentliga syftet, nämligen att främst hjälpa dem som ta på sig bördan att uppfostra många barn. Vi anse, att vårt alternativ därför är det mest praktiska och det som mest motsvarar det syfte, som vi här alla eftersträva.

Efter två dagars debatter tror jag, herr talman, att kammaren är tacksam, om jag inte alltför länge dröjer vid denna annars i sig själv stora fråga. Jag slutar därför nu med att yrka bifall till punkten B i den vid utskottets utlåtande fogade reservationen; samt i övrigt till utskottets förslag.

Häri instämde herr *Arrhén*.

Herr **Norling**: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av utskottets ständpunktstagande i fråga om 2 § i lagen om allmänna barnbidrag.

I denna punkt har utskottet frångått Kungl. Maj:ts förslag. I Kungl. Maj:ts förslag till avfattning av 2 § ingick följande stadgande: »För barn, som fyllt sexton år och som kan antagas på grund av fortsatt utbildning, sjukdom eller av annan anledning icke kunna genom eget arbete i mera avsevärd mån bidra till sitt uppehälle, må, om barnet ej heller äger egna tillgångar av betydelse, allmänt barnbidrag utgå jämväl för senare tid än i första stycket sägs, dock längst till och med det kvartal, varunder barnet fyller aderton år.» Utskottets förslag innebär enligt min uppfattning en försämring, icke blott av Kungl. Maj:ts proposition utan även i jämförelse med de barnavdrag som hittills beviljats. Barnavdrag ha ju medgetts även för barn i här ifrågasatt varande ålder, om vederbörande på grund av fortsatt utbildning eller annan dylik orsak inte haft egen inkomst.

Såsom huvudmotiv för sitt avvisande av Kungl. Maj:ts förslag anför utskottet, att man ej hyser tillräckligt förtroende för de kommunala myndigheterna, i detta fall närmast barnavårdsnämnderna, som skola handha prövningen av här ifrågasatta utsträckta barnbidrag. På s. 21 i utlåtandet anför utskottet: »Med den elastiska formulering bestämmelserna erhållit kan det också befaras, att barnavårdsnämnderna komma att tillerkänna barn i åldern 16—18 år barnbidrag i väsentligt större omfattning än som är avsett.» Denna misstro mot de kommunala myndigheter, som skola handha prövningen av barnbidragen, är enligt mitt förmenande icke berättigad. Barnavårdsnämnderna komma säkerligen att vid sin prövning noga iakttaga gällande bestämmelser.

Ett bifall till utskottets förslag skulle innebära, att de ekonomiskt sämst ställda familjerna i vårt land skulle berövas möjligheten att låta sina barn studera och erhålla fortsatt utbildning. Även om barnen äro begåvade och ha fallenhet för fortsatt utbildning, kommer föräldrarnas ekonomiska läge att hindra dem att låta barnen fortsätta sin skolutbildning. Utskottets förslag medför således ytterligare ett hinder för de fattiga och mindre välställda föräldrarnas barn att genom studier utbilda sig för att kunna erhålla en bättre ställning i livet. Det gäller här inte bara intellektuella studier utan också ut-

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)

bildning för olika yrken. Numera är det ju brukligt, att pojkar och flickor efter folkskolan söka sig in i yrkesskolor. Denna utbildning tar ofta ganska lång tid i anspråk. Följden av den av utskottet föreslagna ordningen i fråga om barnbidragen blir helt enkelt, att fattiga föräldrar inte kunna låta sina barn gå igenom yrkesskolorna.

Utskottet anför visserligen, att den studerande ungdomen i stället bör beredas stöd genom stipendier, men antyder inte närmare hur stora och hur många stipendier man tänkt sig. Ungdomar i den ålder, som det här gäller, kunna i regel inte själva förtjäna tillräckligt för sitt uppehälle, även om de ofta kunna bidra en hel del genom egna inkomster. Departementschefen anför också, att barn i denna ålder, som icke uppnått en inkomst av 1 000 kronor, inte kunna anses vara i stånd att mera avsevärt bidra till sitt uppehälle.

Jag, kan, herr talman, inte komma till annan uppfattning än att det i propositionen framlagda förslaget på denna punkt är avsevärt bättre än utskottets förslag, framför allt för barn från hem med svag ekonomi. Jag yrkar därför bifall till Kungl. Maj:ts förslag om allmänna barnbidrag.

Herr Englund: Herr talman! Det anfördes under debatten i den föregående frågan med fullt fog, att riksdagen fattade sitt beslut på grundval av en bristfällig utredning. Detta uttalande kan med ännu större fog göras om det beslut som riksdagen nu går att fatta.

Vi ha här i Sverige haft tvenne utredningar i befolkningsfrågan, dels den Wohlin-Myrdalska befolkningskommissionen, dels den Erlander-Wahlundska befolkningsutredningen. Den förra utredningen, som publicerade en hel grupp av utlåtanden, framlade ett slutbetänkande som klart och tydligt ådagalade, att såväl i fråga om de ändamålsenliga åtgärderna för en kvalitativ befolkningspolitik som ur andra synpunkter fanns det anledning att göra ytterligare överväganden. Framför allt var befolkningskommissionen tveksam om lämpligheten av kontanta understöd. I sin slutständpunkt beslöt kommissionen att ge ett bestämt förord för naturaunderstöd.

Av dessa två frågeställningar, således den befolkningskvalitativa synpunkten och spørsmålet naturaunderstöd contra kontantunderstöd, har befolkningsutredningen överhuvud taget inte dryftat den förstnämnda.

Fattigvårdsmyndigheterna ha gjort den iakttagelsen, att de familjer, som ha det största barnantalet, näppeligen genomgående kunna betecknas såsom de kvalitativt bästa. Det är tvärtom ibland så, att befolkningselement, vilkas kvalitet kan ifrågasättas och vilkas uppträdande i stor utsträckning präglas av vårdslöshet, ha stora barnskaror. Detta borde rimligen ha föranlett befolkningsutredningen till en allmän undersökning ur befolkningskvalitativa synpunkter av barnfamiljer med olika barnantal. Någon uppfattning om i vilken utsträckning den hos fattigvårdsmyndigheterna gjorda iakttagelsen är kvantitativt betydelsefull eller inte har man — då någon sådan undersökning inte föreligger — emellertid inte, när man går att fatta det nu förestående beslutet. Det är ganska anmärkningsvärt, att man, när riksdagen nu skall besluta i detta ärendet, sålunda helt och hållet tappat bort den synpunkt som var den dominerande då den ursprungliga befolkningskommissionen tillsattes. Det är klarlagt, att exempelvis alkoholisterna i Stockholm genomsnittligt sett ha ett mycket högre barnantal än andra befolkningsgrupper i gemen i Stockholm, som överhuvud taget ha barn. Det kan verkligen ifrågasättas, huruvida det är ändamålsenligt att åt familjer av denna typ ge kontanta barnbidrag av den betydande storleksordning som här är ifrågasatt. Den omständigheten att barnbidragen utbetalas till hustrun kan mot bakgrund av erfarenheterna på detta fält knap-

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)

past ge tillräcklig garanti för att en ändamålsenlig användning av barnbidragen kommer till stånd.

Den andra synpunkten, således huruvida natura- eller kontantbidrag är det ändamålsenligaste på detta fält, har befolkningsutredningen knappast undersökt. I utredningen refereras några tidigare experiment på detta område, vilka utfallit negativt för kontantbidragets ändamålsenlighet. Trots det negativa utfallet av dessa experiment av mindre omfattning går befolkningsutredningen rent doktrinärt in för att bidragen skola vara av kontant natur.

Det förefaller mig således, herr talman, som om riksdagen, när den nu går att fatta sitt beslut, skulle befinna sig i ett ganska otillfredsställande läge. Att det har varit möjligt att utan vidsträcktare kritik i pressen och här i riksdagen nå fram till ett utskottsutlåtande av denna typ, där reservationer på dessa principiella punkter inte äro anförda, måste efter mitt sätt att se bero därpå att riksdagen är så överbelastad med uppgifter, att man inte haft tillfälle att i tillräcklig omfattning ägna kritisk läsning åt det grundläggande betänkandet på detta område.

I föreliggande läge är det naturligtvis hopplöst att här ställa ett yrkande om förnyad och mer inträngande utredning. Genom den position som enligt propositionen ges barnavårdsnämnderna har man ju emellertid viss garanti för att brister i kontantbidragssystemet komma att undanröjas genom att barnavårdsnämnderna i de mest tvivelaktiga fallen själva komma att omhändertaga bidraget för att det må användas för barnets bästa. Enligt min mening skulle det önskvärda experimentella framgångssättet på denna punkt få större bredd, om den paragraf, som talar om barnavårdsnämndernas befogenhet på detta område, finge en något modifierad formulering. I paragrafen heter det: »Nämnden må ock, då synnerliga skäl äro därtill, själv omhändertaga bidraget». Det betraktas med andra ord som ett normalläge, att utbetalningen sker i kontant form till föräldrarna. Jag skulle, herr talman, betrakta det såsom ett avsevärt framsteg i fråga om nämndens befogenheter på detta område, om denna särskilda precisering »synnerliga» i satsen »då synnerliga skäl äro därtill» försvunne.

Jag nöjer mig därför i frågans nuvarande läge, herr talman, med att yrka, att ordet »synnerliga» måtte utgå ur 6 §. Jag hemställer således, att sista meningen i lagförslaget 6 § måtte få följande lydelse: »Nämnden må ock, då skäl äro därtill, själv omhändertaga bidraget för att användas för barnets bästa på sätt som prövas vara för barnet mest gagneligt.»

Herr Norman: Herr talman! I anledning av herr Norlings yrkande vill jag påpeka, att han lämpligen bör komplettera sitt yrkande på så sätt, att han ansluter sig till utskottets hemställan beträffande lagens ikraftträdande, varefter han bör framställa ett särskilt yrkande beträffande anslagsfrågan i överensstämmelse med det yrkande han gjorde om bifall till den kungl. propositionen.

Herr Wahlund har ju här klargjort anledningen till att utskottet enigt kommit till den uppfattningen, att vi i fråga om de allmänna barnbidragen lämpligen böra stanna vid 16-årsgränsen, varefter vi på andra vägar få försöka lätta bekymren för föräldrar med barn i åldern 16—18 år. Herr Norling ansåg sig ur utskottets utlåtande kunna utläsa den uppfattningen, att utskottet intagit denna ståndpunkt på grund av misstroende mot barnavårdsnämnderna. Jag tror tvärtom att man kan säga att det är omtanke om barnavårdsnämnderna som har motiverat vårt förslag på denna punkt. Det skulle nämligen bli synnerligen besvärligt för dem att verkställa denna prövning, huruvida det ena eller andra barnet skulle ha barnbidrag eller inte. De starkaste skälen tala enligt min uppfattning för att vi böra stanna vid 16 års ålder. I den mån redan beslu-

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)
tade åtgärder beträffande stipendier o. s. v. inte täcka den kompensation som kan behövas även för de högre åldersgrupperna på grund av barnavdragens slopande vid beskattningen, får sedan hjälp tillföras dessa föräldrar på andra vägar.

Beträffande herr Mannerskantz' yrkande vill jag endast säga, att skäl givetvis kunna tala för en differentiering av barnbidragens belopp lika väl som skäl kunna åberopas för att barnbidragen böra utgå med enhetliga belopp. I den mån som en enskild barnfamilj får stöd av detta slag tror jag emellertid inte att det betyder så mycket, vilkendera formen vi välja, ty det ligger nog mycken sanning i påståendet, att kostnaderna per barn bli relativt mindre, om de slås ut på flera barn, än om det är fråga om ett mindre antal. Man brukar ju säga, att räcker maten till för att mätta fem munnar, kan man också mätta sex. Det ligger, som sagt, en hel del sanning i det uttalandet, även om det naturligtvis inte kan tillämpas i fråga om kostnaderna för studier och andra dylika ändamål. I många fall räcker nog den sammanlagda summan lika långt, trots att det blir ökade kostnader för det enskilda barnet, sett från familjens synpunkt. En trebarnsfamilj, som herr Mannerskantz tog som exempel, får enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag sammanlagt 780 kronor i barnbidrag. Enligt herr Mannerskantz' yrkande skulle bidraget bli 900 kronor. Det är klart att dessa 120 kronor mer kunna betyda åtskilligt för en dylik familj. Men vad jag inte kan vara med om är att tvåbarns- och enbarnsfamiljerna skola behöva hjälpa till att betala detta större bidrag till trebarnsfamiljen. Enbarnsfamiljen behöver sina 260 kronor och tvåbarnsfamiljen sina 520 kronor minst lika väl som trebarnsfamiljen behöver sitt bidrag, vilket herr Mannerskantz vill höja genom att för en tvåbarnsfamilj minska bidraget till 450 kronor. Det är dessa återverkningar på andra familjer, som så att säga inte ha med saken att göra, som föranleda att jag inte tycker om en dylik differentiering.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Karlsson, Gustaf*.

Herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Man skulle väl knappast tro, att det förslag, som nu föreligger till första kammarens prövning, är ett av de märkligaste som överhuvud ha passerat någon svensk riksdag. Då ärendet nu kommit att föredragas efter en nära nog två dagar lång debatt i skattefrågan, ligger det i sakens natur, att kammarens ledamöter vid denna tidpunkt kunna vara trötta åtminstone på att höra tal. Jag har emellertid inte ansett mig kunna underlåta att beledsaga det beslut, som jag hoppas att kammaren går att fatta, med några reflexioner.

Beträffande omfattningen av beslutet vill jag påpeka, att det finns en statistik — som all statistik tyvärr föräldrad — från år 1940, enligt vilken det i vårt land finns 443 700 hushåll med ett barn, 215 900 hushåll med två barn, 85 300 hushåll med tre barn, 32 400 hushåll med fyra barn och 24 100 hushåll med fem eller flera barn. Det blir sammanlagt 801 400 hushåll med barn. När detta förslag om barnbidrag effektuerats och trätt i tillämpning, komma, jag skall kanske inte säga alla dessa familjer, eftersom den nyss beslutade indragningen av skatteavdragen för barn komma att ganska hårt drabba familjer i de högre inkomstskikten, men i varje fall 760 000 eller 780 000 familjer att välsigna denna dag då riksdagen fattade dessa beslut. Det är, som sagt, ett av de märkligaste beslut som den svenska riksdagen överhuvud taget har fattat under åtminstone någon generation bakåt.

Det är alldeles riktigt som herr Englund anförde, att när vi på allvar började diskutera frågan om familjevårdande stödåtgärder här i vårt land, var

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)

man — det gällde kanske framför allt den första befolkningskommissionen — i allmänhet av den uppfattningen, att naturalinjen borde ges företräde framför kontantbidragslinjen. Man hyste misstro mot, naturligtvis inte alla men många barnfamiljers förmåga att själva kunna sköta kontanta pengar. Man var rädd för att pengarna skulle användas för helt andra syften än vad statsmakterna skulle ha önskat. Herr Englund är ju ledamot av kontrollstyrelsen, om jag inte tar fel, och det kan hända att man i kontrollstyrelsen befarade, att kontanta barnbidrag skulle kunna komma att öka spritinköpen. Man hyste, upprepar jag, misstroende mot många barnfamiljers förmåga att sköta de pengar, som de skulle få genom barnbidragen, och framför allt misstro till att pengarna skulle komma barnen till godo. Syftet med barnbidragen, hyresrabatterna och många andra åtgärder, som den svenska riksdagen har beslutat, är ju framför allt att de skola komma barnen till godo. I den mån fattigdomen har satt sin prägel på familjerna, så att barnen ha varit illa skodda, illa klädda och illa närda, hoppas vi ju att genom de beslut, som riksdagen nu skall fatta, kunna åstadkomma en ändring härvidlag till barnens fromma. Då vi nu i hela denna serie av åtgärder kanske inte precis lägga slutstenen, men i varje fall fatta det ur barnfamiljernas synpunkter måhända viktigaste och betydelsefullaste beslutet, är det naturligtvis önskvärt, att det inte blir några mera allvarliga missbruk av de förmåner som på detta sätt beredas barnfamiljerna.

Jag sade, att man föredrog naturalinjen. Det pågick en lång diskussion här i landet innan man kom fram till det förslag, som riksdagen nu har att ta ställning till och som åtminstone i princip är detsamma som det vilket befolkningsutredningen stannade för.

Vad man syftar till med de kontanta barnbidragen liksom naturligtvis också med vissa av de konsumtionsstyrda formerna av statsstöd är ju att så långt det står i ens ekonomiska förmåga göra barnfamiljer och barnlösa familjer likställda i ekonomiskt avseende. Det är så att säga den principiella utgångspunkten för det förslag som här föreligger.

Man kan naturligtvis fråga sig huruvida de familjer, som ha relativt stora egna inkomster och som alltså egentligen inte behöva några barnbidrag, i allmänhet äro så mycket skötsammare, ur social synpunkt sett, än familjer som ha låga inkomster men som ändå ha relativt stora barnaskaror. Det är ingalunda obekant, herr Englund, att man därvidlag inom fattigvården har gjort erfarenheter som äro ledsamma, men fattigvården har ju sitt särskilda klientel, och de skötsammaste bland de barnrika familjerna komma aldrig i beröring med fattigvården. Skulle man göra den undersökning, som enligt herr Englunds åsikt egentligen borde ha föregått ett beslut i denna fråga, så hade man nog fått gå till en mycket närgången — jag höll på att säga nästan inkvisitorisk — undersökning av varenda barnfamilj här i landet för att få utgångspunkter för ett rättvist bedömande av barnfamiljernas allmänna skötsamhet.

När man träffar på exempel på personer, som inte äro värda någon uppmuntran och något stöd, så är det alltid risk för att man därav drar generella slutsatser. Under de stora arbetslöshetsdebatterna på 1920-talet och 1930-talet föll riksdagen ofta för argument, som i verkligheten endast voro tillämpliga på en ringa bråkdel av det klientel som måste bli föremål för samhällets uppmärksamhet under exempelvis den stora krisen 1920, efter det första världskriget, och den stora krisen i början av 1930-talet. Vi vilja nu inte längre med utgångspunkt från det förhållandet, att det finns enstaka exempel på missbruk av rättigheter som statsmakterna tillerkänna vissa medborgargrupper, skapa några generella regler, som drabba både skötsamma och icke skötsamma personer, såvida vi kunna utgå ifrån att i varje fall majoriteten av klientelet är

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)

fullt värdig att utan någon extra sträng kontroll få samhällets stöd. I fråga om arbetslöshetsklientelet var detta enligt min uppfattning fallet med åtminstone de 95 procenten.

Jag sade, att då det gällde naturalinjen och kontantlinjen hade vi — åtminstone för mitt vidkommande icke oavsiktligt — hamnat i ett blandat system. De beslut, som häromdagen fattades beträffande hyresrabatterna, äro typiska exempel på de fall där staten styr konsumtionen. Rabatterna äro knutna till det villkoret, att vederbörande har eller skaffar sig en bostad av en standard som kan godkännas. Ett annat exempel på hur man ordnar ett konsumtionsstyrt stöd från statens sida utgöra de fria skolmåltiderna.

Den fråga, som har rest sig i det sammanhanget, är alltså denna: skall man uteslutande gå på linjen med s. k. naturaförmåner — hyresrabatten är ju visserligen en peng, som utbetalas, men den är faktiskt ändå ett slags naturaförmån — eller skall man våga sig på att därjämte också gå fram på en kontantlinje? Om man räknar efter, vad stödet enligt naturalinjen kostar per barn — man måste då undantaga enbarnsfamiljerna, som ju inte få några hyresrabatter, och endast räkna med familjer med två eller flera barn i skolåldern — så finner man, att naturalinjen representerar nästan på pricken samma penningssumma per barn som den kontantlinje, som det nu framlagda förslaget går ut på. Det blir ungefär 260 kronor på naturalinjen, och om riksdagen följer det nu föreliggande förslaget blir det 260 kronor på kontantlinjen också. Jag tror, att om man inte är — i motsats till vad herr Englund beskyllde befolkningsutredningen för att vara — absolut doktrinär anhängare av naturalinjen, så får man säga att denna avvägning mellan naturalinjen och kontantlinjen är ganska bra.

Jag kanske bör säga ett ord om orsaken till att jag i propositionen har föreslagit en större bidragssumma — 260 kronor per barn — än den summa på 200 kronor per barn som befolkningsutredningen hade föreslagit. Det befanns vid de utredningar, som vi försökte göra inom socialdepartementet, och de beräkningar och utredningar, som gjordes i finansdepartementet, att om man nu skulle acceptera befolkningsutredningens förslag om ett barnbidrag på 200 kronor per barn, skulle med all sannolikhet nettobehållningen för landets barnfamiljer begränsas till någonting sådant som 120 à 130 miljoner kronor om året; med nettobehållningen menar jag då summan av barnbidragen minskad med den skatteökning, som uppkommer genom att barnavdragen falla bort. Befolkningsutredningens tanke var emellertid, att barnfamiljerna skulle tillföras ett sammanlagt nettobelopp på omkring 200 miljoner kronor om året; därvid hade utredningen naturligtvis utgått ifrån ett antagande om ett visst barnantal, och den har räknat med ett betydligt mindre antal än det som vi nu — gudskelov, få vi väl säga — ha, men från samma utgångspunkter skulle beloppet beräknas bli enligt befolkningsutredningens intentioner 200 miljoner kronor men i verkligheten endast 130 miljoner.

Jag sade mig för den skull, att det vore ganska orimligt att å ena sidan föreslå avskaffande av skattelindringarna för barnfamiljerna och å andra sidan göra barnbidragen så små, att barnfamiljernas nettovinst på transaktionen, om jag får kalla det så, bleve väsentligt mindre än vad befolkningsutredningen hade räknat med. Jag fann då, att om man ginge till en bidragssumma på 260 kronor per barn så skulle det komma att innebära — det är naturligtvis fråga om rena approximationer, ty man kan inte göra några noggrannare beräkningar — att nettobehållningen för barnfamiljerna under antagande av samma barnantal som befolkningsutredningen hade räknat med och avskaffade skatteavdrag skulle bli 211 miljoner kronor mot av befolkningsutredningen avsedda 200 miljoner.

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)

Detta var den närmaste anledningen till att jag ansåg att vi borde kunna gå till så stora barnbidrag som 260 kronor per barn. Det är ju ett mycket stort bidrag; i Australien och framför allt på Nya Zeeland har man visserligen väsentligt högre barnbidrag än vad som föreslås här, och där utgå barnbidragen i likhet med vad som här föreslås till alla barn, således inte bara från och med det andra i ordningen, men i de europeiska länder, som ha infört barnbidrag, nämligen England och Norge. Äro bidragen lägre än vad som föreslås här, varjämte de i dessa länder icke utgå till det första barnet i familjen. I Norge är barnbidraget 180 kronor per barn, och i England motsvarar bidraget med nuvarande svenska kurs på pundet omkring 190 kronor per barn och år. I Norge och England utgår som sagt barnbidrag icke till det första barnet i familjen, men eftersom vår principiella utgångspunkt är att vi skola uppnå en ekonomisk utjämning mellan barnfamiljerna å ena sidan och de barnlösa familjerna å den andra ha vi icke kunnat undantaga det första barnet.

För min del är jag naturligtvis mycket tillfredsställd med det resultat, till vilket utskottet har kommit vid sin prövning av denna fråga och som ju innebär ett tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag praktiskt taget oförändrat. Jag kan emellertid icke betrakta det som en förbättring, att utskottet har utslutit 16—18-åringarna. Jag har inte tänkt att här taga upp något särskilt försvar för den kungl. propositionens förslag på denna punkt, men jag vill ändå säga, att jag icke har blivit övertygad av den argumentation, som utskottet har drivit i fråga om densamma. Det är visserligen klart som dagen, att man kan ordna 16—18-åringarnas och till och med 16—21-åringarnas ekonomiska frågor stipendievägen, såsom utskottet påpekar, men vi äro inte där, inte ännu i varje fall, utan den tanke som utskottet där för fram får väl räknas till förhoppningarna. Nu får ju emellertid kammaren själv avgöra, huruvida den vil följa den kungl. propositionen eller följa utskottet.

Ja, herr talman, detta är de kortfattade reflexioner som jag har ansett mig böra anföra i det här sammanhanget.

Herr Norling: Herr talman! Med anledning av utskottsordförandens anmärkning beträffande mitt yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag ber jag att få komplettera detsamma på det sättet, att tiden för lagens ikraftträdande bestämmes till den 1 augusti 1947 i stället för den 1 juli 1947. I fråga om punkten C ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vilket innebär att anslaget till allmänna barnbidrag bestämmes till förslagsvis 210 miljoner kronor i stället för av utskottet föreslagna 208 miljoner kronor.

Herr Englund: Herr talman! Jag ber uttryckligen få framhålla, att om jag hänvisar till fattigvårdsstyrelsernas obehagliga erfarenheter, vilka såvitt jag förstår föranlett socialstyrelsen att även i sista loppet avstyrka kontantunderstöden, är det inte av den anledningen, att jag anser dessa erfarenheter bevisande i frågan om bristande ändamålsenlighet hos kontantlinjen. Själv har jag arbetat alldeles för mycket med statistiskt material för att från enstaka fall dra sådana slutsatser, men det har förefallit mig, som om det hade varit naturligt, särskilt när man i kommittén haft en professor i statistik som energisk ledamot, att söka fastställa antalet barnfamiljer, för vilka ett kontantunderstöd inte är ändamålsenligt.

Jag tror inte att herr statsrådet har rätt i att det skulle kräva en polis-mässig undersökning i större omfattning av barnfamiljerna i riket i dess helhet. Enligt modern statistisk metod nöjer man sig ju med stickprov, och ett ganska begränsat antal stickprov av barnfamiljer av växlande storlek tror jag skulle ha gett mycket bestämda upplysningar på denna punkt.

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)

Det är möjligt att en undersökning, såsom statsrådet tror, skulle ha visat, att dessa barnfamiljer, som ha en påtaglig oförmåga att utnyttja ett kontant-understöd till barnens förmån, äro kvantitativt av så ringa omfattning, att man finge låta den stora mängden familjer vara bestämmande för bidragens utformning och således ge kontantunderstöd och skapa särskilda garantier. I den mån man kan göra det, för de andra. Men innan det är fastställt, att så är fallet beträffande de största familjerna, som få de största understöden, måste man hysa tveksamhet, huruvida man bör gå på kontantlinjen.

Jag upprepar således, herr talman, att det är med en bestämd olust jag står inför nödvändigheten att nu votera i detta ärende. Den obetydliga modifikation av lagtexten, som jag föreslagit, skulle emellertid göra obehaget avsevärt mindre.

Herr Arrhén: Herr talman! Så här på skattecyklons baksida är det inte någon anledning att bli mångordig. Jag vill likväl begagna tillfället att, liksom flera talare tidigare gjort, uttrycka min tillfredsställelse över den klimatiförändring, som alldeles påtagligt har gjort sig gällande i riksdagens sätt att behandla frågor, som ha att göra med familjerna och deras angelägenheter. Det var i det avseendet en helt annan temperatur i denna församling för några årtionden sedan, och resultatet av denna inställning, som endels var en tidsföreteelse, märka vi kanske i dessa dagar i form av den stora arbetskraftskrisen. Varje samhälle bör — det hoppas jag i dag är samtliga kammarledamöters mening — ordna sina skattefrågor och organisera sina sociala åtgärder på ett sådant sätt, att man har familjen i centrum för sina omsorger. Jag vill tacksamt notera det uttalande, som i det avseendet senast gjordes från statsrådsbänken. Ett dylikt betraktelsesätt blev därvid mycket markerat manifesterat.

Ytterligare vill jag endast säga, att när man här har att bedöma den rekommendation, som föreligger i utskottets utlåtande, i jämförelse med den, som föreligger i reservationen, är det i sak inte så stora skillnader. Men de finnas där ändå. När det gäller befolkningsfrågan, är det så många spörsmål, där s. k. bedömningar göra sig gällande. Jag vill emellertid erinra om att hos den befolkningspolitiska expertisen, sådan vi före kriget mötte den i låt oss säga Frankrike, England, Amerika och även Tyskland — jag tänker därvidlag kanske mera på Weimartyskland än på Hitlertyskland — gjorde sig den meningen allt mera bestämt gällande, att man, när det gällde att utdela barnbidrag, borde göra en differentiering mellan det första och de därefter följande barnen. Man ville samtidigt nämligen nå även befolkningspolitiska resultat.

Herr Norman sade i sitt inlägg, att han inte gillade reservationens uppläggning av detta problem, emedan han ansåg, att tvåbarnsfamiljen behöver de 520 kronorna. Han kunde lika gärna ha sagt, att tvåbarnsfamiljen behöver de 70 kronorna, ty reservanterna äro ju villiga att tillerkänna dem 450 kronor. Detta herr Normans resonemang skulle man enklast kunna bemöta på det sättet, att vi erinra om att vi anse, att trebarnsfamiljen är i än större behov av de 120 kronor, som utgöra skillnaden mellan de 900 kronor, som vi vilja ge den, och de 780 kronor, som utskottet vill ge den.

Jag vill alltså endast hävda, att det från utskottets sida inte kan vara fråga om att ha skipat absolut rättvisa mellan de olika ståndpunkter, det här gäller. Det är ett mycket subjektivt ståndpunktstagande från utskottsmajoritetens sida, som här kommer till uttryck, vilket man ur saklig synpunkt har möjlighet att rikta en berättigad kritik emot.

Jag kan, herr talman, för min del inskränka mig till dessa reflexioner och yrkar bifall till reservationen.

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)

Herr **Hage**: Herr talman! Jag har inte deltagit i behandlingen av denna fråga i det sammansatta utskottet, men jag är övertygad om att, därest jag suttit i utskottet, hade jag utan tvekan gått på regeringens linje oavkortat både i fråga om anslaget och när det gäller bestämmelserna om barn i åldern 16—18 år. Det anförande, som här hållits av statsrådet Möller, ger mig anledning att ytterligare säga, att jag tror att jag i så fall skulle ha varit på den rätta vägen.

Från den utgångspunkten ber jag, herr talman, att få instämma i det yrkande, som här förut har framställts om bifall till propositionen även i vad den avser anslaget och bestämmelsen om barn i åldern 16—18 år.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågakvarande utlåtandet förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Mannerskantz*, att utskottets hemställan skulle bifallas med de ändringar, som förordats under alternativ B i den vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Norling*, att kammaren skulle dels beträffande punkten A godkänna det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget med den ändring i ikraftträdandebestämmelserna, att tidsbestämningen »den 1 juli 1947» utbyttes mot »den 1 augusti 1947», dels ock beträffande punkterna B—E bifalla vad utskottet hemställt, dock med den ändring, att det i punkten C upptagna anslagsbeloppet bestämdes till 210 000 000 kronor.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Norling* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Mannerskantz* yrkande.

Herr *Norling* äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 4 antager bifall till herr *Mannerskantz* yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Norlings* yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ang. allmänna barnbidrag. (Forts.)

Ja — 47;
Nej — 66.

Därjämte hade 14 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad sammansatta stats- och andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Norlings yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde samt att de anslag, som utfärdats till det pågående sammanträdet fortsättande på aftonen, skulle nedtagas.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial nr 255, angående tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1947/48;

bankoutskottets memorial nr 66, med föranledande av kammarens skiljaktiga beslut beträffande viss del av bankoutskottets utlåtande nr 57 i fråga om ordnandet av anställnings- och avlöningsförhållandena för riksdagens vaktmästare m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 55, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om särskilda åtgärder för polisverksamhetens upp-
rätthållande i vissa fall, dels ock i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.30 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.